

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Η
ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η
ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΥΨΩΝΕΙ, ΤΗΝ 18^η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1944,
ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΣΗΜΑΙΑΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
Η
ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΡΙΤΗ ΕΚΔΟΣΙΣ

XVII
Ραφαν, 9:

ΑΘΗΝΑΙ
ΚΑΪΡΟΝ ΛΙΒΑΝΟΣ
ΚΑΪΡΟΝ ΙΤΑΛΙΑ ΑΘΗΝΑΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Α.Ε.

938,768

ПАП

Τὸ ἔτος 1944 δύναται νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ τὰ κρισιμώ-
τερα τῆς Νεοελληνικῆς Ἱστορίας. Κατ' αὐτὸ συνετελέ-
σθη ἡ Ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν διπλὴν δου-
λείαν: τῆς Γερμανικῆς Κατοχῆς, τὸν Ὀκτώβριον, καὶ τῆς
Κομμουνιστικῆς Τυραννίας, τὸν Δεκέμβριον.

Αἱ συνθῆκαι ὁμως ὑπὸ τὰς ὁποίας διεδραματίσθησαν τὰ
γεγονότα ταῦτα, τὰ ὁποῖα τὸ Ἕθνος ἔζησεν εἰς ὅλην των
τὴν τραγικότητα, δὲν εἶναι ἐπακριβῶς γνωσταί, λόγῳ τῆς
ὑποδούλου τότε καταστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ τῆς
ἀπουσίας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ἀπηνθύνθημεν ὡς ἐκ τούτου πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν
τῆς Ἀπελευθερώσεως Γεώργιον Παπανδρέου καὶ τὸν πα-
ρεκαλέσαμεν ὅπως θέσῃ εἰς τὴν διάθεσίν μας, πρὸς ἔκ-
δοσιν, τὰ ἀνθεντικά καὶ δημοσιεύσιμα σχετικὰ κείμενα τῆς
ἱστορικῆς πρωθυπουργίας του, ἡ ὁποία καλύπτει ὁλόκληρον
τὴν περίοδον τῆς διπλῆς Ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Γεώργιος Παπανδρέου ἀνταπεκρίθη εὐχαρίστως εἰς
τὴν αἴτησίν μας καὶ παρεχώρησε τὰ κείμενα, τὰ ὁποῖα καὶ
δημοσιεύομεν μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι ἀποτελοῦν πολύτιμον
συμβολὴν τόσον διὰ τὴν Ἱστορίαν, ὅσον καὶ διὰ τὴν πολιτι-
κὴν διαφώτισιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ἐπίσης ἐνέκρινε καὶ
τὰς συντόμους εἰσαγωγικὰς σημειώσεις ἐπὶ ἐκάστου κειμέ-
νου, ὀφειλομένας εἰς ὑπευθύνους συνεργάτας του.

Ἐξαντληθείσης καὶ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως προβαίνομεν
ἤδη εἰς τρίτην ἔκδοσιν, ἡ ὁποία ἔχει συμπληρωθῇ μὲ νέα
σημαντικώτατα κείμενα.

Ο ΕΚΔΟΤΗΣ

Τὰ κείμενα τῶν ὁποίων προ-
τάσσεται εἰς ἀστρὶσκος (*)
δὲν περιλαμβάνοντο εἰς τὰς
προηγουμένας ἐκδόσεις. Ἐκεῖ-
να εἰς τὰ ὁποῖα προτάσσονται
δύο ἀστρὶσκοι (**) ἔχουν
συμπληρωθῇ.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΓΡΑΜΜΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΣ

	Σελ.
* ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ.	18
** ΠΡΟΣ ΤΟ Κ.Κ.Ε.	26
ΠΡΟΣ ΤΟ Ε.Α.Μ.	30
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΚΟΣΜΟΝ	34
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ.	37

ΚΑΪΡΟΝ (ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1944)

ΑΦΙΞΙΣ ΕΙΣ ΚΑΪΡΟΝ	49
ΣΧΕΔΙΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.	51
ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ	54
ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΕΝΟΠΛΟΥΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ	57
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΜΗΝΥΜΑ ΤΟΥ ΒΡΕΤΤΑΝΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ	59

ΛΙΒΑΝΟΣ (ΜΑΪΟΣ 1944)

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΛΙΒΑΝΟΥ.	65
ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΝ	73
Η ΛΗΞΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ	82

ΚΑΪΡΟΝ (ΜΑΪΟΣ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1944)

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.	85
ΟΙ ΔΕΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑΣ . .	86
ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ	89
ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ	90
ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ . . .	92
Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΚΑΙ ΤΟ Ε.Α.Μ.	96
ΟΜΙΛΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΘΝΟΣ	97
ΛΟΓΩΝ ΠΡΟΣ ΑΠΟΤΡΟΠΗΝ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ	103
ΜΑΣ ΖΗΤΟΥΝ ΝΑ ΠΑΡΑΔΩΣΩΜΕΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ...—ΑΡΝΟΥΜΕΘΑ!	106

** Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΤΟΥ Ε.Α.Μ.	120
ΤΟ Ε.Α.Μ. ΑΞΙΟΙ ΤΗΝ ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΝ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ	125
ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΦΙΛ. ΔΡΑΓΟΥΜΗ	127
ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗΝ ΤΩΝ ΒΟΥΝΩΝ	129
* Η ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΠΑΡΑΙΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ	131
* ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗ ΕΠΙΦΥΛΑΞΙΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ	132
** Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΕΝ ΡΩΜΗ ΤΣΩΡΤΣΙΑ-ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ	134
ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΑΞΙΑΡΧΙΑΝ	142
ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ	148

ΙΤΑΛΙΑ (ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1944)

ΑΙΤΗΣΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ	149
* Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟ Ε.Α.Μ.	156
Η ΑΓΩΝΙΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ	157
** ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟΝ ΤΗΣ ΚΑΖΕΡΤΑ	159
ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ	164
* ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ ΕΙΣ ΔΟΝΔΙΝΟΝ	165
Η ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΙ	167
Η ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ	168
ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ	169
Η ΔΟΞΑ ΤΟΥ ΡΙΜΙΝΙ	177
Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ	178

ΑΘΗΝΑΙ (ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1944 - ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1945)

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ (18 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1944).	185
Ο ΗΝΤΕΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ	199
ΑΠΟΣΤΡΑΤΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΑΝΤΑΡΤΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ	202
ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΟΦΥΛΑΚΗΣ	204
«ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ».	206
Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ.	207
ΥΠΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ.	208
** ΔΙΑΣΠΑΣΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ.	211
ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΙ.	213

** ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΣΤΑΣΕΩΣ	216
«ΘΑ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΩΜΕΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ».	220
«ΚΑΤΗΓΟΡΩ ΤΗΝ ΗΓΕΣΙΑΝ ΤΗΣ ΑΚΡΑΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ» .	221
* ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΚΡΙΣΙΣ	228
Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΣΚΟΜΠΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ	235
ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΝ ΤΥΠΟΝ	236
ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ, ...	244
* Ο ΤΣΩΡΤΣΙΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ	252
«ΕΙΣ ΟΥΔΕΝΑ ΘΑ ΕΠΙΤΡΕΨΩΜΕΝ ΝΑ ΠΑΡΑΧΑΡΑΞΗ ΤΗΝ ΑΔΗ-	
ΘΕΙΑΝ»	257
«ΕΠΕΤΕΛΕΣΑΜΕΝ ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΜΑΣ»	260
** ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ	264
ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΩΣ.	280
Ο ΒΡΕΤΤΑΝΟΣ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ	281
Η ΟΜΟΛΟΓΙΑ.	283
Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΗΣ ΑΦΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ	286
* Ο ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ.	292

ΓΡΑΜΜΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΣ

Ἀθῆναι, Ἰούλιος 1943

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1941 οἱ Γερμανοὶ εἰσῆλθον εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἤρχισε διὰ τὴν Ἑλλάδα ἡ τραγικὴ περίοδος τῆς Κατοχῆς. Καθολικὴ ὑπῆρξεν ἡ Ἀντίστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ὁ Γεώργιος Παπανδρέου, συλληφθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰταλικῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς τὸν Μάρτιον τοῦ 1942, ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακὰς «Ἀβέρωφ», ἐπὶ τρίμηνον. Μετὰ τὴν ἀποφυλάκισίν του ἦλθεν εἰς ἐπαφὴν μὲ ἀπεσταλμένους τοῦ Βρεττανικοῦ Στρατηγείου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀπέστελλεν ἐκθέσεις ἐπὶ τῆς καταστάσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1943, ἐνῶ ἀκόμη ἐξηκολούθει ἀδυσώπητος ὁ Συμμαχικὸς πόλεμος ἐναντίον τοῦ Ναζισμοῦ καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐστέναζεν ὑπὸ τὸ πέλμα τῆς Γερμανικῆς Κατοχῆς, ὁ Γεώργιος Παπανδρέου, εἰς ἓν ἀληθῶς προφητικὸν κείμενον, προσδιώριζε τὸ μέλλον κατὰ τρόπον ὁ ὁποῖος εὗρε βραδύτερον πλήρη ἐπαλήθευσιν. Τὸ κείμενον αὐτό, τὸ ὁποῖον κατωτέρω δημοσιεύεται, ἀπεστάλη πρὸς τὸ Βρεττανικὸν Στρατηγεῖον τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, καθὼς καὶ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν.

Ἀνταποκρίνομαι εὐχαρίστως εἰς τὴν ἐπιθυμίαν σας ὅπως σᾶς ἐκθέσω, ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς γενικῆς καταστάσεως, τὴν ἐθνικὴν θέσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰδικώτερον τὴν κατάστασιν τοῦ Ἐθνικοῦ μας ἀγῶνος.

Η ΕΘΝΙΚΗ ΜΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν γνωμῶν μου διὰ τὴν ἐθνικὴν καὶ πολιτικὴν ζωὴν τῆς Ἑλλάδος ἀναχωρῶ ἀπὸ τὴν πεποιθήσιν ὅτι ἡ ταυτότης τῶν συμφερόντων τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος, διὰ πρῶτην φορὰν εἰς τὴν ἱστορίαν των, εἶναι ἀπόλυτος.

Εἰς τὸ παρελθὸν ἡ πολιτικὴ τῆς Ἀγγλίας ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος, ἐπηρεαζομένη ἀπὸ τὰς σχέσεις της πρὸς

τὴν Τουρκίαν, ὅταν αὕτη ἀπετέλει τὸν κληρονομικὸν μας ἐχθρόν, εἶχε ταλαντεύσεις καὶ ἀντιφάσεις.

Ἡ Ἀγγλία ἤθελεν ἰσχυρὰν Τουρκίαν ἀπέναντι τῆς Ρωσίας, ἀλλὰ δὲν ἐπεθύμει μεγάλην ἐνίσχυσιν τῆς Τουρκίας διὰ νὰ μὴ ἐνοχλῇται εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ οὔτε ἡδύνατο νὰ τίθεται ὁλοσχερῶς ἀντιμέτωπος τῆς Τουρκίας διὰ νὰ μὴ θίγῃ τὸν ἰνδικὸν φιλοτουρκισμόν. Τοιοῦτοτρόπως ἠναγκάζετο ν' ἀκολουθῇ πολιτικὴν συμβιβασμῶν, ἡ ὁποία ὠδήγει εἰς ταλαντεύσεις καὶ ἀντιφάσεις.

Σήμερον ὁμως σχηματίζεται νέα μορφή τοῦ παγκοσμίου ἀνταγωνισμοῦ. Δύο παγκόσμια μέτωπα διαμορφοῦνται: Ὁ Κομμουνιστικὸς Πανσλαβισμὸς καὶ ὁ Φιλελεύθερος Ἀγγλοσαξονισμός. Καὶ ἐνῶ τὸ περιεχόμενον τῆς ἀντιθέσεως τῶν κοινωνικῶν των καθεστώτων ὁσημέραι θὰ ἐλαττοῦται, ἐπειδὴ ἀμφοτέραι αἱ παρατάξεις θὰ συγκλίνουν πρὸς τὸν Σοσιαλισμόν, θὰ παραμένῃ ὡς κύριον καί, βαθμιαίως, ὡς ἀποκλειστικὸν περιεχόμενον τῆς ἀντιθέσεως τὸ μέγα θέμα τῆς Ἑλευθερίας: ἀτομικῆς, πολιτικῆς, ἐθνικῆς.

Ἡ Γερμανία, ὡς παγκόσμιος ἀπειλή, ἔπαυσε πλέον ὑφισταμένη. Φαίνεται ἀκόμη εἰς τὸν ὁρίζοντα, ὅπως τὸ εἶδωλον τοῦ ἡλίου μετὰ τὴν δύσιν...

Καὶ εἰς τὴν νέαν αὐτὴν φάσιν τῆς παγκοσμίου Ἱστορίας, τὴν πάλιν τοῦ Φιλελευθέρου Ἀγγλοσαξονισμοῦ πρὸς τὸν Κομμουνιστικὸν Πανσλαβισμόν, ὁλόκληρος βεβαίως ἡ Εὐρώπη—μὲ τὴν συμμετοχὴν καὶ τῶν σημερινῶν ἐχθρῶν, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐκρίζωσιν τοῦ Ἰταλικοῦ Φασισμοῦ, καθὼς καὶ τοῦ Παγγερμανισμοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ πλέον ἑξαλλος ἐκδήλωσις ὑπῆρξεν ὁ Χιτλερισμός—θὰ εἶναι φυσικὸς σύμμαχος τῆς Ἀγγλίας, διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν ἐθνικὴν της ἀνεξαρτησίαν καὶ τὰς πολιτικὰς της ἑλευθερίας.

Κατ' ἐξοχὴν ὁμως ὡς σύμμαχοι τῆς Ἀγγλίας προορίζονται ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Τουρκία, φυσικοὶ ἀντίπαλοι τῶν προχωρημένων φυλακίων τοῦ Πανσλαβισμοῦ

εἰς τὴν Βαλκανικὴν καὶ φυσικοὶ φρουροὶ τῆς ἐξόδου
πρὸς τὴν Μεσόγειον.

Ἡ πεποίθησις ὅμως περὶ τῆς ἀπολύτου ταυτότητος
τῶν συμφερόντων τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἑλλάδος θ' ἀπε-
τέλει βαρὺ πολιτικὸν σφάλμα ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ὀδηγήσῃ
εἰς τὸ συμπέρασμα ἐχθρότητος καὶ προκλήσεως τῆς Ἑλ-
λάδος πρὸς τὴν Ρωσίαν.

Ἐπειδὴ, καὶ ὑπὸ τὰς δυσμενεστέρας διὰ τὴν Ρωσίαν
συνθήκας, μετὰ τὸ πέρασ τοῦ σημερινοῦ πολέμου
τερματίζεται ἡ ἀμυντικὴ της περιόδος, ἀφοῦ ἀπὸ
κανένα πλεον δὲν θ' ἀπειλῇται, διὰ νὰ καταστῇ αὐτὴ
ἡ ἰσχυροτέρα ἐπιθετικὴ δύναμις, ἡ ἀπειλὴ τῆς Εὐ-
ρώπης.

Καὶ μόνον μωροὶ κυβερνῇται θὰ ᾔτο δυνατόν νὰ
ὀδηγήσουν ἓνα μικρὸν Κράτος, ὅπως ἡ Ἑλλάς, εἰς πολι-
τικὴν ἐχθρότητα καὶ προκλήσεως ἀπέναντι τῆς ἰσχυρο-
τέρας Εὐρωπαϊκῆς Δυνάμεως, διὰ νὰ τὸ ἐκθέσουν εἰς
κρίσιμους κινδύνους, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ὁποίων δὲν
θὰ εἶναι καθόλου βέβαιον ὅτι θὰ εἶχεν εἰς πᾶσαν περι-
πτωσιν τὴν συμπαράστασιν τῆς Ἀγγλίας, ἡ ὁποία βε-
βαίως τὴν σύγκρουσιν πρὸς τὴν Ρωσίαν δὲν θὰ ἐξαρ-
τήσῃ ἀπὸ τὰς περιπετείας οἰουδήποτε μικροῦ Κράτους,
ὅσονδήποτε φιλικοῦ, ἀλλ' ἀπὸ τὴν γενικωτέραν ἐκτίμησιν
τῶν παγκοσμίων της συμφερόντων.

Δύο ἐπομένως πρέπει νὰ εἶναι, μετὰ τὸν πόλεμον, αἱ
ἰθύνουσαι γραμμαὶ τῆς ἐθνικῆς μας πολιτικῆς:

α) Ἡ ἐπίγνωσις τῆς ἀπολύτου ταυτότητος τῶν συμ-
φερόντων μας πρὸς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ β) ἡ ἐπίγνωσις ὅτι
ἡ Ρωσία γίνεται τὸ ἰσχυρότερον Κράτος τῆς Εὐρώπης,
ἀπέναντι τοῦ ὁποίου ἐπιβάλλεται πολιτικὴ πλήρους
προσοχῆς καὶ φρονήσεως.

Ἡ διπλῇ αὐτὴ ἐπίγνωσις πρέπει σταθερῶς νὰ ἐμπνέῃ
τὴν ἐθνικὴν μας πολιτικὴν.

Ἐπὶ μίαν εἰκοσιπενταετίαν (1910-1936) ὁ πολιτικὸς βίος τῆς Ἑλλάδος δεσπόζεται θετικῶς καὶ ἀρνητικῶς ἀπὸ τὴν μεγάλην προσωπικότητα τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου. Βενιζελισμὸς ὡς θέσις, Ἀντιβενιζελισμὸς ὡς ἄρνησις. Καὶ ὁ Ἀντιβενιζελισμὸς ἀργότερον γίνεται Κωνσταντινισμὸς καὶ Βασιλισμὸς, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν διαφωνίαν Βενιζέλου καὶ Βασιλέως Κωνσταντίνου κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου.

Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς γενεᾶς ὁ πολιτικὸς βίος τῆς Ἑλλάδος ἐξαντλεῖται εἰς τὰς δύο αὐτὰς μεγάλας παρατάξεις. Ὅ,τι παραμένει ἐκτὸς αὐτῶν εἶναι μεμονωμένα προσωπικότητες καὶ ὁμάδες. Τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν περίοδον ἀπετέλει μίαν θορυβώδη μὲν, ἀσήμενον ὁμως μειοψηφίαν. Εἰς τὴν μεγαλύτεραν τοῦ δύναμιν ἔφθασε κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1936, συγκεντρῶσαν 60.000 ψήφων ἐπὶ 1.200.000, ἤτοι 15 βουλευτὰς ἐπὶ 300. Τὸ 1936 ἀποτελεῖ τὸ κρίσιμον ἔτος τοῦ πολιτικοῦ βίου τῆς Χώρας. Οἱ ἀρχηγοὶ καὶ τῶν δύο μεγάλων κομμάτων (Βενιζέλος-Τσαλδάρης) ἀποθνήσκουν, δὲν παρέχεται ὁμως ὁ χρόνος εἴτε πρὸς φυσιολογικὴν ἐπιλογὴν διὰ τοῦ ἀγῶνος τῶν νέων ἡγετῶν τῶν δύο μεγάλων κομμάτων, εἴτε πρὸς δημιουργίαν νέων πολιτικῶν σχηματισμῶν, διότι κηρύσσεται ἡ Δικτατορία τῆς 4^{ης} Αὐγούστου 1936, τὰ κόμματα διαλύονται καὶ αἱ πρῶται πολιτικαὶ δυνάμεις τοῦ τόπου ἐκτοπίζονται βιαίως ἀπὸ τὸν δημόσιον βίον διὰ ν' ἀποσταλοῦν εἰς τὰς φυλακὰς καὶ τὴν ἐξορίαν.

Τοιοιτοτρόπως ἐπηκολούθησε στασιμότης καὶ νέκρωσις τοῦ πολιτικοῦ βίου μέχρι τῆς Κατοχῆς, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐξεδηλώθη ποιά τις ζωογόνησις καὶ συνεργασία τοῦ πολιτικοῦ κόσμου. Ἡ συνεργασία αὕτη ὡς κύριον θέμα εἶχε τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Ἑθνικοῦ Ἀγῶνος ἐναντίον τῆς Κατοχῆς καὶ τὴν βοήθειαν τοῦ Λαοῦ πρὸς ἐξασφά-

λισιν τῆς ὑλικῆς του ὑπάρξεως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δουλείας. Ἄλλ' εἶχεν ἐπίσης καὶ ὡς θέμα τὴν ὁμόφωνον πλέον ἀπόφασιν ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν κομμάτων, ἐκτὸς μεμονωμένων — ἐντελῶς ἀσημάντων — ἐξαιρέσεων, ὅπως ἀπαρτίσουν τὸν Δημοκρατικὸν Συνασπισμὸν μὲ πρόγραμμα τὴν ὀριστικὴν λύσιν τοῦ Καθεστωτικοῦ ζητήματος τῆς Χώρας ὑπὸ τοῦ Λαοῦ διὰ δημοψηφίσματος, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ ὁποίου ἅπαντα τὰ πολιτικὰ κόμματα ἀνελάμβανον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὑποστηρίξουν τὸ Δημοκρατικὸν Πολίτευμα.

ΤΟ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΝ ΚΟΜΜΑ

Τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἀπὸ τὰ ὠριμώτερα κομμουνιστικὰ κόμματα τῆς Εὐρώπης, ἐμποτισμένον ἀπὸ τὴν θεωρίαν καὶ τὴν τακτικὴν τοῦ κομμουνισμοῦ. Καὶ οἱ τρεῖς μεγαλοφυεῖς ἀρχηγοὶ του ὁδηγοῦν τὴν πορείαν του: Ὁ Μάρξ, ὁ μεγαλοφυὴς τῆς Θεωρίας, ὁ Λένιν, ὁ μεγαλοφυὴς τῆς Ἐπαναστατικῆς Ὁργανώσεως, καὶ ὁ Στάλιν, ὁ μεγαλοφυὴς τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Ρεαλισμοῦ.

Ὅταν ἡ Ἰταλία ἐπετέθη ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος (28 Ὀκτωβρίου 1940), τὸ Κ.Κ.Ε. ἔλαβε θέσιν ὑπὲρ τοῦ πολέμου ἐναντίον τοῦ Φασισμοῦ. Τοῦτο ὠφείλετο εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ σύμφωνον Ρωσίας-Γερμανίας δὲν εἶχεν ἐπεκταθῇ καὶ εἰς τὸν ἄλλον συνεταῖρον τοῦ Ἀξονος, τὴν Ἰταλίαν, ἡ ὁποία μάλιστα εἶχε στείλει καὶ σῶμα εἰς τὴν Φινλανδίαν ἐναντίον τῆς Ρωσίας.

[Βραδύτερον διεπιστώθη ὅτι τὸ Κ.Κ.Ε. εἶχε λάβει, διαδοχικῶς, ἀντιφατικὴν στάσιν ἐναντι τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου. Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Κ.Κ.Ε., Ζαχαριάδης, μόλις ἤργισεν ἡ ἐπίθεσις τῆς Ἰταλίας ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, ἀπέστειλε τὴν 2-11-40, ἀπὸ τὰς φυλακὰς ὅπου ἐκρατεῖτο, ἐπιστολὴν πρὸς τὸ Κ.Κ.Ε., εἰς τὴν ὁποίαν ἔγραφε: «Στὸν πόλεμον αὐτό, ποὺ τὸν διευθύνει ἡ Κυβέρνηση Μεταξᾶ, ὅλοι μας πρέπει νὰ δώσουμε ὅλες μας τὶς δυνάμεις δίχως ἐπιφύλαξιν.»

Ἐπειτα ὁμως ἀπὸ δύο περὶπου μῆνας, εἰς τὰς 15-1-41, ἔγραψε

δευτέραν ἐπιστολήν, ἡ ὁποία ἀνῆρει τὴν πρώτην.

Ἐγραψεν: «Ὁ Μεταξᾶς ἔκαμε φασιστικὸ κατακτητικὸ πόλεμο. Ἡ μοναρχοφασιστικὴ δικτατορία συνέχισε τὸν πόλεμο γιὰ λογαριασμὸ ὄχι τοῦ Λαοῦ τῆς Ἑλλάδας μὰ τῆς πλουτοκρατίας καὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ Ἰμπεριαλισμοῦ. Μετὰ τὸ διώξιμο τῶν Ἰταλῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τὸ αἷμα τῶν φαντάρων μας χύνεται ἄδικα. Σήμερα ὁ Ἑγγλέζικος Ἰμπεριαλισμὸς εἰσπράττει μὲ τὸ αἷμα τῶν παιδιῶν τῆς Ἑλλάδας τοὺς τόκους τῶν κεφαλαίων του. Λαὸς καὶ Στρατὸς πρέπει νὰ πάρουνε στὰ χέρια τους τὴ διαχείριση τῆς χώρας καὶ τοῦ πολέμου μὲ σκοπὸ ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία, ἐσωτερικὸ λαϊκὸ ἀντιφασιστικὸ καὶ ἀντιπλουτοκρατικὸ καθεστῶς, ὁλόπλευρη προσέγγιση στὴν Ε.Σ.Σ.Δ. καὶ Βαλκανικὴ συνεργασία. Ὁ Λαὸς τῆς Ἑλλάδας εἶναι ξένος, ἐνάντιος στὸν ἱμπεριαλιστικὸ πόλεμο Ἀγγλίας, Γερμανίας καὶ Σία. Θέλει χωριστὴ, ἔντιμη, ἄμεση εἰρήνη μὲ τὴ μεσολάβηση τῆς Ε.Σ.Σ.Δ. Οἱ Λαοὶ καὶ φαντάροι τῆς Ἑλλάδας καὶ Ἰταλίας δὲν εἶναι ἐχθροὶ μὰ ἀδελφια, καὶ ἡ συναδέλφωσή τους στὸ μέτωπο θὰ σταματήσῃ τὸν πόλεμο ποὺ κάνουν οἱ ἐκμεταλλευτὲς κεφαλαιοκράτες του. Κάθε μέλος-στέλεχος ὀργάνωσης αὐτὴ τὴ γραμμὴ πρέπει νὰ μπάσῃ στὶς μάζες καί, ὀργανώνοντάς τες γύρω σ' αὐτή, νὰ τὴν ἐπιβάλλει νικηφόρα.»

Καὶ αἱ δύο ἐπιστολαὶ ἔχουν δημοσιευθῇ εἰς τὸν «Ριζοσπάστην», ἐπίσημον ὄργανον τοῦ Κ.Κ.Ε.]

Μετὰ τὴν ἐπίθεσιν καὶ τὴν κατοχὴν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῆς Γερμανίας (27 Ἀπριλίου 1941), τὸ Κ.Κ.Ε. ἐξεδήλωσεν ἀμέριστον συμπάθειαν ὑπὲρ τῶν Γερμανῶν. Εἶχε πιστεύσει ὅτι τὸ σύμφωνον Ρωσίας-Γερμανίας ἦτο πραγματικὸν καὶ διαρκές. Ὑπεστήριζεν ὅτι «ὁ κοινὸς ἐχθρὸς εἶναι ὁ Ἀγγλικὸς Ἰμπεριαλισμὸς καὶ Καπιταλισμὸς, διότι τὰ κοινωνικὰ καθεστῶτα Γερμανίας καὶ Ρωσίας ἦσαν συγγενῇ», ὑπ' αὐτὸ δὲ τὸ πνεῦμα συνέτασεν ἄρθρα τὰ ὁποῖα, προσφερόμενα διὰ τοῦ κομμουνιστικοῦ γραμματέως του, υἱοθέτει ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ ἐδημοσίευε μὲ τὴν ὑπογραφήν του. Ὑπάρχουν μάλιστα καὶ ἐνδείξεις ὅτι κατεβλήθησαν τότε προσπάθειαι ἀκόμη καὶ σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως τῆς ἀριστερᾶς πρὸς συνεργασίαν μὲ τὴν Γερμανικὴν Κατοχήν. Ἀλλ' αἱ προσπάθειαι δὲν ἐπρόλαβαν νὰ εὐοδωθοῦν, διότι μετὰ δέμηνον ἀπὸ τῆς εἰσόδου τῶν Γερμανῶν (27 Ἀπριλίου - 22 Ἰου-

νίου 1941) ἔξεδηλώθη ἡ αἰφνιδιαστικὴ ἐπίθεσις τῆς Γερμανίας κατὰ τῆς Ρωσίας, ἡ ὁποία διέλυσε τὰς παραισθήσεις καὶ ἐτοποθέτησεν ὀριστικῶς πλέον τὸ Κ.Κ.Ε. ἐναντίον τῆς Κατοχῆς. Ἐκτοτε ἀνέπτυξεν ὅλην τὴν συνωμοτικὴν του δραστηριότητα ὑπὲρ τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ ἀγῶνος, εἰς τὸν ὁποῖον κατώρθωσε νὰ προβαδίσῃ χάρις εἰς τὴν μακρὰν ἐπαναστατικὴν του παράδοσιν καὶ ὀργάνωσιν.

Οἱ ἀπώτεροι μετακατοχικοὶ πολιτικοὶ σκοποὶ τοῦ Κ.Κ.Ε. ἐπέρασαν ἀπὸ δύο στάδια. Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον ἦσαν ἐπαναστατικοί. Ἐπίστευεν ὅτι, ὅπως ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος ἔφερε τὸν κομμουνισμόν εἰς μίαν χώραν, τὴν Ρωσίαν, ὁ δεύτερος ἔπρεπε νὰ τὸν ἐπεκτείνῃ, τοῦλάχιστον, εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην. Καὶ οἱ ἡγέται του ἠτοιμάζοντο νὰ παίξουν τὸν ἱστορικὸν ρόλον ἑνὸς μικροῦ Λένιν καὶ Τρότσκυ. Ἡ ἐπαναστατικὴ πρόθεσις τῆς πρώτης περιόδου ἀποδεικνύεται: Πρῶτον, ἀπὸ τὸ ἀρχικὸν πρόγραμμα τοῦ ΕΑΜ. «Ὁ Λαός, ἔγραφε, θὰ πάρῃ καὶ θὰ κρατήσῃ στὰ χέρια του τὶς ἐλευθερίες του.» Δεύτερον, ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς τὴν ὑπαιθρον τὰ ἀνταρτικὰ σώματα τοῦ ΕΛΑΣ κατήργουν τὰς τοπικὰς ἀρχάς, ἀκόμη καὶ τὴν εἰρηνοδικειακὴν δικαιοσύνην, καὶ ἐγκαθίστων σοβιέτ. Καθὼς, ἐπίσης, καὶ ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀφώπλιζαν συστηματικῶς τὰ ἄλλα Ἑθνικὰ Σώματα διὰ νὰ διατηρήσουν τὴν μονοπώλησιν τῆς ὑλικῆς ἐνόπλου δυνάμεως, τὴν ὁποίαν νὰ χρησιμοποιήσουν διὰ τὴν ἐπιβολὴν «τῆς Κυβερνήσεως τοῦ ΕΑΜ», δηλαδὴ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος.

Ἡ περίοδος αὕτη διήρκεσε μέχρι τῆς νίκης τῆς Τύνιδος. Τότε μόνον ἐπείσθησαν ὅτι ἡ ἀναμενομένη νίκη δὲν ἐπρόκειτο νὰ εἶναι Ρωσικὴ ἀλλὰ Συμμαχικὴ, καὶ μᾶλλον Ἀγγλικὴ διὰ τὴν Ἑλλάδα. Τότε ἔφθασε καὶ ἡ ἀπόφασις τῆς καταργήσεως τῆς Γ' Διεθνοῦς, ἡ ὁποία τοὺς εἰδοποίησεν ὅτι αὕτη εἶναι καὶ ἡ γνώμη τοῦ Στάλιν, ὅτι δηλαδὴ ἡ

πορεία τοῦ πολέμου δὲν ἐδικαίωσε τὰς ἀρχικὰς προσδοκίας των, ὅτι ἡ Ρωσία εἶναι καθημαγμένη καὶ ἐπομένως δὲν δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ νέον πόλεμον κατὰ τῶν Συμμάχων πρὸς βιαίαν κατάκτησιν τῆς Εὐρώπης. Ἐπεβάλλετο ἐπομένως ἡ προσωρινὴ συνεργασία καὶ ἡ ἀντικατάστασις τῶν πολεμικῶν ἐπαναστατικῶν μὲ εἰρηνικὰ πολιτικὰ μέσα πρὸς κατάκτησιν τῆς Εὐρώπης.

Μὲ τὴν ὠριμότητα ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα τῆς Ἑλλάδος προσδιωρίσθησαν ἀμέσως οἱ νέοι πολιτικοὶ του σκοποὶ: Ὅχι πλέον κυβέρνησις τοῦ ΕΑΜ ἀλλὰ συμμετοχὴ εἰς Οἰκουμενικὴν, ἐνέργεια πολιτειακοῦ δημοψηφίσματος καὶ ἐκλογαὶ Συντακτικῆς Συνελεύσεως. Ὅχι πλέον ἀντίθεσις ἀλλὰ συνεργασία μὲ τὸ Ἀγγλικὸν Ἀρχηγεῖον τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ τοὺς ἐκπροσώπους του. Ἐπὶ πλέον τὸ Κ.Κ.Ε. ἰδρύει τὸ «Ὁμοσπονδιακὸν Κόμμα τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας», τοῦ ὁποίου διατυπώνει ἓνα πρόγραμμα μίνιμου διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ «Ἀστικοδημοκρατικοῦ Μετασχηματισμοῦ» τῆς Χώρας, καὶ εἰς τὸ ὅποιον καλεῖ πρὸς ἑνταξιν ὅλα τὰ κόμματα ὅσα θ' ἀπεδέχοντο τὸ μετριοπαθέστατον πρόγραμμά του.

Αὕτῃ εἶναι ἡ νέα πολιτικὴ τοῦ Κ.Κ.Ε., ἡ φαινομενικὴ ἐγκατάλειψις τῶν ἐπαναστατικῶν, δικτατορικῶν του σκοπῶν. Κάτω ἀπὸ τὴν ἀθώαν ἐπιφάνειαν ποῖος δόλος ὑποκρύπτεται;

Εἰς τὴν ἀπόφασιν τὴν ὁποίαν τὸ Κ.Κ.Ε. ἔλαβε «παμψηφεῖ» διὰ τὴν ἔγκρισιν τῆς καταργήσεως τῆς Γ' Διεθνοῦς (2 Ἰουνίου 1943) ὁ δόλος αὐτὸς ἀποκαλύπτεται σαφῶς: «Ἡ Λαϊκὴ Δημοκρατία, γράφει ἡ ἀπόφασις, θὰ ἔχῃ στήν ἀρχὴ κοινοβουλευτικὴ μορφή.» «Μόνον ἐχθροὶ τοῦ Κ.Κ.Ε., προσθέτει, μποροῦν νὰ ὑποστηρίζουν πὼς ἐγκατέλειψε τοὺς σκοπούς του. Τελικὸς στρατηγικός μας σκοπὸς παραμένει πάντοτε ἡ κατάργησις τῶν τάξεων, πού θὰ πραγματοποιηθῇ μὲ τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὴν ἐργατικὴν τάξιν. Οἱ σημερινὲς καὶ οἱ ἀμέσως

μεταπολεμικὲς συνθῆκες μᾶς ἐπιβάλλουν νὰ περάσουμε ἀπὸ τὸ μεταβατικὸ σταθμὸ τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας, γιὰ τὸν Ἀστικοδημοκρατικὸ Μετασχηματισμό, ἔπειτα ἀπὸ τὸν ὁποῖο θὰ προχωρήσουμε στὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὴν ἐργατικὴ τάξη στὸ συντομώτερο χρονικὸ διάστημα.»

Εἶναι λοιπὸν φανερόν ὅτι θεωροῦν τὰς ἐκλογὰς τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως ὡς τὰς πρώτας καὶ τελευταίας ἐκλογὰς, ἔπειτα ἀπὸ τὰς ὁποίας σχεδιάζουν νὰ προχωρήσουν «στὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὴν ἐργατικὴ τάξη», ποὺ σημαίνει βεβαίως δικτατορίαν τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος.

Ποῖα μέσα σχεδιάζουν νὰ χρησιμοποιήσουν διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν σκοπῶν των;

Θὰ προσπαθήσουν, πρῶτον, νὰ καταλάβουν βιαίως τὴν ἐξουσίαν μετὰ τὴν Κατοχήν, ὅχι διὰ νὰ ἐπιβάλλουν ἀμέσως τὴν Σοβιετικὴν Δημοκρατίαν ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιδεῖξουν τὴν ὑλικὴν των δύναμιν καὶ διὰ νὰ σχηματίσουν αὐτοὶ τὴν Οἰκουμενικὴν Κυβέρνησιν καὶ νὰ ὑπαγορεύσουν τὴν σύνθεσίν της κατὰ τὸ συμφέρον των. Θὰ ἐπιδιώξουν κυρίως νὰ ἐπηρεάσουν τὴν σύνθεσιν τοῦ Στρατοῦ. «Δὲν εἴμεθα, γράφουν εἰς τὴν τελευταίαν καταστατικὴν των ἀπόφασιν, ἀντίπαλοι τοῦ Στρατοῦ. Θὰ ἀξιώσουμε ὅμως νὰ τὸν ξεκαθαρίσουμε ἀπὸ τὰ φασιστικά, ἀντιλαϊκὰ στοιχεῖα του, ὥστε νὰ μείνουν μόνον τὰ παιδιὰ τοῦ Λαοῦ.» Καὶ φυσικὰ θὰ χαρακτηρίζουν ὡς «ἀντιλαϊκὰ» στοιχεῖα ὅλα ὅσα δὲν θὰ ἀποδέχωνται τὰς διαταγὰς των. Εἰς τὸ κείμενον ποὺ ἔστειλαν πρὸς τοὺς πολιτικοὺς ἀρχηγοὺς διὰ τὴν συμμετοχὴν των εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κυβέρνησιν προσθέτουν ὡς ὅρον «τὴν ἔμπρακτον καὶ μετὰ πάσης εὐρύτητος ἱκανοποίησιν τῶν ἐθνικῶν μας ἀγωνιστῶν». Καὶ βεβαίως δὲν ἐννοοῦν μόνον τὴν παροχὴν τῶν δικαιωμάτων ἡθικῶν καὶ ὑλικῶν ἀμοιβῶν, ἀλλὰ τὴν ἀξίω-

σιν ὅπως πυρὴν τοῦ νέου στρατοῦ τῆς ἐλευθερουμένης Ἑλλάδος εἶναι τὰ ἀνταρτικά σώματα, ὥστε νὰ διατηρηθῇ ἡ ἐπαναστατικὴ σύνθεσις καὶ πολιτικὴ ἐξάρτησις τοῦ νέου Στρατοῦ ἀπὸ τὸ Κ.Κ.Ε. Τὸ ἴδιον βεβαίως θὰ ἐπιδιώξουν καὶ διὰ τὰ Σώματα Ἀσφαλείας, Χωροφυλακὴν καὶ Ἀστυνομίαν. Καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν των πολιτικὴν, ἐπίσης, ὑπὸ τὸ ἴδιον πνεῦμα προσδιορίζουν τὴν πορείαν των. Γράφουν: «Θὰ κάμουμε τὴν Ἑλλάδα πολιτικὰ καὶ οἰκονομικὰ ἀνεξάρτητη ἀπὸ κάθε ξένη Ἱμπεριαλιστικὴ Δύναμη» — ὑπονοοῦντες, φυσικά, τὴν Ἀγγλίαν. Αὐτὰ εἶναι τὰ μέσα μὲ τὰ ὁποῖα σχεδιάζουν, χρησιμοποιοῦντες τὸν ὑπὸ τῆς πορείας τοῦ πολέμου ὑπαγορευθέντα μεταβατικὸν σταθμόν, νὰ φθάσουν εἰς τὴν πραγματοποίησιν «τοῦ τελικοῦ των στρατηγικοῦ σκοποῦ», ὁ ὁποῖος παραμένει πάντοτε, καὶ μάλιστα «στὸ συντομώτερο χρονικὸ διάστημα», ἐσωτερικῶς μὲν Σοβιετικὴ Δημοκρατία, ἥτοι δικτατορία τοῦ Κ.Κ.Ε., καὶ ἐξωτερικῶς ὑπαγωγή τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Ρωσικὸν σύστημα τῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν.

ΤΙ ΔΕΟΝ ΓΕΝΕΣΘΑΙ

Εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ ἔκβασις τοῦ σημερινοῦ πολέμου θὰ δημιουργήσῃ κατάστασιν ἄνευ προηγούμενου εἰς τὴν Εὐρώπην.

Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ναπολέοντος ἡ Γαλλία εἶχε πληθυσμὸν 30 ἑκατομμυρίων ἐπὶ Εὐρώπης 180 ἑκατομμυρίων, ἥτοι μόλις τὸ ἕκτον. Τὸ ἴδιον συνέβη βραδύτερον καὶ μὲ τὴν Γερμανίαν τοῦ Βίσμαρκ, τοῦ Κάϊζερ καὶ τοῦ Χίτλερ, ὅταν ὑποκατέστησε τὴν Γαλλίαν εἰς τὴν ἡγεμονικὴν φιλοδοξίαν τῆς Εὐρώπης (Γερμανία 60-70 ἑκατομμύρια ἐπὶ Εὐρώπης 400-500 ἑκατομμυρίων). Σήμερον, διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Εὐρώπης, ὁ νέος πρωταγωνιστὴς τῆς εὐρωπαϊκῆς σκηνῆς, ἡ Ρωσία, ἔχει δύναμιν αὐτάρκη ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης. Ἐπὶ 500

ἐκατομμυρίων πληθυσμοῦ τῆς Εὐρώπης ἡ Ρωσία ἔχει πληθυσμὸν 200-250 ἐκατομμύρια, μὲ ἐτησίαν αὔξησιν 5 περίπου ἐκατομμυρίων, εἰς ἓνα τόπον ποὺ ἀποτελεῖ τὸ ἕκτον τῆς Γῆς καὶ διαθέτει ἀπεριορίστους δημογραφικὰς καὶ οἰκονομικὰς δυνατότητας. Αὕτῃ εἶναι ἡ πρώτη, ἡ μοναδικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Εὐρώπης ἰδιοτυπία: ἡ αὐτάρκεια τῆς δυνάμεως. Καὶ ἡ δευτέρα ἰδιοτυπία εἶναι ὅτι, ἐνῶ εἰς τὸ παρελθὸν αἱ ἡγεμονικαὶ φιλοδοξίαι τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν ἐπροκάλουν τὴν φυσικὴν ἀντίδρασιν καὶ συνένωσιν τῶν ἀπειλουμένων, διὰ πρώτην φορὰν ἡ ἀπειλητικὴ δύναμις, ἀντὶ νὰ προκαλῇ δέος, τοῦναντίον διαθέτει δύναμιν ἑλξεως, χάρις εἰς τὸ κοινωνικὸν της καθεστῶς.

Μόνον ἡ καθολικὴ ἀμυντικὴ ὀργάνωσις ἔναντι τοῦ κολοσσοῦ ἤμπορεῖ νὰ θέσῃ φραγμοὺς εἰς τὴν κοσμοκρατορικὴν διάθεσιν ἡ ὁποία κατεῖχε καὶ τὸν Πανσλαβισμόν καὶ τὸν Κομμουνισμόν, καὶ ἡ ὁποία καθίσταται ἀκάθεκτος μετὰ τὴν ἑνωσίν των. Μόνον μία Ἑθνικὴ Κίνα καὶ μία Σοσιαλιστικὴ Πανευρώπη ἤμποροῦν ν' ἀποτελέσουν ἀποτελεσματικὰ μέσα ἀμύνης. Καὶ ἡ Πανευρώπη ὀφείλει νὰ εἶναι Σοσιαλιστικὴ, διότι μόνον τοιοῦτοτρόπως μετατίθεται τὸ κέντρον τῆς κοινωνικῆς ἀκτινοβολίας — ἡ δύναμις ἑλξεως — ἀπὸ τὴν Ρωσίαν εἰς τὴν Εὐρώπην, εἰς τρόπον ὥστε ἡ Ρωσία νὰ παραμείνῃ ὑλικὴ ἀπειλὴ καὶ ὄχι ἠθικὴ δύναμις, κίνδυνος καὶ ὄχι προσδοκία.

Μόνον μέσα εἰς τὴν Σοσιαλιστικὴν Πανευρώπην, ἐπικουρουμένην ἀπὸ τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν δύναμιν τοῦ Φιλελευθέρου Ἀγγλοσαξονισμοῦ, ἤμπορεῖ καὶ ἡ Ἑλλάς νὰ εὔρῃ τὸ αἷσθημα τῆς ἀσφαλείας της ἀπέναντι τοῦ καταθλιπτικοῦ κινδύνου τοῦ Κομμουνιστικοῦ Πανσλαβισμοῦ.

Ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι θέμα καὶ γενικώτερον καὶ ἀπώτερον. Ἐκεῖνα ποὺ ἐπιβάλλονται σήμερον διὰ τὴν πλήρη εὐόδωσιν τοῦ Ἑθνικοῦ μας Ἀγῶνος, ὁ ὁποῖος ἀπο-

τελεῖ διὰ τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων τὸ ἅγιον θέμα, καθὼς καὶ διὰ τὴν προπαρασκευὴν ὁμαλοῦ πολιτικοῦ μέλλοντος τῆς Χώρας εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην μας, τὰ ἀκόλουθα:

α) Νὰ ἐνισχυθῇ, παραλλήλως πρὸς τὸ ΕΑΜ καὶ ΕΛΑΣ, καὶ ἡ ἀθρόα ἀνάπτυξις τῶν ἐθνικῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως εἰς τὰς Ἀθήνας κέντρου διευθύνσεως τοῦ ἀγῶνος. Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ ἐθνικὸς ἀγὼν ἐνισχύεται, καὶ διὰ τῆς ὑπάρξεως ἰσοδυνάμων ἀντιπάλων σωμάτων — ἐθνικῶν καὶ κομμουνιστικῶν —, «ἀντιπάλου δέους», παρέχονται πληρέστεραι, ἐκ τῆς δυνάμεως τῶν πραγμάτων, ἐγγυήσεις διὰ τὴν ὁμαλὴν πορείαν τῆς πολιτικῆς μας ζωῆς.

β) Νὰ καταβληθῇ προσπάθεια ὅπως πεισθῇ ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ὅτι δὲν συμφέρει οὔτε εἰς τὴν Ἑλλάδα οὔτε εἰς τὸν ἐθνικὸν μας ἀγῶνα, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς τὸν ἴδιον, ἢ ἄμεσος ἐπ'ἀνοδός του, ἀλλ' ὅτι ὀφείλει νὰ ἀναμείνῃ τὴν λαϊκὴν ἐτυμηγορίαν ἐπὶ τοῦ πολιτεύματος. Ἐφ' ὅσον ὁ Βασιλεὺς δὲν εἶχεν ἀποδεχθῇ τὴν ὑπαρξίν καθεστωτικοῦ ζητήματος καὶ τὴν λαϊκὴν λύσιν του, συζήτησις βεβαίως δὲν ἦτο δυνατὴ. Ἀφοῦ ὁμως, μὲ τὴν ραδιοφωνικὴν ὁμιλίαν του, ἐδέχθη νὰ τεθῇ ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ Λαοῦ, ὀφείλει πλέον νὰ συναγάγῃ καὶ τὸ συμπέρασμα ὅτι πρέπει νὰ τὴν ἀναμείνῃ. Ἡ ἄμεσος ἐπιστροφή του θὰ δημιουργήσῃ τὴν ἀνησυχίαν τῆς νοθεύσεως τοῦ πολιτειακοῦ ἀγῶνος καὶ θὰ παρράσχη εἰς τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα τὴν παράκλητον εὐκαιρίαν, εἴτε τῆς ὑλικῆς ἀντιστάσεως, εἴτε ταραχῶν, εἴτε δημαγωγίας, ἢ ὅποια θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὸν περισπασμὸν τῆς Κοινῆς Γνώμης ἀπὸ τὸ ἐθνικὸν μας θέμα, ἐπὶ μεγάλῃ βλάβῃ καὶ τῆς ἐνότητος καὶ τῆς πληρότητος τοῦ Ἐθνικοῦ μας Ἀγῶνος.

γ) Νὰ ἐπέλθῃ ἐγκαίρως πλήρης συνεννόησις τῆς Κυβερνήσεως Καίρου καὶ τῶν ἐνταῦθα πολιτικῶν ἀρχηγῶν ὅχι μόνον κατ' ἀρχὴν ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν συγ-

κεκριμένων θεμάτων τῆς συνθέσεως καὶ τῆς πολιτικῆς τῆς μετακατοχικῆς Οἰκουμενικῆς Κυβερνήσεως.

Ἄνευ αὐτῆς τῆς πλήρους προσυνεννοήσεως εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ δημιουργηθοῦν χάσματα χρονικὰ καὶ φθοραὶ προσωπικαί, αἱ ὁποῖαι θὰ παράσχουν ἀσφαλῶς εἰς τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς ἐπικρατήσεως, ἡ βαρυτάτη καὶ ἀληθῶς ἱστορικὴ εὐθύνη τῆς ὁποίας θὰ βαρύνῃ εἰς ἀκέραιον καὶ τὸν ἐνταῦθα πολιτικὸν κόσμον καὶ τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Καίρου.

Ἀθῆναι, Δεκέμβριος 1943

Τὸν Μάϊον τοῦ 1943 ὁ τότε Ἀρχηγὸς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Ἑλλάδος Γ. Σιάντος κατὰ μίαν πολύωρον μυστικὴν συνάντησιν μὲ τὸν Γεώργιον Παπανδρέου, εἰς τὴν συνοικίαν τῆς Κυψέλης, τοῦ ἐπρότεινε νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ΕΑΜ, τὸ ὁποῖον τότε περιεβάλλετο μὲ μεγάλην αἵγλην, διότι δὲν εἶχον ἀκόμη ἀποκαλυφθῇ οἱ ἀπώτεροι σκοποὶ του. Ὁ Γεώργιος Παπανδρέου, διαβλέπων ἔκτοτε τοὺς ἀληθεῖς του σκοποὺς—καθὼς ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ προηγούμενον κείμενόν του—δὲν ἀπεδέχθη τὴν πρότασιν. Εἰς τὰς 10 Δεκεμβρίου 1943 τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα ἀπηύθυνε μίαν ἀπὸ τὰς συνήθεις ἐκκλήσεις του πρὸς συνεργασίαν εἰς τὰ πολιτικὰ κόμματα. Ὁ Γεώργιος Παπανδρέου, ἀπαντῶν, κατελόγισε τὰς εὐθύνas τοῦ Κ.Κ.Ε.

Ἀρχές μας εἶναι ἡ Ἐλευθερία καὶ ἡ Κοινωνικὴ Δικαιοσύνη. Πιστεύουμε στὴν Ἐλευθερία τοῦ Ἀτόμου, τοῦ Πολίτη, τοῦ Ἔθνους.

Γι' αὐτὸ θεωροῦμε ἱερὸ χρέος τὸν ἀγώνα γιὰ τὴν ἐθνικὴ μας ἀπελευθέρωση. Καὶ θεωροῦμε ἄξιους ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης ὅλους τοὺς Ἀγωνιστὲς τῆς Ἐλευθερίας. Καὶ τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἀνοργάνωτων καὶ ἀνώνυμων ἡρώων καὶ μαρτύρων, καὶ τὶς ἐθνικὰς ὁργανώσεις μας ΕΑΜ, ΕΛΑΣ, ΕΔΕΣ (ὁρεινῆς Ἑλλάδος), καθὼς καὶ ὅλες τὶς ἄλλες.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀνταρτικὸς μας Ἀγώνας εἶναι πόλεμος, καὶ ὀφείλει νὰ διεξάγεται συντεταγμένα καὶ ὑπεύθυνα. Ὅφείλει ν' ἀκολουθῇ τὴ στοιχειώδη ἀρχὴ τοῦ Πολέμου, ὅτι πρέπει νὰ ἐπιδιώκεται ἡ μεγαλύτερη ζημία τοῦ ἐχθροῦ μὲ τὴ μικρότερη δυνατὴ θυσία. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀσυγχώρητες οἱ ἀπερίσκεπτες ἐνέργειες, ὅσες μὲ ἀσήμαν-

τες ζημίες τοῦ ἐχθροῦ ὁδηγοῦν στὸ ὁλοκαύτωμα τῆς ὑπαίθρου.

Ὅσο τιμοῦμε τὸν Ἑθνικὸ Ἀγώνα τόσο καταδικάζουμε τὸν Ἐμφύλιο Πόλεμο. Ἐνοχοὶ προδοσίας δὲν εἶναι μόνον ὅσοι συνεργάζονται μὲ τὸν ἐχθρό. Εἶναι καὶ ὅσοι σκοτώνουν Ἕλληνες ἀγωνιστὲς τῆς Ἐλευθερίας.

Ἐμφύλιο πόλεμο ὀνομάζουμε τὴ σύγκρουση μεταξὺ ἐθνικῶν ὁμάδων καὶ ἀγωνιστῶν ποὺ συνεργάζονται μὲ τοὺς Συμμάχους καὶ πολεμοῦν τὸν Κατακτητὴ.

Τὴ σύγκρουση μὲ ὁμάδες καὶ ἄτομα ποὺ ὀργανώνει ὁ Κατακτητὴ θεωροῦμε ὅχι ἐμφύλιο ἀλλ' ἀντικατοχικὸ πόλεμο. Καὶ θέλουμε νὰ ἐκφράσουμε τὴν ἀμέριστη συμμετοχὴ μας στὸ γενικὸ αἶσθημα τῆς ἀγανακτήσεως ὅλων τῶν ἀληθινῶν Ἑλλήνων γιὰ τὸν τρόπο τῆς μεταχειρίσεως τῶν ἱερῶν ἀναπήρων μας.

Τὸ Κ.Κ.Ε., ὡς ἡγετικὴ δύναμη τοῦ ΕΑΜ καὶ ΕΛΑΣ, πλάι στοὺς ἐθνικοὺς τίτλους τοῦ γιὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸ ἀγώνα βαρύνεται, δυστυχῶς, καὶ μὲ εὐθύνες ἐμφυλίου πολέμου. Ἡ διάλυση πολλῶν ἐθνικῶν ὁμάδων — Κωστοπούλου, Παπαϊωάννου, Ψαρροῦ καὶ ἄλλων — ἀποτελοῦν εὐθύνες τοῦ. Ἄν ὅμως τὶς εὐθύνες αὐτὲς θεωρεῖ ἀμφισβητούμενες, παραμένει ἀναντίρρητη καὶ ἀκέραιη ἡ εὐθύνη τοῦ γιὰ τὴν τελευταία γενικὴ ἐπίθεση τοῦ Ὀκτωβρίου ἐναντίον τοῦ ΕΔΕΣ (ὀρεινῆς Ἑλλάδος). Καὶ εἶναι ἡ εὐθύνη τοῦ ἀναντίρρητη ἐπειδὴ τοῦ τὴν κατελόγισε ἡ ἀρμοδιότατη Ἀρχὴ — τὸ Συμμαχικὸ Στρατηγεῖο τῆς Μέσης Ἀνατολῆς.

Τὸ Κ.Κ.Ε., εἴτε παρασύρθηκε ἀπὸ «μέθη δυνάμεως» εἴτε ἡ μακρὰ θητεία τοῦ στὴ Σχολὴ τῆς Βίας ἔκαμε δύσκολη τὴν μετεκπαίδευση καὶ προσαρμογὴ τοῦ στὴ νέα πραγματικότητα, εἴτε ἀνησύχησε ἀπὸ τὴν ἀποτυχία τοῦ στὶς τοπικὲς ἐκλογές, γεγονὸς πάντως εἶναι ὅτι, μὲ τὴν πρόφαση τῆς ἀνακωχῆς τοῦ ΕΔΕΣ (ὀρεινῆς Ἑλλά-

δος), ἀπεφάσισε καὶ ἐκήρυξε τὸν ἐμφύλιο πόλεμο μὲ τὴ βαθύτερη πρόθεση νὰ ἐξαφανίσῃ κάθε ἀντίπαλο δέος καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἀπόλυτη καὶ ἀποκλειστικὴ δυναμικὴ κυριαρχία.

Τὸ ἀποτέλεσμα, ἀντίθετα μὲ τὶς προσδοκίαις του, ὑπῆρξε καταστροφικόν. Καὶ ὅχι μόνο γιὰ τὸ ἐθνικὸ γόητρο τοῦ Κ.Κ.Ε. Ἑκατοντάδες παλικάρια, ποὺ ἀνέβηκαν στὰ βουνὰ γιὰ νὰ πολεμήσουν τὸν Κατακτητὴ, σκοτώθηκαν ἀπὸ ἀδελφικὰ χέρια. Οἱ Γερμανοὶ ἐξασφάλισαν εὐκόλη νίκη, ποὺ θὰ ἦταν ἀδύνατη ἂν οἱ ἐθνικὲς ὁμάδες ἦσαν ἀπερίσπαστες ἀπὸ τὸν ἐμφύλιο πόλεμο καί, πολὺ περισσότερο, ἂν ἦσαν ἐνωμένες. Ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, ποὺ παρακολουθοῦσε τὸν ἀγώνα τῶν βουνῶν μὲ θαυμασμὸ καὶ λατρεία, καὶ τὸν εἶχε κάμει μὲ τὴ φαντασία του Μύθο, ἐδοκίμασε βαθύτατη ἀπογοήτευση. Καὶ οἱ Σύμμαχοι μᾶς ἐτίμησαν μὲ τὶς δημόσιες ραδιοφωνικὲς ἐπικρίσεις τους καὶ μᾶς ἔδωσαν μαθήματα πατριωτισμοῦ καὶ Ἑθνικῆς Ἑνώσεως.

Ἀλλὰ τὸ Κ.Κ.Ε. δὲν ἔχει μόνο τὶς εὐθύνες τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τῶν βουνῶν. ἔχει ἐπίσης καὶ τὶς εὐθύνες τῆς τρομοκρατικῆς δυναμικῆς Κατοχῆς τῆς Ὑπαιθρου. Ἐξω ἀπὸ τὸ σύντομο διάστημα τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Συμφωνητικοῦ — ποὺ δὲν ἴσχυσε καθόλου στὴν Πελοπόννησο — ἡ ὕπαιθρος στενάζει ἀπὸ τὴ βία τῶν δυναμικῶν ὁργανώσεων τοῦ Κ.Κ.Ε. Διώκονται πλέον σκληρότατα ὅχι οἱ ἐχθροὶ τῆς Πατρίδος ἀλλὰ οἱ πολιτικοὶ ἀντίπαλοι τοῦ Κ.Κ.Ε.

Τὸ καθῆκον ὅλων τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἀνέκαθεν ἀλλὰ πρὸ παντὸς τώρα ποὺ ἐγγίζει ἡ ἀπελευθέρωση, εἶναι νὰ συνταχθοῦμε σὲ Ἑνιαῖο Ἑθνικὸ Μέτωπο ἐναντίον τοῦ Κατακτητοῦ καὶ τῶν ὁργάνων του.

Ἀλλὰ ἡ πραγματοποίηση τῆς Ἑθνικῆς Ἑνώσεως δὲν θὰ εἶναι δυνατὴ ἐφ' ὅσον ἡ σημαία τοῦ ἐθνικοῦ ἀγώνα

χρησιμοποιείται για τὴν προετοιμασία τῆς μετακατοχικῆς δυναμικῆς ἐπικρατήσεως.

Ἡ σύνταξη τοῦ Ἑνιαίου Ἐθνικοῦ Μετώπου θὰ εἶναι δυνατὴ μόνον ὅταν οἱ δυναμικὲς ὀργανώσεις τάξουν ὡς πραγματικοὺς σκοποὺς των τὴν Ἐθνικὴ Ἀπελευθέρωση καὶ τὴ Λαϊκὴ Κυριαρχία.

Καὶ ἡ σύνταξη αὐτὴ ἐπείγει. Ἡ ὥρα εἶναι ἀληθινὰ τραγικὴ γιὰ τὸ Ἔθνος καὶ γιὰ τὸ Λαό μας.

Ὁ ἐμφύλιος πόλεμος μαίνεται. Ὁ πληθυσμὸς τῆς ὑπαίθρου σφαγιάζεται κατὰ χιλιάδες, λιμοκτονεῖ καὶ ζητεῖ στέγη, στὴν καρδιὰ τοῦ χειμῶνα, μέσα στὰ σπήλαια. Οἱ πόλεις καὶ τὰ χωριά μας παραδίδονται στὶς φλόγες. Ἡ ὑπόληψη τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ μας Ἀγώνα διαρκῶς ἐλαττώνεται στὴ συνείδηση τῶν Συμμάχων μας, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὶς πρόσφατες δηλώσεις τοῦ Ἡντεν. Τί ἄλλο ἐπὶ τέλους θέλουμε γιὰ νὰ ἐξαρθοῦμε καὶ νὰ ἐπιτελέσουμε τὸ Ἐθνικὸ μας καθῆκον;

Γι' αὐτὸ ἀπευθύνουμε ἑκκλήση στὸ Κ.Κ.Ε.

Ἄς ἀποδείξῃ μὲ ἔργα ὅτι ἐπιθυμεῖ πράγματι τὴν Ἐθνικὴ Ἑνωση. Ἄς συντάξῃ ὑπεύθυνα τὸν Ἀνταρτικὸν Ἀγώνα, ὥστε νὰ περιορισθῇ τὸ τραγικὸ ὀλοκαύτωμα τῆς Ὑπαίθρου. Ἄς συνεργασθῇ μὲ τὶς ἄλλες ἔθνικες δυναμικὲς ὀργανώσεις καὶ ἅς καταρτίσουν μαζί, καθὼς καὶ μὲ τοὺς Συμμάχους, ἓνα σύστημα δράσεως ποὺ νὰ βλάβῃ πράγματι τοὺς πολεμικοὺς σκοποὺς τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ μὴν ὀδηγῇ στὴν ὀλοσχερῇ καταστροφὴ τῆς Ἑλλάδος. Ἄς ἀπελευθερώσῃ τὴ Χώρα ἀπὸ τὴ δυναμικὴ κατοχὴ του καὶ ἅς ἀποδώσῃ ἀπὸ τώρα τὴν Ἐλευθερίαν ποὺ ὑπόσχεται γιὰ τὸ μέλλον. Ἄς παύσῃ νὰ εἶναι Τρομοκρατικὴ καὶ ἅς καταστῇ, ὅπως ἐπαγγέλλεται, ἀληθινὰ Ἐθνικὴ, Ἀπελευθερωτικὴ, Δημοκρατικὴ Ὁργάνωση. Καὶ τότε αὐτόματα θὰ συνταχθῇ ἡ Ἐθνικὴ Ἑνωση, ποὺ εἶναι ἐντολὴ τῆς Ἱστορίας καὶ ἀπὸ τὰ βάθη τῶν τάφων αἶτημα τῶν ἀθανάτων νεκρῶν μας.

Ἀθῆναι, Δεκέμβριος 1943

Εἰς τὰς 15 Δεκεμβρίου 1943 ἡ Γραμματεία τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΕΑΜ ἐπρότεινεν εἰς τὰ πολιτικά κόμματα τὸν σχηματισμὸν « ἐδῶ, στήν Ἑλλάδα, ἀπὸ τώρα » Κυβερνήσεως τῶν Κομμάτων καὶ τῶν Ὁργανώσεων. Ὁ Γεώργιος Παπανδρέου, ἀπαντῶν, ἀπορρίπτει τὴν πρότασιν καὶ χαράσσει τὰς γραμμὰς τῆς ἀληθοῦς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως.

Προτείνετε, μὲ τὸ γράμμα σας τῆς 15 - 12 - 1943, νὰ σχηματισθῇ « ἐδῶ, στήν Ἑλλάδα, ἀπὸ τώρα Κυβέρνηση τῶν Κομμάτων καὶ τῶν Ὁργανώσεων, ποὺ εἰλικρινὰ ἀγωνίζονται γιὰ τὴ Λευτεριά καὶ τὶς Ἐλευθερίες τοῦ Λαοῦ ».

Ἄν ἡ πρότασή σας ἐγίνετο δεκτὴ θὰ εἴχαμε, ὑποθέτω, τρεῖς Κυβερνήσεις καὶ δύο Ἀρχηγεία τοῦ Ἐθνικοῦ μας Ἀγώνα:

α) Τὴν Κυβέρνηση τοῦ Καίρου, ποὺ ἀναγνωρίζεται ἀπὸ τοὺς Συμμάχους ὡς ἡ νόμιμη Κυβέρνηση τῆς Ἑλλάδας.

β) Τὴν Κυβέρνηση ποὺ προτείνετε, καὶ ποὺ θὰ στηρίζεται, κυρίως, στὶς δυναμικὰς ὁργανώσεις τοῦ ΕΑΜ.

γ) Καί, πιθανότατα, τὴν Κυβέρνηση τοῦ ΕΔΕΣ (ὁρεινῆς Ἑλλάδος), μὲ τὸ ὁποῖο βρῖσκεσθε σὲ ἐμφύλιον πόλεμον καὶ ποὺ δὲν θὰ εἶχε, φυσικά, κανένα λόγο νὰ ὑστερήσῃ σὲ σχηματισμὸ δικῆς του Κυβερνήσεως.

Θὰ εἴχαμε, ἐπίσης, δύο τοῦλάχιστον Ἀρχηγεία τοῦ Ἐθνικοῦ μας Ἀγώνα:

α) Τὸ Ἀρχηγεῖο τοῦ ΕΛΑΣ, καὶ

β) Τὸ Ἀρχηγεῖο τοῦ ΕΔΕΣ (ὁρεινῆς Ἑλλάδος).

Καὶ ρωτοῦμε: Εἶναι αὐτὸ Ἐθνικὴ Ἐνωση; ἢ εἶναι ἐπισημοποίηση, διεθνὴς διακήρυξις ὅχι ἀπλῶς διχασμοῦ ἀλλὰ ἔθνικῆς ἀποσυνθέσεως; Καὶ δὲν ἀνοίγεται ἔτσι

τὸ βάραθρο καὶ γιὰ τὴ Δόξα καὶ γιὰ τὶς Ἑλπίδες τοῦ Ἑθνους;

Ἑθνικὴ Ἑνωση σημαίνει: ΜΙΑ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση, καθολικῆς ἐμπιστοσύνης, καὶ ΕΝΑ Ἀρχηγεῖο τοῦ Ἑθνικοῦ Ἀγώνα. Καὶ ἡ ΜΙΑ Κυβέρνηση τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴ γνώμη μας, μὲ τὴ σημερινὴ κατάστασι τοῦ Ἀνταρτικοῦ Ἀγώνα μπορεῖ ἴσως νὰ ἐκπροσωπηθῇ καὶ στὴν Ἑλλάδα, οὐδέποτε ὅμως νὰ ἔχη ἐδῶ τὴν ἔδρα της. Ἐδρα της ὀφείλει νὰ εἶναι τὸ Ἐξωτερικόν, μέχρις ὅτου εὐτυχέστερη πολεμικὴ κατάστασι ἐπιτρέψῃ τὴν παρουσίαν της στὴν Ἑλλάδα. Καὶ οἱ λόγοι εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

α) Στὸ ἐξωτερικόν, στὸ κέντρο τῆς συμμαχικῆς ἡγεσίας, θὰ βρίσκεται μὲ τοὺς Συμμάχους σὲ καθημερινὴ καὶ ἄμεση ἐπαφή, πού εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν εὐόδωσι καὶ τῶν πολεμικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν μας σκοπῶν.

β) Στὴν ἑλληνικὴ ὑπαιθρο δὲν ὑπάρχει, ὅπως στὴ Σερβία, ἀληθινὸ πολεμικὸ μέτωπο, μὲ μεγάλη περιοχὴ ὀριστικὰ ἀπελευθερωμένη, ἀλλὰ περισσότερον κλεφτοπόλεμος, πού ἐνοχλεῖ ἀλλὰ δὲν ἐμποδίζει τὸν Κατακτητὴ.

γ) Ἡ ἀναγγελία τοῦ σχηματισμοῦ ἐδῶ, στὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ τώρα, Κυβερνήσεως ἴσως ν' ἀποτελοῦσε πρόφασιν γιὰ σκληρότερα ἀκόμη ἀντίποινα τοῦ Κατακτητῆ ἐναντίον τῶν ἀτυχῶν πληθυσμῶν μας, χωρὶς ἡ παρουσία τῆς Κυβερνήσεως νὰ ἔχη προσφέρει, ὡς ἀντιστάθμισμα, καμμία οὐσιώδη ἐθνικὴ ἢ πολεμικὴ ὑπηρεσία.

Ι. ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Στὴν ἐνιαίαν Ἑθνικὴν μας Κυβέρνησιν θὰ πρέπει βέβαια νὰ ἐκπροσωποῦνται, ἢ νὰ ἐκφράσουν τὴν ἐμπιστοσύνην τους, ὅλα τὰ ἐθνικὰ πολιτικὰ κόμματα μὲ τὶς ἐθνικὰς δυναμικὰς ὁργανώσεις, πού εἰλικρινὰ ἀγωνίζονται, ὅπως σωστὰ γράφετε, γιὰ τὴ Λευτερίαν καὶ τὶς Ἐλευθερίες τοῦ Λαοῦ μας. Καὶ τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ ἀγώνα των θὰ πρέπει νὰ ἀποδείξουν μὲ ἔργα καὶ ὄχι μὲ λόγους —

ὥστε νὰ ἐμπνεύσουν γενικὰ τὴν πεποίθησιν ὅτι εἶναι γνήσια πολιτικὰ κόμματα ποὺ ἀποβλέπουν στὴν Πειθῶ γιὰ τὴ μελλοντικὴ πολιτικὴ τους ἐπικράτησιν, καὶ δὲν εἶναι ἔνοπλες ἐπαναστατικὲς ὀργανώσεις ποὺ χρησιμοποιοῦν τὴ σημαία τοῦ Ἑθνικοῦ Ἀγῶνα γιὰ τὴν προετοιμασίαν τοῦ αἰφνιδιασμοῦ ἐναντίον τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν.

Ποῖα, συγκεκριμένως, εἶναι τὰ ἔργα πού, κατὰ τὴ γνώμη μας, νομιμοποιοῦν τὰ ἐθνικὰ πολιτικὰ κόμματα καὶ τοὺς παρέχουν δικαίωμα συμμετοχῆς στὴν Ἑθνικὴ Ἑνωσὴ προσδιορίσαμε στὸ γράμμα μας τῆς 15 - 12 - 43 πρὸς τὸ Κ.Κ.Ε., τοῦ ὁποῖου παρακαλοῦμε νὰ λάβετε γνώσιν.

II. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑνιαίας Ἑθνικῆς μας Κυβερνήσεως εἶναι αὐτονόμη: Ἑθνικὴ Ἀποκατάστασις καὶ Λαϊκὴ Κυριαρχία.

Ἡ Ἑθνικὴ Ἀπελευθέρωσις εἶναι μόνο τὸ πρῶτο στάδιο, ἀλλὰ ἡ πλήρης Ἑθνικὴ μας Ἀποκατάστασις, καθὼς καὶ ἡ στρατηγικὴ ἀσφάλεια τῶν νέων συνόρων μας, θὰ εἶναι ὁ σκοπός.

Καὶ ἐπίσης, ἡ Λαϊκὴ Κυριαρχία. Ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς θ' ἀπαλλαγῇ ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ Κατακτητῆ. Θ' ἀπαλλαγῇ καὶ ἀπὸ ὅλες τὶς ἐνδεχόμενες ἐσωτερικὰς Κατοχάς. Θὰ γίνῃ πραγματικὰ ἐλεύθερος, καὶ τότε μόνο, σύμφωνα μὲ τὸν Χάρτη τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τὶς ἀποφάσεις τῆς Τεχεράνης, θ' ἀποφασίσῃ κατὰ συνείδησιν καὶ γιὰ τὸ Πόλιτευμα καὶ γιὰ τὸ Κοινωνικὸ Καθεστῶς καὶ γιὰ τὴν Κυβέρνησιν τοῦ μέλλοντος. Καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτήν, ἡ Ἑθνικὴ Κυβέρνησις δὲν θὰ τὴν ὑποσχεθῇ, ἀπλῶς, γιὰ τὸ ἀόριστο μέλλον, ἀλλὰ θὰ ὀφείλῃ νὰ τὴν παρέχῃ ἀμέσως μόλις ἀπομακρύνεται ὁ Κατακτητής. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες θὰ εἶναι ἀμέσως ἐλεύθεροι—ἀπολύτως ἐλεύθεροι καὶ ἀνενόχλητοι—νὰ ἔχουν καὶ νὰ ἐκφράζουν τὰ πολιτικὰ φρονήματα τῆς ἀρεσκείας των.

III. ΕΘΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

Ὅπως θὰ ὑπάρχη ΜΙΑ Κυβέρνηση, ἔτσι θὰ πρέπει νὰ ὑπάρχη καὶ ΕΝΑ Ἀρχηγεῖο τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀγώνα, ποὺ θὰ ὑπακούη στὴν Ἐθνικὴ Κυβέρνηση καὶ θὰ συνεργάζεται μὲ τὸ Συμμαχικὸ Στρατηγεῖο σὲ ὑπεύθυνο σχέδιο ποὺ νὰ βλάβῃ τοὺς πολεμικοὺς σκοποὺς τοῦ ἐχθροῦ χωρὶς νὰ ὀδηγῇ καὶ στὴν καταστροφὴ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ δὲν θὰ ὑφίσταται πλέον λόγος νὰ ἐμφανίζωνται, ὅπως τώρα, χωριστὲς πολεμικὲς ὁργανώσεις. Ἀφοῦ τοὺς ἀποδοθοῦν οἱ τιμές, γιὰ τὶς ἐθνικὲς τοὺς ὑπηρεσίαις, καὶ τοὺς καταλογισθοῦν οἱ εὐθύναις, ὅπου ὑπάρχουν, θὰ πρέπη ν' ἀρχίσῃ ἀμέσως ἡ σύνταξις τοῦ Ἐνιαίου, Τακτικοῦ, Ἐθνικοῦ Στρατοῦ μας, τοῦ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ.

Αὕτῃ εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μας, ἡ Ἐθνικὴ Ἑνωση, γιὰ τὴν εὐόδωσις τῆς ὁποίας ὀφείλουν νὰ συνεργασθοῦν ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ Ἕλληνες — καὶ τὰ πολιτικὰ κόμματα καὶ οἱ ἐθνικὲς ὁργανώσεις μας.

Ἀθῆναι, Δεκέμβριος 1943

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1943 ὁ Γεώργιος Παπανδρέου ἀπηύθυνε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τῶν Φιλελευθέρων, μὲ τὴν παράκλησιν ὅπως ἀνακοινωθῇ καὶ εἰς τὰ συνεργαζόμενα κόμματα. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὐτὴν χαράσσει τὴν γραμμὴν τὴν ὁποίαν, κατὰ τὴν γνώμην του, θὰ ὤφειλε ν' ἀκολουθήσῃ ὁ πολιτικὸς κόσμος πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς διαμορφωθείσης κρισίμου καταστάσεως τῆς Χώρας.

Τὰ μεγάλα καθήκοντα, εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὁποίων ὀφείλει νὰ χωρήσῃ σήμερον ὁ πολιτικὸς κόσμος, εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὰ ἀκόλουθα :

I. Ἡ Ἐθνικὴ Ἑνωσις. Ὁ πολιτικὸς κόσμος ὀφείλει νὰ διακηρύξῃ, πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν, ὅτι μετὰ τὴν εὐτυχῇ διευθέτησιν καὶ τοῦ Καθεστωτικοῦ ζητήματος ἐπιβάλλεται ἐπιτέλους ἡ Ἑνωσις. Ἐπείγει ἡ κατάπαυσις τοῦ θανασίμου ἐμφυλίου σπαραγμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ χαρὰν τοῦ Κατακτητοῦ καὶ συμφορὰν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἐπείγει ἡ δημιουργία, μὲ τὴν καθολικὴν συμμετοχὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ, τὰ μεγάλα συνθήματα τοῦ ὁποίου θὰ εἶναι: Ἐθνικὴ Ἀποκατάστασις, Λαϊκὴ Κυριαρχία, Κοινωνικὴ Δικαιοσύνη.

II. Ὁ πολιτικὸς κόσμος ὀφείλει ἐπίσης νὰ δηλώσῃ εἰς τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα, τὸ ὁποῖον καὶ πάλιν, μὲ τὴν πρόσφατον ἐπιστολὴν του, ζητεῖ συνεργασίαν, ὅτι ἡ συνεργασία εἶναι πράγματι ἐπιβεβλημένη, χάριν τοῦ ἐθνικοῦ συμφέροντος. Ἀλλὰ θὰ καταστῇ δυνατὴ μόνον ἐὰν τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα ἀποδεχθῇ εἰλικρινῶς — μὲ ἔργα καὶ ὄχι λόγους — τὴν ἀρχὴν τῆς Λαϊκῆς Κυ-

ριαρχίας καὶ ἐγκαταλείψη τὴν βίαν ὡς μέσον πολιτικῆς ἐπικρατήσεως καὶ διὰ τὸ παρὸν καὶ διὰ τὸ μέλλον. Νὰ δηλώσῃ ἀκόμη εἰς τὸ Κ.Κ.Ε. ὅτι τοῦ καταλογίζει τὴν βαρυτάτην εὐθύνην τῆς ἀπερισκέπτου διεξαγωγῆς τοῦ Ἑθνικοῦ μας Ἀγῶνος, ἡ ὁποία ὀδηγεῖ, δυστυχῶς, εἰς τὸ ὀλοκαύτωμα τῆς ὑπαίθρου. Καὶ ν' ἀξιώσῃ τὴν λελογισμένην καὶ ὑπεύθυνον διεξαγωγήν του, ὥστε νὰ πλήττονται πράγματι οἱ πολεμικοὶ σκοποὶ τοῦ ἐχθροῦ καὶ νὰ προληφθῇ ἡ ὀλοσχερῆς καταστροφή τῆς Ἑλλάδος.

III. Θὰ ὀφείλῃ ἐπίσης ὁ πολιτικὸς κόσμος ν' ἀπευθυνθῇ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν τοῦ Καΐρου. Νὰ τῆς ἐκθέσῃ τὴν πραγματικὴν κατάστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ὁ ὁποῖος λιμοκτονεῖ, γυμνητεύει, στεγάζεται εἰς τὰ σπήλαια καὶ σφαγιάζεται κατὰ μάζας, εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀπειλῇται πράγματι ἡ ὑπαρξὶς τῆς Φυλῆς μας. Καὶ ν' ἀξιώσῃ τὴν αὐξησιν τῶν ἀποστολῶν καὶ τῶν τροφίμων καὶ τῶν φαρμάκων, πρὸς ἀποτελεσματικὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ἐπισιτισμοῦ καὶ τῆς περιθάλψεως τοῦ μαρτυρικοῦ μας Λαοῦ.

Ἀλλὰ καὶ νὰ γνωστοποιήσῃ τὸν ἀπερίσκεπτον καὶ ἐγκληματικὸν τρόπον τῆς διεξαγωγῆς τοῦ Ἑθνικοῦ μας Ἀγῶνος, καὶ νὰ ὑποδείξῃ τὴν ἀνάγκην τῆς συνεννοήσεως μὲ τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον πρὸς καταρτισμὸν καὶ ἐπιβολὴν σχεδίου τὸ ὁποῖον νὰ συνδυάζῃ τὴν βλάβην τοῦ ἐχθροῦ μὲ τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ Γένους.

IV. Καὶ τέλος, ὁ πολιτικὸς κόσμος ν' ἀπευθυνθῇ πρὸς τοὺς μεγάλους Συμμάχους μας, καὶ ἰδίως πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Μεγάλης Βρεταννίας, ἡ ὁποία ἀμεσώτερον διαχειρίζεται τὸν Ἑθνικὸν μας Ἀγῶνα.

Νὰ τῆς ἀπευθύνῃ θερμοτάτην ἔκκλησιν διὰ τὸν ἐπισιτισμὸν καὶ τὴν περίθαλψιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ὁ ὁποῖος σφαδάζει ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων καὶ τῶν φλογῶν...

Νὰ συστήσῃ τὴν ἀμέριστον ἐνίσχυσιν τῶν ἐθνικῶν

μας ὀργανώσεων, καθὼς καὶ τὴν λελογισμένην καὶ ὑπεύθυνον διεξαγωγὴν τοῦ Ἑθνικοῦ Ἀγῶνος.

Ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν παρακαλέσῃ ὅπως ἀσκήσῃ ὅλην τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἐπὶ τῶν δυναμικῶν μας ὀργανώσεων, ἡ ἀνάπτυξις τῶν ὁποίων ὀφείλεται εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν τῆς ἐπικουρίαν, διὰ νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν Βίαν ὡς μέσον μετακατοχικῆς πολιτικῆς ἐπικρατήσεως καὶ ὑποταχθοῦν εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐπιταγὴν τῆς Λαϊκῆς Κυριαρχίας, διὰ τὴν πραγματικὴν καὶ πλήρη ἀποκατάστασιν τῆς ὁποίας οἱ Σύμμαχοι — ὅλοι οἱ Σύμμαχοι — ἔχουν ἐπίσης ἀνειλημμένην ὑποχρέωσιν, καθὼς καὶ διὰ τὴν Ἑθνικὴν μας Ἀπελευθέρωσιν.

Αὐτὰ εἶναι, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὰ μεγάλα καθήκοντα, τὰ ὁποῖα μᾶς καλοῦν, διὰ νὰ ὑπερασπίσωμεν τὴν Ὑπαρξιν καὶ τὴν Ἐλευθερίαν τοῦ Ἑθνους καὶ τοῦ Λαοῦ εἰς μίαν ἀπὸ τὰς κρισιμωτέρας ὥρας τῆς Ἱστορίας μας.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΝ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ

Ἀθῆναι, Ἰανουάριος 1944

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1944 ὁ Γεώργιος Παπανδρέου ἀπέ-
στειλεν ἔκθεσιν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸ
Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον. Εἰς τὴν ἔκθεσιν αὐτὴν προσ-
διορίζεται μὲ πλήρη σαφήνειαν ἡ πολιτικὴ γραμμὴ τὴν ὁ-
ποίαν ὁ ἴδιος, μετὰ τρίμηνον, ἠκολούθησεν ὡς Κυβερνήτης
τῆς Χώρας καὶ τῆς ὁποίας ἡ σταθερὰ ἐφαρμογὴ ὠδήγησε
τελικῶς εἰς τὴν Ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Θεωροῦμεν ἐθνικὸν καθῆκον νὰ ἐκθέσωμεν τὴν κατά-
στασιν, ὅπως σήμερον ἐμφανίζεται, καὶ νὰ χαράξωμεν τὴν
πολιτικὴν γραμμὴν ἡ ὁποία, κατὰ τὴν γνώμην μας, πρέ-
πει ν' ἀκολουθηθῇ πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Συμμαχικοῦ
Ἀγῶνος, μὲ τὸν ὁποῖον ἀπολύτως συμπίπτουν τὰ συμφέ-
ροντα τῆς Πατρίδος μας.

Ποῖα εἶναι ἡ σημερινὴ πραγματικὴ κατάστασις τῆς
ὑποδοῦλου Ἑλλάδος;

Ἀπίστευτος εἶναι ἡ τραγωδία τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ
καὶ πρὸ παντὸς τῆς ὑπαίθρου. Σφαδάζει ἐν μέσῳ τῶν
ἐρειπίων καὶ τῶν φλογῶν. Χίλια τοῦλάχιστον χωριὰ
ἔχουν παραδοθῇ εἰς τὰς φλόγας, ἄνω τοῦ ἑκατομμυρίου
Ἑλλήνων λιμοκτονοῦν, γυμνητεύουν καὶ στεγάζονται εἰς
τὰ σπήλαια. Καθημερινῶς ἀναγγέλλονται ὁμαδικαὶ ἐκτε-
λέσεις, ὅπως ἡ φρίκη τῶν Καλαβρύτων, ὅμηροι περισυλ-
λέγονται, αἱ φυλακαὶ ἀσφυκτιοῦν, καθὼς καὶ τὰ στρατό-
πεδα συγκεντρώσεως. Καὶ ὡς νὰ μὴ ἥρκει ἡ ἀπάνθρωπος
βαρβαρότης τοῦ Κατακτητοῦ, ἔχομεν καὶ τὴν κόλασιν
τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ὅσοι σωθοῦν ἀπὸ τὴν αἰμο-
βόρον μανίαν τοῦ Κατακτητοῦ κινδυνεύουν ἀπὸ τὴν

ἀδελφοκτόνον μανίαν τῶν κομμουνιστικῶν ὀργανώσεων... Ἀλλόφρονες πλέον οἱ κάτοικοι ζητοῦν καταφύγια ἄλλοι εἰς τὰ σπήλαια, ἄλλοι εἰς γειτονικὰς πόλεις καί, ὅσοι δύνανται, εἰς τὴν Πρωτεύουσαν, ὅπου μεταφέρουν τοὺς θρήνους καὶ τὰς οἰμωγὰς τῆς ὑπαίθρου.

Εὐνόητος ἐπομένως εἶναι, ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, ἡ διαμορφωθείσα ψυχολογικὴ κατάστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν ἀπογνώσεως. Καὶ ἡ ἀπόγνωσις κινδυνεύει νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς σύγχυσιν.

Ἀγωνιῶν, διερωτᾶται:

Πῶς, καὶ πότε, θὰ σωθῇ ἀπὸ τὴν βαρβαρότητα τοῦ Κατακτητοῦ;

Καὶ πῶς, καὶ πότε, θὰ σωθῇ ἐπίσης ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα καὶ τὴν κατατυράννησιν τῶν δυναμικῶν ὀργανώσεων τοῦ ΕΑΜ, «σπονδυλικὴ στήλη» τῶν ὁποίων, ἡγετικὴ δύναμις εἶναι τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα, τὸ ὅποιον, ἐνῶ ἀποτελεῖ ἐλαχίστην μειοψηφίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἀσκεῖ μολαταῦτα, διὰ τῶν ὀργανώσεών του, τρομοκρατίαν;

Διότι πρέπει νὰ γνωσθῇ ὅτι τὸ ΕΑΜ ἐπέρασεν ἀπὸ τρεῖς φάσεις. Κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξε, πράγματι, μεγάλη ἐθνικὴ, ἠθικὴ, λαϊκὴ δύναμις... Ἐπροκάλεσε, μὲ τὴν ἐμφάνισίν του, τὴν μέθην τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐστηρίχθη ὄχι ἀπλῶς εἰς τὴν συγκατάθεσιν ἀλλὰ εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν, εἰς τὴν ψυχικὴν κατάκτησιν τοῦ Λαοῦ, καὶ ιδίως τῆς Νεότητος. Βαθμιαίως ὁμως ἐγένεν ἡ ἀποκάλυψις τῶν πολιτικῶν του σκοπῶν. Ὁ Λαὸς ἀντελαμβάνετο ὅτι ἡ σημαία τοῦ Ἑθνικοῦ Ἀγῶνος ἐχρησιμοποιεῖτο ὑπὸ τῆς κομμουνιστικῆς ἡγεσίας τοῦ ΕΑΜ διὰ τὴν προετοιμασίαν τῆς μετακατοχικῆς δυναμικῆς ἐπικρατήσεως—διὰ τὴν βιαίαν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας ἐκ μέρους τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος. Καὶ τότε ἤρχισεν ἡ δευτέρα φάσις, αἱ ἀμφιβολίαι καὶ αἱ ἐπικρίσεις τοῦ Λαοῦ, διὰ τὴν κατάπνιξιν τῶν ὁποίων ἡ

Κομμουνιστική ἡγεσία τοῦ ΕΑΜ, ἀφοῦ εἶχε προνοήσει νὰ προβῇ, ἐπὶ ποινῇ θανάτου, εἰς τὸν πλήρη ἀφοπλισμὸν τῶν κατοίκων, κατέφυγεν εἰς τὴν βίαν, εἰς τὴν καταδυνάστευσιν καὶ τὴν δίωξιν τοῦ Λαοῦ. Καὶ τότε τὸ ΕΑΜ εἰσῆλθεν εἰς τὴν τρίτην φάσιν, ἥ ὁποία πλέον ἔχει διαμορφωθῇ ὀριστικῶς. Ἐπαυσε νὰ εἶναι ἐθνική, ἡθική, λαϊκὴ δύναμις, ἔγινε λαομίσητον. Καὶ ἀποτελεῖ πλέον τὴν ἔνοπλον ὀργάνωσιν τῆς ἐλαχίστης μειοψηφίας, ἥ ὁποία ἀσκεῖ ἀπηνῆ, αἱματηρὰν τρομοκρατίαν ἐναντίον τῆς μεγάλης πλειοψηφίας.

Εἰς τὴν κρίσιμον αὐτὴν ψυχολογικὴν στιγμὴν ὁ Κατακτητὴς καὶ τὰ ὄργανά του προσφέρουν γενναιοφρόνως τὴν προστασίαν των. Λέγουν πρὸς τὸν Λαόν:

« Ὑπεύθυνοι διὰ τὴν δυστυχίαν σου εἶναι οἱ Σύμμαχοι. Αὐτοὶ χρηματοδοτοῦν καὶ αὐτοὶ ὀπλίζουσιν τὰ στίφη τῶν ἀνταρτῶν, τὰ ὁποῖα σὲ δυναστεύουσιν καὶ προκαλοῦν τὴν ἐρήμωσιν τῆς ὑπαίθρου. Ματαίως περιμένεις ἀπὸ τοὺς Συμμάχους βοήθειαν. Τοῦναντίον, μὲ τὴν πολιτείαν των ὀδηγοῦν εἰς τὴν καταστροφὴν σου. Ἐλα νὰ πολεμήσωμεν μαζὶ τὸν κοινὸν ἐχθρὸν τῆς Εὐρώπης, τὸν Κομμουνισμόν.»

Εἰς τὴν ραδιοφωνικὴν του προσφώνησιν τῆς πρώτης τοῦ ἔτους 1944, ὁ Γερμανὸς Στρατιωτικὸς Διοικητὴς τῆς Ἑλλάδος εἶπε:

« Φρουροῦμεν τὸ ἐλληνικὸν ἔδαφος. Ὁ Γερμανὸς στρατιώτης προστατεύει κατ' ἄμεσον τρόπον τὴν ὑπαρξιν καὶ τὴν τάξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους εἰς τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ ἐξωτερικοῦ ὡς καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐχθροῦ. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὁ Γερμανὸς στρατιώτης προσδοκᾷ ὅτι ὁ ἐθνικὴν συνείδησιν ἔχων Ἕλλην θὰ τεθῇ παρὰ τὸ πλευρόν του εἰς τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τοῦ Κομμουνισμοῦ. Ὁ βοηθῶν ἡμᾶς βοηθεῖ τὸν ἑαυτὸν του. Ὁ ἀντιτιθέμενος πρὸς ἡμᾶς θὰ ἐξοντωθῇ.»

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως τῆς Κατοχῆς εἶπεν :

«Οἱ ἐκ συστήματος ἐπιβουλευόμενοι τῆς ἐθνικῆς μας ἐνότητος ἐπιδιώκουν νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὴν περιπέτειαν τῆς Πατρίδος μας ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τῶν «Ἀπελευθερωτῶν», διὰ νὰ δυνηθοῦν νὰ ἐπιβάλουν τὴν εἰδεχθῆ τυραννίαν των. Εἰς τὴν πρόκλησίν των ἀπηντήσαμεν ὡς ἐμπρέπει, καὶ θὰ φέρωμεν τὸν ἀγῶνα εἰς πέρας. Ἐχομεν ἀσφαλῆ δεδομένα νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἡ μεγάλη πλειοψηφία τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, κατανοήσασα τὴν σημασίαν τοῦ ἀγῶνος μας, περιβάλλει αὐτὸν μὲ ἀμέριστον ὑποστήριξιν...»

Καὶ εἰς μὲν τὴν μεγάλην πλειοψηφίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, παρὰ τὰ «ἀσφαλῆ δεδομένα» καὶ τὴν ματαίαν ἐλπίδα τοῦ Ὁργάνου τῆς Κατοχῆς, τὰ κηρύγματα ταῦτα οὐδεμίαν εὐτυχῶς εὐρίσκουν ἀπήχησιν. Εἶναι ὅμως τόσον σκληρὰ ἡ δοκιμασία τοῦ Λαοῦ μας ὥστε νὰ μὴ προκαλοῦν καὶ τὴν περιφρόνησιν τὴν ὁποῖαν μέχρι τοῦδε συνήντων. Καὶ μάλιστα μικρά, ἐλαχίστη μερὶς ἀρχίζει δυστυχῶς καὶ νὰ κάμπτεται. Παράδειγμα, τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας — εἰς τὰ ὁποῖα μέχρι πρό τιнос οὐδεὶς ἐδέχετο νὰ καταταγῇ, ἐκτὸς εὐτελῶν μισθοφόρων — παρελάσαντα τὴν πρώτην τοῦ ἔτους ἐχειροκροτήθησαν ὑπὸ μερίδος τῶν θεατῶν. Καὶ συνέβη τοῦτο, καὶ διότι βεβαίως ἡ τιμία στολὴ τῶν εὐζώνων ἐνεθύμισεν ἡμέρας πατριωτικῆς δόξης — ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ καταθλίψῃ ἡ παρουσία των ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας — ἀλλὰ ἐπίσης διότι παρεῖχον τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας ἔναντι τῆς τρομοκρατίας τοῦ Κομμουνισμοῦ...

Καὶ ὁ κίνδυνος εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερος εἰς τὴν ὑπαιθρον, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀρχίζουν ν' ἀκούωνται ἐκκλήσεις πρὸς τὴν Κυβέρνησιν Κατοχῆς ὅπως σταλοῦν καὶ ἐκεῖ Τάγματα Ἀσφαλείας πρὸς κατάλυσιν τῆς κομμουνιστικῆς καταδυναστεύσεως...

Εἰς τὸ ἀπατηλὸν αὐτὸ κήρυγμα τοῦ Κατακτητοῦ καὶ τῶν ὀργάνων του ἡ Ἑθνικὴ Ἡγεσία ἀπαντᾷ: Προφυ-

λαχθῆτε ἀπὸ τὴν σύγχυσιν! Συγκρατήσατε τὴν ὀργήν σας. Ἀποτελεῖ προδοτικὸν παραλογισμόν ἡ συνεργασία μὲ τὸν Κατακτητὴν, ἔστω καὶ ἐναντίον τῆς Βίας τοῦ Κομμουνισμοῦ. Ἐχθρὸς εἶναι ὁ Κατακτητής. Αὐτὸς εἶναι ὁ τύραννος, καὶ αὐτὸς ἐπίσης εἶναι ὁ δημιουργὸς τῆς ἐξαθλιώσεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν παράγεται ἡ ἀπειλὴ τῆς ἀναρχικῆς τρομοκρατίας. Ἐναντίον αὐτοῦ καὶ μόνον πρέπει νὰ συγκεντρωθοῦν ὅλαι αἱ ἐθνικαὶ μας δυνάμεις. Ἐναντίον αὐτοῦ πρέπει νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ἐπικουρίαν τῶν Συμμάχων μας...

Καὶ εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦ ἀγωνιῶντος Λαοῦ: Ἐναντίον τῆς σημερινῆς Κομμουνιστικῆς Κατοχῆς τῆς ὑπαίθρου, καὶ τῆς ἐγκληματικῆς δράσεως, καὶ ἐναντίον τῆς ἀπειλουμένης αὐριανῆς βιαίας καταλήψεως τῆς Ἐξουσίας ἐκ μέρους τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος ποῖος θ' ἀντιταχθῇ; Ἡ Ἐθνικὴ Ἡγεσία ἀπαντᾷ ἐπίσης: Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Σύμμαχοι! Ἡνωμένοι ὅλοι οἱ Ἕλληνες ὅσοι ἀγαποῦν τὴν Ἐλευθερίαν—καὶ εἶναι ἡ μεγίστη πλειοψηφία—θ' ἀντιταχθοῦν ἐναντίον οἵασδήποτε τυραννίας καὶ θὰ ἐπικαλεσθοῦν τὴν ἐπικουρίαν τῶν Συμμάχων μας—ὅλων τῶν Συμμάχων—οἱ ὁποῖοι καὶ μὲ τὸν Χάρτην τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ μὲ τὰς ἀποφάσεις τῆς Τεχεράνης μᾶς ὑπεσχέθησαν ὅχι μόνον Ἐθνικὴν ἀλλὰ ἐπίσης καὶ Πολιτικὴν Ἐλευθερίαν, Λαϊκὴν Κυριαρχίαν, μετὰ τὴν πραγματικὴν ἀπόκτησιν τῆς ὁποίας οἱ Λαοὶ θ' ἀποφασίσουν κατὰ συνείδησιν καὶ διὰ τὸ Πόλιτευμα καὶ διὰ τὸ Κοινωνικὸν Καθεστῶς καὶ διὰ τὴν Κυβέρνησιν τῆς ἀρεσκείας των.

Ἀλλὰ οἱ λόγοι τῆς Ἐθνικῆς Ἡγεσίας, οἱ ὁποῖοι ἐπιστεύθησαν μέχρι τοῦδε, φοβούμεθα ὅτι δὲν ἀρκοῦν πλέον. Πρέπει νὰ ἐπικουρηθοῦν καὶ ἀπὸ τὰ πράγματα. Πρέπει καὶ οἱ Σύμμαχοι, μὲ τὴν πολιτείαν των, νὰ ἀποδείξουν ὅτι αὐτοὶ εἶναι πράγματι οἱ ἐγγυηταὶ ὅχι μόνον τῶν Ἐθνικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν Λαϊκῶν Ἐλευθεριῶν μας, καὶ τώρα,

καὶ εἰς τὸ μέλλον... Καὶ εὐτυχῶς εἶναι ἀπολύτως εἰς θέ-
σιν νὰ τὸ πράξουν...

Διότι εἶναι πλάνη — καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου ἐφι-
στῶμεν ἰδιαιτέρως τὴν προσοχήν σας — εἶναι βαρεῖα
πλάνη νὰ νομίζεται ὅτι ὑπάρχουν εἰς τὴν Ἑλλάδα αὐτο-
δύναμοι δυναμικαὶ ὀργανώσεις, ὅπωςδῆποτε καὶ ἂν ὀνο-
μάζωνται — εἴτε ΕΑΜ, ΕΛΑΣ, εἴτε ΕΔΕΣ, εἴτε ἄλλως —,
αἱ ὁποῖαι θὰ ἤμποροῦσαν νὰ ἐπιζήσουν χωρὶς τὴν ὑλι-
κὴν καὶ ἠθικὴν ἐπικουρίαν τῶν Συμμάχων.

Φθάνει ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας τὸ Συμμαχικὸν ραδιόφω-
νον νὰ καταγγεῖλῃ μίαν ὀργάνωσιν ὥς ἀπειθοῦσαν εἰς
τὰς ἐντολὰς τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγείου καὶ ὥς ὑπεύ-
θυνον βλάβης τοῦ Συμμαχικοῦ Ἀγῶνος, φθάνει τὸ Συμ-
μαχικὸν Στρατηγεῖον νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν κατηγορίαν εἰς
προκηρύξεις του ριπτομένας εἰς τὴν ὑπαιθρον, διὰ νὰ πα-
ραλύσῃ ἀμέσως ἢ καταγγελλομένη ὀργάνωσις καὶ νὰ δια-
λυθῇ ὑπὸ τὰς ἀρὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ...

Ἀντὶ λοιπὸν οἱ Σύμμαχοι νὰ δίδουν τὴν ἐντύπωσιν
ἀδυναμίας καὶ νὰ φαίνονται ὅτι ἀναγκάζονται νὰ ἀνα-
γνωρίσουν καὶ νὰ ἐνισχύσουν ὑφισταμένας δῆθεν πρα-
γματικὰς καταστάσεις — τὰς ὁποίας, οὐσιαστικῶς, οἱ ἴδιοι
ἐδημιούργησαν μὲ τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν των ἐπικου-
ρίαν —, θὰ ἔπρεπεν, ἐν ἐπιγνώσει τῆς κυριαρχικῆς των
δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἀκεραίας εὐθύνης των,
νὰ ὑπαγορεύσουν αὐτοὶ ἐπιτακτικῶς καὶ ἀποφασιστικῶς
τοὺς ὅρους των εἰς τὰς δυναμικὰς ὀργανώσεις, ἐπὶ ἀπειλῇ
ὄχι ἀπλῶς διακοπῆς ἐνισχύσεων ἀλλὰ καὶ δημοσίας κα-
ταγγελίας ἐνώπιον τοῦ Ἑθνους...

Ἡ σημερινὴ στιγμή εἶναι πράγματι κρίσιμος. Εὐρι-
σκόμεθα εἰς τὸ σημεῖον τῆς καμπῆς:

Ἡ αἱ δυναμικαὶ — τρομοκρατικαὶ — ὀργανώσεις θὰ
ἐξακολουθήσουν ἐνισχυόμεναι, ἄνευ ὅρων, ἀπὸ τοὺς Συμ-
μάχους, καὶ τότε μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ θὰ κινδυ-
νεύσῃ νὰ παρασυρθῇ εἰς τὸν προδοτικὸν παραλογισμόν

τῆς ἐπικλήσεως τῆς προστασίας τοῦ Κατακτητοῦ καὶ τῶν ὀργάνων του.

Ἡ οἱ Σύμμαχοι θὰ ἀναλάβουν ἀποφασιστικῶς οἱ ἴδιοι τὴν προστασίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ θὰ τοῦ παράσχουν αὐτοὶ τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας καὶ διὰ τὸ παρὸν καὶ διὰ τὸ μέλλον, ὅποτε ὁ Κατακτητὴς καὶ τὰ ὄργανά του θὰ περιέλθουν καὶ πάλιν εἰς τὴν σκληρὰν ἠθικὴν των ἀπομόνωσιν καὶ θὰ συναντοῦν, ὅπως ἔκτοτε, ἀντιμέτωπον ὁλόκληρον τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν...

Καὶ τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας θὰ παρασχεθῇ ἐκ μέρους τῶν Συμμάχων εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν ἐάν, τῇ ἐπεμβάσει των, τερματισθοῦν ὀριστικῶς αἱ σημεριναὶ παρεκτροπαὶ καὶ δημιουργηθῇ νέα πραγματικὴ κατάστασις.

Αἱ ὑφιστάμεναι παρεκτροπαὶ τῶν δυναμικῶν μας ὀργανώσεων ἡμποροῦν νὰ συνοψισθοῦν εἰς τρεῖς κατηγορίας.

α) Ἀπερίσκεπτος διεξαγωγὴ τοῦ Ἑθνικοῦ Ἀγῶνος.
β) Ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ τῶν δυναμικῶν ὀργανώσεων.

γ) Τρομοκρατικὴ κατοχὴ τῆς ὑπαίθρου ἐκ μέρους τῶν ὀργανώσεων τοῦ ΕΑΜ.

Πρέπει ἐπομένως καὶ αἱ τρεῖς παρεκτροπαὶ νὰ ἐκλείψουν, διὰ ν' ἀποκατασταθῇ τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ νὰ ὑπηρετηθῇ ὁμοθύμως ὁ Ἑθνικὸς Ἀγὼν ἐναντίον τοῦ Κατακτητοῦ...

Συγκεκριμένως:

α) Ἡ διεξαγωγὴ τοῦ Ἑθνικοῦ Ἀγῶνος πρέπει νὰ καταστῇ λελογισμένη καὶ ὑπεύθυνος.

Καὶ ὁ ἀνταρτικὸς πόλεμος εἶναι ἐπίσης πόλεμος καὶ ὀφείλει νὰ διεξάγεται σύμφωνα μὲ τὴν στοιχειώδη ἀρχὴν τοῦ πολέμου, ὅτι πρέπει νὰ ἐπιδιώκεται ἡ μεγίστη ζημία τοῦ ἐχθροῦ μὲ τὴν μικροτέραν δυνατὴν θυσίαν. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἀποφεύγωνται αἱ ἀπερίσκεπτοι ἐνέργειαι

δσαι, μὲ ἀσήμαντον ζημίαν τοῦ ἐχθροῦ, ὀδηγοῦν εἰς τὸ ὀλοκαύτωμα τῆς ὑπαίθρου... Πρέπει ἐπομένως νὰ καταρτισθῇ, κατ' ἐντολὴν τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγεῖου, ὑπεύθυνον σχέδιον δράσεως, τὸ ὁποῖον νὰ τηρῆται ἀυστηρῶς καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου θὰ πλήττονται πράγματι οἱ πολεμικοὶ σκοποὶ τοῦ ἐχθροῦ καὶ θὰ ὑπηρετοῦνται θετικῶς οἱ σκοποὶ τοῦ Συμμαχικοῦ μας Ἀγῶνος.

β) Πρέπει νὰ λήξῃ ὀριστικῶς ὁ ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ τῶν δυναμικῶν μας ὁργανώσεων καί, ἰδίως, τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων. Οἱ Σύμμαχοι πρέπει νὰ ἀπειλήσουν ὅτι ἐν περιπτώσει ἐπαναλήψεως τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ὄχι μόνον θὰ διακόψουν πρὸς τοὺς ἐνόχους πᾶσαν ὑλικήν των ἐνίσχυσιν ἀλλὰ καὶ θὰ τοὺς θεωρήσουν ἐχθροὺς τοῦ κοινοῦ Συμμαχικοῦ Ἀγῶνος καὶ θὰ τοὺς καταγγείλουν ἐνώπιον τοῦ Ἑθνους.

Καὶ πρέπει, φυσικά, νὰ γίνῃ ΕΝ τὸ Ἀρχηγεῖον τοῦ Ἑθνικοῦ μας Ἀγῶνος. Ὅπως μία εἶναι ἡ Πατρίς, μία ὀφείλει νὰ εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις καὶ ἐν τῷ Ἀρχηγεῖον τοῦ Ἀγῶνος μας. Καὶ τὸ Ἐνιαῖον αὐτὸ Ἀρχηγεῖον ὀφείλει νὰ ἐξαρτᾶται πολεμικῶς μὲν ἀπὸ τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον τῆς Μεσογείου καὶ πολιτικῶς ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ὅπως ὅλοι οἱ στρατοὶ τῶν δημοκρατικῶν χωρῶν — πολιτικῶς — ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὰς Κυβερνήσεις των.

γ) Πρέπει νὰ λήξῃ ἐπίσης ἡ τρομοκρατικὴ κατοχὴ τῆς ὑπαίθρου ἐκ μέρους τῶν δυναμικῶν ὁργανώσεων τοῦ ΕΑΜ. Διότι σήμερον, μόλις καὶ ὅπου ἡ Γερμανικὴ Κατοχὴ ἀποσύρεται, δὲν πνέει ὁ ἄνεμος τῆς Ἐλευθερίας ἀλλὰ ἐγκαθίσταται ἀμέσως νέα, ἐπίσης σκληρά, Κατοχή: τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος...

Πρέπει λοιπὸν ν' ἀξιωθῇ ἡ ἄμεσος ἀπελευθέρωσις τῶν πληθυσμῶν τῆς ὑπαίθρου. Καὶ πρέπει τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα νὰ εἰδοποιηθῇ καὶ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι δικαιούται καὶ ὀφείλει νὰ καταστῇ ἐθνικὸν πολιτικὸν κόμμα τὸ

ὅποιον ἀποβλέπει, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα κόμματα, εἰς τὴν Πειθῶ τῆς πλειοψηφίας διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἀλλὰ δὲν δικαιοῦται νὰ εἶναι ἔνοπλος συνωμοσία, ἡ ὁποία δυναστεύει τὸν Λαὸν καὶ ἐνεδρεύει πρὸς βιαίαν κατάληψιν τῆς Ἀρχῆς... Διότι οἱ Σύμμαχοι — ὅλοι οἱ Σύμμαχοι — ἔχουν ἀνειλημμένην ὑποχρέωσιν νὰ καταλύσουν πᾶσαν Βίαν ἡ ὁποία ἐσκευωρήθη ὑπὸ τὸ σκότος τῆς Δουλείας καὶ ν' ἀποδώσουν εἰς τοὺς Λαοὺς πλήρη Ἑλευθερίαν.

Μόνον τοιοῦτοτρόπως ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, ἀπελευθερούμενος ἀμέσως, ὅπου ὁ Κατακτητὴς ἀποσύρεται, θ' ἀποκτήσῃ ἐπίσης τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας καὶ διὰ τὸ μέλλον.

Αὕτῃ εἶναι ἡ πολιτικὴ ἡ ὁποία, κατὰ τὴν γνώμην μας, ὑπαγορεύεται ἀπὸ τὸ γενικώτερον συμφέρον τοῦ Συμμαχικοῦ Ἀγῶνος, καθὼς καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Καὶ τὴν πολιτικὴν αὐτήν, φρονοῦμεν, ὀφείλει ν' ἀκολουθήσῃ σταθερῶς ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἐπιδιώκουσα τὴν ἀποδοχὴν της, πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον, ἐκ μέρους τῶν μεγάλων Συμμάχων μας.

Προτοῦ περάνωμεν τὴν ἔκθεσίν μας θεωροῦμεν ἱερὸν χρέος νὰ τονίσωμεν ἐπίσης τὴν ἐπείγουσαν ἀνάγκην ἡττημένων ἀποστολῶν τροφίμων καὶ φαρμάκων...

Εἶναι τόσον τραγικαὶ αἱ συμφοραὶ καὶ αἱ στέρησεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ — τοῦ Ἥρωος καὶ τοῦ Μάρτυρος — ὥστε ἄμεσος καὶ ἀμέριστος πρέπει νὰ ἐκδηλωθῇ ὑπὲρ αὐτοῦ ἡ βοήθεια τῶν Συμμάχων μας.

Κ Α Ϊ Ρ Ο Ν

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1944

Α Φ Ι Ξ Ι Σ Ε Ι Σ Κ Α Ϊ Ρ Ο Ν

Ἀπρίλιος 1944

Μὲ τὰς «γραφμὰς κατευθύνσεως», αἵτινες περιέχονται εἰς τὰ κείμενα τὰ ὅποια ἀπηύθυνε κατὰ Ἰούλιον καὶ Δεκέμβριον 1943 καὶ Ἰανουάριον 1944 πρὸς τὸ Κ. Κ. Ε., τὸ ΕΑΜ, τὸν Πολιτικὸν Κόσμον, τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν Καΐρου καὶ τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον, ὁ Γεώργιος Παπανδρέου εἶχε χαράξει τὴν πολιτικὴν μὲ τὴν ὁποίαν θὰ ἔπρεπε ν' ἀντιμετωπισθῇ ἡ κατάστασις καὶ εἶχεν ἐπίσης καταλήξει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι μόνον ἀπὸ τὸ Κάϊρον, μὲ τὴν διαφώτισιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Συμμάχων, ἡ πολιτικὴ αὕτῃ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τεθῇ εἰς ἐφαρμογήν. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ κατάστασις εἶχε σοβαρῶς ἐπιδεινωθῇ μὲ τὸν σχηματισμὸν εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἐπαναστατικῆς Κυβερνήσεως (Π.Ε.Ε.Α.), καθὼς καὶ μὲ τὴν ἔκρηξιν τοῦ στασιαστικοῦ κινήματος εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν. Κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ἀπριλίου 1944 τοῦ ἐπεδόθη τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα: «Κάϊρον παρακαλεῖ Παπανδρέου ἀναχωρήσῃ ἀμέσως». Κατόπιν τούτου, εἰς τὰς 8 Ἀπριλίου 1944 ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὰς ἀκτὰς τοῦ Λαυρίου καὶ μετὰ περιπετειώδη πλοῦν ἔφθασε τὴν ἐσπέραν τῆς 10 Ἀπριλίου εἰς Τσεσμέν. Ἐκεῖθεν ἐταξίδευσεν εἰς Σμύρνην, Ἀγκυραν, Ἀδανα καὶ Κάϊρον, ὅπου ἔφθασε τὸ ἀπόγευμα τοῦ Μεγάλου Σαββάτου, 15 Ἀπριλίου. Ἐρωτηθεὶς διὰ τὴν κατάστασιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, προέβη εἰς τὰς ἀκολούθους δηλώσεις:

«Εἶναι ἀφάνταστος ἡ τραγωδία τοῦ μαρτυρικοῦ μας Λαοῦ. Ὁ Κατακτητής, ἐφ' ὅσον ἡ ἡμέρα τῆς Ἀπελευθερώσεως προσεγγίζει, γίνεται περισσότερον σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος. Καὶ δὲν χρησιμοποιεῖ μόνον τὴν βίαν ὥς μέσον ἐξοντώσεως, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ τὸν λιμόν, ὁ ὁποῖος ἀποδεκατίζει τὴν Φυλὴν μας.

» Ἐὰν ἔλειπεν ἡ στοργικὴ μέριμνα τῶν μεγάλων Συμμάχων μας, ἡ ὁποία ἐκδηλοῦται μὲ τὰς χορηγίας τοῦ Διεθνοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ἡ Ἑλληνικὴ Φυλὴ θὰ εἶχεν ἤδη ὑποκύψει. Τοὺς ἐκφράζομεν διὰ τοῦτο τὴν ἄπειρον εὐγνωμοσύνην μας.

» Ἀλλὰ αἱ χορηγήσεις αὗται, σημαντικῶς αὐξηθεῖσαι ἐσχάτως, καὶ πάλιν δὲν ἐπαρκοῦν, κατόπιν τῆς πλήρους ἐξουθενώσεως τοῦ νομίσματός μας, ἡ δὲ ἀγορὰ τῶν τροφίμων ἔχει καταστῆ διὰ τὴν μεγάλην πλειονότητα τοῦ Λαοῦ μας ἀπολύτως ἀπρόσιτος, εἰς τρόπον ὥστε ἀποκλειστικὴ βάσις συντηρήσεως νὰ ἔχουν ἀπομείνει μόνον αἱ χορηγίαι τοῦ Διεθνοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ. Ἐπιβάλλεται διὰ τοῦτο νὰ αὐξηθοῦν ἀκόμη περισσότερον, ὥστε νὰ ἐπαρκοῦν διὰ τὸ ἐλάχιστον τῆς συντηρήσεώς του.

» Καί, ἐνῶ τόση εἶναι ἡ δυστυχία τοῦ Λαοῦ μας, παραμένει ἀκλόνητον καὶ ἡρωικὸν τὸ ἐθνικὸν φρόνημά του. Ἐξακολουθεῖ τὸν Ἐθνικὸν Ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ Κατακτητοῦ καὶ τῶν ὀργάνων του καὶ προσφέρει εἰς τὸν βωμὸν τῆς Ἐλευθερίας θυσίας καὶ ὀλοκαυτώματα ποὺ ἐνθυμίζουν καὶ ὑπερβάλλουν τὰς ἱερωτέρας σελίδας τοῦ Γένους. Ἄλλην μίαν φορὰν εἰς τὴν ἱστορίαν μας ἡ Ἑλληνικὴ Δόξα « περπατεῖ στὶς ὀλόμαυρες ράχες καὶ φορεῖ στεφάνι ἀπὸ λίγα χορτάρια τῆς ἔρημης γῆς. »

Εἰς ἐρώτησιν ποῖος ὁ λόγος τῆς ἐλεύσεώς του εἰς Κάϊρον, ἀπήντησεν :

« Ἔρχομαι σταυροφόρος τῆς Ἐθνικῆς μας Ἐνώσεως. Ἡ διαιώνισις τῶν ἐμφυλίων διαιρέσεων ἐπαυξάνει τὴν δυστυχίαν τοῦ Λαοῦ μας καὶ κινδυνεύει νὰ καταστήσῃ ματαίᾳ τὰς ὑπερτάτας θυσίας του. Ἐπιβάλλεται διὰ τοῦτο ἡ ἄμεσος πραγματοποιήσις τῆς Ἐθνικῆς μας Ἐνώσεως. »

ΣΧΕΔΙΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Κάϊρον, Ἀπρίλιος 1944

Ὁ Γεώργιος Παπανδρέου, ἅμα τῇ ἀφίξει του εἰς Κάϊρον, ἐθεώρησε καθήκον νὰ ἐπισκεφθῇ τοὺς Πρεσβευτὰς τῶν Μεγάλων Συμμάχων μας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐξέθεσε τὴν τραγικὴν κατάστασιν τῆς ὑποδούλου Ἑλλάδος. Εἰς τὸν Πρεσβευτὴν τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἐπέδωσε τὸ ἀκόλουθον ὑπόμνημα, τὸ ὁποῖον συνώψιζε τὰς ἀπόψεις του καὶ ἀπετέλει σχέδιον Κυβερνητικοῦ Προγράμματος πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως. Τὸ ὑπόμνημα ἐπεδόθη τὴν 21 Ἀπριλίου 1944, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας, τὴν 24 Ἀπριλίου, τοῦ ἀνετέθη ὁ σχηματισμὸς τῆς Κυβερνήσεως.

Τὸ ΕΑΜ, τοῦ ὁποίου κεφαλὴ καὶ σπονδυλικὴ στήλη εἶναι τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα, ἀποτελεῖ σήμερον τὴν ὀργανωμένην ἔνοπλον μειοψηφίαν ἢ ὁποία τρομοκρατεῖ τὴν μεγάλην ἀφωπλισμένην καὶ ἀνοργάνωτον πλειοψηφίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ὁ ἀνταρτικὸς στρατὸς τοῦ ΕΛΑΣ εἶναι ταξικὸς καὶ ὄχι ἐθνικὸς. Σκοπὸς τοῦ ΕΑΜ εἶναι ἡ μονοπώλησις τῆς ὑλικῆς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν νὰ χρησιμοποιήσῃ πρὸς κατάκτησιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ ἐπιβολὴν ἀπροκαλύπτου ἢ συγκεκαλυμμένης δικτατορίας ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον τῆς λαϊκῆς δημοκρατίας.

Ἡ τρομοκρατικὴ δρασίς τοῦ ΕΑΜ ἐδημιούργησε κατάστασιν ἐμφυλίου πολέμου μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ὑπηρετοῦσα ἄριστα τοὺς Γερμανούς, οἱ ὁποῖοι τοιουτοτρόπως κατώρθωσαν νὰ μένουν ἀπερίσπαστοι. Ἐπομένως ἀποβαίνουν εἰς μάτην αἱ θυσίαι καὶ τῶν Συμμάχων καὶ τῶν Ἑλλήνων.

Ἀπετέλεσε μέγα σφάλμα τοῦ παρελθόντος ὅτι δὲν ἐπεδιώχθη ἡ δημιουργία Ἑθνικῶν Σωμάτων εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ δὲν ἐγένεν ἡ δέουσα ἐπαγρύ-

πνησις εἰς τὰς ἐνόπλους δυνάμεις τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ὥστε νὰ προληφθῇ ἡ ὑπαγωγή των ὑπὸ τὸν ἑλεγχον τοῦ ΕΑΜ.

Σήμερον ἡ κατάστασις εἶναι δυσχερεστάτη. Ἐν τούτοις πρέπει ν' ἀντιμετωπισθῇ χάριν καὶ τοῦ Συμμαχικοῦ ἀγῶνος καὶ τῆς Ἑλλάδος.

Κατὰ τὴν γνώμην μας, ὁ μόνος δυνατὸς τρόπος ἀντιμετωπίσεως σήμερον εἶναι ὁ ἑξῆς:

α) Νὰ σχηματισθῇ Κυβέρνησις Ἑθνικῆς Ἐνώσεως, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ κληθοῦν νὰ μετάσχουν ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν κομμάτων καὶ ὀργανώσεων, ἐπομένως καὶ τοῦ ΕΑΜ, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ μαχόμενον τμῆμα τοῦ Λαοῦ. Ἐὰν ἀρνηθῇ νὰ μετάσχη, νὰ δηλωθῇ διὰ προκηρύξεων πρὸς τὸ Ἕθνος ὅτι ἡ εὐθύνη τῆς ἀρνήσεως εἶναι ἰδική του.

β) Νὰ ἐξαγγελθῇ ἐθνικὸν πρόγραμμα διὰ τὸ παρὸν καὶ διὰ τὸ μέλλον.

Διὰ τὸ μέλλον θὰ ἐξαγγελθῇ ἐπιδιώξεις τοῦ Ἑθνικοῦ Μεγαλείου καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀνοικοδομήσεως τῆς Χώρας, ἡ ἐπιβολὴ κυρώσεων κατὰ τῶν συνεργατῶν τοῦ ἐχθροῦ καὶ τῶν ἐκμεταλλευτῶν τοῦ Λαοῦ μας, καθὼς καὶ ἡ πλήρης ἀποκατάστασις τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας.

Διὰ τὸ παρὸν θὰ ἐξαγγελθῇ ἡ κατάπαυσις τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἡ ἐνοποίησις καὶ πειθάρχησις τῶν ἀνταρτικῶν δυνάμεων, καὶ ἰδίως ἡ ἄμεσος δημιουργία τακτικοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ διὰ κανονικῆς στρατολογίας εἰς τὴν ὑπαιθρον. Ἡ δημιουργία τοῦ τακτικοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ θὰ τερματίσῃ αὐτομάτως τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, διότι οὐδεὶς Ἕλλην δύναται νὰ στραφῇ κατὰ Ἕλληνα στρατιώτου, καὶ θὰ τάξῃ ὁλόκληρον τὸ μαχόμενον Ἕθνος ἀντιμέτωπον τοῦ Κατακτητοῦ.

γ) Νὰ ἐκδηλωθῇ ἡ ἀμέριστος ἐπικουρία καὶ ἀλληλεγγύη τῶν μεγάλων Συμμάχων μας πρὸς τὴν Κυβέρνησιν Ἑθνικῆς Ἐνώσεως καὶ τὸ πρόγραμμά της. Μόλις καταρτισθῇ ἡ νέα Κυβέρνησις, θὰ πρέ-

πει νὰ δηλωθῇ ἐπισήμως ὅτι οἱ Σύμμαχοι μόνον αὐτὴν ἀναγνωρίζουν ὡς Κυβέρνησιν τοῦ Λαοῦ καὶ ὅτι πᾶσα ἄλλη Κυβέρνησις, ὅπως ἡ Πολιτικὴ Ἐπιτροπὴ τῶν Βουνῶν (Π.Ε.Ε.Α.), διασπᾷ τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα, βλάπτει καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν κοινὸν Συμμαχικὸν ἀγῶνα.

Ἐὰν τὸ ΕΑΜ δὲν μετάσχη τῆς Κυβερνήσεως, εἴτε διότι θὰ ἀρνηθῇ ρητῶς εἴτε διότι θὰ προβάλῃ ἀπαραδέκτους ὁρους, οἱ Σύμμαχοι νὰ διακόψουν πρὸς αὐτὸ ἀπολύτως πᾶσαν ἡθικὴν καὶ ὑλικὴν ἐνίσχυσιν, καὶ τοῦτο νὰ ἀνακοινωθῇ πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν διὰ ραδιοφωνικῶν ἐκπομπῶν καὶ διὰ προκηρύξεων ριπτομένων ἀπὸ ἀεροπλάνων.

δ) Οἱ Σύμμαχοι νὰ βοηθήσουν ἀποφασιστικῶς διὰ τὴν ἄμεσον δημιουργίαν τακτικοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν ὑπαιθρον. Θὰ χρειασθῇ μετάβασις Ἑλλήνων ἀξιωματικῶν πρὸς ὁργάνωσιν τῆς στρατολογίας. Οὗτοι θὰ πρέπει νὰ συνοδεύωνται ὑπὸ Συμμάχων ἀξιωματικῶν. Ἐὰν τὸ ΕΑΜ χρησιμοποιήσῃ ἐναντίον των ὑλικὴν βίαν διὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ, ν' ἀντιμετωπισθῇ καὶ εἰς τὸ παρὸν καὶ εἰς τὸ μέλλον ὡς ἐχθρικὴ δύναμις τοῦ Συμμαχικοῦ ἀγῶνος.

ε) Νὰ κοινολογηθῇ πρὸς ἀναθάρρησιν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν ὅτι κατὰ τὴν Ἀπελευθέρωσιν ἡ Ἑλλὰς θὰ καταληφθῇ ὑπὸ Συμμαχικῶν στρατευμάτων, τὰ ὅποια θὰ ἐγγυηθοῦν τὴν τάξιν καὶ τὴν ἐλευθερίαν, ὥστε ὁ Λαὸς ν' ἀποφασίσῃ ἄνευ ὑλικῆς ἢ ψυχολογικῆς βίας καὶ διὰ τὸ Πόλιτευμα καὶ διὰ τὸ Κοινωνικὸν Καθεστῶς καὶ διὰ τὴν Κυβέρνησιν τῆς ἀρεσκείας του.

Ἐὰν ἐξακολουθήσουν ἐκ μέρους τῶν Συμμάχων τὰ ἡμίμετρα καὶ αἱ ταλαντεύσεις, θὰ εἶναι μάταιον νὰ ἐπιχειρηθῇ εἰς τὸ μέλλον οἰαδήποτε προσπάθεια. Ἡ κατάστασις θὰ ἔχῃ γίνῃ ἀνεπανόρθωτος.

Κάϊρον, Ἀπρίλιος 1944

Τὴν 23 Ἀπριλίου 1944 ὁ Σοφοκλῆς Βενιζέλος ὑπέβαλε παραίτησιν, καὶ τὴν ἐπομένην ἀνετέθη εἰς τὸν Γεώργιον Παπανδρέου ὁ σχηματισμὸς τῆς νέας Κυβερνήσεως. Τὴν 26 Ἀπριλίου ὠρκίσθη ὡς Πρωθυπουργὸς καὶ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ἀναθέσας προσωρινῶς καθήκοντα Ὑπουργοῦ εἰς τοὺς γενικοὺς διευθυντὰς τῶν λοιπῶν ὑπουργείων. Θὰ πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ἀπὸ τῆς 26 Ἀπριλίου μέχρι τῆς 24 Μαΐου ὁλόκληρος ἡ Κυβέρνησις ἀπηρτίζετο μόνον ἀπὸ ἑναν ἄνθρωπον: τὸν Γεώργιον Παπανδρέου. Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς Κυβερνήσεως προέβη εἰς τὰς ἀκολούθους προγραμματικὰς δηλώσεις, αἱ ὁποῖαι μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας ἀπετέλεσαν τὸ Ἐθνικὸν Συμβόλαιον τοῦ Λιβάνου:

Ὅταν πρὸ ἡμερῶν ἐξ Ἀθηνῶν ἐφθάσαμεν εἰς Κάϊρον, διεκηρύξαμεν ὅτι ἐρχόμεθα ὡς σταυροφόροι τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως. Σήμερον, ὅποτε ὁ Βασιλεὺς μᾶς ἀνέθεσε τὴν προεδρίαν τῆς Κυβερνήσεως, ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν αὐτὴν δῆλωσιν.

Θεωροῦμεν ἀποστολὴν μας τὸν σχηματισμὸν Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἐνώσεως, μὲ τὴν συμμετοχὴν ὅλων τῶν πολιτικῶν κομμάτων καὶ τῶν ἐθνικῶν ἀπελευθερωτικῶν ὀργανώσεων.

Αἱ διαπραγματεύσεις μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους των δὲν θὰ τηρηθοῦν μυστικά, ἀλλὰ θ' ἀνακοινωθοῦν πρὸς τὸ Ἔθνος. Ἐὰν εὐοδωθοῦν, τὸ Ἔθνος θὰ πανηγυρίσῃ. Ἐὰν ματαιωθοῦν, τὸ Ἔθνος θὰ γνωρίζῃ ποῖος ἔπταισε.

Τὸ σύνθημα θὰ εἶναι:

Μία Πατρίς, μία Κυβέρνησις, ἓνας Στρατός.

Ἠνωμένη, ἡ Ἑλλὰς θὰ βαδίσῃ πρὸς τὸ Ἐθνικὸν Μεγαλεῖον. Διηρημένη, θὰ κρημνισθῇ εἰς τὸ βάραθρον τῆς καταστροφῆς. Ὁ ἐθνικός μας ποιητὴς τὸ ἔχει προφητεύσει: «Ἄν μισῇσθε ἀνάμεσά σας, δὲν σᾶς πρέπει λευτεριά...»

Αἱ μεγάλαι γραμμαὶ τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος, τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὁποίου ἀναμένει ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως, εἶναι αἱ ἀκόλουθοι:

α) Ἡ ἀνασύνταξις καὶ πειθάρχησις τῶν ἐνόπλων Ἑλληνικῶν δυνάμεων τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος.

β) Ἡ ἐνοποίησις καὶ πειθάρχησις, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Ἐνιαίας Κυβερνήσεως, ὅλων τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων τῆς Ἐλευθέρας Ἑλλάδος, καθὼς καὶ ἡ κινητοποίησις, ὅταν ἐπιστῇ ὁ καιρὸς, ὅλων τῶν μαχητικῶν δυνάμεων τοῦ Ἔθνους ἐναντίον τοῦ Κατακτητοῦ.

γ) Ἡ κατάργησις τῆς τρομοκρατίας εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπαιθρον καὶ ἡ παγίωσις τῆς προσωπικῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας τοῦ Λαοῦ, ὅταν καὶ ὅπου ὁ Κατακτητὴς ἀποσύρεται.

Ἐπὶ τοῦ ὅτι ὡς ἀποστολὴν τῆς Ἐνιαίας Κυβερνήσεως θὰ εὕρισκονται εἰς τὴν Ἐλευθέραν Ἑλλάδα ἀσκοῦντες τὴν διοίκησιν καὶ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων καὶ τῶν ἀπελευθερουμένων ἑλληνικῶν πληθυσμῶν.

δ) Ἡ συνεχὴς μέριμνα διὰ τὴν ἐπαρκῆ ἀποστολὴν τροφίμων καὶ φαρμάκων εἰς τὴν ὑπόδουλον Ἑλλάδα.

ε) Ἡ ἐξασφάλισις, κατὰ τὴν προσεχῆ ἀπελευθέρωσιν τῆς Πατρίδος ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Συμμαχικῶν Δυνάμεων, τῆς τάξεως καὶ τῆς Ἐλευθερίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, εἰς τρόπον ὥστε, ἀπηλλαγμένος καὶ ὑλικῆς καὶ ψυχολογικῆς βίας, ν' ἀποφασίσῃ κυριάρχως καὶ διὰ τὸ Πόλιτευμα καὶ διὰ τὸ Κοινωνικὸν Καθεστῶς καὶ διὰ τὴν Κυβέρνησιν τῆς ἀρεσκείας του.

ς) Ἡ ἐπιβολὴ σκληρῶν κυρώσεων καὶ κατὰ τῶν προδοτῶν τῆς Πατρίδος καὶ κατὰ τῶν ἐκμεταλλευτῶν τῆς δυστυχίας τοῦ Λαοῦ μας.

ζ) Ἡ πρόνοια διὰ τὴν ἄμεσον ἱκανοποίησιν, μετὰ τὴν Ἀπελευθέρωσιν, τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Ἡ Κυβέρνησις Ἑθνικῆς Ἑνώσεως θὰ καταβάλλῃ ἀπὸ τοῦδε πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως, μὲ τὴν γενναίαν βοήθειαν τῶν μεγάλων Συμμάχων μας ἀνοικοδομηθοῦν τὰ ἐρείπια καὶ θεμελιωθῇ ἐπὶ ἀσφαλῶν βάσεων ἡ Ἑθνικὴ Οἰκονομία τοῦ μέλλοντος, εἰς τρόπον ὥστε τὸ ηὔξημένον ἔθνικόν μας εἰσόδημα, δικαίως κατανεμόμενον, νὰ ἐγγυᾶται ἀνώτερον ἐπίπεδον εὐημερίας καὶ πολιτισμοῦ τοῦ Λαοῦ μας.

η) Ἡ πλήρης ἱκανοποίησις τῶν ἔθνικῶν μας δικαίων.

Αἱ μεγάλαι ὑπηρεσίαι καὶ αἱ μεγάλαι θυσίαι μας, τὰ ὀλοκαυτώματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ δὲν ἤμποροῦν νὰ ἔχουν ἄλλην δικαίωσιν εἰμὴ τὴν δημιουργίαν μιᾶς νέας, ἐλευθέρας καὶ Μεγάλης Ἑλλάδος.

Ἡ πλήρης ἔθνικὴ μας ἀποκατάστασις καὶ ἡ πλήρης ἀσφάλεια τῶν νέων συνόρων μας ἀποτελοῦν τὸ πανελλήνιον αἶτημα.

Γνωρίζομεν πόσον κρίσιμοι εἶναι οἱ καιροὶ τοὺς ὁποίους ἀντιμετωπίζομεν. Ἀλλὰ, ὅσον δυσχερέστεραι εἶναι αἱ περιστάσεις, τόσο ἐπιτακτικώτερον γίνεται τὸ καθήκον.

Ἀναλαμβάνοντες τὴν Ἀρχήν, ὑπακούομεν εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἑλλάδος.

Πρὸς ὅλους τοὺς μεγάλους Συμμάχους μας ἀπευθύνομεν θερμοτάτην ἑκκλησίαν ὅπως μὲ τὴν συμπαράστασιν καὶ τὴν στοργὴν των βοηθήσουν τὸ ἔργον μας.

Καὶ ζητοῦμεν ἀμέριστον τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Ἑθνους, διὰ νὰ τὸ ὑπηρετήσωμεν...

ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΕΝΟΠΛΟΥΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

Κάϊρον, Ἀπρίλιος 1944

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Γεώργιος Παπανδρέου ἀπηύ-
θυνε, ταυτοχρόνως μὲ τὰς προγραμματικὰς του δηλώσεις,
καὶ τὴν ἀκόλουθον προκήρυξιν πρὸς τὰς ἐνόπλους δυνάμεις:

Ἀναλαμβάνοντες σήμερον τὴν Ἀρχὴν θεωροῦμεν ὡς
κυρίαν ἀποστολήν μας τὴν πραγματοποιήσιν τῆς Ἐθνι-
κῆς Ἑνώσεως. Ὅπως μία εἶναι ἡ Πατρίς, μία ὀφείλει
νὰ εἶναι καὶ ἡ Κυβέρνησις, εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Πατρί-
δος, καὶ εἰς ὃ Ἑλληνικὸς Στρατός, εἰς τὰς διαταγὰς τῆς
Κυβερνήσεως.

Ὁ Στρατὸς δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἀνήκη οὔτε εἰς πρόσωπα,
οὔτε εἰς κόμματα, οὔτε εἰς ὀργανώσεις, οὔτε εἰς τάξεις.
Ἀνήκει μόνον εἰς τὸ Ἕθνος.

Ὁ Στρατὸς δὲν βουλεύεται. Βουλεύεται μόνον ὁ κυ-
ρίαρχος Λαός, καὶ τὴν θέλησιν αὐτοῦ ἐκφράζει ἡ νόμι-
μος Κυβέρνησις, τῆς ὁποίας τὰς διαταγὰς ὀφείλει νὰ
ἐκτελῇ ὁ Στρατός.

Δυστυχῶς στρατιῶται καὶ ναῦται μας, τοὺς ὁποίους ὁ
μεγαλομάρτυς Ἑλληνικὸς Λαὸς ἀνέμενεν ἐλευθερωτάς,
λησμονήσαντες τὰς μεγάλας των παραδόσεις καὶ τὸ ἐθνι-
κὸν καθήκον παρεσύρθησαν ἐν ᾧρᾳ πολέμου εἰς ἐνερ-
γείας αἱ ὁποῖαι ἔβλαψαν τὸν κοινὸν Συμμαχικὸν ἀγῶνα
καὶ ὑπηρέτησαν τὸν ἐχθρόν.

Ἐχρειάσθη ἡ θερμὴ ἀγάπη πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ
ἀναγνώρισις τῶν μεγάλων πολεμικῶν τῆς ὑπηρεσιῶν ἐκ
μέρους τοῦ ἐνδόξου Ναυάρχου τῶν Συμμαχικῶν Δυ-
νάμεων τῆς Μεσογείου διὰ νὰ μὴ θρηνησῶμεν ἄπειρα
θύματα καὶ νὰ μὴ καταστῇ ἀνεπανόρθωτος ἡ ἐθνικὴ
συμφορά.

Πρὸς τὸν Ναύαρχον Βούλγαρην καὶ τοὺς γενναίους
συντρόφους του, οἱ ὅποιοι μὲ πατριωτισμὸν καὶ αὐτοθυ-
σίαν ἐπετέλεσαν τὸ θλιβερὸν καθῆκον τῆς καταστολῆς
τῆς στάσεως, ἡ Πατρίς ἀπονέμει δημόσιον ἔπαινον.

Καὶ συνοδεύομεν μὲ τὸν σπαραγμὸν τῆς ψυχῆς μας
τὰ θύματα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

Οἱ ὑποκινηταὶ τῆς στάσεως θὰ τιμωρηθοῦν ἀναλόγως
μὲ τὰς εὐθύνας των. Καὶ θὰ ἀρχίσῃ ἀμέσως ἡ ἀνασύν-
ταξις, ἡ πειθάρχησις καὶ ἡ ἔμπνευσις τῶν πολεμικῶν μας
δυνάμεων. Θὰ κυματίσῃ ἡ Κυανόλευκος καὶ θὰ καλέσῃ
τὰ τέκνα της.

Δὲν ἔχομεν καμμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι, ἔπειτα ἀπὸ τὴν
καταισχύνην τῶν τελευταίων ἐβδομάδων, γενικὴ θὰ εἶναι
ἡ ἀνάνηψις.

Ἡ πνοὴ τῆς αἰωνίας Ἑλλάδος θὰ πνεύσῃ καὶ πάλιν.

Εἰς τὸ πλευρὸν τῶν μεγάλων Συμμάχων μας θὰ συνε-
χίσωμεν τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ βαρβάρου Κατακτητοῦ.

Ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς Πατρίδος μας καὶ ἡ πραγμα-
τοποίησις τοῦ Ἑθνικοῦ Μεγαλείου θὰ εἶναι ὁ ἱερός μας
σκοπός.

Π Ρ Ο Σ Ω Π Ι Κ Ο Ν   Μ Η Ν Υ Μ Α ΤΟΥ ΒΡΕΤΤΑΝΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ

Κάϊρον, Ἀπρίλιος 1944

Ἐπὶ τῇ ἀναλήψει τῆς Κυβερνήσεως ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου ὁ Βρεττανὸς Πρωθυπουργὸς κ. Τσώρτσιλ ἀπηύθυνε πρὸς αὐτόν, τὴν 30 Ἀπριλίου 1944, τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα:

« Εἶμαι εὐτυχὴς ὅτι ἐδείξατε τὴν ἀπαιτουμένην σταθερότητα χαρακτῆρος ὅπως ἀναλάβετε τὴν Πρωθυπουργίαν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν παροῦσαν περίοδον, ὅτε ἡ λάμψις αὐτῆς μεταξὺ τῶν Ἑθνῶν ἔχει ἀμαυρωθῇ. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος θὰ σᾶς παράσχω πᾶσαν ὑποστήριξιν εἰς τὸ ὑπέρτατον ἔργον καὶ καθήκον σας τῆς κατευθύνσεως ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν Δυνάμεων ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν δύναται νὰ ἀρχίσῃ νὰ κλονίζεται ἢ νὰ ὑποχωρῇ.

» Ἐχὼ καθορίσει κατ' ἀπολύτως σαφεῖ τρόπον τὴν θέσιν μας ὡς Συμμάχου τῆς Ἑλλάδος καὶ ὡς ἐνὸς τῶν παλαιότερων φίλων αὐτῆς. Ὁ Ναζὶ τύραννος πρέπει νὰ ἐξολοθρευθῇ ἢ νὰ ἐκδιωχθῇ ἀπὸ τὴν Χώραν. Ὅταν τοῦτο θὰ ἔχῃ συντελεσθῇ καὶ εὐλογος ἡσυχία θὰ ἔχῃ ἀποκατασταθῇ τὸ ἐνωρίτερον, τὸ Ἑλληνικὸν Ἕθνος, ἐλεύθερον ἀπὸ ξενικὴν ἐπέμβασιν παντὸς εἶδους, θέλει ἐκλέξει τὴν μορφήν τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐπιθυμεῖ νὰ ζῇ, εἴτε τοῦτο θὰ εἶναι Βασιλεία εἴτε Δημοκρατία. Ὁ Βασιλεὺς εἶναι ὑπηρέτης τοῦ Λαοῦ του. Εἶμαι βέβαιος ὅτι οὗτος οὐδόλως ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιβάλλῃ ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἕθνους. Ἐχὼν ἀρχίσει τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἰταλίας κατὰ τρόπον νικηφόρον, ἔχει τώρα δέσμευσιν τιμῆς νὰ εὐοδώσῃ τοῦτον

μέχρι τέλους κατὰ τῶν Γερμανῶν. Οὐδεὶς ἔχει τὸ συνταγματικὸν δικαίωμα νὰ σταθῇ μεταξὺ Αὐτοῦ καὶ τοῦ καθήκοντός του τούτου.

» Εἴμεθα ὑπεύθυνοι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου νὰ διατηρήσωμεν καλὰς σχέσεις μετὰ τῆς κυριάρχου Αἰγυπτιακῆς Ἀρχῆς, τὴν ὁποίαν ἐπροστατεύσαμεν ἐναντίον πασῶν τῶν Γερμανικῶν καὶ Ἰταλικῶν ἐπιθέσεων. Ἐπὶ τῇ προόψει βαρυνημάτων γεγονότων εἰς τὸ στρατιωτικὸν πεδίον, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιτρέψωμεν ὅπως σποραδικαὶ ταραχαὶ ἐκρήγνυνται μεταξὺ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Ἑλληνικῶν Δυνάμεων, αἵτινες εἶχον νομίμως τεθῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀνωτάτου Συμμάχου Ἀρχηγοῦ ἐν τῇ Μεσογείῳ.

» Δὲν θὰ διστάσωμεν νὰ λάβωμεν πᾶν μέτρον ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντός μας. Εἶναι ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, οὐχὶ δὲ μικραὶ ὁμάδες στρατιωτῶν, ναυτῶν καὶ πολιτευομένων διαβιούντων ὑπὸ τὴν ἀσπίδα μας, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀποφασίσουν διὰ τὸ μέλλον. Μία ἐλευθέρα, ἀνεξάρτητος, εὐημεροῦσα καὶ εὐτυχὴς Ἑλλὰς θὰ ἦτο προσφιλεῖς εἰς τὴν Βρεττανικὴν καρδίαν. Κρίνομεν ἕκαστον Ἑλληνα πάσης τάξεως καὶ κόμματος ἀναλόγως τῆς συμβολῆς του εἰς τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ ἐδάφους τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν Χιτλερικὸν ἐχθρόν.

» Ἐχετε ἀναλάβει τὸ ἔργον νὰ ἀντιμετωπίσετε τοὺς κινδύνους καὶ τοὺς μόχθους καὶ νὰ ἡγηθῆτε, ὡς Πρωθυπουργός, μιᾶς νέας ἐπιθέσεως τῆς Ἑλλάδος κατὰ τῆς Γερμανίας, διὰ τῆς ὁποίας αἱ ἀρχαῖαι ἐκεῖναι δόξαι, αἱ ὁποῖαι τόσον προσφάτως ἀνέζησαν κατὰ τὸ 1941, δὲν θὰ παύσουν νὰ ἀκτινοβολοῦν. Εἰς τὸ ἔργον σας τοῦτο θὰ ἔχετε τὴν σταθερὰν καὶ κραταιὰν ὑποστήριξίν μας. Σύνθημά σας ᾧς εἶναι:

» "Ἐνωσις πάντων κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ. Κἀθαρσις τῆς Χώρας ἀπὸ τοὺς ξένους σφαγεῖς. Ἐλευθέρα ἐκλογή ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας τοῦ πολιτεύματος ὑπὸ τὸ ὁποῖον θέλουν νὰ ζήσουν." »

Η ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΟΣ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ

«Εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τοὺς εὐμενεῖς λόγους Σας, οἱ ὅποιοι μεγάλως μὲ ἐνισχύουν εἰς τὸ ἀναληφθὲν βαρὺ ἔργον. Τὸ καθῆκον τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν νὰ ὑπηρετοῦν τὴν πατρίδα των γίνεται ἐπιτακτικώτερον ὅταν οἱ καιροὶ εἶναι κρίσιμοι, καὶ εἴσθε Σεῖς δι' αὐτὸ ἐκ τῶν μεγαλυτέρων ὑποδειγμάτων τῆς Ἱστορίας.

» Ἀποτελοῦν δυστυχῶς σκιάς τοῦ Ἑθνικοῦ μας Ἀγῶνος καὶ τὰ τελευταῖα θλιβερὰ γεγονότα τῆς Αἰγύπτου καὶ αἱ συγκρούσεις τῶν ἀνταρτῶν μας εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ αἱ σκιαὶ αὗται θὰ ἦτο ἄδικον νὰ ἀμαυρώσουν τὴν αἴγλην τοῦ ἀγῶνος ὀλοκλήρου τοῦ Λαοῦ μας, ὁ ὅποιος, ὑφιστάμενος τὴν ἀπάνθρωπον τυραννίαν καὶ τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Βουλγάρων, τῶν βαρβάρων τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Βαλκανικῆς, προσφέρει ὀλοκαυτώματα θυσιῶν εἰς τὸν βωμὸν τοῦ κοινοῦ μετώπου τῆς Ἐλευθερίας καὶ διατηρεῖ ἀκλόνητον τὸ ἔθνικόν φρόνημά του.

» Τὸ Πολιτειακὸν ζήτημα διὰ τοὺς Ἕλληνας ἔχει παύσει ὑφιστάμενον, διότι ἐμείναμεν σύμφωνοι ὅτι θὰ λυθῇ μὲ ἐλευθέραν καὶ γνησίαν λαϊκὴν ἐτυμηγορίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλοι θὰ πειθαρχήσωμεν. Μόνον τὸ Ἑθνικὸν ζήτημα κατέχει σήμερον τὰς καρδίας μας καί, ἐνῶ ὅλοι εἴμεθα βέβαιοι πόσον ἡ Μεγάλη Βρεταννία, ἡ παλαιὰ φίλη καὶ σύμμαχος, θὰ εἶναι καὶ πάλιν ἀποφασιστικὴ συμπαραστάτις μας διὰ τὴν πλήρη ἱκανοποίησιν τῶν ἔθνικῶν μας δικαίων, δονεῖται ἐν τούτοις ἀπὸ βαθυτάτην συγκίνησιν τὸ Ἔθνος ὅταν ἀκούῃ ἀπὸ τὸν Μέγαν Ἠγέτην της ὅτι «μία ἐλευθέρα, ἀνεξάρτητος, εὐημεροῦσα καὶ εὐτυχὴς Ἑλλάς θὰ ἦτο προσφιλὴς εἰς τὴν Βρετανικὴν καρδίαν».

» Ἀποτελεῖ σήμερον σύνθημα ὅλων τῶν Ἑλλήνων ἡ Ἑθνικὴ μας Ἐνωσις διὰ τὴν κάθαρσιν τῆς Χώρας ἀπὸ τὸ ἄγος τῶν κατακτητῶν καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς κυ-

ριαρχίας τοῦ Λαοῦ μας. Συναγείροντες τὰς ἐθνικάς μας
δυνάμεις διὰ τὴν τελευταίαν φάσιν τοῦ ἀγῶνος πρὸς
ἀπελευθέρωσιν τῆς ἱερᾶς μας γῆς, ἀποδεχόμεθα μὲ ἀπει-
ρον εὐγνωμοσύνην τὴν ὑπόσχεσιν τῆς σταθερᾶς καὶ κρα-
ταιᾶς Σας ὑποστηρίξεως καὶ διαδηλοῦμεν τὴν πίστιν μας
ὅτι κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν καμπὴν τῆς Ἱστορίας τοῦ
Κόσμου θὰ λάμψῃ καὶ πάλιν τὸ φῶς τῆς Αἰωνίας
Ἑλλάδος.»

Λ Ι Β Α Ν Ο Σ

ΜΑΪΟΣ 1944

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΛΙΒΑΝΟΥ

Μάϊος 1944

Τὴν 17 Μαΐου 1944 ἤρχισε τὸ Συνέδριον τοῦ Λιβάνου, τὸ ὁποῖον ἐπερατώθη τὴν 20 Μαΐου.

Κατ' αὐτὸ παρέστησαν καὶ ἔλαβον μέρος : ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Γεώργιος Παπανδρέου· Σοφοκλῆς Βενιζέλος, Κ. Ρέντης, Γ. Ἐξηντάρης καὶ Γ. Βασιλειάδης, ἐκ μέρους τοῦ Κόμματος τῶν Φιλελευθέρων· Δ. Λόντος, ἐκ μέρους τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος· Σπ. Θεοτόκης, ἐκ μέρους τοῦ Ἐθνικοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος· Π. Ροῦσος, ἐκ μέρους τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος· Γ. Σακαλῆς, ἐκ μέρους τοῦ Προοδευτικοῦ Κόμματος· Ἀλ. Μυλωνᾶς, τοῦ Ἀγροτικοῦ Δημοκρατικοῦ Κόμματος· Ἰ. Σοφιανόπουλος, τῆς Ἐνώσεως Ἀριστερῶν· Π. Κανελλόπουλος, τοῦ Ἐθνικοῦ Ἐνωτικοῦ Κόμματος· Φ. Δραγούμης, Ἀνεξάρτητος· Ἀ. Σβώλος, Πρόεδρος τῆς Πολιτικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐθνικῆς Ἀπελευθερώσεως (Π.Ε.Ε.Α.)· Α. Ἀγγελόπουλος, μέλος τῆς Π.Ε.Ε.Α.· Ν. Ἀσκοῦτσης, μέλος τῆς Π.Ε.Ε.Α.· Μ. Πορφυρογένης, Γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ ΕΑΜ· Ὑποστράτηγος Σ. Σαράφης, ἀρχηγὸς τοῦ ΕΛΑΣ· Δημ. Στρατῆς, μέλος τοῦ ΕΑΜ· Κ. Πυρομάγλου, ὑπαρχηγὸς τοῦ ΕΔΕΣ· Ἀντισυνταγματάρχης Σ. Μεταξᾶς καὶ Λοχαγὸς Ἰ. Μεταξᾶς, μέλη τοῦ ΕΔΕΣ· Γ. Καρτάλης, ἀντιπρόσωπος τῆς Ε.Κ.Κ.Α.· Ὑποστράτηγος Κ. Βεντήρης καὶ Α. Σταθάτος, ἐκ μέρους τῶν Ἐθνικῶν δυναμικῶν ὁργανώσεων.

Τὸ κείμενον τοῦ λόγου τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου δημοσιεύεται εἰς τὴν παρούσαν ἔκδοσιν πληρέστερον, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπισήμων στενογραφημένων πρακτικῶν :

Κατὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ Συνεδρίου, ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Γεώργιος Παπανδρέου ἐχαιρέτισε τοὺς παρισταμένους ἐκπροσώπους τῶν πολιτικῶν κομμάτων καθὼς καὶ τῶν ἀπελευθερωτικῶν ἐθνικῶν ὁργανώσεων :

«Τὸ γεγονός, εἶπεν, ὅτι συναντώμεθα εἰς τὴν μακρινὴν καὶ φιλόξενον αὐτὴν χώραν καὶ ὅτι ἐρχόμεθα ἀπὸ τόσον διαφόρους προελεύσεις, ἀποδεικνύει πόσον κρίσιμοι εἶναι αἱ περιστάσεις τῆς Πατρίδος μας. Ὁ Ἕλληني-

κὸς Λαὸς στενάζει σήμερον ὑπὸ τὸν ζυγὸν δύο ἀπανθρώπων τυράννων, τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Βουλγάρων. Καὶ ὁμως εἰς καμμίαν ἄλλην ὥραν τῆς ἱστορίας του δὲν εἶχεν ἡρωικώτερον ἐθνικὸν φρόνημα καὶ μεγαλυτέραν προθυμίαν αὐτοθύσιας. Οἱ βάρβαροι Κατακτηταὶ πλήττουν τὸ σῶμα, ἀλλὰ γιγαντώνουν τὴν ψυχὴν τοῦ Λαοῦ μας. Δὲν εἶναι ὁ ξένος Κατακτητὴς ἀλλὰ, δυστυχῶς, ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ὁ ὁποῖος ὑπονομεύει θανασίμως τὸ μέλλον μας. Διότι πλήττει τὴν ψυχὴν τοῦ Λαοῦ μας καὶ προσβάλλει τὴν τιμὴν τοῦ Ἑθνους. Ἡ κατάπαυσις τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ ἡ συνένωσις ὅλων τῶν ἐθνικῶν μας δυνάμεων ἐναντίον τῶν βαρβάρων ἐπιδρομέων πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Πατρίδος ἀποτελεῖ τὸν λόγον τῆς συναντήσεώς μας.»

Ὁ Γ. Παπανδρέου ἀναπτύσσει κατόπιν ὅτι, ἀναλαβὼν τὴν προεδρίαν τῆς Κυβερνήσεως, ἔταξεν ὡς κυρίαν ἀποστολὴν του τὴν πραγματοποιήσιν τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως καὶ ὅτι διετύπωσεν εἰς τὰς προγραμματικὰς του δηλώσεις τὰς γενικὰς γραμμὰς τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος, εἰς τὴν πραγμάτωσιν τοῦ ὁποίου θὰ ἔπρεπε νὰ χωρήσῃ ἡ μέλλουσα Κυβέρνησις τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως. Πρὸς θετικὴν διεξαγωγὴν τῶν συζητήσεων προτείνει νὰ τεθῇ ὡς βάσις τὸ Ἑθνικὸν τοῦτο Πρόγραμμα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἕκαστος τῶν ἐκπροσώπων νὰ ἐκφέρῃ τὴν γνώμην του.

Ὁ Γ. Παπανδρέου προβαίνει εἰς εὐρυτέραν ἀνάπτυξιν τῶν προγραμματικῶν του δηλώσεων.

Τὸ πρῶτον κεφάλαιον ἀφορᾷ τὴν ἀνασύνταξιν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς Μ. Ἀνατολῆς. Ὁ Πρωθυπουργὸς χαρακτηρίζει ὡς ἔγκλημα κατὰ τοῦ Ἑθνους τὴν τελευταίαν στάσιν.

«Θὰ παρακαλέσω τὸν Σοφ. Βενιζέλον, λέγει, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξεν Ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν καὶ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας, νὰ δώσῃ μίαν πλήρη εἰκόνα τῆς ἐγκληματικῆς στάσεως, ἡ ὁποία ἔβλα-

ψε τὸν συμμαχικὸν ἀγῶνα, ἐξυπηρέτησε τὸν ἐχθρὸν καὶ ἐτραυμάτισε βαρύτερα τὴν τιμὴν τῆς Ἑλλάδος.»

Ὁ Γ. Παπανδρέου ἀνακοινοῖ ὅτι ἐνεργεῖται ἤδη σύντονος ἀνάκρισις πρὸς ἀνέυρεσιν τῶν ὑποκινητῶν τῆς στάσεως, οἱ ὅποιοι θὰ τιμωρηθοῦν αὐστηρῶς, καὶ προσθέτει:

« Ὑπεσχέθην μὲ τὴν προκήρυξίν μου ὅτι θὰ ἐπιδιωχθῇ ἀμέσως ἡ ἀνασύνταξις, ἡ πειθάρχησις καὶ ἡ ἔμπνευσις τῶν ἐλληνικῶν δυνάμεων. Εἶμαι εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ σᾶς πληροφορήσω ὅτι ἡ ἐπαγγελία μου πραγματοποιεῖται. Ἡ Κυανόλευκος κυματίζει καὶ πάλιν. Μονάδες τοῦ Στόλου μας ἤρχισαν ἤδη τιθέμεναι εἰς πολεμικὴν ἐνέργειαν. Καὶ ὁ Στρατὸς τῆς ξηρᾶς ἀνασυντάσσεται, καὶ σύντομος εἶναι ὁ χρόνος κατὰ τὸν ὅποιον θὰ εὕρεθῇ ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ διὰ νὰ ἀνανεώσῃ τὸ Ἀλβανικὸν ἔπος.»

Ὁ Πρωθυπουργὸς εἰσέρχεται κατόπιν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἀνταρτικοῦ ἀγῶνος εἰς τὰ βουνὰ τῆς Ἑλλάδος καθὼς καὶ τῆς τρομοκρατίας ἡ ὁποία ἀσκεῖται εἰς τὴν ἐλληνικὴν ὑπαιθρον:

« Κόλασις εἶναι σήμερον ἡ κατάστασις τῆς Πατρίδος μας, λέγει. Σφάζουν οἱ Γερμανοί. Σφάζουν τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας. Σφάζουν καὶ οἱ Ἀντάρται. Σφάζουν καὶ καίουν...

» Τί θὰ ἀπομείνῃ ἀπὸ τὴν ἀτυχῇ αὐτὴν χώραν;

» Ἡ εὐθύνη τοῦ ΕΑΜ εἶναι ὅτι δὲν ἀπέβλεψε μόνον εἰς τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ ἠθέλησε νὰ προετοιμάσῃ τὴν μεταπολεμικὴν δυναμικὴν τοῦ ἐπικράτησιν. Διὰ τοῦτο ἐπεδίωξε, πρῶτον, τὴν μονοπώλησιν τοῦ Ἑθνικοῦ Ἀγῶνος. Δὲν ἐπιτρέπει εἰς κανένα ἄλλον νὰ ἀνέβῃ εἰς τὰ βουνὰ καὶ νὰ πολεμήσῃ τὸν Κατακτητὴν—ἐμποδίζει μὲ ποινὴν θανάτου τοὺς Ἑλληνας νὰ ἐκπληρώσουν τὸ πατριωτικὸν των καθήκον...

» Παλαιὸν παράδειγμα ὁ παριστάμενος συνταγματάρχης Σαράφης, καὶ πρόσφατον ὁ ἀπουσιάζων συνταγματάρχης Ψαρρός...

» Καὶ ἐπεδίωξε, δεύτερον, τὴν τρομοκρατήσιν καὶ τὴν ἐξόντωςιν τῶν ἀντιπάλων του. Ἐταύτισεν ἑαυτὸ μὲ τὸ Κράτος. Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ ΕΑΜ ἐθεωρήθησαν ἐχθροὶ τῆς Πατρίδος. Ἀλλὰ τοῦτο ἤμπορεῖ νὰ συμβαίνει μόνον εἰς τὸν Φασισμόν, ὅπου τὸ κόμμα ταυτίζεται μὲ τὸ Κράτος. Εἰς τὰς δημοκρατίας ὁμως — καὶ ἡμεῖς θέλομεν νὰ εἴμεθα δημοκρατία, καὶ ἀγωνιζόμεθα δι' αὐτὸ — εἰς τὰς δημοκρατίας τὸ κόμμα δὲν ὑποτάσσει, ἀλλ' ὑποτάσσεται εἰς τὸ Κράτος. Καὶ ὁ Στρατὸς δὲν ἀνήκει εἰς τὸ κόμμα, ἀλλὰ εἰς τὸ Ἕθνος.

» Μὲ τὴν τρομοκρατικὴν αὐτὴν δρᾶσιν τοῦ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ ἐδημιουργήθη, δυστυχῶς, τὸ ψυχολογικὸν κλίμα τὸ ὁποῖον ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Γερμανοὺς νὰ ἐπιτύχουν εἰς τὸ τρίτον ἔτος τῆς δουλείας ὅ,τι δὲν εἶχαν κατορθώσει κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη — τὴν κατασκευὴν τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας, προορισμὸς τῶν ὁποίων εἶναι ὁ ἐμφύλιος πόλεμος...

» Τοιοῦτοτρόπως ἐδημιουργήθη πλεον φαῦλος κύκλος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου δοκιμάζεται ὁ Λαός μας. Ἀνταρτικὰ σώματα, ἐθνικαὶ ὀργανώσεις καὶ τάγματα ἀσφαλείας ἐξουδετερώνονται ἀμοιβαίως. Ἡ βοήθεια τὴν ὁποῖαν παρέχουν οἱ Σύμμαχοι εἰς τὰς ἀγωνιζομένας ὁμάδας ἀποβαίνουν μάταιαι, καθὼς ἐπίσης ἀποβαίνουν μάταιαι καὶ αἱ ἀνιστόρητοι θυσίαι τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Καὶ μόνον οἱ Γερμανοὶ κατορθώνουν νὰ μένουν ἀπερίσπαστοι, καγχάζοντες εἰς βάρος καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Συμμάχων...

» Αὐτὸς εἶναι ὁ φαῦλος κύκλος ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν τὸ ταχύτερον νὰ ἐξέλθωμεν. Καὶ πρὸς τοῦτο εἰς μόνον ὑπάρχει τρόπος: Ἡ κατάργησις τοῦ ταξικοῦ καὶ ἡ δημιουργία Ἐθνικοῦ Στρατοῦ.

» Ποῖος θὰ εἶναι ὁ συγκεκριμένος τρόπος δὲν ἀποτελεῖ βεβαίως θέμα δημοσίας συζητήσεως. Ὅταν ὁμως σχηματισθῇ Ἐθνικὸς Στρατός, ὅταν ἡ τρομοκρατία εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπαιθρον καταργηθῇ, καὶ ἀποκατασταθῇ πλή-

ρως ἡ προσωπικὴ ἀσφάλεια καὶ ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία, τότε ὄχι μόνον καθίσταται ἀδύνατος ἡ περαιτέρω αὐξήσις τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας, ἀλλὰ καθίσταται ἀσφαλὴς καὶ ἡ ἀχρήστευσις τῶν ὑφισταμένων. Διότι δὲν ὑπάρχει Ἕλληνα ὁ ὅποιος θὰ διανοεῖτο νὰ τεθῇ ἀντιμέτωπος Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ὑπακούοντος εἰς τὰς διαταγὰς ὄχι ὀργανώσεων, κομμάτων καὶ τάξεων, ἀλλὰ τῆς ἐνιαίας Πατρίδος. Αὐτὸ εἶναι τὸ συμπέρασμα εἰς τὸ ὅποιον ὀδηγεῖ ἡ ἀντικειμενικὴ ἐκτίμησις τῆς σημερινῆς καταστάσεως.

» Τὸ ἐθνικὸν μας συμφέρον, καθὼς καὶ τὸ συμφέρον τοῦ κοινοῦ συμμαχικοῦ ἀγῶνος, ἐπιβάλλει τὴν ἄμεσον ἔξοδον ἀπὸ τὸν δημιουργηθέντα φαῦλον κύκλον καὶ τὴν δημιουργίαν Ἑθνικοῦ Στρατοῦ ὑπακούοντος εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως.

» Τοιοῦτοτρόπως οἱ Γερμανοὶ θὰ εὕρεθον καὶ πάλιν, μόνοι καὶ ὀλίγοι ὅπως εἶναι, ἀντιμέτωποι ὁλοκλήρου τοῦ ἡρωικοῦ Ἑθνους.»

Τὸ πέμπτον κεφάλαιον τῶν προγραμματικῶν δηλώσεων ἀναγράφει τὴν «ἐξασφάλισιν, κατὰ τὴν προσεχῇ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων Ἀπελευθέρωσιν τῆς Πατρίδος, τῆς τάξεως καὶ τῆς Ἑλευθερίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, εἰς τρόπον ὥστε, ἀπηλλαγμένος καὶ ὑλικῆς καὶ ψυχολογικῆς βίας, ν' ἀποφασίσῃ κυριάρχως καὶ διὰ τὸ Πολίτευμα, καὶ διὰ τὸ Κοινωνικὸν καθεστῶς, καὶ διὰ τὴν Κυβέρνησιν τῆς ἀρεσκείας του.

» Ἐφ' ὅσον θὰ ὑπάρχῃ Κυβέρνησις Ἑθνικῆς Ἐνώσεως, εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ Κυβέρνησις θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐγγυηθῇ καὶ νὰ τηρήσῃ τὴν Τάξιν καὶ τὴν Ἑλευθερίαν.

» Ἐὰν ὁμως ἐπρόκειτο νὰ εὕρεθον οἱ Ἕλληνες εἰς κατάστασιν ἐμφυλίου πολέμου, ὑποστηρίζομεν ὅτι δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς δικαίωμα, ἀποτελεῖ ὑποχρέωσιν τῶν Συμμάχων πρῶτον ν' ἀποκαταστήσουν τὴν Ἑλευθερίαν καὶ κατόπιν ν' ἀπομακρυνθοῦν. Διότι ἡ ἐπέμβασις ἀρχί-

ζει μόνον ἀπὸ τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἐλευθερία ὄντως ὑφίσταται...

» Καὶ ἡ ἀρχὴ αὕτῃ πρέπει νὰ ἰσχύσῃ ὄχι μόνον ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ ἀπέναντι ὅλων τῶν Λαῶν τῆς Εὐρώπης. Πρέπει νὰ ἀναχθῇ εἰς θεμελιώδη καὶ γενικὴν ἀρχὴν τῶν Συμμάχων. Πιστεύω ὅτι ἡ Ἐλευθερία εἶναι ἀδιαίρετος — ἐθνικὴ καὶ πολιτικὴ. Θὰ ἦτο προδοσία τῶν τυραννουμένων Λαῶν ἐὰν οἱ Σύμμαχοι τοὺς ἐξησφάλιζαν μόνον τὴν ἐκδίωξιν τῶν Γερμανῶν διὰ νὰ τοὺς παραδώσουν κατόπιν εἰς οἰανδήποτε ἐσωτερικὴν ἔνοπλον δύναμιν ἢ ὁποία νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἰδικήν της τυραννίαν.

» Οἱ Λαοὶ τῆς Εὐρώπης, εἰς ἀντάλλαγμα τῶν σκληροτάτων δοκιμασιῶν των, ἔχουν τὸ δικαίωμα ν' ἀξιώσουν τὴν πλήρη ἀπελευθέρωσιν. Καὶ μόνον μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν καὶ τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας καὶ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας ἀνακύπτει καὶ τὸ δικαίωμα καὶ ἡ ὑποχρέωσις τῶν ξένων νὰ μὴ ἀναμιγνύωνται εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῶν Λαῶν.»

Καὶ ὁ Πρωθυπουργός, ἀφοῦ ἀνέπτυξε συντόμως καὶ τὰ ἄλλα κεφάλαια τοῦ Ἐθνικοῦ του Προγράμματος, ἐπέρανεν:

«Ἡ Ἐθνικὴ Ἐνωσις μεταξὺ ὅλων τῶν πολιτικῶν κομμάτων τῆς Χώρας καὶ τῶν ἐθνικῶν ἀπελευθερωτικῶν ὁργανώσεων ὑφίσταται ἤδη καὶ εἶναι πλήρης.

» Τὸ μόνον ζήτημα εἶναι ἂν εἰς αὐτὴν πρόκειται νὰ συμμετάσχῃ καὶ τὸ ΕΑΜ.

» Καὶ τὸ κύριον ἐπίμαχον θέμα εἶναι τὸ στρατιωτικόν, τὸ θέμα τῆς ὑλικῆς δυνάμεως. Ἡ ὥρα εἶναι ἱστορικὴ καὶ ὀφείλομεν νὰ ὁμιλήσωμεν εἰλικρινῶς καὶ ἀπεριφράστως. Ἐὰν τὸ ΕΑΜ — τὸ ὁποῖον ἀρχικῶς μὲ τὸ σύνθημα τῆς Ἀπελευθερώσεως εἶχε συγκινήσει εὐρύτατα στρώματα τοῦ Λαοῦ καὶ εἶχε προκαλέσει τὸν ἐνθουσιασμόν τῆς νεότητος, τὸ ὁποῖον ὁμως σήμερον, μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν πολιτικῶν του σκοπῶν καὶ τὴν χρησιμοποίη-

ησιν τῶν μέσων τῆς τρομοκρατίας, ἀποτελεῖ μίαν μικρὰν ὀργανωμένην καὶ ἔνοπλον μειοψηφίαν ἀπέναντι τῆς μεγάλης ἀνοργανώτου καὶ ἀφωπλισμένης πλειοψηφίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ — ἐάν, λοιπόν, τὸ ΕΑΜ ἔχῃ τὴν πρόθεσιν νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν ὑλικήν του δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε χάρις εἰς τὸν πατριωτισμὸν τοῦ Λαοῦ καὶ τὴν ἐπικουρίαν τῶν Συμμάχων μας, ὡς ὄργανον ἐμφυλίου πολέμου καὶ ἐξοντώσεως τῶν ἀντιπάλων του καὶ αὐριον, μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας, ὡς ὄργανον δυναμικῆς ἐπικρατήσεως ἐπὶ τῆς πλειοψηφίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τότε βεβαίως δὲν ὑπάρχει στάδιον συνεννοήσεως. Τὸ καθῆκον μας τότε εἶναι νὰ συναγείρωμεν τὸ Ἕθνος καὶ νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ἐπικουρίαν ὅλων τῶν μεγάλων Συμμάχων μας, καὶ τῶν κυβερνήσεων καὶ τῆς δημοσίας των γνώμης, εἰς τὸν διπλοῦν ἀγῶνα καὶ κατὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσβολέως καὶ κατὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐχθροῦ. Διότι ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς δὲν κάμνει ἐπιλογὴν τυράννων. Ἀρνεῖται τὴν Τυραννίαν...

» Ἐὰν ὁμως τὸ ΕΑΜ ἔχῃ λάβει ἀπόφασιν νὰ ἐγκαταλείψῃ τοὺς σκοποὺς τῆς δυναμικῆς ἐπικρατήσεως καὶ νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὰ πολιτικὰ μέσα τῆς πειθοῦς διὰ τὴν μελλοντικὴν πολιτικὴν του ἐπικράτησιν, καὶ ἂν, κατὰ συνέπειαν, δέχεται ν' ἀποξενωθῇ πάσης ἐπιρροῆς ἐπὶ τῶν ἐνόπλων μας δυνάμεων, ἐὰν δέχεται τὴν κατάργησιν καὶ τοῦ ΕΛΑΣ καθὼς καὶ τῶν ἄλλων ἀνταρτικῶν σωμάτων καὶ τὴν δημιουργίαν Ἑθνικοῦ Στρατοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ ἀνήκῃ μόνον εἰς τὴν Πατρίδα καὶ θὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως, τότε ἡ συμμετοχὴ καὶ τοῦ ΕΑΜ εἰς τὴν Ἑθνικὴν μας Ἐνωσιν θὰ ἡμπορῇ νὰ θεωρῇται γεγονός.

» Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἀνέκυπτε τὸ ἐρώτημα:

Ποία θὰ εἶναι ἡ ἔννοια τῆς συνεργασίας καὶ ποῖαι θὰ εἶναι αἱ συνέπειαι αὐτῆς ἐν σχέσει πρὸς τὸ παρελθόν;

» Φρονῶ ὅτι ἡ σημερινή ἐπίτευξις τῆς συνεργασίας μας δὲν ἡμπορεῖ νὰ σημαίνει οὔτε ἀμνήστευσιν οὔτε λήθην τοῦ παρελθόντος. Ἐκαστος θὰ διατηρήσῃ ἀκεραίους καὶ τοὺς τίτλους καὶ τὰς εὐθύνas του καὶ ἐνώπιον τῆς Ἱστορίας καὶ ἐνώπιον τοῦ Λαοῦ. Καθὼς ἐπίσης καὶ ἐνώπιον τῆς Δικαιοσύνης, ὅταν πρόκειται δι' ἐγκλήματα κοινοῦ δικαίου.

» Ἡ σημερινή συνεργασία μας θὰ ἀφορᾷ τὸ μέλλον καὶ θὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὴν κοινὴν προσπάθειαν διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῶν δύο μεγάλων σκοπῶν μας — τὴν Ἀπελευθέρωσιν τῆς Πατρίδος καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Λαϊκῆς Κυριαρχίας.

» Ἀπὸ τὰς συνομιλίας αὐτῶν τῶν ἡμερῶν μὲ τοὺς παρισταμένους ἐκπροσώπους καὶ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος καὶ τοῦ ΕΑΜ καὶ τῆς Πολιτικῆς Ἐπιτροπῆς ἔχω ἀποκομίσει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἔρχονται μὲ τὴν πρόθεσιν ὄχι νὰ ἀντιταχθοῦν ἀλλὰ νὰ ἐνταχθοῦν εἰς τὸ Ἔθνος.

» Ἐὰν αἱ προσωπικαί μου ἐντυπώσεις ἐπιβεβαιωθοῦν καὶ ἀπὸ τοὺς ὑπευθύνους των λόγους, καὶ ἐὰν οἱ λόγοι των μετουσιωθοῦν εἰς θετικὰς καὶ ὀριστικὰς πράξεις, τότε θὰ ἡμπορέσωμεν ἀσφαλῶς ἀπὸ τὸν μακρινὸν αὐτὸν τόπον νὰ στείλωμεν εἰς τὴν δούλην Πατρίδα τὸ μέγα μήνυμα — ὅτι ἡ πλήρης Ἑθνικὴ μας Ἐνωσις συνετελέσθη... Ὅτι ὁ ἐμφύλιος πόλεμος παύει ὀριστικῶς, καὶ ἡνωμένοι αἱ Ἑθνικαί μας Δυνάμεις θὰ στραφοῦν ἐναντίον τῶν βαρβάρων κατακτητῶν διὰ νὰ τοὺς ἐκδιώξουν ἀπὸ τὴν πολυφίλητον γῆν μας... Καὶ ὅτι, ἀκόμη, ἡ προσεχὴς ἡμέρα τῆς Ἀπελευθερώσεως δὲν πρόκειται νὰ εἶναι ἐφιάλτης, ἀλλὰ Ἀνάστασις...

» Μὲ τὴν χαρμόσυνον αὐτὴν προσδοκίαν χαιρετίζω τὴν παρουσίαν σας.»

Τ Ο ΕΘΝΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΝ

Λίβανος, Μάϊος 1944

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 20 Μαΐου 1944, ἀφοῦ ὠμίλησαν ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι, ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Πρωθυπουργὸς καὶ Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου Γεώργιος Παπανδρέου, ὁ ὁποῖος εἶπε τὰ ἑξῆς :

Κύριοι Ἀντιπρόσωποι,

Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν μας.

Εἰς τὰς προγραμματικές μου δηλώσεις εἶχον εἶπει διὰ αἱ διαπραγματεύσεις μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν πολιτικῶν κομμάτων καὶ ἐθνικῶν ὀργανώσεων δὲν θὰ τηρηθοῦν μυστικά· ἀλλὰ θὰ ἀνακοινωθοῦν εἰς τὸ Ἕθνος. Ἐὰν εὐοδωθοῦν, τὸ Ἕθνος θὰ πανηγυρίσῃ. Ἐὰν μεταιωθοῦν, τὸ Ἕθνος θὰ γνωρίζῃ ποῖος ἔπταισε.

Φαίνεται λοιπὸν ὅτι τὸ Ἕθνος θὰ πανηγυρίσῃ. Διότι ὅλα πείθουν ὅτι ἡ συμφωνία ἐπῆλθεν.

Ἀλλὰ πῶς θὰ ἀποκρυσταλλωθοῦν αἱ κοινὰ ἀπόψεις;

Ὡς βάσις τῶν συζητήσεων ἐτέθη τὸ κείμενον τῶν προγραμματικῶν μου δηλώσεων. Περίπου τὸ σύνολον τῶν κεφαλαίων ἐγένεν ἀποδεκτόν. Διεπιστώθησαν μόνον ἐπεξηγήσεις. Νομίζω ὅτι θὰ ἔπρεπε κατὰ τὴν ἀνακεφαλαίωσιν νὰ ἐπαναληφθοῦν, εἰς τρόπον ὥστε νὰ διαπιστωθῇ ἡ πλήρης ταυτότης τῶν ἀπόψεων.

ΠΡΩΤΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

« Ἡ ἀνασύνταξις καὶ πειθάρχησις τῶν ἐνόπλων Ἑλληνικῶν Δυνάμεων τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος. »

Ὅλοι ἐμείναμεν σύμφωνοι ὅτι ἡ στάσις τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ἀπετέλεσεν ἔγκλημα ἐναντίον τῆς Πατρίδος.

Ὅλοι ἐπίσης ἐμείναμεν σύμφωνοι ὅτι ἡ ἀνάκρισις πρέπει νὰ συνεχισθῇ καὶ οἱ ὑποκινηταὶ τῆς στάσεως πρέπει νὰ τιμωρηθοῦν ἀναλόγως πρὸς τὰς εὐθύναις των. Τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἐκινήθησαν ἀπὸ τὸ αἶτημα τῆς Κυβερνήσεως Ἑθνικῆς Ἑνώσεως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ τῆς εὐθύνης. Διότι, ἐὰν εἰς καιρὸν πολέμου ἡ διαφωνία περὶ τὴν Κυβέρνησιν νομιμοποιῇ τὴν στάσιν, τότε τὸ Ἀλβανικὸν ἔπος θὰ ἔπρεπε νὰ μὴν εἶχε ὑπάρξει...

Ποῖον θὰ εἶναι τὸ πνεῦμα μὲ τὸ ὁποῖον θὰ γίνῃ ἡ ἀνασύνταξις; Διεπιστώθη ὁμοφώνως ὅτι δὲν ἡμποροῦν νὰ ἰσχύσουν πολιτικὰ κριτήρια. Θὰ ἰσχύσουν μόνον ἐθνικὰ καὶ στρατιωτικὰ κριτήρια. Καὶ μόνον μὲ αὐτὰ θὰ γίνῃ ἡ ἀνασύνταξις τῶν ἐνόπλων δυνάμεων. Ἐμείναμεν ἐπίσης σύμφωνοι ὅτι ἀκριβῶς ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς συστάσεως τῆς Κυβερνήσεως Ἑθνικῆς Ἑνώσεως θὰ ἐκπορευθῇ πρὸς ὅλας τὰς ἐνόπλους δυνάμεις, καὶ τῆς Μ. Ἀνατολῆς καὶ τῆς ὑποδοῦλου Ἑλλάδος, τὸ σύνθημα ὅτι ἡ στρατιωτικὴ πειθαρχία θὰ εἶναι ἀμείλικτος καὶ ὅτι πολιτικαὶ ἀπόψεις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξουν εἰς τὸν Στρατόν. Διότι ὁ Στρατὸς δὲν βουλευέται. Ὁ Στρατὸς ἐκτελεῖ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως.

Ἀνταποκρίνεται ἡ ἀνακεφαλαίωσις εἰς τὰς κοινὰς ἀπόψεις; (Ἐπιδοκίμασι.)

ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

«Ἡ ἐνοποιήσις καὶ πειθάρχησις ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Ἑνιαίας Κυβερνήσεως ὅλων τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων τῆς ἐλευθέρης Ἑλλάδος, καθὼς καὶ ἡ κινητοποιήσις, ὅταν ἐπιστῇ ὁ καιρὸς, ὅλων τῶν μαχητικῶν δυνάμεων τοῦ Ἑθνικοῦ ἐναντίον τῶν κατακτητῶν.»

Καὶ εἰς αὐτὸ τὸ κεφάλαιον νομίζω ὅτι ἡ σύμπτωσις εἶναι ἀπόλυτος. Διότι ὅλοι δεχόμεθα ὅτι εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸ διηνεκὲς νὰ ἀποτελέσῃ μόνιμον κατάστασιν ἡ ἀνταρτικὴ σύνθεσις, καὶ ὅτι πρέπει νὰ βαδίσωμεν τὸ ταχύτερον πρὸς τὴν δημιουργίαν τοῦ Ἑθνικοῦ μας Στρατοῦ,

ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι ἀπηλλαγμένος πάσης ἐπιρροῆς κομμάτων καὶ ὀργανώσεων, θὰ ἀνήκη μόνον εἰς τὴν Πατρίδα καὶ θὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλὰ ὅλοι ἐπίσης δεχόμεθα, ἰδίως μετὰ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγείου Μ. Ἀνατολῆς τὸ ὁποῖον ὑπενθυμίζει ὅτι πᾶσα μεταβολὴ δὲν πρέπει νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἐλάττωσιν τῆς ἀντιστάσεως, ὅτι ἡ ἄμεσος ἐπιδίωξις τῆς ἀντικαταστάσεως δὲν θ' ἀνταπεκρίνεται εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀγῶνος. Καὶ ἡ μία πλευρὰ ἀποδέχεται ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀποτελέσῃ μόνιμον κατάστασιν ἡ ἀνταρτικὴ σύνθεσις, καὶ ἡ ἄλλη ἐπίσης ὅτι ἀδύνατον νὰ εἶναι τοῦτο ἄμεσος ἐπιδίωξις.

Ἐπομένως ἡ σημερινὴ κατάστασις θεωρεῖται μεταβατική, ἡ δὲ ρύθμισις θὰ ἀνήκη εἰς τὴν πλήρη πρωτοβουλίαν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Στρατηγείου Μ. Ἀνατολῆς. (Ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι : Σ ύ μ φ ω ν ο ι , σ ύ μ φ ω ν ο ι .)

ΤΡΙΤΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

« Ἡ κατάργησις τῆς τρομοκρατίας εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπαιθρον καὶ ἡ παγίωσις τῆς προσωπικῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας τοῦ Λαοῦ, ὅταν καὶ ὅπου ὁ κατακτητὴς ἀποσύρεται. »

Ὁ ὅρος τρομοκρατία ἐπεβεβαιώθη ἀπὸ τὴν μίαν πλευράν, ἡμφισβητήθη ἀπὸ τὴν ἄλλην. Δὲν μᾶς εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἀποκρυστάλλωσιν. Μᾶς ἀρκεῖ ἡ κοινὴ διαπίστωσις ὅτι εἰς τὴν ὑπαιθρον θὰ διασφαλισθῇ ἡ τάξις, ἡ προσωπικὴ ἀσφάλεια καὶ ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία.

Καὶ εἰς τὰς πόλεις ἐπίσης θὰ καταβληθῇ προσπάθεια ὅπως ἐκλείψουν τρομοκρατικαὶ ἐκδηλώσεις.

Ὑπουργοὶ τῆς Ἐνιαίας Κυβερνήσεως θὰ εὗρισκονται εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἀσκοῦντες τὴν διοίκησιν καὶ τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων καὶ τῶν ἀπελευθερωμένων ἑλληνικῶν πληθυσμῶν.

Διεπιστώθη τελικῶς ἡ ἀπόλυτος ὁμοφωνία ὅτι ἀποστολὴ τῆς Κυβερνήσεως εἶναι ἡ ἐπαφὴ καὶ ἡ καθοδήγη-

σις τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Κανεῖς ἀπὸ ἡμᾶς δὲν ἔχει τὴν φιλοδοξίαν νὰ μεταβληθῇ εἰς ὁμογενῇ καὶ μετανάστην. Ὅλοι φιλοδοξοῦμεν νὰ εἴμεθα συναγωνισταὶ καὶ ὁδηγοὶ τοῦ Λαοῦ μας. Ἐκεῖ εἶναι ἡ θέσις μας. Τὸ μόνον θέμα ποὺ ἐτέθη εἶναι ὁ χρόνος. Ὅλοι ἐμείναμεν σύμφωνοι ὅτι, διαπιστουμένης μιᾶς πραγματικῆς καταστάσεως ἡ ὁποία θὰ καθίστα δυνατὴν τὴν παρουσίαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν θὰ ὑπάρξῃ ἀπώλεια οὐδὲ τοῦ ἐλαχίστου χρόνου διὰ τὴν ταχυτάτην μετάβασίν μας.

Τὸ πνεῦμα τῆς νέας Κυβερνήσεως θὰ εἶναι ὄχι ἡ ἄρνησις ἀλλὰ ἡ θέσις, ὄχι ἡ ἀπουσία ἀλλὰ ἡ παρουσία.

ΤΕΤΑΡΤΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

«Ἡ συνεχὴς μέριμνα διὰ τὴν ἐπαρκῇ ἀποστολὴν τροφίμων καὶ φαρμάκων εἰς τὴν ὑπόδουλον Ἑλλάδα, ἐπίσης καὶ τὴν ὀρεινήν.»

Ἡ ὁμοφωνία ὑπῆρξε πλήρης.

ΠΕΜΠΤΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

«Ἡ ἐξασφάλις, κατὰ τὴν προσεχῇ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων ἀπελευθέρωσιν τῆς Πατρίδος, τῆς τάξεως καὶ τῆς Ἑλευθερίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, εἰς τρόπον ὥστε, ἀπηλλαγμένος καὶ ὑλικῆς καὶ ψυχολογικῆς βίας, νὰ ἀποφασίσῃ κυριάρχως καὶ διὰ τὸ Πολίτευμα καὶ διὰ τὸ Κοινωνικὸν Καθεστῶς καὶ διὰ τὴν Κυβέρνησιν τῆς ἀρεσκείας του.»

Θέμα πρῶτον : Ἐφ' ὅσον θὰ ὑφίσταται Κυβέρνησις Ἑθνικῆς Ἑνώσεως, ἡ ἐξασφάλις καὶ τῆς τάξεως καὶ τῆς Ἑλευθερίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, κατὰ τὴν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων ἀπελευθέρωσιν τῆς Πατρίδος, θὰ εἶναι ἔργον ἰδικόν της. Καὶ ἀσφαλῶς θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐγγυηθῇ τὰ μεγάλα αὐτὰ ἀγαθὰ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν.

Θέμα δεύτερον : Ἐγεννήθη ἔπειτα τὸ ζήτημα πότε ὁ Λαὸς θὰ πρέπη νὰ ἀποφασίσῃ διὰ τὸ Πολίτευμα καὶ τὴν

Κυβέρνησιν. Ὅλοι εἴμεθα σύμφωνοι ὅτι πρέπει ν' ἀποφασίσῃ εἰς τὸν συντομώτερον δυνατὸν χρόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν γνησιώτερον τρόπον, ὑπὸ συνθήκας πλήρους ἐλευθερίας.

Ἡ λαϊκὴ ἐτυμηγορία ἐπείγει διὰ τὴν Ἑλλάδα, διότι δὲν ἔχομεν οὔτε λαοπρόβλητον Κυβέρνησιν οὔτε ὀριστικὸν Πολίτευμα.

Θέμα τρίτον: Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ Ἀνωτάτου Ἀρχοντος ὁλόκληρος ὁ πολιτικὸς κόσμος τῆς χώρας ἔχει δεδηλωμένην γνώμην, τὴν ὁποίαν βεβαίως διατηρεῖ καὶ συμμετέχων εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἐθνικῆς Ἐνότητος. Ἀνήκει ἐπομένως εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως ἡ ἀποσαφήνισις.

Ἀλλὰ ἐπιθυμῶ νὰ προσθέσω ὅτι, ἐνῶ ἀποδίδω μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν ὑφισταμένην δήλωσιν, ἀποδίδω πολὺ μικρὰν εἰς τὴν νέαν ἢ ὁποία ζητεῖται.

ΕΚΤΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

«Ἡ ἐπιβολὴ σκληρῶν κυρώσεων κατὰ τῶν προδοτῶν τῆς Πατρίδος καὶ κατὰ τῶν ἐκμεταλλευτῶν τῆς δυστυχίας τοῦ Λαοῦ μας.»

Εἴμεθα σύμφωνοι καὶ ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ. Τὸ ἕκτον ὁμως αὐτὸ κεφάλαιον ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἐξέτασιν ἄλλου θέματος, διότι εἶναι κεφάλαιον «μεταπελευθερωτικόν», καὶ τίθεται ἐπομένως τὸ θέμα εἰς δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἐπ' αὐτοῦ ἐπαγγελία τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο πείθει πόσον εἶναι ἀπαραίτητον νὰ μὴ δηλωθῇ ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως θὰ διαρκέσῃ μόνον μέχρι τῆς Ἀπελευθερώσεως. Διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ παράσχῃ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς Τάξεως καὶ τῆς Ἐλευθερίας κατὰ τὴν κρίσιμον μετάβασιν ἀπὸ τῆς δουλείας εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν, τὴν ὁποίαν ἀκριβῶς μὲ τόσῃν ἀγωνίαν ἀναμένει ὁ Ἑλληνικὸς Λαός.

Ὑπάρχουν βεβαίως καὶ ἄλλαι ἀπόψεις ποὺ πρέπει νὰ

ληφθούν ὑπ' ὄψιν. Καὶ διὰ τοῦτο φρονῶ ὅτι τὸ καλύτερον θὰ ἦτο νὰ ἐμπιστευθῶμεν εἰς τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν καὶ τὴν πολιτικὴν κρίσιν τῆς νέας Κυβερνήσεως τὸν χρόνον τῆς διαρκείας της.

ΕΒΔΟΜΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

«Ἡ πρόνοια διὰ τὴν ἄμεσον ἱκανοποίησιν, μετὰ τὴν Ἀπελευθέρωσιν, τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.»

Ἐλέχθη ὅτι πρέπει νὰ ἐργασθῶμεν διὰ τὴν προετοιμασίαν τοῦ σχεδίου τῆς μεταπολεμικῆς μας οἰκονομικῆς ἀνορθώσεως. Ἀπόλυτος ὁμοφωνία. Ἐλέχθη ὅτι πρέπει νὰ κινητοποιηθοῦν ὅλαι αἱ ἡθικαί μας δυνάμεις πρὸς διαφώτισιν τῶν Συμμάχων μας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐξασφαλίσωμεν προτεραιότητα ἀνοικοδομήσεως. Ἀπόλυτος ὁμοφωνία.

Ἐλέχθη ὅτι ἡ ἀνοικοδόμησις θὰ ἔπρεπε νὰ ζητηθῇ ὡς προσφορὰ καὶ ὄχι ὡς δανεισμός.

Ἡ Ἑλλὰς διὰ τοῦ Ἀλβανικοῦ ἔπους ἢ ἔσωσε τὸν πόλεμον ἢ τὸν ἐσυντόμευσε κατὰ ἓν ἔτος τοῦλάχιστον. Ἐάν, ἀπέναντι τῆς ὑπηρεσίας αὐτῆς, ἐξήτει ὡς ἀντάλλαγμα τὰς συμμαχικὰς πολεμικὰς δαπάνας ἔστω καὶ μιᾶς ἡμέρας διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν ἐρειπίων της, θὰ ἦτο ὑπερβολή;

Ἐλέχθη ὅτι ἡ ἀνοικοδόμησις πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τὴν ἀσφαλῆ τοποθέτησιν τῶν πολυτίμων προϊόντων μας.

Καὶ ἐλέχθη ἀκόμη ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἀνόρθωσις τοῦ ἔθνους πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ εἰς τὴν ἐλευθέραν μετὰβασιν τῶν Ἑλλήνων οὐχὶ εἰς μακρινοὺς τόπους, ὅπου ἡ δευτέρα γενεὰ ἐξαφανίζει τὰς ἀναμνήσεις, ἀλλὰ εἰς τόπους γειτονικοὺς οἱ ὅποιοι τοὺς εἶναι γνώριμοι ἀπὸ αἰώνων καὶ ὅπου ἡ παρουσία των τοὺς μεταβάλλει εἰς δεξαμενὰς τοῦ ἔθνους ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀντλοῦνται αἱ δυνάμεις τοῦ Κράτους.

Ἀπόλυτος ὁμοφωνία.

«Ἡ πλήρης ικανοποίησις τῶν ἐθνικῶν μας δικαίων. Αἱ μεγάλοι ὑπηρεσίαι καὶ αἱ μεγάλοι θυσίαι μας, τὰ ὀλοκαυτώματα τῆς Πατρίδος μας δὲν ἤμποροῦν νὰ ἔχουν ἄλλην δικαίωσιν εἰμὴ τὴν δημιουργίαν μιᾶς νέας, ἐλευθέρας καὶ Μεγάλης Ἑλλάδος.»

Ὑποθέτω ὅτι ἡ δευτέρα περικοπὴ τοῦ κεφαλαίου τούτου ἀποσαφηνίζει τὴν πρώτην. Θὰ εἶναι δυνατὸν ἐπομένως νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ ὅλους ὡς ἡ συγκεκριμένη διατύπωσις τῶν ἐθνικῶν μας αἰτημάτων: «Ἡ πλήρης ἐθνικὴ μας ἀποκατάστασις καὶ ἡ πλήρης ἀσφάλεια τῶν νέων συνόρων μας ἀποτελεῖ τὸ πανελλήνιον αἶτημα.»

Κύριοι Ἀντιπρόσωποι,

Ἀποκομίζω τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐπῆλθε πλήρης σύμπτωσις ἀπόψεων ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος τῆς μελλούσης νὰ σχηματισθῇ Κυβερνήσεως Ἑθνικῆς Ἐνώσεως.

Ἐὰν οὕτως ἔχη, προτείνω ὅπως τὸ κείμενον τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος, καθὼς ἐπεξηγήθη, θεωρηθῇ ὡς τὸ Ἑθνικὸν μας Συμβόλαιον καὶ ὑπογραφῇ ὑπὸ πάντων τῶν Ἀντιπροσώπων.

(Ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν Ἀντιπροσώπων).

Κύριοι Ἀντιπρόσωποι,

Ὅταν ἀνέλαβον τὴν Ἀρχὴν ἐδήλωσα ὅτι θεωρῶ ἀποστολὴν μου τὸν σχηματισμὸν Κυβερνήσεως Ἑθνικῆς Ἐνώσεως μὲ τὴν συμμετοχὴν ὅλων τῶν πολιτικῶν κομμάτων καὶ τῶν ἐθνικῶν ἀπελευθερωτικῶν ὁργανώσεων.

Ἡ κοινὴ ἀποδοχὴ ἐθνικοῦ προγράμματος ἐγένετο ἤδη. Ὑπολείπεται ὁ σχηματισμὸς τῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ ἀποστολή μου ἔληξε. Ἐπανερχόμενος εἰς Κάϊρον θὰ ἀνακοινώσω εἰς τὸν Βασιλέα ὅτι εἶμαι εὐτυχὴς διότι ἡ ἐντολή τὴν ὁποίαν ἔλαβον εὐωδώθη κατὰ τόσον αἶσιον τρόπον καὶ θὰ ὑποβάλω τὴν παραίτησίν μου. Ἡ πρωτοβουλία διὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς νέας Κυ-

βερνήσεως θὰ ἀνήκη εἰς τὸν Ἀνώτατον Ἀρχοντα.

Κατὰ τὴν πρώτην μου ὁμιλίαν εἶπα ὅτι ἡ ἐποχὴ μας θὰ ἔπρεπε νὰ χαρακτηρισθῇ μὲ τὸ ἐπίγραμμα: «Ἕνας Λαὸς ἄξιος τῆς ἱστορίας του. Μία Ἡγεσία ἀναξία τοῦ Λαοῦ.» Διότι μία Ἡγεσία, ἡ ὁποία δὲν κατορθώνει εἰς τὰς κρίσιμους ὥρας τῆς Ἱστορίας νὰ δημιουργήσῃ τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα, εἶναι πράγματι ἀναξία τοῦ μεγάλου Λαοῦ μας.

Τὴν στιγμὴν ὅμως αὐτήν, ἡ ὁποία εἶναι πράγματι ἱστορικὴ, ἀπευθυνόμενος πρὸς ὑμᾶς ἔχω τὴν χαρὰν καὶ τὸ δικαίωμα νὰ διακηρύξω ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Ἡγεσία κατέστη ἀνταξία τοῦ Λαοῦ. Πραγματοποιοῦντες τὴν Ἑθνικὴν Ἑνωσιν ἐξήρθητε εἰς τὸ ὕψος τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τοῦ Ἡρώος καὶ τοῦ Μάρτυρος, ὁ ὁποῖος στενάζει κάτω ἀπὸ τὸν ζυγὸν καὶ τῶν δύο ἀπανθρώπων τυράννων καὶ ὅμως ἀγωνίζεται καὶ προσφέρει σκληροτάτας θυσίας καὶ διατηρεῖ ἀκλόνητον τὸ ἐθνικὸν φρόνημά του.

Ὑπῆρξατε ἄξιοι τῆς Ἑλλάδος.

Εἶμαι εὐτυχὴς διὰ τὴν εὐόδωσιν τοῦ ἔργου μας. Καὶ διὰ νὰ πανηγυρίσωμεν τὴν ἱστορικὴν αὐτὴν ὥραν σᾶς παρακαλῶ νὰ ἀναφωνήσωμεν: Ζήτω ἡ αἰωνία Ἑλλάς...

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΕΛΙΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΥ ΤΟΥ ΛΙΒΑΝΟΥ
ΜΕ ΤΑΣ ΥΠΟΓΡΑΦΑΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

Ἀποκομίζω τὴν ἐντυπωσιν, ὅτι ἐπὶ πληρῆς
συνειδήσει ἀπέβη ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος τῆς μελλούσης
καὶ σχηματιστοῦ Κυβερνήσεως ἑθνικῆς ἑνώσεως.

Ἐάν οὕτως ἔχη, προτείνω, ὅπως τὸ κείμενόν
τοῦ ἑθνικοῦ μας προγράμματος, καθὼς ἐπεξηγήθη, θεωρηθῇ ὡς
τὸ ἑθνικόν μας Συμβόλαιον, καὶ ἀπογραφῇ ὑπὸ πάντων τῶν Ἀντι-
προσώπων.

Ἰωάν. Β. Ρέντης
Γ. Παπανδρέου
Α. Λόντος
Ι. Σοφριανόπουλος
Αλ. Μυλωνᾶς
Αλ. Σβώλος
Μ. Πορφυρογένης
Π. Κανελλόπουλος
Ν. Ἀσκούτσης
Π. Ρούσος
Α. Σταθάτος
Φ. Δραγούμης
Α. Ἀγγελόπουλος
Κ. Βεντήρης
Σ. Μεταξᾶς
Ι. Μεταξᾶς
Χ. Σγουρίτσας
Κ. Πυρομάγλου
Σ. Σαράφης
Γ. Ἐξηντάρης
Γ. Καρτάλης
Γ. Βασιλειάδης
Θ. Τσάτσος
Σ. Θεοτόκης
Λ. Λαμπριανίδης
Δ. Στρατῆς

Οἱ ὑπογράψαντες: Γ. Παπανδρέου, Κ. Ρέντης, Γ. Σακαλῆς, Σοφ. Βενι-
ζέλος, Δ. Λόντος, Ι. Σοφριανόπουλος, Ἀλ. Μυλωνᾶς, Ἀλ. Σβώλος, Μ. Πορ-
φυρογένης, Π. Κανελλόπουλος, Ν. Ἀσκούτσης, Π. Ρούσος, Α. Σταθάτος,
Φ. Δραγούμης, Α. Ἀγγελόπουλος, Κ. Βεντήρης, Σ. Μεταξᾶς, Ι. Μεταξᾶς,
Χ. Σγουρίτσας, Κ. Πυρομάγλου, Σ. Σαράφης, Γ. Ἐξηντάρης, Γ. Καρτάλης,
Γ. Βασιλειάδης, Θ. Τσάτσος, Σ. Θεοτόκης, Λ. Λαμπριανίδης, Δ. Στρατῆς.

Η ΛΗΞΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Βηρυττός, Μάϊος 1944

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Συνεδρίου ἐξεδόθη εἰς τὴν Βηρυττὸν
τὴν 21 Μαΐου 1944 τὸ ἀκόλουθον ἐπίσημον ἀνακοινωθέν :

« Χθές, 20 Μαΐου 1944, ἐτερματίσθησαν αἱ συσκέψεις τοῦ Ἑθνικοῦ Συνεδρίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἔλαβον μέρος οἱ ἀντιπρόσωποι ὁλοκλήρου τοῦ πολιτικοῦ κόσμου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν μαχητικῶν ὁργανώσεων.

» Ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ὠμίλησε τελευταῖος. Ὑπεγράμμισε τὸ ἐθνικὸν πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον ὁμοθυμῶς ἐγένετο δεκτὸν ὡς Ἑθνικὸς Χάρτης καὶ ὑπεγράφη ὑφ' ὅλων τῶν μελῶν.

» Ἡ συνεργασία τῆς μελλοντικῆς Πανελληνίου Κυβερνήσεως Συνασπισμοῦ θὰ βασισθῇ εἰς αὐτὸν τὸν Χάρτην.

» Ἀφοῦ ὑπέγραψαν ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι, ἀνεξαιρέτως, ἐν μέσῳ γενικῶν χειροκροτημάτων ἐξέφρασαν τὸν θαυμασμόν των πρὸς τὸν Ἑλληνα Πρωθυπουργὸν διὰ τὴν ἰκανότητα μὲ τὴν ὁποίαν διηύθυνε τὸ ἔργον τῆς διασκέψεως, τὸ ὁποῖον ὠδήγησεν εἰς τὴν ἐπίτευξιν τῆς Ἑθνικῆς Ἑνότητος.

» Κατὰ τὴν λήξιν τῆς συνεδριάσεως ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι, ὄρθιοι, ἐκράτησαν σιγὴν ἐνὸς λεπτοῦ εἰς μνήμην τῶν νεκρῶν τοῦ πολέμου καὶ τῶν τραγικῶν ἀλληλοκτόνων ταραχῶν — κατόπιν ἐζητωκραύγασαν ὑπὲρ τοῦ Ἑθνους καὶ τῶν Συμμάχων.»

Κ Α Ι Ρ Ο Ν

ΜΑΪΟΣ – ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1944

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Κάϊρον, Μάϊος 1944

Τὴν 22 Μαΐου 1944 ὁ Βασιλεὺς ἐδέχθη τὸν ἐπανελθόντα ἐκ Λιβάνου Πρωθυπουργὸν Γ. Παπανδρέου. Οὗτος, ἀφοῦ ἐξέβηκεν εἰς τὴν Α.Μ. τὰ τῆς Διασκέψεως, ὑπέβαλε κατὰ τὰ νενομισμένα τὴν παραίτησίν του. Ὁ Βασιλεὺς, ἀφοῦ ἠύχαρίστησε τὸν Γ. Παπανδρέου διὰ τὴν ἐπιτυχὴ διεξαγωγὴν, ὑπὸ τὴν προεδρίαν του, τῶν ἐργασιῶν τῆς Διασκέψεως, ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐντολὴν τοῦ σχηματισμοῦ τῆς Κυβερνήσεως Ἑθνικῆς Ἑνώσεως, τοῦ ἀπηύθυνε δὲ καὶ τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν :

Φίλε Κύριε Πρωθυπουργέ,

Ἐπὶ τῇ αἰσίᾳ λήξει τῶν ἐργασιῶν τῆς πολιτικῆς συνδιασκέψεως τοῦ Λιβάνου, ἧς, ἐμπνεόμενος ὑπὸ ἀγνοῦ πατριωτικοῦ αἰσθήματος καὶ γνώμονα ἔχων τὸ ἔθνικὸν καὶ μόνον συμφέρον, τόσον ἐπιτυχῶς προηδρεύσατε, ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω ὑμῖν τὰ συγχαρητήρια καὶ τὴν πλήρη εὐαρέσκειάν Μου.

Ἡ ὁμόφωνος ἀποδοχὴ πάντων τῶν κεφαλαίων τοῦ ὑφ' ὑμῶν χαραχθέντος ἑθνικοῦ προγράμματος ἀποτελεῖ ἐχέγγυον ὅτι ἡ Κυβέρνησις Ἑθνικῆς Ἑνώσεως θὰ δυνηθῇ, ἀπερίσπαστος, νὰ συνεχίσῃ καὶ ἐντείνῃ τὸ κύριον ἔργον τῆς, τὴν ἐξακολούθησιν δηλονότι, παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Μεγάλων Συμμάχων μας, τοῦ ἀγῶνος κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἀγαπητῆς Πατρίδος, τὴν πλήρη ἀποκατάστασιν αὐτῆς καὶ τὴν κατοχύρωσιν, εἴτα, τῶν ἑθνικῶν μας δικαίων.

Ἄς εὐχηθῶμεν ὅτι ἡ ἐπελθοῦσα συμφωνία σημειοῖ οὐ μόνον ἓν τέρμα, ἀλλὰ καὶ μίαν ἀφετηρίαν.

Μετ' ἐξαιρέτου ἐκτιμήσεως καὶ φιλικῶν αἰσθημάτων.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β΄

ΟΙ ΔΕΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΤΑΝΙΑΣ

Καίρον, Ἰούνιος 1944

Τὴν 7 Ἰουνίου 1944 ὁ Βρεττανο - Ἑλληνικὸς Σύλλογος ἐώρτασεν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Ξενακείου Σχολῆς τοῦ Καίρου τὴν τρίτην ἐπέτειον τῆς συνεχίσεως ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἀγῶνος εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Κατὰ τὴν τελετὴν ὠμίλησεν ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Νέας Ζηλανδίας Πήτερ Φρέϋζερ, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου καὶ ὁ μόνιμος ἀντιπρόσωπος τῆς Αὐστραλιανῆς Κυβερνήσεως Τζέιμς Πέην. Ὁ λόγος τοῦ Ἑλλήνος Πρωθυπουργοῦ ἔχει ὡς ἑξῆς :

Εἰμαι εὐτυχὴς διὰ τὴν σημερινήν μας συνάντησιν. Ὅταν οἱ Ἕλληνες συναντῶνται μὲ τοὺς Βρεττανούς, μὲ τοὺς ἐλευθέρους πολίτας τῆς Μεγάλης Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας, αἱ καρδίαι ἀμέσως πληροῦνται ἀπὸ ἐμπιστοσύνην καὶ αἰσιοδοξίαν. Ἀλλά, μαζὶ μὲ τὴν χαράν μας διὰ τὴν συνάντησιν, ἐπιθυμῶ ἐπίσης νὰ σᾶς ἐκφράσω, Κύριε Πρόεδρε τῆς Κυβερνήσεως τῆς Νέας Ζηλανδίας καὶ Κύριε Ἀντιπρόσωπε τῆς Κυβερνήσεως τῆς Αὐστραλίας, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην μας.

Οἱ δεσμοὶ τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν Μεγάλην Βρετανίαν εἶναι παλαιοὶ καὶ ἐγκάρδιοι. Ἀλλὰ ὑπάρχει ἓνα πρόσφατον γεγονὸς, τὸ ὁποῖον ἔχει προστεθῇ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν παλαιῶν μας δεσμῶν καὶ τοὺς ἔχει καθαγιαίνει. Εἶναι ὁ Ἰούνιος τοῦ 1940 ἕως τὸν Ἰούνιον τοῦ 1941. Εἶναι τὸ κρίσιμον ἔτος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν αἰωνίαν δόξαν τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τοῦ μεγάλου της Ἀρχηγοῦ. Τότε ὑπεσχέθη εἰς τὸν Λαόν του «αἶμα, μόχθον καὶ δάκρυα». Καὶ ἤρχισεν ἡ σκληρὰ πάλη. Μόνοι ἐτέθητε τότε ἀντιμέτωποι τῆς

θυέλλης... Καὶ αἰφνης, ἀπὸ τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς Εὐρώ-
πης, ἕνας μικρὸς Λαός, ὁ ὁποῖος ἐγνώριζε τὴν τραγι-
κότητα τῆς καταστάσεως, μολαταῦτα ἐπρόβαλε, καὶ ἐνώ-
πιον τῆς θυέλλης ἐστάθη εἰς τὸ πλευρόν σας... Καὶ ἐπὶ
ἕξ μῆνας, ἐνώπιον τῆς Ἱστορίας, ἐνώπιον τῆς μοίρας
τοῦ κόσμου, ἐμείναμεν μόνοι, σεῖς καὶ ἡμεῖς, ἡ Βρεττα-
νικὴ Αὐτοκρατορία καὶ ἡ μικρὰ Ἑλλάς...

Μόνοι σεῖς εἰς τὸν Κόσμον καὶ μόνοι ἡμεῖς εἰς τὴν
Εὐρώπην, νικῶντες, ὅπως ἄλλοτε εἰς τὸν Μααραθῶνα...

Καί, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἐπαίσχυντον ἦτταν τῆς μιᾶς Αὐ-
τοκρατορίας, ἦλθεν ἡ ἀνανδρία τῆς ἄλλης, νὰ πλήξῃ τὸν
Δαυτὶδ ἐκ τῶν νώτων. Τότε ἐσπεύσατε...

Συνηγείραμεν ἡμεῖς ὅλας μας τὰς δυνάμεις, πολὺ ὀλί-
γας. Καὶ μᾶς ἐστείλατε σεῖς ὅλας τὰς διαθεσίμους δυνά-
μεις σας, ἐπίσης ὀλίγας... Καὶ ἐπαλαίσαμεν. Διότι δὲν
ἐξηγητήσαμεν τὸν ἀγῶνα, οὔτε σεῖς οὔτε ἡμεῖς, ἀπὸ τὴν
πρόβλεψιν τῆς Νίκης. Τὸν ἐξηγητήσαμεν μόνον ἀπὸ τὴν
φωνὴν τῆς Πατρίδος...

Τότε, Κύριοι Ἀντιπρόσωποι τῆς Μεγάλης Βρεττανίας,
συνηγηθήμεν μὲ τοὺς στρατιώτας σας, Ἄγγλους, Νεο-
ζηλανδοὺς καὶ Αὐστραλοὺς. Τότε ἐθαυμάσαμεν τὴν γεν-
ναιότητα τῶν παιδιῶν σας καὶ συνεκινήθημεν ἀπὸ τὴν
ἀγάπην των. Εἶχον ἔλθει ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς διὰ νὰ
ὑπερασπίσουν τὴν ἐλευθερίαν μας, διὰ νὰ μὴν εἴμεθα
μόνοι εἰς τὰς Θερμοπύλας. Τότε ἠνώθησαν αἱ καρδίαι
τῶν δύο Λαῶν μας.

Ὅταν οἱ στρατιῶται σας μετέβαιναν εἰς τὴν μάχην,
τοὺς συνώδευαν αἱ εὐχαὶ τοῦ Λαοῦ μας. Ὅταν ἐπέστρε-
φαν, τοὺς συνώδευεν ἡ στοργή του. Καὶ ὅταν ἐγκατέλει-
παν τὰς ἀκτὰς μας, ὁ πόνος...

Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχε ποτὲ ἡ ἀνησυχία τοῦ ὀριστικοῦ χω-
ρισμοῦ. Μέσα εἰς τὴν γενικὴν κατάθλιψιν τῆς Εὐρώπης
ἀπετέλεσε φαινόμενον ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, ὁ ὁποῖος οὐ-
δέποτε ἀμφέβαλε διὰ τὴν νίκην...

Ἀπὸ τότε ἔχουν περάσει τρία σκοτεινὰ χρόνια. Ἡ

ἐπαγγελία τοῦ Ἀρχηγοῦ σας ἐπραγματοποιήθη εἰς τὴν Ἑλλάδα. Αἶμα, μόχθοι καὶ δάκρυα. Οἱ μηχανοκίνητοι βάρβαροι ἐκδικοῦνται, σφάζουν καὶ καίουν... Εἰς ἐρείπια κατὰκειται ἡ ὠραία χώρα τὴν ὁποίαν ἠγάπησαν οἱ στρατιῶται σας...

Ἀλλὰ ἡ ψυχὴ της ἀντέχει, καὶ κάθε ἡμέραν ὑψώνεται περισσότερον, ὅπως ἡ φλόγα ἀπὸ τὸν ἄνεμον.

Οἱ βάρβαροι ἀπηγόρευσαν τὴν σημαίαν μας. Καὶ ὁ γαλανὸς οὐρανὸς μας, μὲ τὰ ἄσπρα του σύννεφα, ἐσχηματίσε τὴν Γαλανόλευκον. Καὶ ἡ ἀντίστασις ἐγενικεύθη εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ βουνά μας. Ἡ πολυφίλητος χώρα μας ἔχει γεμίσει «ἀπὸ ὀλόμαυρες ράχες ὅπως τῶν Ψαρῶν».

Ἀλλὰ ἡ αὐγὴ ἔχει ἀνατείλει. Ἀπὸ χθὲς ὑπάρχει τὸ δεύτερον μέτωπον. Καὶ μία ἀπὸ τὰς αἰωνίας πόλεις, ἡ ἔνοχος, ἔχει ἐλευθερωθῇ. Ἡ ἄλλη, ἡ πρώτη, ἡ Σύμμαχος ἀναμένει... Δι' αὐτὸ σᾶς εἶπα, Κύριε Πρόεδρε τῆς Κυβερνήσεως, Κύριοι Ἀντιπρόσωποι τῆς Μεγάλης Βρετανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἀγαπητοί μας φίλοι καὶ Σύμμαχοι: Σᾶς ἀναμένομεν.

Οἱ στρατιῶται σας, ὅταν ἔφευγαν, ἔδωκαν εἰς τὸν Λαόν μας τὸν λόγον των ὅτι θὰ ἐπανέλθουν ἐλευθερωταί. Τοὺς ἀναμένουν αἱ καρδίαι παλλόμεναι. Καὶ ἡ αὔρα τοῦ Φαλήρου πνέει εἰς τὴν Ἀκρόπολιν διὰ νὰ ἀδελφώσῃ τὰς δύο σημαίας μας...

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Κάϊρον, Ἰούνιος 1944

Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἀπὸ τὸν Λίβανον, ὁ Γεώργιος Παπανδρέου ἀνέλαβε τὸν σχηματισμὸν τῆς νέας Κυβερνήσεως. Τὴν 24 Μαΐου, ὠρκίσθησαν: Γεώργιος Παπανδρέου, Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ προσωρινῶς τῶν Στρατιωτικῶν, Σοφοκλῆς Βενιζέλος, Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, Πέτρος Ράλλης, ὑπουργὸς Ἀεροπορίας, Ἀλέξ. Μυλωνᾶς, ὑπουργὸς Ναυτικῶν, Γ. Σακαλῆς, ἄνευ χαρτοφυλακίου, Φίλιππος Δραγούμης, ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, καὶ Λάμπρος Λαμπριανίδης, ὑφυπουργὸς Πολιτικοῦ Γραφείου.

Τὴν 8 Ἰουνίου ἡ Κυβέρνησις συνεπληρώθη. Ὄρκισθησαν οἱ ὑπουργοὶ Γεω. Βασιλειάδης, Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, Σπ. Θεοτόκης, Ἐπισιτισμοῦ, Παν. Κανελλόπουλος, Ἀνασυγκροτήσεως καὶ προσωρινῶς Οἰκονομικῶν, Δημ. Λόντος, Προνοίας, Θεμ. Τσάτσος, Δικαιοσύνης, Χρ. Σγουρίτσας, Παιδείας, Γ. Καρτάλης, Τύπου καὶ Πληροφοριῶν, καὶ Κ. Ρέντης, ἄνευ χαρτοφυλακίου.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου, μετὰ τὴν ὀρκωμοσίαν τῶν νέων ὑπουργῶν, προέβη εἰς τὰς ἀκολουθούσας δηλώσεις:

Ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως, ἡ ὁποία κατηρτίσθη σήμερον, δὲν πρόκειται νὰ προβῇ εἰς νέας προγραμματικὰς δηλώσεις. Πρόγραμμα αὐτῆς εἶναι τὸ «Ἐθνικὸν Συμβόλαιον» τοῦ Λιβάνου, εἰς τὴν ἄμεσον ἐφαρμογὴν τοῦ ὁποίου θὰ ἐπιδιοθῇ μὲ ὅλας τῆς τὰς δυνάμεις.

Λυπούμεθα διότι δὲν συμμετέχουν ἀπὸ σήμερον εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, τοῦ ΕΑΜ καὶ τῆς Πολιτικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἀλλά, ὅπως συνάγεται καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν μᾶς ἀπηύθυναν, ἐλπίζομεν ὅτι σύντομος θὰ εἶναι ὁ χρόνος καὶ τῆς ἰδικῆς των συμμετοχῆς, διὰ νὰ συνεργασθῶμεν πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ Ἐθνικοῦ μας Συμβολαίου, τὸ ὁποῖον ἐπίσης ἔχουν ἀνεπιφυλάκτως συνυπογράψει ὡς ἀρχηγοὶ καὶ ἐξουσιοδοτημένοι ἀντιπρόσωποι τῶν ὁργανώσεών των.

ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ

Κάϊρον, Ἰούνιος 1944

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀπηύθυνε τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν:

«Πρὸς τοὺς Κυρίους: Ἀλ. Σβώλον Πρόεδρον τῆς Π.Ε.Ε.Α., Μ. Πορφυρογένην Γενικὸν Γραμματέα τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ Ἀρχηγὸν τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ ΕΑΜ., Π. Ροῦσον Μέλος τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ Ἀντιπρόσωπον τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος.

Φίλοι Κύριοι,

Μετὰ τὴν ὑπογραφήν τοῦ Ἐθνικοῦ μας Συμβολαίου εἰς τὸν Λίβανον καὶ τὴν ἀπόφασιν πρὸς σχηματισμὸν Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἐνώσεως, διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἔθνικοῦ μας προγράμματος, ἐξεφράσατε τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως σᾶς δοθῇ χρόνος διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν προσώπων τὰ ὅποια θὰ μετεῖχον ἐκ μέρους σας εἰς τὴν Κυβέρνησιν.

Παρηλθὼν ὅμως ἔκτοτε 17 ἡμέραι, καὶ συμμερίζεσθε, ὑποθέτω, τὸ κοινὸν αἴσθημα, ὅτι ἡ παράτασις τῆς ἐκκρεμότητος ὑπῆρξεν ἴσως ὑπέρμετρος.

Ἀναγκάζομαι διὰ τοῦτο νὰ σᾶς παρακαλέσω ὅπως μὴ βραδύνη περισσότερον ἢ ὑπόδειξις τῶν ἀντιπροσώπων σας οἱ ὅποιοι θὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως.

Μετὰ τιμῆς καὶ φιλίας

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Πρόεδρος Κυβερνήσεως

Κάϊρον, 5 Ἰουνίου 1944

Η ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ

Ἡ ἀπάντησις τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Πολιτικῆς Ἐπιτροπῆς, τοῦ ΕΑΜ καὶ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος ἔχει ὡς ἑξῆς :

Καίρο, 7-6-44

Κύριε Πρόεδρε,

Ἀπαντοῦμε στὸ χθεςινὸ Σας γράμμα.

Συμεριζόμεθα κ' ἐμεῖς τὸ δυσάρεστο αἶσθημα ἀπ' τὴν παράτασι τῆς ἐκκρεμότητος. Θὰ εὐχόμεσθε νὰ εἶχεν ἐπιτευχθῇ κιόλας ἡ ὑπόδειξις ἀντιπροσώπων τῶν ὀργανώσεών μας γιὰ τὴ συμμετοχὴ στὴν Κυβέρνησι, ὥστε νὰ ἐνσαρκώσῃ, αὐτὴ, τὴν ἰδέα τῆς ἐθνικῆς ἑνώσεως καὶ νὰ καταπιαστῇ μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος τῆς ἐνότητος μὲ ὅλες τὶς ἀναγκαῖες ἐγγυήσεις.

Ἐφόσον ὁμως οἱ συνεννοήσεις ποὺ ἦσαν ὅπωςδὴποτε ἀπαραίτητες δὲν κατέληξαν ἀκόμη στὸ ἀποτέλεσμα ποὺ ὅλοι ἐπιθυμοῦμε, ἀντιλαμβάνεσθε ὅτι τὴ στιγμὴ αὐτὴ δὲ μποροῦμε παρὰ νὰ ἀναμένουμε, ἐλπίζοντας πάντα στὴν αἰσία κατάληξι.

Διατελοῦμε, κ. Πρόεδρε, μὲ ἐξαιρετικὴ τιμὴ

Γιὰ τὴν ΠΕΕΑ: Α. ΣΒΩΛΟΣ

Γιὰ τὸ ΕΑΜ: Μ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΗΣ

Γιὰ τὸ ΚΚΕ: Π. ΡΟΥΣΟΣ

ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΕΙΑΚΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ

Κάϊρον, Ἰούνιος 1944

Διὰ τὸν πολιτικὸν κόσμον τῆς Χώρας τὸ Πολιτειακὸν ζήτημα, καὶ εἰδικώτερον ἢ μὴ ἐπιστροφὴ τοῦ Βασιλέως πρὸ τοῦ Δημοψηφίσματος, ἀπετέλει τὸ μέγιστον θέμα, ἀπὸ τὴν διευθέτησιν τοῦ ὁποίου ἐθεώρει ἐξαρτωμένην τὴν ὁμαλὴν πορείαν τοῦ δημοσίου βίου τῆς Χώρας. Τὸ ζήτημα τοῦτο διηυθετήθη ὀριστικῶς τὴν 12 Ἰουνίου, ὁπότε συνήλθεν εἰς πρώτην συνεδρίασιν τὸ νέον Ὑπουργικὸν Συμβούλιον.

Ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ἐχαιρέτησε τὰ μέλη τῆς Κυβερνήσεως:

«Τελῶ, εἶπεν, ὑπὸ τὸ κράτος ἀληθοῦς συγκινήσεως κατὰ τὴν πρώτην αὐτὴν συνεδρίασιν τῆς Κυβερνήσεως Ἑθνικῆς Ἐνώσεως. Ἐπειτα ἀπὸ ὀκτὼ ἔτη ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τὸν δημόσιον βίον, συναντώμεθα σήμερον διὰ πρώτην φορὰν ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν πολιτικῶν κομμάτων τῆς Χώρας—ἐκτὸς ἑνὸς—καὶ τῶν ἐθνικῶν ἀπελευθερωτικῶν ὁργανώσεων—ἐκτὸς μιᾶς—διὰ νὰ κυβερνήσωμεν τὸ Ἕθνος.

»Σπανίως Κυβέρνησις εὐρέθη εἰς κρισιμωτέρας ἐθνικὰς περιστάσεις. Ἡ Μοῖρα τῆς Ἑλλάδος μᾶς ἐνεπιστεύθη μίαν μεγάλην ὥραν τῆς Ἱστορίας της, καὶ ὀφείλομεν νὰ τῆς φανῶμεν ἄξιοι.

»Δὲν ἔχομεν ὁμως μόνον εὐθύνας ἀπέναντι τοῦ Ἕθνους. Ἐχομεν ἐπίσης εὐθύνας καὶ ἀπέναντι τῶν ἐλευθέρων θεσμῶν, ἀπέναντι τοῦ ἐλευθέρου πολιτικοῦ βίου. Διότι ἡ Κυβέρνησις σήμερον συγκροτεῖται ἀπὸ τὰς ἀρίστας πολιτικὰς δυνάμεις τῆς Χώρας καὶ πρόκειται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ πολιτικὴ ἡγεσία εἶναι ἡ ἀρίστη δυνατὴ ἡγεσία τοῦ Ἕθνους. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἔργον τῆς Κυβερνήσεως καὶ

τὸ ἔργον τῆς Διοικήσεως πρέπει νὰ διεξαχθῇ κατὰ τρόπον ἄψογον, κυριολεκτικῶς ἰδεώδη, διὰ νὰ καταστῇ ὑπόδειγμα εἰς τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς Χώρας.

» Μόνον τοιοῦτοτρόπως θὰ καταστῶμεν ἄξιοι τῆς ἱστορικῆς εὐθύνης καὶ ἀποστολῆς μας.»

Ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως εἰσέρχεται κατόπιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος τῆς Κυβερνήσεως :

« Ἡ Κυβέρνησις, λέγει, ἔχει σαφὲς καὶ συγκεκριμένον πρόγραμμα τὸ ὁποῖον νὰ πραγματοποιήσῃ — τὸ « Ἐθνικὸν Συμβόλαιον » τοῦ Λιβάνου.

» Ὁ πρῶτος σκοπὸς μας εἶναι « ἡ ἀνασύνταξις καὶ πειθάρχησις τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος ».

» Τὸ παρελθὸν ἐκκαθαρίζεται. Τὴν προσεχῇ Δευτέραν ἀρχίζει ἡ λειτουργία Στρατοδικείου καὶ Ναυτοδικείου, διὰ τὸν δίκαιον κολασμὸν τῶν πρωταιτίων τῆς στάσεως, τὴν ὁποίαν ἡ ἐθνικὴ συνείδησις, διὰ τῆς ὁμοφώνου γνώμης τοῦ Συνεδρίου τοῦ Λιβάνου, ἐχαρακτήρισεν ὡς « ἔγκλημα κατὰ τῆς Πατρίδος ».

» Καὶ ἡ ἀνασύνταξις προχωρεῖ ραγδαίως. Σᾶς παρέχω τὴν εὐχάριστον πληροφορίαν ὅτι ὅλαι ἀνεξαιρέτως αἱ ναυτικαὶ μας μονάδες εὐρίσκονται εἰς ἐνέργειαν. Αἱ δυνάμεις τῆς Ἀεροπορίας εὐρίσκονται ἐπίσης ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ καὶ δρέπουν δάφνας.

» Καὶ αἱ δυνάμεις τοῦ Στρατοῦ, ὑπὸ ἐμπνευσμένην ἐθνικὴν ἡγεσίαν, ἀνασυντάσσονται, καὶ ἐλπίζω ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς μηνὸς νὰ εὐρεθοῦν εἰς τὸ πεδίον τῆς τιμῆς, διὰ νὰ συνεχίσουν τὴν δόξαν τῆς Πατρίδος.»

Ὁ Πρωθυπουργὸς ἀναπτύσσει κατόπιν τὰ λοιπὰ κεφάλαια τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος. Τὴν ἀνάγκην δημιουργίας Ἐθνικοῦ Στρατοῦ τελοῦντος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως. Καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς

παγιώσεως τῆς προσωπικῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπαιθρον.

Ὁμιλεῖ ἐπίσης διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ πληρεστέρου ἐπισιτισμοῦ τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἐπιβίωσιν τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς καὶ ὑπενθυμίζει εὐγνωμόνως τὸ τηλεγράφημα τοῦ Πρωθυπουργοῦ τοῦ Καναδᾶ, ὁ ὁποῖος ὑπόσχεται αὖξιν τῶν ἀποστολῶν τροφίμων.

Ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τῶν λοιπῶν κεφαλαίων τοῦ Ἐθνικοῦ Προγράμματος, εἰσέρχεται εἰς τὸ Καθεστωτικὸν ζήτημα καὶ ἀναγινώσκει ἀπὸ κειμένου τὴν ἀκόλουθον δήλωσιν:

«Τὸ 5^{ον} κεφάλαιον τοῦ «Ἐθνικοῦ Συμβολαίου» ἀφορᾷ τὸ Πολιτειακὸν ζήτημα.

»Ὅπως ἐτηλεγράφουν εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν τῆς Μ. Βρετανίας, ὅταν ἀνέλαβον τὴν Κυβέρνησιν, «τὸ πολιτειακὸν ζήτημα διὰ τοὺς Ἕλληνας ἔχει παύσει ὑφιστάμενον, διότι ἐμείναμεν σύμφωνοι ὅτι θὰ λυθῇ μὲ ἐλευθέραν καὶ γνησίαν λαϊκὴν ἐτυμηγορίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλοι θὰ πειθαρχήσωμεν».

»Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ θέμα τῆς ἐπανόδου τοῦ Βασιλέως εἰς τὴν Ἑλλάδα μέχρι τῆς λαϊκῆς ἐτυμηγορίας ἐπὶ τοῦ πολιτεύματος, μὲ τὴν ἐπιστολὴν τῆς 8 Νοεμβρίου 1943 ὁ Βασιλεὺς ἐδήλωσε: «Θέλω ἐξετάσει ἐκ νέου τὸ ζήτημα τοῦ χρόνου τῆς ἐπιστροφῆς μου εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ συμφώνου μετὰ τῆς Κυβερνήσεως.»

»Ἐξήρτησεν, ἐπομένως, τὴν ἐπιστροφὴν ἀπὸ τὴν ὑπεύθυνον γνώμην τῆς Κυβερνήσεως.

»Σαφέστερον ὁμως ἐρρυθμίσθη τὸ ζήτημα τοῦτο εἰς τὸ Ἐθνικὸν Συνέδριον τοῦ Λιβάνου.

»Τὸ 5^{ον} κεφάλαιον τοῦ «Ἐθνικοῦ μας Συμβολαίου» ἀναγράφει: «Ἐπὶ τοῦ Πολιτειακοῦ ζητήματος ὁλόκληρος ὁ πολιτικὸς κόσμος τῆς Χώρας ἔχει δεδηλωμένην γνώμην, τὴν ὁποίαν βεβαίως διατηρεῖ καὶ μετέχων εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως».

» Ἡ « δεδηλωμένη γνώμη » τοῦ πολιτικοῦ μας κόσμου εἶναι, ὡς γνωστόν, ὅτι ὁ Βασιλεὺς πρέπει νὰ ἀναμείνῃ τὴν λαϊκὴν ἐτυμηγορίαν, μεριμνῶν ἕως τότε παρὰ τοῖς Μεγάλοις Συμμάχοις μας, ὡς Ἀρχηγὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων.

» Καὶ τὴν γνώμην ταύτην, συμφώνως πρὸς τὸ Ἐθνικὸν Συμβόλαιον τοῦ Λιβάνου, ἔχει καὶ ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως.

» Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον σαφὴς ἐπὶ τοῦ θέματος ἡ γνώμη τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως.

» Ἐχει ἐπίσης « ἀποσαφηνισθῇ » καὶ ἡ σύμφωνος γνώμη τοῦ Βασιλέως. Διότι ὁ Βασιλεὺς, λαβὼν γνώσιν τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβολαίου, ἐνέκρινε τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἐνώσεως, ἀποστολὴ τῆς ὁποίας εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Ἐθνικοῦ τούτου Προγράμματος.

» Ἐπομένως ἔχει προκαταβολικῶς ἀποδεχθῇ τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος γνώμην τῆς Ἐθνικῆς Κυβερνήσεως.»

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν προσκαλεῖ τὰ μέλη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου νὰ ὑπογράψουν τὴν δήλωσίν του, εἰς διαπίστωσιν πλήρους ὁμοφωνίας. Ἐν μέσῳ χειροκροτημάτων ἅπαντες οἱ Ὑπουργοὶ συνυπογράφουν καὶ ἐκφράζουν πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως τὰ θερμότερα συγχαρητήρια καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην των διὰ τὴν θαυμασίαν διαχείρισιν καὶ ρύθμισιν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου διὰ τὴν χώραν ζητήματος.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΚΑΙ ΤΟ Ε.Α.Μ.

Κάϊρον, Ἰούνιος 1944

Τὸ ἀκόλουθον ἀνακοινωθὲν ἐξεδόθη τὴν 13 Ἰουνίου 1944
ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ὑπουργείου Πληροφοριῶν :

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου ἐρωτηθεὶς ἐὰν πρόκειται τελικῶς νὰ μετάσχουν εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ Ε.Α.Μ. ἀπήντησε :

« Προσκαλοῦνται νὰ συμμετάσχουν καὶ ἀκόμη καθυστεροῦν. Θὰ ἀναμείνω ἐπὶ ὀλίγας ἀκόμη ἡμέρας, καὶ κατόπιν θὰ ἀπευθυνθῶ πρὸς τὸ Ἔθνος. Διότι τὸ Ἔθνος πρέπει νὰ γνωρίζῃ ποῖος ἔπαισε. »

Ο Μ Ι Λ Ι Α Π Ρ Ο Σ Τ Ο Ε Θ Ν Ο Σ

Καίρον, Ἰούνιος 1944

Τὴν 28 Ἰουνίου 1944 ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως Γεώργιος Παπανδρέου ὠμίλησε πρὸς τὸ Ἔθνος ἀπὸ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τοῦ Καΐρου, εἰπὼν τὰ ἑξῆς :

Ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως χαιρετίζω τὸ Ἔθνος. Ἀνηγγείλαμεν, μετὰ τὸ αἴσιον πέρας τοῦ Ἐθνικοῦ Συνεδρίου εἰς τὸν Λίβανον, ὅτι ἡ Ἐθνικὴ μας Ἐνωσις συνετελέσθη διὰ νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ κοινὸν πρόγραμμα: τὸ Ἐθνικὸν Συμβόλαιον τοῦ Λιβάνου.

Καὶ ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως πράγματι κατηρτίσθη. Μετέχουν σήμερον οἱ ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν πολιτικῶν κομμάτων καὶ τῶν ἐθνικῶν ἀπελευθερωτικῶν ὁργανώσεων, δηλαδὴ τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ἀλλὰ δὲν μετέχουν ἀκόμη οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς δυναμικῆς μειονότητος τοῦ ΕΑΜ.

Διατί;

Τὸ Ἐθνικὸν μας Συμβόλαιον, εἰς τὸν Λίβανον, ὑπεγράφη ἀπὸ ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Ἐθνικοῦ Συνεδρίου. Καὶ συνέπεσεν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς, οἱ ὅποιοι τὸ ὑπέγραψαν, νὰ μὴν εἶναι ἀπλῶς μέλη ἀλλὰ αὐτοὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς, ὅπως ὁ κ. Σβῶλος, ὁ κ. Πορφυρογένης, γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ΕΑΜ, καὶ ὁ στρατηγὸς Σαράφης, ἀρχηγὸς τοῦ ΕΛΑΣ.

Καὶ ἐπανηγυρίσαμεν ἀπὸ κοινοῦ τὴν Ἐθνικὴν Ἐνωσιν. Ἀπὸ κοινοῦ τὴν ἀνηγγείλαμεν καὶ πρὸς τὸ Ἔθνος καὶ πρὸς τοὺς Συμμάχους. Δὲν ὑπελείπετο εἰμὴ ὁ καταρτισμὸς τῆς Κυβερνήσεως.

Ἄλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ διαπραγματεύσεις εἶχον εὐοδωθῆ. Ἐνδίδοντες εἰς τὴν σφοδρὰν ἐπιθυμίαν μας ὅπως πραγματοποιηθῇ ἡ Ἑθνικὴ Ἑνωσις, ἐδέχθημεν νὰ ὑποσχεθῶμεν εἰς τὴν ἄκραν ἀριστερὰν πέντε σημαντικὰ ὑπουργεῖα, δηλαδὴ περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἔλαβε καὶ εἰς τὴν Γαλλικὴν καὶ εἰς τὴν νέαν Ἰταλικὴν κυβέρνησιν, ὅπου διέθετε δύναμιν ἀσυγκρίτως μεγαλυτέραν. Καὶ ἤλθαμεν εἰς τὸ Κάϊρον μὲ τὴν χαρμόσυνον πεποίθησιν ὅτι ὅλα πλέον εἶχον αἰσίως διευθετηθῇ.

Ἄλλὰ παρῆλθον μέχρι σήμερον τεσσαράκοντα ἡμέραι, καὶ ἀκόμη δὲν ἐπραγματοποιήθη ἡ συμμετοχὴ τοῦ ΕΑΜ. Διατί;

Ὑπεσχέθημεν μὲ τὰς ἀρχικὰς προγραμματικὰς μας δηλώσεις ὅτι αἱ διαπραγματεύσεις δὲν θὰ τηρηθοῦν μυστικαὶ ἀλλὰ θὰ ἀνακοινωθοῦν πρὸς τὸ Ἔθνος. Διότι τὸ Ἔθνος πρέπει νὰ γνωρίζῃ ποῖος ἔπταισεν.

Θέλομεν νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι δὲν πρόκειται ἀκόμη περὶ ματαιώσεως ἀλλὰ μόνον περὶ παρελκύσεως. Καὶ διὰ τὴν παρέλκυσιν αὐτὴν πταίει τὸ ΕΑΜ.

Θὰ ἤμεθα ἄδικοι πρὸς τὴν Ἀντιπροσωπεῖαν τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς, ἡ ὁποία εὐρίσκεται εἰς Κάϊρον, ἐὰν δὲν ἀνεγνωρίζαμεν τὴν εἰλικρινῇ προσπάθειαν τὴν ὁποίαν καταβάλλει διὰ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ Ἑθνικοῦ Συμβολαίου τοῦ Λιβάνου καὶ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν Κυβέρνησιν.

Αἱ ἀντιρρήσεις ἐμφανίζονται ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Βουνῶν. Ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τῶν συμφωνιῶν τοῦ Λιβάνου ἐξεδηλώθησαν διαφωνίαι. Ὑπήρξαμεν πρόθυμοι καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι των νὰ παράσχωμεν ἐξηγήσεις, νὰ διαλύσωμεν δυσπιστίας καὶ νὰ ἐπιβεβαιώσωμεν τὴν καλὴν μας θέλησιν διὰ τὴν πλήρη συνεργασίαν.

Δυστυχῶς εἰς μάτην! Καὶ ἐκρίθη τότε ὅτι ἔπρεπε νὰ μεταβῇ αὐτοπροσώπως ὁ στρατηγὸς Σαράφης, πρὸς δια-

φώτισιν καὶ μετάπεισιν. Ἄλλὰ καὶ ἡ μετάβασις τοῦ στρατηγοῦ Σαράφη δὲν ὠφέλησεν. «Ἡ ἄφιξις του», ἀπήντησεν ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Βουνῶν, «οὐδὲν νέον προσέθεσεν εἰς ὅσα ἐγνωρίζαμεν»!

Ἀπεφασίσθη κατόπιν νὰ μεταβῇ καὶ ὁ κ. Πορφυρογένης, ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ΕΑΜ. Καὶ διηκολύναμεν ἀμέσως τὴν μετάβασίν του. Ἄλλὰ καὶ πάλιν εἰς μάτην! Ἀντὶ νὰ τηλεγραφηθῇ ὁ κατάλογος τῶν προσώπων τὰ ὁποῖα θὰ ἔπρεπε νὰ μετάσχουν εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἐκ μέρους τοῦ συγκροτήματος τοῦ ΕΑΜ, ἀντιθέτως ἐδημιουργήθησαν νέα ζητήματα. «Ὁ ΕΛΑΣ, λέγουν, ὑπέστη ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τοῦ Ζέρβα. Καί, ἐφ' ὅσον ὁ Ζέρβας ἐδήλωσεν ὅτι ὑπακούει εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως, ὑπεύθυνος εἶναι ἡ Κυβέρνησις. Καί, ἐπομένως, ἡ συμμετοχὴ ματαιοῦται.» Ἀπηντήσαμεν εἰς τοὺς ἐνταῦθα ἀντιπροσώπους των ὅτι, καὶ ἂν ἀκόμη ἡ πληροφορία ἦτο ἀκριβής, ὁ καλύτερος τρόπος διὰ νὰ ἀνακοπῇ σήμερον καὶ ματαιωθῇ εἰς τὸ μέλλον πᾶσα ἐπίθεσις θὰ ἦτο ἀσφαλῶς ἡ ἄμεσος συμμετοχὴ των εἰς τὴν Κυβέρνησιν.

Ἐζητήσαμεν ταυτοχρόνως ἀρμοδίας πληροφορίας. Καὶ μᾶς ἐδόθη ἡ ἀπάντησις, τὴν ὁποῖαν ἀνεκοινώσαμεν καὶ εἰς τοὺς ἐνταῦθα ἀντιπροσώπους των, ὅτι ἔχει συμβῇ ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον: Ὁ ΕΛΑΣ ἔχει ἐπιτεθῇ ἐναντίον τοῦ Ζέρβα! Ἄλλὰ καὶ ὅτι ἐπίσης ἐπρόκειτο μόνον περὶ ἀσημάντου τοπικοῦ ἐπεισοδίου, τὸ ὁποῖον ἔχει ἤδη διευθετηθῇ...

Ὅμιλοῦμεν ἐνώπιον τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ ὀφείλομεν ὁλόκληρον τὴν ἀλήθειαν. Ἀπὸ τὰς διαπραγματεύσεις τῶν τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἔχομεν ἀποκομίσει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὑπάρχει εἰς τὰ Βουνὰ μία μερὶς ἀδιάλλακτος, ἡ ὁποία ἀντιδρᾷ ἐναντίον τῆς καθολικῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως καὶ ἐφευρίσκει προφάσεις διὰ νὰ τὴν ματαιώσῃ. Εὐχόμεθα νὰ πλανώμεθα. Καὶ ἀπόκειται εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Βουνῶν νὰ διαλύσῃ ἀμέσως τὴν πλάνην

μας. Αί διαπραγματεύσεις, βεβαίως, δὲν ἡμποροῦν νὰ παραταθοῦν ἐπ' ἄπειρον... Καὶ οἱ ἐνταῦθα ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΑΜ ἀναγνωρίζουν ὅτι ἐντὸς τῶν ἡμερῶν πρέπει νὰ λήξουν ὀριστικῶς.

Καὶ διὰ τοῦτο, ἐνώπιον τοῦ Ἑθνους, προσκαλοῦμεν τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Βουνῶν νὰ λάβῃ καὶ νὰ ἀνακοινώσῃ τὰς ὀριστικὰς ἀποφάσεις της. Καί, ἂν μὲν ἐγκρίνῃ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως, ἔχει καλῶς. Ἀλλὰ ἐάν, τελικῶς, ἡ μερὶς τῶν ἄκρων ἐπικρατήσῃ καὶ ἀπαγορεύσῃ τὴν συμμετοχήν, ἀνακύπτει τότε ἡθικὸν θέμα διὰ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς ἄκρας ἀριστερᾶς εἰς τὸν Λίβανον.

Κάτω ἀπὸ τὸ Ἑθνικὸν μας Συμβόλαιον ἔθεσαν τὰς ὑπογραφὰς των. Καὶ ὑπέγραψαν ὅλα τὰ διαγγέλματα τὰ ὁποῖα ἀπηυθύναμεν καὶ πρὸς τὸ Ἑθνος καὶ πρὸς τοὺς Συμμάχους, ἀναγγέλλοντες τὸ εὐτυχὲς γεγονός τῆς Ἑθνικῆς μας Ἐνώσεως. Δι' αὐτοὺς ἐπομένως τίθεται ζήτημα ἐθνικῆς συνειδήσεως καὶ ἡθικῆς τάξεως.

Δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ παραβοῦν τὸν λόγον των καὶ νὰ ἀθετήσουν τὰς ὑπογραφὰς των. Διὰ τοῦτο τοὺς προσκαλοῦμεν, προσκαλοῦμεν τὸν κ. Σβῶλον καὶ τοὺς ἄλλους ἀντιπροσώπους, νὰ μετάσχουν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, διὰ νὰ ἐφαρμόσωμεν ἀπὸ κοινοῦ τὸ Ἑθνικὸν Συμβόλαιον τοῦ Λιβάνου.

Μόνον τοιουτοτρόπως, μὲ τὸ παράδειγμά των, θὰ δείξουν εἰς τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ ΕΑΜ τὸν δρόμον τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ καθήκοντος.

Καὶ ἡ μεγαλυτέρα μερὶς τοῦ ΕΑΜ, παραδειγματιζομένη, θὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ. Καὶ θὰ ἀναγκάσῃ τελικῶς καὶ αὐτὴν τὴν μερίδα τῶν ἄκρων νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν θέλησιν τοῦ Ἑθνους.

Ὅποιαδήποτε ὁμως καὶ ἂν εἶναι ἡ ἀπόφασις τοῦ ΕΑΜ, καὶ τῶν Ἀδιαλλάκτων καὶ τῶν Ἀντιπροσώπων τοῦ Λιβάνου, ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως, ἡ ὁποία

ἔχει ἤδη καταρτισθῆ καὶ ἡ ὁποία στηρίζεται ἐπὶ τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, θ' ἀκολουθήσῃ τὸν δρόμον της. Ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἔχῃ ὡς πρόγραμμα τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβολαίου τοῦ Λιβάνου, καὶ τηρεῖ τὸν λόγον της.

Αἱ ἔνοπλοι δυνάμεις τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, συμφώνως πρὸς τὴν πρώτην ἐπαγγελίαν τοῦ ἔθνικοῦ μας προγράμματος, ἀνασυντάσσονται. Καὶ τὸ Ναυτικὸν καὶ ἡ Ἀεροπορία μας εὐρίσκονται εἰς πλήρη ἐνέργειαν καὶ ἐπιτελοῦν μὲ γενναιότητα καὶ αὐτοθυσίαν τὸ πατριωτικόν των καθήκον. Καὶ αἱ μονάδες τῆς Ξηρᾶς θὰ εὐρίσκονται συντόμως ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ, διὰ ν' ἀνανεώσουν τὴν Ἑλληνικὴν δόξαν.

Γνωρίζομεν τὰς στερήσεις καὶ τοὺς σκληροὺς διωγμοὺς τοῦ ὑποδούλου Λαοῦ μας. Μεριμνῶμεν συνεχῶς διὰ τὴν αὔξησιν τῶν ἀποστελλομένων τροφίμων καὶ φαρμάκων, ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐπιβίωσις τῆς Φυλῆς. Καὶ μεριμνῶμεν ἐπίσης, συνεργαζόμενοι μὲ τοὺς Συμμαχικοὺς Ὀργανισμοὺς, διὰ τὴν ἄμεσον ἀνοικοδόμησιν τῶν ἐρειπίων, διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς χώρας ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν.

Ὁ συναγερμὸς τῶν ἔθνικῶν μας δυνάμεων εἰς τὸ πλευρὸν τῶν μεγάλων Συμμάχων μας καὶ ἐναντίον τῶν βαρβάρων κατακτητῶν, ἡ κατάργησις τῆς τρομοκρατίας καὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἡ ἀποκατάστασις τῆς προσωπικῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, διὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον, καὶ ἡ πλήρης ἱκανοποίησις τῶν ἔθνικῶν μας δικαίων ἀποτελοῦν τοὺς μεγάλους σκοπούς, διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῶν ὁποίων ἀγωνίζεται ἡ Κυβέρνησις.

Τὸ δεύτερον μέτωπον, ὃ ἐφιάλτης τῶν Γερμανῶν, ὑπάρχει σήμερον. Καὶ ἡ μεγάλη Ρωσικὴ ἐπίθεσις ἀκολουθεῖ καὶ πάλιν τὴν νικηφόρον πορείαν της.

Ἡ αὐγὴ τῆς Ἐλευθερίας ἔχει ἀνατείλει. Μὲ τὴν βα-

θυτάτην αὐτὴν συγκίνησιν, ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, χαιρετίζω τὸ δοκιμαζόμενον, ἀκατάβλητον, ἥρωικὸν Ἕθνος.

Γνωρίζομεν πόσον ἀμέριστος εἶναι ἡ προσδοκία μετὰ τὴν ὁποίαν τὸ Ἕθνος μᾶς περιβάλλει. Τοῦ παρέχομεν τὴν βεβαίωσιν ὅτι καταβάλλομεν ὅλας μας τὰς δυνάμεις ὅπως τὴν δικαιώσωμεν.

ΑΓΩΝ ΠΡΟΣ ΑΠΟΤΡΟΠΗΝ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Κάϊρον, 'Ιούλιος 1944

Ἡ ἀποτροπὴ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ ἐξασφάλις τῆς «διπλῆς» Ἀπελευθερώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἀπετέλεσεν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τὴν ἐπίμονον καὶ ἀποφασιστικὴν προσπάθειαν τοῦ τότε Πρωθυπουργοῦ Γ. Παπανδρέου. Ἀποκαλυπτικὸν τῆς πολιτικῆς του γραμμῆς εἶναι τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημά του, τῆς 2 'Ιουλίου 1944, ἀπὸ τὸ Κάϊρον πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Πρεσβείαν τοῦ Λονδίνου. Θὰ πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι τὸ τηλεγράφημα αὐτὸ ἐστάλη τὴν 2 'Ιουλίου, δηλ. εἰς ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ΕΑΜ δὲν εἶχε μετᾶσχει εἰς τὴν Κυβέρνησιν (μετέσχε τὴν 2 Σεπτεμβρίου). Ἐπρεπεν ἐπομένως νὰ προετοιμασθῇ ἡ Ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος ἐν ὧς ἀντιθέσεως τοῦ ΕΑΜ. Καὶ αὕτη εἶναι ἡ βαθυτέρα ἔννοια τοῦ τηλεγραφήματος.

Ἀνέγνωσα μὲ κατάπληξιν σημερινὸν τηλεγράφημά σας. Κατάπληξις μου ὀφείλεται εἰς ἀμφιβολίας, ἐὰν κατὰ στιγμὴν ἀπελευθερώσεως Ἑλλάδος προλάβουν συμμαχικαὶ δυνάμεις ὅπως φθάσουν ἐγκαίρως, καθὼς καὶ περαιτέρω ἀμφιβολίας, ἐὰν μετὰ ἐνδεχομένην ἐπικράτησιν ΕΑΜ θὰ ἦτο δυνατόν εἰς συμμαχικὰς δυνάμεις τεθῶσιν ἀντιμέτωποι.

Ἀπόψεις Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Ζήτημα τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς ἐν ζήτημα. Ἀποτελεῖ τὸ πᾶν.

Ὅ,τι ἐπράξαμεν μέχρι τοῦδε ἀπετέλει ἀπλῶς τὴν προπαρασκευὴν πρὸς εὐτυχῇ λύσιν αὐτοῦ τοῦ ζητήματος, ἦτοι τῆς πλήρους καὶ ἀναιμάκτου Ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος.

Ζήτημα τίθεται ὡς ἑξῆς:

Ὡς ἔχει σήμερον πραγματικὴ κατάστασις ἐν Ἑλλάδι,

ἅμα τῇ Ἀπελευθερώσει θὰ σχηματισθοῦν αὐτομάτως τρία μέτωπα ἐμφυλίου πολέμου. Πρῶτον: Ζέρβας, Ἑθνικαὶ Ὁργανώσεις, Χωροφυλακὴ καὶ Ἀστυνομία. Δεύτερον: ΕΑΜ, ΕΛΑΣ. Καὶ τρίτον: Τάγματα Ἀσφαλείας. Ἐπομένως ἐμφύλιος πόλεμος θὰ εἶναι σκληρότατος. Μόνον ἡ ἄμεσος παρουσία ἐπαρκῶν συμμαχικῶν δυνάμεων ἀποτελεῖ τὴν μόνην προληπτικὴν λύσιν.

Ἐφιστῶμεν προσοχὴν σας ἐπὶ θέσεως ζητήματος: Δὲν ζητοῦμεν βοήθειαν Συμμάχων ἵνα πολεμήσωμεν ΕΑΜ. Ἐχομεν μάλιστα γνώμην ὅτι, μὲ σημερινὴν ὑφισταμένην ἀναλογίαν δυνάμεων, δὲν θὰ εἶναι τὸ ΕΑΜ ὁ τελικὸς νικητὴς τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ζητοῦμεν τὴν παρουσίαν τῶν Συμμάχων πρὸς πρόληψιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου καὶ ἀναίμακτον Ἀπελευθέρωσιν καὶ ἐπιβολὴν τῆς Τάξεως.

Ἑλληνικὸς Λαὸς ἔχει δικαίωμα παρακαλέσῃ Συμμάχους τοῦ ὅπως τὸν προφυλάξουν ἀπὸ τὴν κατάραν τοῦ αἱματηροτάτου ἐμφυλίου πολέμου καὶ ὅπως ἡ Ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τοὺς βαρβάρους κατακτητὰς καταστῇ καὶ δι' αὐτὸν ἡμέρα χαρᾶς καὶ ὄχι κολάσεως.

Σὰς παρεσχέθη ἡ βεβαίωσις ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ἐπίσης σφοδρὰν ἐπιθυμίαν Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἐπιθυμεῖ τοῦτο καὶ ἐφ' ὅσον ὑπάρχει εὐτυχῶς ἐνώπιον ἡμῶν ἀπαιτούμενος χρόνος, ὀφείλομεν, ἀντὶ ἀποκαρδιώσεως καὶ ἡττοπαθείας, προβῶμεν ἀμέσως ἐπιβαλλομένης σχετικᾶς ἐνεργείας.

Ἐπείγει ὅπως Στρατηγεῖον Μέσης Ἀνατολῆς προετοιμάσῃ σχέδιον ἀμέσου καταλήψεως Ἑλλάδος, καὶ ἰδίως Ἀττικῆς, καὶ ἔχῃ ἐτοιμοὺς τὰς πρὸς τοῦτο ἀναγκαίας δυνάμεις, πρὸ παντὸς ἀλεξιπτωτιστάς. Εἶναι ἐπίσης ἀνάγκη Βρεττανικὸν Στρατηγεῖον νὰ ἐτοιμάσῃ προκηρύξεις, αἱ ὁποῖαι θ' ἀνακοινωθοῦν ἀπὸ τοὺς ραδιοφωνικοὺς σταθμοὺς καὶ θὰ ριφθοῦν ἀπὸ ἀεροπλάνα καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, ὅτι ἀναλαμβάνει ἅμα τῇ Ἀπελευ-

θερώσει τὴν πλήρη εὐθύνην τῆς τάξεως, τῆς ὁποίας ἡ διατάραξις θὰ τιμωρηθῇ αὐστηρῶς ὑπ' αὐτοῦ, καθὼς καὶ ὅτι πᾶσαι αἱ ἀπελευθερωτικαὶ ὀργανώσεις θεωροῦνται στρατιωτικὰ συμμαχικὰ τμήματα, ὀφείλοντα πειθαρχοῦν, παραμένουν ἐν ἐπιφυλακῇ καὶ ἀναμένουν διαταγὰς. Προκηρύξεις δέον τονίζουν ὅτι Σύμμαχοι θεωροῦν ἱερὰν ὑποχρέωσιν των ἀπέναντι ἀγώνων καὶ θυσιῶν Ἑλλάδος ὅπως προφυλάξουν Ἑλληνικὸν Λαὸν ἀπὸ κατάραν ἐμφυλίου πολέμου καὶ τοῦ ἐξασφαλίσουν τάξιν, προσωπικὴν ἀσφάλειαν καὶ πολιτικὴν ἐλευθερίαν.

Ἄμα παγιώσει τάξεως ὑπὸ Συμμαχικῶν στρατευμάτων Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μεταβῇ ἀμέσως Ἀθήνας καὶ προβῇ τακτικὴν ἐπιστράτευσιν πρὸς δημιουργίαν Ἐθνικοῦ Στρατοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηριζόμενον θὰ καταστῇ αὐτοδύναμον Ἑλληνικὸν Κράτος.

Ταῦτα πάντα δέον ἀποφασισθοῦν καὶ ὀργανωθοῦν ἀμέσως. Οἷοσδήποτε δισταγμὸς καὶ ἀπώλεια χρόνου ὀδηγοῦν εἰς καταστροφὴν. Δὲν ἔχομεν κανένα λόγον ὑπάρξεως ὥς Κυβέρνησις ἐὰν δὲν ἐπιτύχωμεν τὴν πλήρη καὶ ἀναίμακτον ἀπελευθέρωσιν τοῦ Λαοῦ μας.

Ἐὰν νομίζετε ὅτι διευθέτησις ζητήματος συναντᾷ δυσχερείας καὶ ὅτι προσωπικὴ παρουσία μου Λονδῖνον εἶναι ἀπαραίτητος, εἶμαι πρόθυμος ἔλθω ἀμέσως. Ἀπὸ εὐτυχῇ λύσιν ζητήματος τούτου ἐξαρτᾶται σωτηρία καὶ μέλλον Ἑλλάδος.

ΜΑΣ ΖΗΤΟΥΝ ΝΑ ΠΑΡΑΔΩΣΩΜΕΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ... — ΑΡΝΟΥΜΕΘΑ!

Καίρον, Ἰούλιος 1944

Τὴν 6 Ἰουλίου 1944 συνήλθε τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον καὶ ἡσχολήθη μὲ τὴν στάσιν τοῦ ΕΑΜ ἔναντι τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀποφάσεων τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβολαίου τοῦ Λιβάνου. Τὰ πρακτικὰ τῆς συνεδριάσεως ταύτης ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου ἀνακοινεῖ ὅτι εἰς ἀπάντησιν τῆς ραδιοφωνικῆς ὁμιλίας του πρὸς τὸ Ἔθνος (28 Ἰουνίου) ἐλήφθησαν δύο τηλεγραφήματα. Τὸ πρῶτον ὑπογράφεται ἀπὸ τοὺς Πορφυρογέννην καὶ Στρατηγὸν Σαράφην καὶ ἀναφέρει μερικὰς διηθεν « παραβιάσεις » τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβολαίου τοῦ Λιβάνου ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, τῶν ὁποίων ζητοῦν τὴν ἄρσιν διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ « συνέχεια » τῶν διαπραγματεύσεων.

Τὸ δεῦτερον τηλεγράφημα ὑπογράφεται ἀπὸ τοὺς Μπακιρτζῆν, Σιάντον καὶ Χατζῆν, καὶ εἶναι πράγματι σοβαρόν.

Θέτει νέους ὅρους πρὸς ἀποδοχήν, ἀξιοῖ τὴν ὑπογραφὴν πρωτοκόλλου συμπληροῦντος τὰς συμφωνίας τοῦ Λιβάνου καί, ἐν περιπτώσει μὴ ἀποδοχῆς τῶν νέων αὐτῶν ὅρων ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, διατάσσει τοὺς ἐνταῦθα ἀντιπροσώπους τοῦ ΕΑΜ νὰ διακόψουν τὰς διαπραγματεύσεις καὶ νὰ ἐπιστρέψουν.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως προβαίνει εἰτα εἰς ἀνακοίνωσιν τῶν κειμένων τῶν τηλεγραφημάτων. Ἀνὰ πᾶσαν παράγραφον τοῦ τηλεγραφήματος Πορφυρογέννην καὶ Στρατηγοῦ Σαράφη δίδει καὶ τὴν ἀπάντησιν τῆς Κυβερνήσεως.

Ι. Ἡ πρώτη παράγραφος τοῦ τηλεγραφήματος Πορφυρογένη - Σαράφη ἔχει ὡς ἑξῆς :

« Αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην νὰ κάμωμεν τὰς κάτωθι παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς προσφάτου ραδιοφωνικῆς ὁμιλίας σας.

» Τὸ Συμβόλαιον τοῦ Λιβάνου ὁριστικῶς ἀπέρριψε τὴν ιδέαν τῆς καταργήσεως τοῦ ΕΛΑΣ. Παρὰ τοῦτο, μεταγενέστεραι δηλώσεις ὑμῶν καὶ μάλιστα ὁ λόγος σας κατὰ τὸ πρῶτον Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, εἰς τὸ ὁποῖον ὠμιλήσατε « περὶ καταργήσεως τοῦ ΕΛΑΣ », ἔδειξαν μίαν καθαρὰν τάσιν ὅπως παραβιασθῇ τὸ Συμβόλαιον.

» Αὕτῃ εἶναι ἡ πρώτη ἐκ μέρους σας παράβασις τοῦ Συμβολαίου τοῦ Λιβάνου. »

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ :

Ἡ περικοπὴ τῶν σχετικῶν μου δηλώσεων εἰς τὸ πρῶτον Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἔχει ὡς ἑξῆς : « Ὁ Πρωθυπουργὸς ἀναπτύσσει κατόπιν τὰ λοιπὰ κεφάλαια τοῦ Ἐθνικοῦ Προγράμματος. Τὴν ἀνάγκην τῆς καταργήσεως τοῦ ταξικοῦ Στρατοῦ καὶ δημιουργίας Ἐθνικοῦ Στρατοῦ τελοῦντος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως. »

Ἀλλὰ ἡ περικοπὴ αὕτῃ ἀνταποκρίνεται πλήρως πρὸς τὸ Ἐθνικὸν Συμβόλαιον τοῦ Λιβάνου. Διότι δὲν εἶναι ἀκριβὲς ὅτι τὸ Ἐθνικὸν μας Συμβόλαιον « ἀπέρριψε τὴν ιδέαν τῆς καταργήσεως τοῦ ΕΛΑΣ ». Ἀναγράφει ἀπλῶς (2^{ον} κεφάλαιον) ὅτι « ἡ ἄμεσος ἐπιδίωξις τῆς ἀντικαταστάσεως δὲν θὰ ἀνταπεκρίνεται εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀγῶνος, καὶ ὅτι πᾶσα μεταβολὴ δὲν πρέπει νὰ ὁδηγήσῃ εἰς ἐλάττωσιν τῆς ἀντιστάσεως ». Διατηρεῖ ὅμως σαφέστατα ὡς ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν κατάργησιν. Γράφει : « Ὅλοι δεχόμεθα ὅτι εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸ διηνεκὲς νὰ ἀποτελέσῃ μόνιμον κατάστασιν ἡ ἀνταρτικὴ σύνθεσις, καὶ ὅτι πρέπει νὰ βαδίσωμεν τὸ ταχύτερον πρὸς τὴν δημιουργίαν τοῦ Ἐθνικοῦ μας Στρατοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι ἀπηλλαγμένος πάσης ἐπιρροῆς κομμάτων καὶ ὀργανώσεων, θὰ

ἀνήκη μόνον εἰς τὴν Πατρίδα καὶ θὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως.»

Καὶ καταλήγει: «Ἐπομένως ἡ σημερινὴ κατάστασις θεωρεῖται μεταβατικὴ, ἡ δὲ ρύθμισις θὰ ἀνήκη εἰς τὴν πλήρη πρωτοβουλίαν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Στρατηγείου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς.»

Εἶναι ἐπομένως προφανὲς ὅτι ὑφίσταται πλήρης ταυτότης μεταξὺ τῶν δηλώσεών μου εἰς τὸ πρῶτον Ὑπουργικὸν Συμβούλιον καὶ τοῦ κειμένου τοῦ Ἐθνικοῦ μας Συμβολαίου.

II. «Ἐπίσης κατὰ τὴν σύσκεψιν τοῦ Λιβάνου ἐλήφθη ἀπόφασις νὰ ἐξαλειφθοῦν οἱ ἰσχυρισμοὶ «τρομοκρατίας», καθότι οὗτοι ἀπετέλουν προσβολὴν πρὸς τὸν ἀγωνιζόμενον Λαὸν τῆς Ἑλλάδος, ὅστις ἦτο πλήρως ἐνήμερος ὁποῖαν ἀβάσιμον συκοφαντίαν ἀπετέλουν οὗτοι. Παρ' ὅλα ταῦτα ἡ Κυβέρνησις ἐσκεμμένως ἔχει σχηματίσει μίαν ἀτμόσφαιραν συκοφαντίας διὰ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ Ζέρβα, καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος ἐσχεδίαζε μίαν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ΕΛΑΣ. Τοῦτο ὑπῆρξεν ἡ δευτέρα παράβασις τοῦ Συμβολαίου τοῦ Λιβάνου. Ἀποτελεῖ ἐπίσης σοβαρὸν κώλυμα διὰ τὴν ἐπίτευξιν τελικῆς συμφωνίας.»

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ :

Ἡ σχετικὴ πρὸς τὴν «τρομοκρατίαν» περικοπὴ τοῦ Συμβολαίου τοῦ Λιβάνου ἔχει ὥς ἑξῆς:

«Ὁ ὅρος «τρομοκρατία» ἐπεβεβαιώθη ἀπὸ τὴν μίαν πλευράν, ἡμφισβητήθη ἀπὸ τὴν ἄλλην. Δὲν μᾶς εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἀποκρυστάλλωσιν. Μᾶς ἀρκεῖ ἡ κοινὴ διαπίστωσις ὅτι εἰς τὴν ὑπαιθρον θὰ διασφαλισθῇ ἡ τάξις, ἡ προσωπικὴ ἀσφάλεια καὶ ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία.»

Ἡ δευτέρα αὐτὴ παράγραφος ὁμιλεῖ περὶ «ἀτμοσφαίρας συκοφαντίας», ἐφ' ὅσον ὅμως οὐδὲν συγκεκριμένον ἀναφέρει, δὲν εἶναι δυνατὴ συγκεκριμένη ἀπάντησις. Ἀναφέρει μόνον «ἐνίσχυσιν Ζέρβα». Ἀλλὰ τοιαύτη

ένίσχυσις, ἂν τυχὸν ἔλαβε χώραν, εἶναι ὑπόθεσις τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγείου καὶ ὄχι τῆς Κυβερνήσεως.

III. « Ἡ τρίτη καὶ πραγματικῶς «μνημειώδης» παράβασις τοῦ Συμβολαίου τοῦ Λιβάνου εἶναι ἡ τελείως ἀπρόκλητος ἐπίθεσις τοῦ Ζέρβα κατὰ τῶν μονάδων τοῦ ΕΛΑΣ. Τοῦτο ἔλαβε χώραν εὐθὺς ὡς ὁ Ζέρβας ἔθεσεν ἑαυτὸν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως, καὶ εἶναι φανερὸν ὅτι μειώνει σοβαρῶς τὰς πιθανότητας συμφωνίας. Αἱ μονάδες τοῦ ΕΛΑΣ προσβληθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ζέρβα ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν προσωρινῶς. »

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ :

Εἰς τὸν ἰσχυρισμὸν τῆς τρίτης αὐτῆς παραγράφου ἀπήντησα ἤδη μὲ τὴν ραδιοφωνικὴν ὁμιλίαν μου. Οἱ ἀρμόδιοι κύκλοι μᾶς ἀνεκοίνωσαν ὅτι εἶχε συμβῇ ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον. Ὁ ΕΛΑΣ ἐπετέθη ἐναντίον τοῦ Ζέρβα. Καὶ ὅτι «ἐπρόκειτο περὶ ἀσημάντου τοπικοῦ ἐπεισοδίου, τὸ ὁποῖον εἶχε λήξει».

Καὶ προσεθέσαμεν εἰς τὴν ὁμιλίαν μας ὅτι ὁ καλύτερος τρόπος διὰ νὰ μὴ ἐπαναληφθοῦν εἰς τὸ μέλλον τοιαῦται συγκρούσεις εἶναι, προφανῶς, συμμετοχὴ τοῦ ΕΑΜ εἰς τὴν Κυβέρνησιν.

IV. « Τετάρτη παράβασις τοῦ Συμβολαίου τοῦ Λιβάνου, καθὼς καὶ εἰδικῆς ὑποσχέσεώς σας, ἦτο ἡ ἄρνησις ὑμῶν νὰ καταγγεῖλετε καὶ νὰ καταδικάσετε τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας. »

V. « Τὰ ἔργα τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας ἐπιδεινοῦνται καθ' ἑκάστην καὶ φθάνουν εἰς ἀφάνταστον βαθμὸν αἱματοχυσίας. Ἄρα, εἶναι λίαν ὑποπτον καὶ συνεπάγεται τὴν πλεον οἰκτρὰν ἐντύπωσιν ὅτι ἐν τῷ λόγῳ σας ἀπεφύγατε πᾶσαν μνειάν περὶ Ταγμάτων Ἀσφαλείας. »

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ :

Ποία εἶναι ἡ γνώμη μου διὰ τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας

συνάγεται ἀπὸ τὸν ἐναρκτήριον λόγον μου εἰς τὸ Ἑθνικὸν Συνέδριον τοῦ Λιβάνου. «Μὲ τὴν τρομοκρατικὴν δρασίαν τοῦ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, εἶπα, ἐδημιουργήθη δυστυχῶς τὸ ψυχολογικὸν κλίμα τὸ ὁποῖον ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Γερμανοὺς νὰ ἐπιτύχουν εἰς τὸ τρίτον ἔτος τῆς δουλείας ὅ,τι δὲν εἶχον κατορθώσει κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη: τὴν κατασκευὴν τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας, προορισμὸς τῶν ὁποίων εἶναι ὁ ἐμφύλιος πόλεμος. Τοιουτοτρόπως ἐδημιουργήθη πλέον ὁ φαῦλος κύκλος, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου δοκιμάζεται ὁ Λαὸς μας. Ἀνταρτικὰ Σώματα, Ἑθνικαὶ Ὁργανώσεις καὶ Τάγματα Ἀσφαλείας ἐξουδετεροῦνται ἀμοιβαίως. Καὶ μόνον οἱ Γερμανοὶ κατορθώνουν νὰ μένουν ἀπερίσπαστοι, καγχάζοντες εἰς βάρος καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Συμμάχων...»

Τὸ Ἑθνικὸν Συνέδριον τοῦ Λιβάνου ἀπεφάσισε νὰ λάβῃ θέσιν ἀπέναντι τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας. Καὶ κατήρτισεν ἐπιτροπὴν, μὲ συμμετοχὴν καὶ τοῦ κ. Σβώλου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνετέθη ἡ διατύπωσις τοῦ σχετικοῦ ψηφίσματος, ὃπερ ἐδημοσιεύθη. Οὐδεμία ὁμως ἀνελήφθη ὑποχρέωσις πρὸς οἵανδήποτε ἄλλην, ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως, ἀποδοκιμασίαν τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας. Δὲν ὑπάρχει, ἐπομένως, ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως καμμία «παραβίασις» συμφωνίας ἢ ὑποσχέσεως.

VI. «Οἱ ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι δικάζονται διὰ τὴν στάσιν εἰς τὴν Μέσσην Ἀνατολήν, ἐμάχοντο ἐπὶ τέλους διὰ μίαν ὑπόθεσιν τὴν ὁποίαν ἐπίστευαν πατριωτικὴν καὶ ὀρθήν. Ἡ παραπομπή των ἐνώπιον Στρατοδικείων κατὰ τὸ στάδιον τοῦτο τῶν διαπραγματεύσεων παρουσιάζεται ὡς λίαν ἄδικος. Καὶ ἐὰν συνδυασθῇ μὲ ὅλας τὰς παραβάσεις ταύτας τοῦ Συμβολαίου τοῦ Λιβάνου καὶ μὲ τὰς συχνὰς ἐκκαθαρίσεις ἀξιωματικῶν, ἔχει περισσότερον αὐξήσει τὴν δυσπιστίαν τοῦ Λαοῦ.»

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ :

Εἰς τὸν Λίβανον οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΑΜ ἦσαν κα-

τάπηκτοι ἀπὸ τὴν στάσιν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, τὴν κατεδίκαζαν καὶ ἀπέστελλον τηλεγραφήματα πρὸς τοὺς κυρίους Τσῶρτσιλ καὶ Ροῦσβελτ μὲ τὰ ὁποῖα ἐχαρακτήριζαν τὴν στάσιν «ἄφρονας πράξεις ἀνευθύνων προσώπων, αἱ ὁποῖαι ὠδήγησαν εἰς ἀξιοθρήνητα καὶ καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα, ποὺ πρέπει νὰ καταδικασθοῦν ἀπὸ ὅλους».

Ἡ σχετικὴ περικοπὴ τοῦ Ἐθνικοῦ μας Συμβολαίου, τὸ ὁποῖον φέρει καὶ τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἀποστολέων τοῦ τηλεγραφήματος, ἔχει ὡς ἐξῆς: «Ὅλοι ἐμείναμεν σύμφωνοι ὅτι ἡ στάσις τῆς Μ. Ἀνατολῆς ἀπετέλεσεν ἔγκλημα ἐναντίον τῆς Πατρίδος. Ὅλοι ἐπίσης ἐμείναμεν σύμφωνοι ὅτι ἡ ἀνάκρισις πρέπει νὰ συνεχισθῇ καὶ ὅτι οἱ ὑποκινηταὶ τῆς στάσεως πρέπει νὰ τιμωρηθοῦν ἀναλόγως πρὸς τὰς εὐθύναις των. Τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἐκινήθησαν ἀπὸ τὸ αἶτημα τῆς Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἐνώσεως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ τῆς εὐθύνης.»

Ἡ Κυβέρνησις ἐπομένως, παραδίδουσα τοὺς ὑπευθύνους τῆς στάσεως εἰς τὴν δικαιοσύνην τῆς Πατρίδος, ἐκτελεῖ πιστῶς τὸ Ἐθνικὸν Συμβόλαιον τοῦ Λιβάνου.

VII. «Ἐδώσατε μίαν ἐπίσημον ὑπόσχεσιν, ὅτι τὸ σύνολον τῶν ὑπουργῶν, μετὰ τὴν συμμετοχὴν μας εἰς τὴν Κυβέρνησιν, δὲν θὰ ὑπερέβαινε τοὺς 15. Τώρα ἔχετε σχηματίσει ἄνευ τῆς συμμετοχῆς μας μίαν πλήρη Κυβέρνησιν ἀποτελουμένην ἀπὸ ἀντιπροσώπους οἱ ὁποῖοι δεικνύουν φανεράν ἔχθραν πρὸς ἡμᾶς καὶ οὐδὲν ἀντιπροσωπεύουν.»

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ:

Εἰς τὸν Λίβανον εἶχομεν δώσει τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι ἐπὶ συνόλου 15 ὑπουργῶν ἡ συμμετοχὴ τοῦ ΕΑΜ θὰ ἀνελόγει εἰς 4 ὑπουργούς. Διότι ὁμως τελικῶς τὸ σύνολον θὰ ἀνήρχετο εἰς 20, διετηρήσαμεν τὴν ἀναλογίαν καὶ ὑπεσχέθημεν εἰς τὸ ΕΑΜ πέντε Ὑπουργεῖα. Ὑπάρχει ἐπομένως πλήρης τήρησις τοῦ λόγου μας. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν συνολικὸν ἀριθμὸν τῶν Ὑπουργείων, εὐλό-

γως εἶναι ηὔξημένος, διότι εἰς μίαν Κυβέρνησιν Ἑθνικῆς Ἐνώσεως πρέπει νὰ ἐκπροσωποῦνται ὅλαι αἱ ἀποχρώσεις τῆς κοινῆς γνώμης. Τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς τὴν Κυβέρνησιν συμμετέχουν καὶ ἀντίπαλοι τοῦ ΕΑΜ εἶναι φυσικόν, διότι αὐτὸ σημαίνει Ἑθνικὴ Ἐνωσις: ὅτι οἱ ἀντίπαλοι ἀποφασίζουν νὰ συνεργασθοῦν πρὸς τὸ καλὸν τῆς Πατρίδος. Τὰ μέλη τῆς σημερινῆς Κυβερνήσεως ὑπῆρξαν καὶ μέλη τοῦ Ἑθνικοῦ Συνεδρίου τοῦ Λιβάνου, ἐπομένως καὶ ἐξ αὐτοῦ συνάγεται ὅτι «ἀντιπροσωπεύουν» πολιτικὰς δυνάμεις τῆς χώρας.

VIII. «Ὅλα αὐτὰ ἀποδεικνύουν σαφῶς ὅτι παραβιάζεται ἐσκεμμένως τὸ Συμβόλαιον τοῦ Λιβάνου. Τὰ συμφέροντα τοῦ Ἑθνους καὶ αἱ ἀνάγκαι τοῦ πολέμου ἀπαιτοῦν ὅπως ἐπανορθώσετε τὰς παραβιάσεις ταύτας καὶ οὕτω δημιουργήσετε συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας ἡ Ἐνωσις νὰ δύναται νὰ συντελεσθῇ. Θὰ ἀντιλαμβάνεσθε ὅτι τοιαύτη ἐνέργεια ἐκ μέρους σας θὰ καταστήσῃ αὐτομάτως δυνατὴν τὴν συνέχισιν τῶν διαπραγματεύσεων, ἵνα διευθετηθοῦν «αἱ πρακτικαὶ δυσχέρειαι» αἱ ὁποῖαι παραμένουν ἐκκρεμεῖς ἀπὸ τῆς συσκέψεως τοῦ Λιβάνου.»

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ :

Ἄλλὰ εἶναι προφανὲς ὅτι, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρχουν «παραβιάσεις», δὲν ὑπάρχει ἐπίσης καμμία δυνατότης «ἐπανορθώσεων»...

IX. «Ἡμεῖς τοῦλάχιστον ἐπράξαμεν ἅπαντες ὅ,τι ἠδυνήθημεν, ἀκόμη καὶ ὑπογράφοντες τὸ Συμβόλαιον τοῦ Λιβάνου, χάριν τῆς Ἐνώσεως. Θὰ ἀναγνωρίσετε ὅμως ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν παραβιάσεις τοῦ πρὶν ἀκόμη ἀρχίσῃ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν συμφωνιῶν μας.»

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ :

Ἀναγνωρίζομεν εὐχαρίστως ὅτι εἰς τὸ Συνέδριον τοῦ

Λιβάνου ἅπαντες οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΑΜ κατείχοντο πράγματι ἀπὸ ἐθνικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον καὶ τοὺς ὠδήγησεν εἰς συναδέλφωσιν μὲ τοὺς ἄλλους ἀντιπροσώπους καὶ εἰς τὴν ἀνεπιφύλακτον ὑπογραφὴν τοῦ Ἑθνικοῦ μας Συμβολαίου. Δυστυχῶς ὅμως δὲν ἐθεώρησαν, ἐν συνεχείᾳ, καθῆκον των νὰ μείνουν πιστοὶ εἰς τὰς ὑπογραφάς των καὶ νὰ ὀρθώσουν τὸ ἀνάστημά των ἀπέναντι τῆς μερίδος τῶν Ἀκρων διὰ νὰ ἐπιβάλουν τὰς ἀπόψεις των. Ἐπροτίμησαν νὰ ὑποκύψουν εἰς τὰς ἐντολὰς τῶν Ἀδιαλλάκτων, τοὺς ὁποίους ὠνόμαζαν ὁπαδούς, καὶ ὅμως ἀπεδείχθησαν ἀμείλικτοι Ἀρχηγοὶ των. Ἐπροτίμησαν νὰ ἐγκαταλείψουν ἔκθετον τὴν τιμὴν τῆς ὑπογραφῆς των, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ὀδηγηθῶμεν πρὸς ματαίωσιν τῆς συμμετοχῆς τοῦ ΕΑΜ εἰς τὴν Ἑθνικὴν μας Ἐνωσιν...

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως προβαίνει κατόπιν εἰς ἀνακοίνωσιν τοῦ δευτέρου «ἀποφασιστικοῦ» τηλεγραφήματος, τὸ ὁποῖον, ἀφοῦ ἀρχικῶς ἐπαναλαμβάνει τὰ θέματα Ζέρβα καὶ Ταγμάτων Ἀσφαλείας, συνεχίζει:

«Διατυπώνομεν τοὺς τελικοὺς μας ὅρους διὰ τὴν συμμετοχὴν, οἵτινες ἐπανορθώνουν τὰς παραβάσεις, ἐξασφαλίζουν τὰς οὐσιώδεις ἐγγυήσεις καὶ δημιουργοῦν ἀτμόσφαιραν ἀμοιβαίας ἐμπιστοσύνης, βασιζομένης ἐπὶ ἰσότητος δικαιωμάτων.

» Οὐσιώδης ὅρος τῆς συμφωνίας εἶναι ἡ ἐπανόρθωσις τοῦ ζητήματος Ζέρβα, ὅστις δέον νὰ ἐπανεέλθῃ ἀμέσως εἰς τὰς θέσεις τὰς ὁποίας κατεῖχε κατὰ τὴν συμφωνίαν τῆς Πλάκας, καὶ ἡ δημοσίᾳ καταγγελία τῶν Ταγμάτων Ράλλη καὶ τῆς Εἰδικῆς Ἀσφαλείας.

» Σχετικῶς μὲ τὸ Καθεστωτικὸν ζήτημα, κατόπιν τῆς προσφάτου δηλώσεως τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τῶν πρακτικῶν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, δεχόμεθα νὰ γίνῃ μία προσωπικὴ δήλωσις ὑπὸ τοῦ Βασιλέως εὐθὺς μετὰ τὴν προσχώρησίν μας εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἵνα ἐκτελεσθῇ

ἡ συμφωνία τοῦ Λιβάνου μὲ τὴν ἀμοιβαίαν ἐμπιστοσύνην ὅλων τῶν συμμετεχόντων, διὰ τὴν ἐπίτευξιν λύσεως τοῦ ζητήματος αὐτοῦ.

» Ἐπὶ τῶν ἄλλων σημείων οἱ τελικοὶ ὅροι μας εἶναι:

» Π ρ ῶ τ ο ν: Ἡ ἐπανόρθωσις, πρὸς ὄφελος τοῦ ἀγωνιζομένου Ἑθνους, τῶν δηλώσεων τῶν γενομένων περὶ τρομοκρατίας, αἵτινες ἦσαν μία παράβασις τῆς Συμφωνίας τοῦ Λιβάνου.

» Δ ε ύ τ ε ρ ο ν: Ὅριστικὴ διευκρίνισις τῶν συμφωνηθέντων ἐν Λιβάνῳ, συμφώνως μὲ τὰς δηλώσεις τοῦ Σαράφη καὶ τοῦ Πορφυρογένη, ὅτι ὁ σημερινὸς χαρακτήρ καὶ ἡ ὀργάνωσις τοῦ ΕΛΑΣ θὰ παραμείνουν ὥς ἔχουν μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως, γεγονὸς ὅπερ ἐξυπηρετεῖ τὴν παροῦσαν μορφήν τοῦ πολέμου καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς διατηρήσεως τοῦ μαχητικοῦ πνεύματος.

» Φυσικὰ τὸ ΕΛΑΣ θὰ τεθῇ ἀμέσως ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆς Ἡνωμένης Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἀρχιστρατήγου καὶ θὰ συγχωνευθῇ μὲ τὰς ἄλλας ἀνταρτικὰς ομάδας.

» Τ ρ ί τ ο ν: Δεχόμεθα τὸν διορισμὸν ὠρισμένου Ἀρχιστρατήγου. Ἐὰν παραμείνῃ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὁ διοριζόμενος Ἀρχηγὸς τῶν ἀνταρτῶν νὰ εἶναι ἀξιωματικὸς τοῦ ΕΛΑΣ. Ἐὰν ὁ Ἀρχιστράτηγος ἐγκατασταθῇ ἐν τῇ Ἑλευθέρᾳ Ἑλλάδι, ὁ διοριζόμενος Ἐπιτελάρχης τῶν ἀνταρτῶν νὰ εἶναι ἀξιωματικὸς τοῦ ΕΛΑΣ.

» Τ έ τ α ρ τ ο ν: Πᾶσα ἐκτέλεσις λόγῳ τῆς ἐν Μέσῃ Ἀνατολῇ στάσεως νὰ ἀποφευχθῇ καὶ νὰ δοθῇ ἀμνηστία μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς Κυβερνήσεως. Αἱ ἔνοπλοι δυνάμεις τῆς Μέσης Ἀνατολῆς νὰ ἀνασχηματισθοῦν ὑπὸ τὴν Ἡνωμένην Κυβέρνησιν, μὲ τὸ κριτήριον ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ ἓνας ἀξιόμαχος στρατὸς διὰ τοὺς ἐθνικοὺς καὶ συμμαχικοὺς πολεμικοὺς σκοποὺς, ἀποκλειομένων τῶν ἤδη ἐμφανῶς πεμπτοφалаγγιτῶν καὶ φασιστῶν.

» Π έ μ π τ ο ν: Ἐπὶ δεκαπέντε Ὑπουργείων καὶ Ὑφυπουργείων θὰ εἶναι: πέντε Ὑπουργεῖα καὶ ἐν

Ἵφυπουργεῖον δι' ἡμᾶς, ἐπίσης ἐν Ἵπουργεῖον διὰ τὴν Δημοκρατικὴν Ἐνωσιν. Ἦτοι, Ἵπουργεῖον Ἐσωτερικῶν καὶ Ἵφυπουργεῖον Στρατιωτικῶν διὰ τὴν Π.Ε.Ε.Α. Ἐπίσης Ἵπουργεῖα Δικαιοσύνης, Παιδείας, Γεωργίας, Ἐργασίας καὶ Κοινωνικῆς Προνοίας. Ἐν ἑξ αὐτῶν θὰ δοθῇ εἰς τὴν Δημοκρατικὴν Ἐνωσιν.

» Ἐκ τὸν: Ὅριστικὴ συμφωνία ὅτι Κυβερνητικὸν κλιμάκιον θὰ σταλῇ ἀμέσως εἰς τὴν Ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ὅποτε ἡ Π.Ε.Ε.Α. καὶ τὸ Ἐθνικὸν Συμβούλιον θὰ διαλυθοῦν.

» Παρακαλοῦμεν, τὸ ἀνωτέρω νὰ καταγραφῇ εἰς Πρωτόκολλον τῆς Συμφωνίας τοῦ Λιβάνου καὶ νὰ ραδιοφωνηθῇ.

» Ἐὰν οἱ ὄροι μας γίνουν δεκτοί, μηνύσατέ μας ὅπως στείλωμεν ὁμάδα Ἵπουργῶν. Ἐὰν ὄχι, παρακαλοῦμεν διακόψατε διαπραγματεύσεις καὶ ἐπιστρέψατε.

» Ἀντιπρόεδρος Π.Ε.Ε.Α. : ΜΠΑΚΙΡΤΖΗΣ
» Γραμματεὺς Κ.Κ.Ε. : ΣΙΑΝΤΟΣ
» Γραμματεὺς Ἐπιτροπῆς ΕΑΜ : ΧΑΤΖΗΣ »

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως παρακαλεῖ τὰ μέλη τοῦ Ἵπουργικοῦ Συμβουλίου νὰ ἐκφέρουν τὴν γνώμην των ἐπὶ τοῦ τηλεγραφήματος. Ἀπαντες οἱ Ἵπουργοὶ ἐν ἀπολύτῳ ὁμοφωνίᾳ διαπιστώνουν ὅτι πρόκειται περὶ νέων ὄρων οἱ ὅποιοι ἀνατρέπουν τὰς βάσεις τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβολαίου τοῦ Λιβάνου καὶ ἐπομένως εἶναι ἀπαράδεκτοι. Καὶ ὅτι καθίσταται τοιοῦτοτρόπως ἀναπόφευκτος ἡ διακοπὴ τῶν διαπραγματεύσεων καὶ ἡ ματαίωσις τῆς συμμετοχῆς τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ΕΑΜ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως.

Ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου, συνοψίζων τὴν ὁμόφωνον γνώμην τοῦ Ἵπουργικοῦ Συμβουλίου, λέγει τὰ ἑξῆς:

Πρόκειται προφανῶς περὶ νέων ὄρων.

Τοῦτο ἄλλωστε ὁμολογοῦν καὶ οἱ ἴδιοι, προτείνοντες

τὴν ὑπογραφὴν συμπληρωματικοῦ Πρωτοκόλλου. Καὶ οἱ νέοι ὄροι δὲν ἀποτελοῦν ἀπλὴν τροποποίησιν ἢ συμπλήρωσιν τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβολαίου τοῦ Λιβάνου. Ἀνατρέπουν τὰς βάσεις του, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀπαράδεκτοι.

Βάσις τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβολαίου τοῦ Λιβάνου εἶναι ἡ δημιουργία ἐθνικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος νὰ πολεμήσῃ ἐναντίον τῶν κατακτητῶν καὶ ταυτοχρόνως νὰ κατοχυρώσῃ τὴν προσωρινὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν τοῦ Λαοῦ μας. Νὰ εἶναι ἐγγυητὴς τῆς Λαϊκῆς Κυριαρχίας.

Οἱ προτεινόμενοι νέοι ὄροι ἀνατρέπουν αὐτὴν τὴν βάση. Μέχρι τῆς Ἀπελευθερώσεως προτείνεται νὰ παραμείνῃ ἀμετάβλητος ἡ σημερινὴ σύνθεσις καὶ ὁργάνωσις τοῦ ΕΛΑΣ. Ἀλλὰ τοῦτο σημαίνει ὅτι θὰ ἔχωμεν ἓνα Στρατὸν ὁ ὁποῖος ἐξωτερικῶς μὲν θὰ φαίνεται ὑπακούων εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἀλλὰ οὐσιαστικῶς θὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ μίαν ὁργάνωσιν ἢ ὁποία ἀποτελεῖ μικρὰν μειονότητα. Τοιοῦτοτρόπως ὁμως δὲν ἐντάσσεται ἡ ὁργάνωσις εἰς τὸ Ἔθνος. Τὸ Ἔθνος ὑποτάσσεται εἰς τὴν ὁργάνωσιν...

Καὶ δὲν εἶναι μόνον τοῦτο. Μὲ τοὺς νέους ὄρους ζητεῖται ἡ Κυβέρνησις νὰ ἀπαρτισθῇ ἀπὸ 15 μέλη, καὶ ἐκ τούτων τὰ 7 νὰ ἀνήκουν εἰς τὸ ΕΑΜ.

Ἀλλὰ σημασίαν δὲν ἔχει μόνον ὁ ἀριθμὸς. Ἀκόμη μεγαλυτέραν ἔχει τὸ εἶδος τῶν Ὑπουργείων. Ζητοῦνται: Ὑφυπουργεῖον Στρατιωτικῶν καὶ Ὑπουργεῖα Ἐσωτερικῶν, Δικαιοσύνης, Παιδείας, Ἐργασίας, Κοινωνικῆς Προνοίας. Ὁ Στρατὸς λοιπόν, μὲ τὴν ἀμετάβλητον διατήρησιν τοῦ ΕΛΑΣ, θὰ εἶναι ἰδικὸς των.

Ἀλλὰ δὲν θὰ εἶναι μόνον ὁ Στρατὸς ἰδικὸς των. Μὲ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, τὸ ὁποῖον διεκδικοῦν, θὰ ἔχουν ἐπίσης τὸν ἔλεγχον τῆς Χωροφυλακῆς καὶ τῆς Ἀστυνομίας. Θὰ ἔχουν ἐπίσης τὸν ἔλεγχον ὅλης τῆς

Διοικήσεως καὶ τῆς Δικαιοσύνης. Καὶ θὰ ἔχουν προσθέτως τὴν ἡγεσίαν τῆς Παιδείας, διὰ νὰ ἐμπνέουν διδασκάλους καὶ νέαν γενεὰν μὲ τὰς ἰδικὰς των ιδέας. Καὶ ἐπὶ πλέον: «Κυβερνητικὸν κλιμάκιον θὰ σταλῇ ἀμέσως εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα...» Καὶ φυσικά, ὡς ἐκ τοῦ εἴδους των, τὰ ἰδικὰ των Ὑπουργεῖα πρέπει νὰ εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα...

Ἀποδοχὴ ἐπομένως τῶν νέων ὄρων καὶ ὑπογραφή τοῦ συμπληρωματικοῦ «Πρωτοκόλλου», ὅπως προτείνεται, σημαίνει κατ' οὐσίαν: Ἀμεσον σχηματισμὸν Κυβερνήσεως τοῦ ΕΑΜ εἰς τὴν ὁρεινὴν Ἑλλάδα. Στρατὸν τοῦ ΕΑΜ. Ἐλεγχον τῆς Ἀστυνομίας, τῆς Χωροφυλακῆς, τῆς Διοικήσεως καὶ τῆς Δικαιοσύνης ἀπὸ τὸ ΕΑΜ. Καὶ ἔμπνευσιν τῆς Παιδείας μας ἀπὸ τὸ ΕΑΜ.

Ἐκφράζομεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Βουνῶν, διότι ἐγκατέλειψεν ἐπὶ τέλους τὰς ὑπεκφυγὰς καὶ τὰς προφάσεις καὶ ἀπεκάλυψε τοὺς ἀληθινούς της σκοπούς. Τώρα πλέον ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ πλήρης ἐξήγησις. Γνωρίζομεν τί μᾶς ζητοῦν. Καὶ ἀπέναντι τῶν αἰτημάτων των λαμβάνομεν ἐπίσημον, ὑπεύθυνον θέσιν: Ἀρνούμεθα!

Μᾶς ζητοῦν νὰ παραδώσωμεν τὴν Ἑλλάδα. Ἀρνούμεθα!

Ἡ ἀποστολὴ μας εἶναι ὄχι νὰ παραδώσωμεν ἀλλὰ νὰ ὑπερασπίσωμεν τὸν Λαόν μας. Ἡ ἀποστολὴ μας εἶναι νὰ ἐντάξωμεν τὰς ὁργανώσεις εἰς τὸ Ἕθνος, ὄχι νὰ ὑποτάξωμεν τὸ Ἕθνος εἰς τὰς ὁργανώσεις.

Διατηροῦμεν τὴν πίστιν μας εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἐνωσιν. Ὅπως εἶπαμεν καὶ εἰς τὸν Λίβανον, ἡ πραγματοποίησις τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως, εἰς τὰς κρισίμους ἰδίως περιστάσεις ὅπως αἱ σημεριναί, ἀποτελεῖ ἅγιον χρέος. Ἀλλὰ ἡ πραγματοποίησις τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως εἶναι δυνατὴ μόνον μὲ τὴν ὑποταγὴν ὅλων — καὶ τῶν προσώπων καὶ τῶν κομμάτων καὶ τῶν ὁργανώσεων καὶ τῶν τά-

ξεων — εἰς τὴν καθολικὴν καὶ ἱερὰν ἰδέαν τοῦ Ἑθνους. Δὲν ἤμπορεῖ, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συντελεσθῇ μὲ τὴν ὑποταγὴν τοῦ Ἑθνους...

Τὸ Ἑθνικὸν Συμβόλαιον τοῦ Λιβάνου καθιερώνει αὐτὴν τὴν ἀρχήν. Ὅλοι ὑποτασσόμεθα εἰς τὸ Ἑθνος. Δημιουργεῖται Ἑθνικὸς Στρατός, ὁ ὁποῖος ἐγγυᾶται τὴν προσωπικὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν, τὴν Λαϊκὴν Κυριαρχίαν...

Ὁ Λαὸς μας στενάζει καὶ πάσχει καὶ ἀγωνίζεται. Ἀπὸ ἡμᾶς ἀναμένει, ὡς ἐλάχιστον τίμημα τῶν θυσιῶν καὶ τῶν ἀγώνων του, τὴν Ἐλευθερίαν. Ἀναμένει τὴν πλήρη Ἀπελευθέρωσιν, ἐθνικὴν καὶ πολιτικὴν, εἰς τρόπον ὥστε ὁ ἴδιος, κυριάρχως, ὅταν ἐπιστῇ ὁ καιρὸς νὰ ἀποφασίσῃ διὰ τὸ μέλλον του. Καὶ διὰ τὸ Πολίτευμα καὶ διὰ τὸ Κοινωνικὸν Καθεστῶς καὶ διὰ τὴν Κυβέρνησιν τῆς ἀρεσκείας του. Ὁ Λαὸς μας ἀναμένει ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν του νὰ τὸν προστατεύσῃ ἀπὸ κάθε αἰφνιδιασμὸν τὸν ὁποῖον δυναμικαὶ ὀργανώσεις θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιχειρήσουν ἐναντίον τῆς ἐλευθερίας του.

Καθὼς εἶπα καὶ εἰς τὸν Λίβανον: «Ὁ Λαὸς μας δὲν κάμνει ἐπιλογὴν Τυράννων. Ἀρνεῖται τὴν Τυραννίαν!...»

Τὴν προσδοκίαν αὐτὴν τοῦ Λαοῦ μας ὀφείλομεν νὰ δικαιώσωμεν. Στηριζόμενοι εἰς τὴν ἰδικήν του ἀμέριστον ἐμπιστοσύνην. Καί, στηριζόμενοι ἐπίσης εἰς τὴν θερμὴν συμπαράστασιν τῶν Μεγάλων Συμμάχων μας, οἱ ὁποῖοι ἐπίσης μάχονται διὰ τὰ αὐτὰ ἰδεώδη, διὰ τὴν πλήρη ἐλευθερίαν τῶν Λαῶν, θὰ ἐπιδιώξωμεν καὶ τὴν Ἑθνικὴν μας Ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τοὺς βαρβάρους κατακτητάς, οἱ ὁποῖοι μολύνουν τὴν ἱερὰν γῆν μας. Καὶ θὰ ἐπιδιώξωμεν ἐπίσης τὴν κατοχύρωσιν τῆς προσωπικῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας τοῦ Λαοῦ μας, τῆς Λαϊκῆς Κυριαρχίας.

Τὸ Συμβόλαιον τοῦ Λιβάνου ἀποτελεῖ τὸ Ἑθνικόν
μας Πρόγραμμα.

Ὅσοι τὸ ἀποδέχονται ἀποτελοῦν μέλη τῆς ἐθνικῆς
μας οἰκογενείας καὶ ἔχουν θέσιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν.
Ὅσοι τὸ ἀπαρνοῦνται εὗρισκονται μακράν, ἐξ ἰδίας
ὑπαιτιότητος.

Ἐπράξαμεν τὸ πᾶν διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν συμμετο-
χὴν καὶ τοῦ ΕΑΜ εἰς τὴν Ἑθνικὴν μας Ἑνωσιν. Ἐξην-
τλήσαμεν ὅλην τὴν ἀνθρωπίνην ὑπομονήν μας καὶ προέ-
βημεν εἰς ὅλας τὰς δυνατὰς ὑποχωρήσεις. Περαιτέρω
ὑποχωρήσεις θὰ εἶναι εἰς βάρος τοῦ Ἑθνους.
Καὶ δι' αὐτὸ τὰς ἀρνούμεθα.

Τὸ Ἑθνος, πλέον, γνωρίζει ποῖος ἔπταισεν!...

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ Α Π Ε Ν Α Ν Τ Ι Τ Ο Υ Ε. Α. Μ.

Κάϊρον, 'Ιούλιος 1944

Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1944 ὁ τότε Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ Κάϊρον (Ε. Τσουδερός) ἀνεκοίνωσεν εἰς τοὺς συναδέλφους του ὅτι εἶχε σοβαρὰς ἀνησυχίας μήπως οἱ Σύμμαχοι ἀναγνωρίσουν τὴν Ἐπαναστατικὴν Κυβέρνησιν τῶν Βουνῶν (Π.Ε.Ε.Α.).

Ἡ κατάστασις αὕτη ἤρχισε νὰ μεταβάλλεται μὲ τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως Παπανδρέου, καὶ ἀνετράπη ὀριστικῶς μετὰ τὸ Συνέδριον τοῦ Λιβάνου καὶ τὴν συνυπογραφὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβολαίου καὶ ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ΕΑΜ. Ἐκτοτε ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις περιεβλήθη μὲ πλήρη συμμαχικὴν ἐμπιστοσύνην, τὸ δὲ ΕΑΜ, ἀρνούμενον νὰ συμμετάσχη, καθίστατο ὑπεύθυνον διὰ τὴν διάσπασιν τῆς Ἐθνικῆς Ἐνότητος καὶ περιήρχετο βαθμιαίως εἰς ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν ἀπομόνωσιν.

Ὁ Πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἐπανειλημμένως συνέστησεν εἰς τὴν Ἀντιπροσωπείαν τῶν Βουνῶν νὰ συμμετάσχη εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως, συμφώνως πρὸς τὰς ἀποφάσεις τοῦ Συνεδρίου τοῦ Λιβάνου. Ἐπίσης καὶ ἡ Πρεσβεία τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, διὰ τοῦ πρώτου συμβούλου της, ἀνέθεσεν εἰς τὸν Ἀγγελοῦ Ἀγγελόπουλον ὅπως διαβιβάσῃ εἰς τὴν Ἀντιπροσωπείαν τοῦ ΕΑΜ τὴν σύστασιν νὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν Κυβέρνησιν Παπανδρέου. Καὶ τὴν σύστασιν ταύτην ἐπανελάβε καὶ διὰ τοῦ Λ. Λαμπριανίδη, ὑφυπουργοῦ τοῦ Πολιτικοῦ Γραφείου τοῦ Πρωθυπουργοῦ.

Εἰς παρομοίας συστάσεις προέβαιναν ἐπιμόνως καὶ ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Μ. Βρετανίας, ὁ ὁποῖος ἄλλως τε, εὐρισκόμενος εἰς τὸν Λίβανον, εἶχε καταστῇ πολύτιμος συντελεστὴς τῆς ἐπελθούσης συμφωνίας.

Τὴν νέαν αὐτὴν πολιτικὴν διὰ πρώτην φορὰν καθώρισεν ἐπισήμως εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 27 Ἰουλίου, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Μ. Βρετανίας εἰπὼν ὅτι, «ἐὰν τὸ ΕΑΜ ἐπέμενεν εἰς τὴν ἄρνησίν του ὅπως μετὰσχη τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Συμφωνίας τοῦ Λιβάνου, τότε θὰ καθίστατο ὑπεύθυνον διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς Ἐνότητος εἰς τὴν ἑλληνικὴν πολιτικὴν κατὰ τὴν ὑπερτάτην στιγμὴν τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος».

Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας, τὴν 2 Αὐγούστου, ὁ Βρεττανὸς Πρωθυπουργὸς ἐπανελάβε τὴν δήλωσιν, προσθέσας ὅτι «διὰ τὴν πολιτικὴν αὐτὴν ἡ Βρετανικὴ Κυβέρνησις ἔχει

ἀπόφασιν ν' ἀγωνισθῇ, θέτουσα ἐν ἀνάγκῃ καὶ ζήτημα ἐμπιστοσύνης».

Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς αὐτῆς ἀπομώσεως, καθὼς καὶ τῆς πλήρους σχεδὸν διακοπῆς πάσης ὑλικῆς ἐνισχύσεως, τὸ ΕΑΜ ἠναγκάσθη τελικῶς νὰ ἀποσύρῃ τὰς ἐπιφυλάξεις του καὶ νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν Ἑθνικῆς Ἐνώσεως.

ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΗΝΤΕΝ

Τὴν 27 Ἰουλίου 1944 ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Μ. Βρετανίας Ἄντονυ Ἡντεν προέβη ἐν τῇ Βουλῇ τῶν Κοινοτήτων εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας δηλώσεις:

«Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μεγαλειότητος ἔχει συχνάκις τονίσει τὴν ἐπιθυμίαν της νὰ ἴδῃ τὸν σχηματισμὸν Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἡ ὁποία θὰ ἦτο πλήρως ἀντιπροσωπευτικὴ πάσης πατριωτικῆς γνώμης ἐν Ἑλλάδι. Τὸν τελευταῖον Μάϊον, κατὰ τὸ Συνέδριον Ἑλλήνων Ἀντιπροσώπων εἰς τὸν Λίβανον, εἶχεν ἐπιτευχθῇ συμφωνία, ἡ ὁποία εἶχεν ὑπογραφῇ ὑπὸ τῶν δεόντως ἐξουσιοδοτημένων ἐκπροσώπων ὅλων τῶν κυρίων ἐλληνικῶν πολιτικῶν κομμάτων, περιλαμβανομένου τοῦ ΕΑΜ καὶ τῶν ἄλλων ἀριστερῶν κομμάτων.

Τὸ Σύμφωνον τοῦ Λιβάνου παρέσχε πᾶσαν ὑπόσχασιν ὅτι τοιαύτη Κυβέρνησις θὰ ἐσχηματίζετο, καὶ ὁ κ. Παπανδρέου ἔχει ἔκτοτε καταβάλει πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως τὸ θέσῃ εἰς ἐφαρμογήν. Εἰς αὐτὸ τὸ ἔργον του ἔχει λάβει καὶ θὰ ἐξακολουθῇ νὰ λαμβάνῃ τὴν πλήρη ὑποστήριξιν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α. Μεγαλειότητος.

»Οἱ Ἡγέται τοῦ ΕΑΜ ἐν Ἑλλάδι ἔχουν ἐν τούτοις ἀρνηθῇ νὰ ἐπικυρώσουν τὰς ὑπογραφὰς τῶν ἀντιπροσώπων των εἰς τὸ Συνέδριον τοῦ Λιβάνου καὶ νὰ ὀρίσουν Ὑπουργοὺς εἰς τὴν Κυβέρνησιν διὰ τὰ Ὑπουργεῖα τὰ ὁποῖα συνεφωνήθη νὰ κρατηθοῦν δι' αὐτούς. Ἀντιθέτως, ἐπρόβαλον νέας καὶ παραλόγους ἀξιώσεις, τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων θὰ ἦτο νὰ τοὺς δώσουν τὸν ἔλεγχον ἐπὶ ὅλων τῶν ἀνταρτικῶν δυνάμεων τῆς Ἑλλάδος, κα-

θῶς καὶ ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, καὶ μίαν ἐκπροσώπησιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἐκτὸς πάσης ἀναλογίας πρὸς τὴν σημερινήν των δύναμιν.

» Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. δὲν θεωρεῖ ὅτι, εἰς τὸν παρόντα χρόνον, οἶονδ' ἂν ποτε Ἑλληνικὸν κόμμα, τὸ ὁποῖον ἔχει εἰλικρινῶς εἰς τὴν καρδίαν του τὰ συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος, ἤμπορεῖ νὰ δικαιολογήσῃ ἄρνησιν συμμετοχῆς εἰς μίαν Ἐθνικὴν Κυβέρνησιν, ἢ νὰ θέτῃ ὅρους τοῦ εἶδους τῶν προβληθέντων ὑπὸ τοῦ ΕΑΜ.

» Ἐπὶ πλέον, αἱ ληφθεῖσαι πληροφορίες δὲν ἀφήνουν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Α. Μ. καμμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι ἡ καταθλιπτικὴ πλειοψηφία τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἔχαιρέτισε τὸ Σύμφωνον τοῦ Λιβάνου καὶ ὑποστηρίζει τὸν κ. Παπανδρέου εἰς τὰς προσπάθειάς του νὰ σχηματίσῃ μίαν δημοκρατικὴν καὶ ἀντιπροσωπευτικὴν Κυβέρνησιν. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. εἶναι ἐπίσης ἱκανοποιημένη, διότι μία εὐρεῖα ἀναλογία μελῶν τοῦ ΕΑΜ ἀντιτίθεται εἰς τὴν ἀρνητικὴν καὶ ἀδιάλλακτον στάσιν ὠρισμένων ἐκ τῶν Ἀρχηγῶν του. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. ἐλπίζει ἀκόμη ὅτι, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐσχάτην ὥραν, τὸ ΕΑΜ θὰ μετὰσχῃ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Συμφώνου τοῦ Λιβάνου καὶ τοιουτοτρόπως θὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς Ἑνωσιν, τὴν ὁποίαν τόσον συχνάκις διεκήρυξεν. Ἐὰν ἐμμείνῃ εἰς τὴν ἄρνησίν του νὰ τὸ πράξῃ, θὰ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὑπεύθυνον διὰ τὴν ἀποτυχίαν πρὸς ἐπίτευξιν ἐνότητος τῆς Ἑλληνικῆς πολιτικῆς καὶ τῶν ἐνόπλων τῆς δυνάμεων κατ' αὐτὴν τὴν ὑπερτάτην στιγμὴν τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος.

» Ἐπιθυμῶ νὰ προσθέσω ὀλίγας λέξεις διὰ τὰ στρατοδικεῖα τὰ ὁποῖα λειτουργοῦν τώρα εἰς τὴν Αἴγυπτον ὅπως δικάσουν ὅσους ἀνεμίχθησαν εἰς τὰς ἑλληνικὰς στάσεις τοῦ τελευταίου Ἀπριλίου. Ὑπεδείχθη ὅτι αὐτὰ τὰ στρατοδικεῖα ἀποτελοῦν σοβαρὸν πρόσκομμα διὰ τὴν Ἑνωσιν. Συνεφωνήθη, ἐν τούτοις, εἰς τὸ Συνέδριον τοῦ Λιβάνου, ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους ὅλων τῶν κομμάτων,

ὅτι θὰ συνεκροτοῦντο στρατοδικεῖα, καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἦτο δι' αὐτὸ ὑποχρεωμένη νὰ τὸ πράξῃ. Αἱ δίκαιαι συνεχίζονται ἀκόμη, καὶ ἂν καὶ εἰς ἀριθμὸς καταδικῶν εἰς θάνατον ἐξεδόθη οὐδεὶς ἔχει ἐκτελεσθῇ. Δὲν ἔμπορεῖ νὰ ληφθῇ τελικῶς ἀπόφασις μέχρις ὅτου αἱ δίκαιαι περατωθοῦν, ἀλλὰ ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. ἔχει εἰδοποιήσῃ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ὅτι, κατὰ τὴν ἀποψίν της, ἡ ἐπίτευξις τῆς Ἑλληνικῆς Ἑνότητος θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ ὑπερτάτη σκέψις. Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις συμερίζεται αὐτὴν τὴν ἀποψιν, διότι ὁ κ. Παπανδρέου ὁ ἴδιος ἔχει καταβάλλει πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν Ἑνότητα ἢ ὁποῖα καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἡ βᾶσις τῆς πολιτικῆς του.»

ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΣΩΡΤΣΙΑ.

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων τῆς 2 Αὐγούστου 1944 ὁ Πρωθυπουργὸς Τσῶρτσιλ εἶπε τὰ ἑξῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἑλλάδα:

«Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν προέβη κατὰ τὴν παρελθούσαν ἑβδομάδα εἰς δήλωσιν περὶ τῆς Ἑλλάδος, ἢ ὁποῖα τυγχάνει τῆς πλήρους ἐγκρίσεως τῆς πολεμικῆς Κυβερνήσεως καὶ καθορίζει τὴν γραμμὴν τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦμεν ἐν Ἑλλάδι. Διὰ τὴν γραμμὴν ταύτην εἴμεθα ἀποφασισμένοι ν' ἀγωνισθῶμεν ἐν τῇ Βουλῇ ὅσον θὰ χρειασθῇ. Εἶμαι διατεθειμένος ἐν τῇ διεξαγωγῇ τοῦ ἀγῶνος τούτου νὰ συζητήσω καί, ἂν παραστῇ ἀνάγκη, νὰ προσφύγω εἰς ψηφοφορίαν.

»Ἐχομεν σαφῇ ἀντίληψιν τῆς πολιτικῆς τὴν ὁποίαν προτιθέμεθα νὰ ἀκολουθήσωμεν, καὶ θὰ πράξωμεν πᾶν τὸ δυνατόν ἵνα τὴν φέρωμεν εἰς πέρας, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν πρόκειται νὰ ἔχωμεν τὴν ἱκανοποίησιν μιᾶς ὁμοφώνου συμφωνίας.

»Εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον μᾶς ἔχει τύχει νὰ διαχειρισθῶμεν τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἀγῶνος. Ἀπω-

λέσαμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα περὶ τὰς 30.000 ἀνδρῶν. Ἐχομεν ἀκαταλύτους δεσμοὺς μὲ τὴν ἱστορικὴν ταύτην χώραν. Κρατοῦμεν σταθερῶς ἐνημέρους τοὺς Συμμάχους μας ἐπὶ παντὸς τὸ ὅποῖον πράττομεν, ἐπιδιώκομεν δὲ — ἐπιτυχῶς ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον — νὰ ἔχωμεν τὴν συγκατάθεσιν των.

» Ἦδη ἔχουν στέψει ὠρισμέναι ἐπιτυχίαι — πιστεύω — τὰς προσφάτους προσπάθειάς μας. Τὸ Ἑλληνικὸν Ναυτικὸν εὐρίσκεται πάλιν ἐν ὑπηρεσίᾳ. Ἡ Ἑλληνικὴ Ταξιαρχία θὰ λάβῃ ταχέως τὴν θέσιν τῆς εἰς τὴν γραμμὴν τῆς μάχης ἐν Ἰταλίᾳ. Τὰ Ἑλληνικὰ Ἀεροπορικὰ Σμήνη ἐπίσης ἐπιτελοῦν χρήσιμον ἔργον.

» Ἡ Κυβέρνησις τοῦ κ. Παπανδρέου ἀντιπροσωπεύει εὐρέως ὅλας τὰς κυρίας δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ νῆα αὐτῇ προσωπικότης, ἡ ὁποία ἀναδεικνύεται, φαίνεται νὰ ὑπενθυμίζῃ πολλαπλῶς τὸ σθένος καὶ τὴν δυναμικότητα ἡ ὁποία τόσον ἐξετιμήθη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ μεγάλου Βενιζέλου, τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς συμμετέχει ἐπίσης τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως.»

ΤΟ Ε. Α. Μ. ΑΞΙΟΙ ΤΗΝ ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΝ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Κάϊρον, Αύγουστος 1944

Οι Ἀδιάλλακτοι τῶν Βουνῶν, περιελθόντες εἰς πλήρη ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν ἀπομόνωσιν μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Ἑθνικοῦ Συμβολαίου τοῦ Λιβάνου καὶ τὴν δραματικὴν πάλιν ἡ ὁποία ἐπηκολούθησε δημοσίᾳ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐγκατέλειψαν πλέον τὴν ἀξίωσιν πρὸς τροποποίησιν τῶν συμφωνιῶν τοῦ Λιβάνου ἀλλὰ ἔθεσαν νέον ὅρον : τὴν παραίτησιν τοῦ Γεωργίου Παπανδρέου. Δημοσιεύομεν κατωτέρω τὰ πρακτικὰ τῆς ἐκτάκτου συνεδριάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τῆς 4 Αὐγούστου 1944 :

Ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ἀνεκοίνωσε τηλεγράφημα τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Βουνῶν, εἰς τὸ ὁποῖον δηλώνουν ὅτι ἀποδέχονται πλέον εἰς ἀκέραιον τὸ Σύμφωνον τοῦ Λιβάνου ἀλλὰ ζητοῦν μεταβολὴν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ Πρωθυπουργός, ἀφοῦ ἀνέπτυξε διὰ μακρῶν τοὺς ἀγῶνας τοῦ ὑπὲρ τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως, ἐδήλωσεν ὅτι θὰ εἶναι εὐτυχὴς ἂν, ἔστω καὶ τόσον ἄργά, συντελεσθῇ ἐπὶ τέλους ἡ Ἑθνικὴ Ἐνωσις, καὶ προσέθεσεν ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει τὸ πρόσωπον τοῦ σημερινοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως θ' ἀπετέλει πρόσκομμα διὰ τὴν πραγματοποίησιν αὐτῆς.

Ἐλαβον εἶτα τὸν λόγον διαδοχικῶς τὰ μέλη τῆς Κυβερνήσεως. Πάντες οἱ ὑπουργοί, ὁμοφώνως, ἐξέφρασαν τὴν εὐγνωμοσύνην των πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν Γ. Παπανδρέου διὰ τὸ ἔξοχον ἐθνικὸν ἔργον τὸ ὁποῖον, ἐπικουρούμενος ὑπὸ τῶν συναδέλφων του, ἐπετέλεσε καὶ τὸ ὁποῖον εὗρε τὴν ἐπίσημον αὐτοῦ ἀναγνώρισιν κατὰ τὴν τελευταίαν ἑβδομάδα μὲ τὰς δηλώσεις τοῦ Ὑπουργοῦ

των Εξωτερικῶν καθῶς καὶ τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς Μ. Βρετανίας, ὁ ὁποῖος ὁμιλῶν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων παρωμοίασε τὸν Γ. Παπανδρέου πρὸς τὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον. Ὁμοφώνως ἐπίσης ἅπαντα τὰ μέλη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἀνενέωσαν τὴν πλήρη ἐμπιστοσύνην των πρὸς τὸν Πρωθυπουργόν.

Ὁ Γ. Παπανδρέου, βαθέως συγκεκινημένος, ἠὺχαρίστησε θερμῶς τοὺς συναδέλφους του διὰ τὴν ἀμέριστον ἐκδήλωσιν τῆς ὁμοθύμου ἐμπιστοσύνης των.

Παρεκλήθη, τέλος, ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ὅπως ἀπαντήσῃ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Βουνῶν ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῆς εἰς τὴν Κυβέρνησιν εἶναι εὐπρόσδεκτος, πάντοτε ὅμως ἐντὸς τῶν ὅρων τῶν συμφωνιῶν τοῦ Λιβάνου, πρωτεργάτης καὶ ἐμπνευστῆς τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Γ. Παπανδρέου.

ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ ΦΙΛ. ΔΡΑΓΟΥΜΗ

Κάϊρον, Αύγουστος 1944

Μετά τὸ πέρας τοῦ ἐκτάκτου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τῆς 4 Αὐγούστου 1944 ὁ Ὑφυπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ προσωρινὸς Ὑπουργὸς τοῦ Τύπου καὶ τῶν Πληροφοριῶν Φίλιππος Δραγούμης προέβη εἰς τὰς ἀκολούθους δηλώσεις:

«Σύσσωμον τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἀποκρούει τὴν παραίτησιν τοῦ Προέδρου Γεωργίου Παπανδρέου.

»Εἴμεθα κατασυγκινημένοι, καθὼς καὶ ὁ στρατὸς καὶ ἡ κοινὴ γνώμη, ἀπὸ τὴν γενναίαν αὐτὴν ἔξαρσιν καὶ αὐτοθυσίαν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ὁ ὁποῖος δὲν ἐδίστασεν εἰς τοιαύτην στιγμὴν ἀναγνωρίσεως παρὰ πάντων τῆς ἰκανότητος καὶ εἰλικρινείας του νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν ἀδικαιολόγητον καὶ παράλογον ἀξίωσιν ὅπως ἀποχωρήσῃ ἀπὸ τὴν διεύθυνσιν τῆς Κυβερνήσεως.

»Ἐλπίζομεν ὅμως ὅτι ἡ φιλοπατρία τῶν ἐκπροσώπων τοῦ ΕΑΜ θὰ τοὺς ἀγάγῃ νὰ μὴ ἐπιμείνουν εἰς τὸ νὰ στερήσουν εἰς τοιαύτην στιγμὴν τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν ἀπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ ἐμπνευστοῦ καὶ πρωτεργάτου τῶν συμφωνιῶν τοῦ Λιβάνου καθὼς καὶ τοῦ ἀναδιοργανωτοῦ τοῦ Στρατοῦ, ὁ ὁποῖος ἐπίκειται νὰ μετάσχη μὲ ἀνανεωμένον, χάρις εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην τὴν ὁποίαν τρέφει πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ἐνθουσιασμὸν εἰς τὰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις.

»Ἐγὼ προσωπικῶς πιστεύω ὅτι ἐνώπιον τῆς ἐνότητος, τὴν ὁποίαν ἄνευ οὐδενὸς δισταγμοῦ καὶ οὐδεμιᾶς ἔξαιρέσεως παρουσιάζει ὁλόκληρον τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, τὸ ἀποτελούμενον ἀπὸ ἐκπροσώπους τόσων κομματικῶν ἀποχρώσεων καὶ ἀγωνιζομένων ὁργανώσεων, οἱ

ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΑΜ θὰ θελήσουν ν' ἀποσύρουν τὴν ἀξίωσίν των, ὡς καταβιβάζουσιν εἰς προσωπικὸν ἐπίπεδον θέμα αὐτόχρημα πανελληνίου, θὰ τολμοῦσα νὰ εἶπω καὶ διασυμμαχικῆς, σημασίας. Καὶ τοῦτο τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς καθ' ἣν ἐκ Μεγάλης Βρετανίας ἔρχεται κατὰ τρόπον πανηγυρικὸν ἡ ἀναγνώρισις τῆς προσωπικότητος τοῦ Πρωθυπουργοῦ.»

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗΝ ΤΩΝ ΒΟΥΝΩΝ

Κάϊρον, Αύγουστος 1944

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Γεώργιος Παπανδρέου ἀπέστειλε πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Βουνῶν τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα, συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν τὴν ληφθεῖσαν εἰς τὸ ἑκτακτον Ὑπουργικὸν Συμβούλιον τῆς 4 Αὐγούστου 1944.

« Σ β ῶ λ ο ν, Σ ι ἄ ν τ ο ν, Π α ρ τ σ α λ ί δ η ν,

» Ἀνεκοίνωσα τὸ τηλεγράφημά σας εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον καὶ εἶμαι ἐξουσιοδοτημένος διὰ τὴν ἀκόλουθον ἀπάντησιν :

» Εἵμεθα εὐτυχεῖς διότι ὑπερνικᾶτε τὴν παράλογον ἀδιαλλαξίαν τῶν ἡγετῶν σας καὶ ἀποφασίζετε νὰ μετασχετε εἰς τὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν πιστὴν τήρησιν τῶν ὁρῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβολαίου τοῦ Λιβάνου.

» Παρακαλοῦμεν ἀποστείλατε τοὺς ἀντιπροσώπους σας ἵνα ἀναλάβουν τὰ συμπεφωνημένα πέντε Ὑπουργεῖα : Οἰκονομικῶν, Συγκοινωνίας, Γεωργίας, Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ Ἑργασίας.

» Σᾶς παρέχω προσωπικῶς τὴν βεβαίωσιν ὅτι, παρὰ τὴν ἀντίθετον ὁμόφωνον ἀπόφασιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, τὸ πρόσωπον τοῦ σημερινοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως δὲν πρόκειται νὰ ἀποτελέσῃ πρόσκομμα τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως.

» Μᾶς ἐξητήσατε ἐπανειλημμένως καταγγελίαν τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας. Εἰς τὴν καταγγελίαν αὐτῶν ἔχομεν προβῇ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λιβάνου, ὅπου τὰ ἐχαρακτηρίσαμεν ὡς ὄργανα τῶν Γερμανῶν πρὸς ἐνέργειαν ἐμφυλίου πολέμου. Δὲν εἶναι ὁμως αἱ καταγγελίαι αἱ ὁποῖαι

ἡμποροῦν νὰ φέρουν ἀποτέλεσμα, ἐφ' ὅσον ἐξακολουθεῖ ὁ σημερινὸς φαῦλος κύκλος τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ὅπως εἶπαμεν καὶ εἰς τὸν Λίβανον, μόνον ἡ πραγματοποίησις τῆς πλήρους Ἑθνικῆς Ἑνώσεως μὲ τὴν συμμετοχὴν καὶ τοῦ ΕΑΜ εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἡ ἀντικατάστασις τοῦ στρατοῦ τοῦ ΕΛΑΣ μὲ ἐθνικὸν στρατὸν ἀνήκοντα εἰς τὴν Πατρίδα καὶ ὑπακούοντα εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως θὰ ὁδηγήσῃ τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας εἰς αὐτόματον διάλυσιν, ἐπειδὴ δὲν θὰ εὑρεθοῦν Ἕλληνες τολμῶντες νὰ ὑψώσουν τὰ ὅπλα ἐναντίον τοῦ τακτικοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ.

» Ὁ Ζέρβας καταγγέλλει τὴν τραγωδίαν τῆς Ἀμφιλοχίας, ὅπου τμήματα τοῦ ΕΛΑΣ ἐξώντωσαν οἰκογενεῖας τῶν ἀνταρτῶν τοῦ ΕΔΕΣ. Συμμεριζόμενοι τὴν ἐθνικὴν ἀγανάκτησιν, ἀξιοῦμεν παραδειγματικὴν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων τῆς φρικτῆς ἀδελφοκτονίας καὶ ἔκδοσιν αὐστηρῶν διαταγῶν πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ ΕΛΑΣ ὅπως τοῦ λοιποῦ συμμορφωθοῦν πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Ἑθνικοῦ Συμβολαίου, ὑπαγορεύοντος κατοχύρωσιν τῆς τάξεως καὶ τῆς προσωπικῆς ἀσφαλείας τῶν πολιτῶν, ἀσχέτως πολιτικῶν φρονημάτων.

» Ἀναμένομεν Ὑπουργοῦς σας.»

Η ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΠΑΡΑΙΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Καῖρον, Αὐγουστος 1944

Τὴν 8 Αὐγούστου 1944, ἡ ἐν Καῖρῳ Βρεττανικὴ Πρεσβεία ἐπέδωκε τὴν ἀκόλουθον ἐμπιστευτικὴν ἀνακοίνωσιν εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν Γεώργιον Παπανδρέου :

« 1. Κατόπιν τῆς πληροφορίας ὅτι ὁ κ. Παπανδρέου, ἀπαντῶν εἰς τὸ ΕΑΜ, ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ παραιτηθῇ μᾶλλον παρὰ νὰ γίνῃ πρόσκομμα εἰς τὴν Ἑθνικὴν Ἐνωσην, ὁ κ. Ἦντεν ἐτηλεγράφησεν ἐπειγόντως τὰς ἀπόψεις τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως.

» 2. Ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἔχει ὑποσχεθῇ τὴν ὑποστήριξιν της εἰς τὸν κ. Παπανδρέου, διότι δὲν θεωρεῖ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιτελέσῃ τὴν ἀποστολὴν της εἰς αὐτοὺς τοὺς κρισίμους καιροὺς ὑπὸ ἓνα ὀλιγώτερον ἰσχυρὸν Ἠγέτην. Ἐπὶ πλέον αἰσθάνεται ὅτι ἡ πολιτικὴ τοῦ Λιβάνου, χαραχθεῖσα ἀπὸ τὸν κ. Παπανδρέου, πρέπει νὰ ἀχθῇ εἰς πέρας ἀπὸ τὸν ἴδιον ὡς Πρωθυπουργόν, καὶ ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις εἶναι πρόθυμος νὰ τοῦ παράσχῃ πρὸς αὐτὸν τὸν σκοπὸν ὅλην τὴν ὑποστήριξιν της.

» 3. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α.Μ., διὰ ταῦτα, ἔχει τὴν πεποίθησιν ὅτι δὲν θὰ ὑπάρξῃ πλέον ζήτημα παραιτήσεως τοῦ κ. Παπανδρέου.»

ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗ ΕΠΙΦΥΛΑΞΙΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΣΤΟΛΗΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ

Κάϊρον, Αύγουστος 1944

Ἐπικειμένης τῆς ἀφίξεως τῆς ὀρεινῆς Ταξιαρχίας εἰς Ἰταλίαν, περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου 1944, ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ἐπροτίθετο ν' ἀπευθύνῃ, ἀπὸ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ τοῦ Καΐρου, Διάγγελμα πρὸς τὸ Ἔθνος. Διότι ὅμως τὸ ΕΑΜ ἤρνεϊτο ἀκόμῃ νὰ μετάρχη εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ εἶχεν αὐξήσει τὴν τρομοκρατίαν μὲ τὴν ὁποίαν προητοίμαζεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν μετακατοχικὴν δυναμικὴν τοῦ ἐπικράτησιν, ὁ Ἕλλην Πρωθυπουργὸς ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν ὅτι ἐθεώρει ἀναγκαῖον ὅπως, καὶ πρὸς ἐνθάρρυνσιν τοῦ ἔθνους καὶ πρὸς ἀποθάρρυνσιν τοῦ ΕΑΜ, διακηρύξῃ ὅτι «οἱ Σύμμαχοι ἐγγυῶνται τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅτι οἰοσδήποτε θὰ ἐτόλμα νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐμφύλιον πόλεμον θὰ ἦτο ὑπεύθυνος ὅχι μόνον ἐνώπιον τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον τῶν Μ. Συμμάχων». Ἡ ἐν Καΐρῳ Βρεττανικὴ Πρεσβεία, εἰς ἀπάντησιν, ἐπέδωκε τὴν 12 Αὐγούστου 1944 εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν Γ. Παπανδρέου τὴν ἀκόλουθον διακοίνωσιν, ἣ ὁποία ἀποδεικνύει πόσον δύσκολος ἦτο τότε διὰ τὴν Κυβέρνησιν τῆς Μ. Βρετανίας — λόγῳ Συμμαχικῶν ἀντιθέσεων — ὅχι μόνον ἡ ἀνεπιφύλακτος ἀντιμετώπισις τοῦ ΕΑΜ ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἀκόμῃ ὁ ὕπαινιγμος περὶ ἀποστολῆς Βρεττανικῶν δυνάμεων εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γερμανῶν. Εἰς τὴν αὐτὴν διακοίνωσιν γίνεται ἐπίσης λόγος καὶ διὰ τὰ τάγματα ἀσφαλείας. Εἰς τὸν Λίβανον ὁ Γ. Παπανδρέου εἶχε λάβει ἀπέναντι αὐτῶν σαφῆ θέσιν. Ἀλλὰ τὸ ΕΑΜ ἐξήτει συνεχῶς ἐπανάληψιν τῆς ἀποδοκιμασίας τῶν ἐκ μέρους τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Καὶ ὁ Βρεττανὸς Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἐπωφελεῖται τῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐχὴν πρὸς τὸν Ἕλληνα Πρωθυπουργὸν ὅπως προβῇ εἰς νέαν ἀποδοκιμασίαν τῶν.

ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗ ΠΡΕΣΒΕΙΑ

Κάϊρον, 12 Αὐγούστου 1944.

«Τὴν 7 Αὐγούστου ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐξέφρασε τὴν πρόθεσιν νὰ ἀπευθύνῃ ραδιοφωνικῶς Διάγγελμα πρὸς τὴν Ἑλλάδα, μόλις θὰ ἐπετρέ-

πετο ἡ ἀνακοίνωσις τῆς εἰδήσεως διὰ τὴν ἄφιξιν εἰς Ἰταλίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρεινῆς Ταξιαρχίας. Ἡ Ἐξοχότης του ἐπροτίθετο νὰ ἀνασκοπήσῃ τὸ ἔργον τῆς Κυβερνήσεώς του καὶ νὰ προβῇ εἰς πολιτικὰς δηλώσεις. Ὁ κ. Ἦντεν χαιρετίζει εὐχαρίστως μίαν τοιαύτην ραδιοφωνικὴν ὁμιλίαν καὶ ἐλπίζει ὅτι θὰ περιέχῃ μίαν σαφῆ δήλωσιν διὰ τὴν θέσιν τῆς Κυβερνήσεως ἀπέναντι τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας. Λυπεῖται, ἐν τούτοις, διότι δὲν δύναται νὰ ἐξουσιοδοτήσῃ τὴν ἀνακοίνωσιν ὅτι «οἱ Σύμμαχοι θὰ ἐγγυηθοῦν τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅτι οἰοσδήποτε τολμήσῃ νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐμφύλιον πόλεμον εἰς τὴν Ἑλλάδα θὰ ἐθεωρεῖτο ὑπεύθυνος ὄχι μόνον ἐνώπιον τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἀλλὰ καὶ τῶν Μεγάλων Συμμάχων». Ὁ κ. Ἦντεν τονίζει ὅτι ἡ Βρετανικὴ Κυβέρνησις δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξουσιοδοτήσῃ τὸν Πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὅπως ὁμιλήσῃ διὰ τὰς προθέσεις τῶν Συμμάχων. Ἐπίσης τονίζει ὅτι εἶναι οὐσιῶδες ὅτι οὔτε κἂν ὑπαινιγμὸς θὰ ἔπρεπε νὰ δοθῇ εἰς τὴν δημοσιότητα περὶ οἰασδήποτε προθέσεως νὰ σταλοῦν Βρετανικὰ Στρατεύματα εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴν Γερμανικὴν ἀποχώρησιν. Οἰαδήποτε δήλωσις, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς γραμμῆς τὴν ὁποίαν ἐπρότεινεν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, δυσκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποφύγῃ τοιοῦτον ὑπαινιγμόν.»

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΕΝ ΡΩΜΗ ΤΣΩΡΤΣΙΛ – ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Αύγουστος 1944

Τὴν 21 Αὐγούστου 1944 ἔλαβε χώραν ἐν Ρώμῃ συνάντησις μεταξὺ τοῦ Ἑλλήνου καὶ τοῦ Ἀγγλοῦ Πρωθυπουργοῦ. Οἱ δύο Πρωθυπουργοὶ ἔσχον μακρὰν καὶ ἐγκάρδιον συνομιλίαν, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐξεδόθη τὸ κάτωθι ἀνακοινωθέν:

«Ἀνακοινοῦται ὅτι σήμερον συνηντήθησαν ἐν Ρώμῃ ὁ Ἀγγλος Πρωθυπουργὸς κ. Τσῶρτσιλ καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως κ. Παπανδρέου.

» Κατὰ τὴν συνάντησιν ἐξητάσθησαν ἅπαντα τὰ ζητήματα τὰ ἀφορῶντα τὴν Ἑλλάδα. Οἱ δύο Πρωθυπουργοὶ εὐρέθησαν ἀπολύτως σύμφωνοι ἐπὶ ὅλων τῶν συζητηθέντων θεμάτων.

» Ὁ κ. Τσῶρτσιλ ἐξέφρασε τὴν ἱκανοποίησιν τῆς Βρετανικῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς Ἐθνικῆς Ἑνότητος τῶν Ἑλλήνων. Ἐπίσης ὁ κ. Τσῶρτσιλ συνεζήτησε μετὰ τοῦ κ. Παπανδρέου τὰ μέσα δι' ὧν θὰ καταστῇ ἀποτελεσματικωτέρα ἡ στρατιωτικὴ συμβολὴ τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν συντριβὴν τοῦ ἐχθροῦ.»

«Τὴν ἐσπέραν τῆς ἰδίας ἡμέρας παρετέθη εἰς τὴν ἐν Ρώμῃ Βρετανικὴν Πρεσβείαν ἐπίσημον γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ κ. Παπανδρέου. Κατ' αὐτὸ ὁ Βρετανὸς Πρωθυπουργὸς ἤγειρε πρόποσιν δι' ἧς ἐπλεξε τὸ ἐγκώμιον τοῦ Ἑλλήνου Πρωθυπουργοῦ, οὗτινος ἐξῆρε τὴν ἰσχυρὰν ἡγετικὴν προσωπικότητα, ἥτις ἀποτελεῖ μεγάλην ἐγγύησιν διὰ τὸ μέλλον τῆς Πατρίδος του, καὶ διηρμήνευσε συγχρόνως τὸν θαυμασμόν του πρὸς τὸν ἥρωικόν

Ἑλλ. Λαὸν καὶ τὴν θερμὴν ἀγάπην τοῦ πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

» Ὁ κ. Παπανδρέου ἀπῆντησεν εὐχαριστῶν θερμότατα τὸν κ. Τσῶρτσιλ διὰ τοὺς εὐμενεῖς λόγους τοῦ, ἐξέφρασε δὲ τὸν ἀμέριστον θαυμασμόν τοῦ πρὸς τὴν ἱστορικὴν προσωπικότητα τοῦ μεγάλου Ἡγέτου τῆς Βρεττανικῆς Αὐτοκρατορίας, ὡς καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους πρὸς τοὺς μεγάλους Συμμάχους, ἡ πολύτιμος συμπαράστασις τῶν ὁποίων ἐγγυᾶται τὴν ταχεῖαν ἀπελευθέρωσιν καὶ τὴν πλήρη ἀποκατάστασιν καὶ ἀνοικοδόμησιν τῆς Ἑλλάδος.»

ΤΑ ΕΠΙΣΗΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Ἡ μετάφρασις τοῦ ἐπισήμου κειμένου τῆς συνομιλίας ἔχει ὡς ἑξῆς:

Γ Ε Ν Ι Κ Α

«Ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Μεγάλης Βρεττανίας ἐχαιρέτισε τὴν παρουσίαν τοῦ κ. Παπανδρέου τὸν ὁποῖον εἶπεν ὅτι ἦτο εὐτυχὴς νὰ βλέπῃ ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων κατὰ μίαν λεπτὴν καὶ δύσκολον περίοδον τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Ἀκολούθως προσεκάλεσε τὸν κ. Παπανδρέου νὰ κάμῃ ἑναρξιν τῆς συζητήσεως.

» Ὁ κ. Παπανδρέου εἶπεν ὅτι ἐπεθύμει νὰ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Αὐτοῦ Βρεττανικῆς Μεγαλειότητος καὶ τὸν Πρωθυπουργὸν τῆς Μ. Βρεττανίας, προσωπικῶς, διὰ τὴν ὑποστήριξιν ἣτις παρεσχέθη καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ παρέχεται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἐπικειμένη προσχώρησις τοῦ ΕΑΜ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑθνικῆς Ἐνότητος ὠφείλετο εἰς τὴν σταθερὰν πολιτικὴν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως. Ὁ κ. Παπανδρέου ἐπεθύμει νὰ ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτοῦ διὰ τὴν σταθερὰν ταύτην πολιτικὴν οὐχὶ μόνον εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν τῆς Μ. Βρεττανίας ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Ὑπουργὸν ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ εἰς τὸν Πρεσβευτὴν κ. Λήπερ.

»Ὁ κ. Παπανδρέου ἀκολούθως ἐστράφη πρὸς τὸ μέλλον: Ἐὰν ἡ Βρεττανικὴ πολιτικὴ ἐξηκολούθει νὰ εἶναι σταθερά, τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος ἦτο ἐξησφαλισμένον. Τὸ πρόγραμμά του, εἶπε, διὰ τὸ ἄμεσον μέλλον ἦτο νὰ ἐξασφαλίσῃ ὅπως ἡ ἐν Ἑλλάδι Ἀντίστασις εἶναι ἡνωμένη ἐναντίον τῶν Γερμανῶν καὶ ὅπως ὁ ἐμφύλιος πόλεμος μὴ ἐπαναληφθῇ. Βραδύτερον, ὅταν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θὰ ἐπέστρεφεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, νέα προβλήματα ἔμελλον νὰ ἀναφανοῦν. Ἡ Ἑλλὰς ἔζη ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑπὸ προσωρινὸν Σύνταγμα, καὶ ἦτο οὐσιῶδες νὰ γίνουν ἐκλογαὶ τὸ ταχύτερον, ἵνα ὑπάρξῃ μία σταθερὰ βάσις διὰ τὴν Κυβέρνησιν τῆς χώρας. Ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὅπως συχνάκις συμβαίνει ἐν καιρῷ πολέμου, τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἦτο ἄοπλον καὶ τὰ ὅπλα εὐρίσκοντο εἰς τὰς χεῖρας ὀργανώσεων ἀντιπροσωπευουσῶν μόνον μίαν μειονότητα. Τὸ πρόγραμμά του ἦτο νὰ ἀνατρέψῃ τὴν κατάστασιν ταύτην καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸν ἔλεγχον τοῦ Κράτους ἐπὶ τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, τοῦτέστι τοῦ Στρατοῦ, τῆς Χωροφυλακῆς καὶ τῆς Ἀστυνομίας. Ἦτο ἀνάγκη διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν νὰ δημιουργηθῇ ἐθνικὸς στρατὸς καὶ ἀστυνομία, καὶ διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ τοῦτο ἡ ἔνοπλος βοήθεια τῶν Βρεττανῶν θὰ ἦτο ἀναγκαία.»

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΕΙΣ ΙΤΑΛΙΑΝ ΤΗΣ ΕΔΡΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

»Ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Τσῶρτσιλ εἶπεν ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. εἶχεν ἐξετάσει τὸ ζήτημα, τὸ ὅποιον ὁ κ. Παπανδρέου εἶχεν ἐγείρει, περὶ τῆς ἀποστολῆς Βρεττανικῶν δυνάμεων μὲ τὸν σκοπὸν νὰ βοηθήσουν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν ὁμαλῆς διακυβερνήσεως τῆς Ἑλλάδος. Ἐτόνισεν ὅτι δὲν ἠδυνάμεθα νὰ παρὰσχῶμεν ὑποσχέ-

σεις καὶ νὰ ἀναλάβωμεν ὑποχρεώσεις. Τοῦτο, εἶπεν, εἶναι θέμα πρὸς μελέτην (à étudier), ὡς συνήθιζε νὰ λέγῃ ὁ μέγας Βενιζέλος. Ἐπὶ πλέον, ἦτο ἐκτάκτως σημαντικὸν νὰ μὴ λάβῃ χώραν καμμία ἀπολύτως δημοσία συζήτησις οὐδὲ καὶ περὶ ἀπλῆς δυνατότητος ἀποστολῆς Βρεττανικῆς βοηθείας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐν τῷ μεταξύ, ἐπίστευεν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἠδύνατο νὰ λάβῃ ἀμέσως ἓνα χρήσιμον μέτρον διὰ τῆς μεταφορᾶς τῆς ἑδρας τῆς ἀπὸ τοῦ Καίρου καὶ τῆς δηλητηριώδους ἐκεῖ ἀτμοσφαίρας ἐλληνικῶν ραδιουργιῶν, εἰς μέρος τι ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν ἐπικοινωνίᾳ μετὰ τοῦ Στρατηγείου τοῦ Ἀνωτάτου Συμμάχου Διοικητοῦ. Τοιαύτη μεταφορά, χωρὶς νὰ δοθῇ καμμία συγκεκριμένη ἔνδειξις ἐνδεχομένων διαθέσεων, θὰ ἀπετέλει μίαν προειδοποίησιν πρὸς τὸν ΕΛΑΣ καὶ θὰ ἐνεθάρρυνε τὸν νομιμόφρονα πληθυσμὸν τῆς Ἑλλάδος.»

«Ὁ κ. Παπανδρέου ἀπήντησεν ὅτι ἐδέχετο μετ' εὐγνωμοσύνης καὶ ἱκανοποιήσεως τὴν πρότασιν τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Οὐδὲν θὰ ἠδύνατο νὰ εὐχαριστήσῃ περισσότερον τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἀπὸ τὴν μεταφορὰν τῆς ἑδρας αὐτῆς εἰς Ἰταλίαν.

»Ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Μ. Βρεταννίας προσέθεσεν ὅτι δὲν εἶχεν ἀντίρρησης ὅπως ὁ κ. Παπανδρέου ἀνακοινώσῃ εἰς τὴν Κυβερνήσιν του τὴν ὡς ἄνω πρότασιν εὐθὺς ἅμα ἐπανέλθῃ εἰς Κάϊρον, ἀλλὰ ἐτόνισεν ἅπαξ ἔτι ὅτι οὐδεμία ὑπόσχεσις ἠδύνατο νὰ παρασχεθῇ ἢ ὑποχρέωσις νὰ ἀναληφθῇ ὅσον ἀφορᾷ ἐνδεχομένην Βρεττανικὴν βοήθειαν. Αἱ λεπτομέρειαι τῆς προτεινομένης μεταφορᾶς τῆς Κυβερνήσεως ἤθελον καθορισθῇ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ κ. Λήπερ.»

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

«Ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Μ. Βρεταννίας ἐδήλωσεν ὅτι, κατὰ τὴν γνώμην του, οὐδεμία νέα δήλωσις τοῦ Βα-

σιλέως περὶ τῆς θέσεώς του ἦτο ἀναγκαία. Ὁ Βασιλεὺς εἶχεν ἤδη προβῆ εἰς μίαν καλὴν δῆλωσιν ἀναλαμβάνων νὰ συμμορφοῦται πρὸς τὰς συμβουλὰς τῆς Κυβερνήσεώς του ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δὲν ὑπῆρχεν ἀντίρρησης εἰς τὴν μετάβασιν τοῦ Βασιλέως εἰς Λονδῖνον πρὸς ἐπίσκεψιν, ἐὰν τὸ ἐπεθύμει. Ὁ Πρωθυπουργὸς κ. Τσῶρτσιλ ἐτόνισε μετ' ἐμφάσεως τὰ φιλικὰ καὶ ἱπποτικὰ αἰσθήματα τοῦ Βρετανικοῦ Ἔθνους ἔναντι τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων, ὅστις ἐστάθη ἀκλόνητος κατὰ μίαν δύσκολον καμπὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν δύο Χωρῶν. Αὐτὸ τὸ αἶσθημα θὰ παραμείνῃ μεθ' ἡμῶν (τῶν Ἀγγλῶν), καὶ δὲν θὰ τὸ ἀποβάλωμεν προθύμως. Συγχρόνως ὅμως δὲν ἔχομεν τὴν πρόθεσιν νὰ ἐπέμβωμεν εἰς τὰ κυριαρχικὰ δικαιώματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ νὰ καθορίσῃ τὰ πεπωμένα του καὶ νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ Μοναρχίας καὶ Δημοκρατίας. Ἀλλὰ πρέπει ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ὁλόκληρος καὶ οὐχὶ μία δρᾶξ δογματιστῶν (doctrinaires) νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τόσον σοβαροῦ ζητήματος. Ἄν καὶ προσωπικῶς ὁ ἴδιος (ὁ κ. Τσῶρτσιλ) ἐθαύμαζε τὸν τύπον τῆς Συνταγματικῆς Μοναρχίας ὅστις ἐξειλίχθη ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐφ' ὅσον τὸ ζήτημα ἤθελε καθορισθῇ διὰ γνησίου δημοψηφίσματος ἢ Κυβερνήσεως τῆς Α. Μ. θὰ παρέμενε πολιτικῶς ἀδιάφορος εἰς αὐτό.

»Ὁ κ. Τσῶρτσιλ ἀκολούθως ἐστράφη πρὸς ὠρισμένα σημεῖα τὰ ὅποια ὁ κ. Παπανδρέου εἶχεν ἀνακοινώσει εἰς τὸν κ. Λῆπερ ὅτι εἶχε σκοπὸν νὰ ἐγείρῃ.»

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

«Ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Μ. Βρετανίας παρετήρησεν ἐν συνεχείᾳ ὅτι τώρα ὅποτε τὸ ΕΑΜ εἶχεν ἀποσύρει τὴν ἀξίωσίν του διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ κ. Παπανδρέου ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν, καὶ εἶχε ζητήσῃ νὰ συμμετάσχῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ὁ κ. Παπανδρέου ἦτο Ἀρχηγὸς μιᾶς

Ἑθνικῆς Κυβερνήσεως. Ὁ κ. Τσῶρτσιλ διεβεβαίωσε τὸν κ. Παπανδρέου ὅτι θὰ ἐξακολουθήσωμεν νὰ ὑποστηρίζωμεν τὴν Βασιλικὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Ἡ παροῦσα συνάντησις ἦτο μία ἔνδειξις τῶν στενῶν σχέσεων τῶν ὑφισταμένων μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α. Μ. καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

»Ὁ κ. Τσῶρτσιλ προσέθεσεν ὅτι ἐγνώριζεν ὅτι ὁ κ. Παπανδρέου ἐπίστευεν ὅτι καὶ πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, θὰ ἠδύνατο αὕτη νὰ λάβῃ ὠρισμένα μέτρα διὰ τὸν σχηματισμὸν ἐθνικοῦ στρατοῦ.

»Ὁ κ. Παπανδρέου ὑπέδειξεν ὅτι σχετικαὶ διευθετήσεις ἠδύναντο νὰ λάβουν χώραν μεταξὺ τοῦ ἐν Καίρῳ Στρατηγείου καὶ τοῦ Στρατηγείου ἐν Ἀθήναις.»

ΠΕΡΙ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

«Ὁ κ. Τσῶρτσιλ εἶπεν ὅτι ἀντιλαμβάνεται ὅτι ὁ κ. Παπανδρέου ἐπεθύμει ὠρισμένας διαρρυθμίσεις, πρὸς ὄφελος τῆς Ἑλλάδος, τῶν συνόρων αὐτῆς μετὰ τῆς Βουλγαρίας. Προσέθεσεν ὅτι ζητήματα ὡς τὰ τῶν ἐδαφικῶν ἀξιώσεων τῆς Ἑλλάδος ἐναντι τῆς Βουλγαρίας, ὡς καὶ ἐπίσης τὸ ζήτημα τῆς Δωδεκανήσου, πρέπει νὰ περιμένουν τὸν γενικὸν διακανονισμὸν μετὰ τὸν πόλεμον.

»Ὁ κ. Παπανδρέου ἐδήλωσεν ὅτι παρεδέχετο τοῦτο, ἀλλ' ὅτι ἐπίστευεν ὅτι ἡ ἐκκένωσις ὑπὸ τῶν Βουλγάρων τῶν ἐλληνικῶν ἐδαφῶν, τὰ ὅποια οὗτοι εἶχον καταλάβει, δὲν θὰ ἀφίνετο νὰ περιμένῃ τὸν ὡς ἄνω γενικὸν διακανονισμόν.

»Ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Μ. Βρετανίας ἀπήντησεν ὅτι οἱ Βούλγαροι θὰ διετάσσοντο νὰ ἐπανεέλθουν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν συνόρων των εὐθὺς ἅμα εὐρεθῶμεν εἰς τὴν θέσιν νὰ ἐξασφαλίσωμεν ὅτι θὰ πράξουν τοῦτο.»

«Ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Μ. Βρετανίας εἶπεν ὅτι ἐγνώριζεν ὅτι ὁ κ. Παπανδρέου ἦτο τῆς γνώμης ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶχεν ἀπαίτησιν νὰ τῆς ἀναγνωρισθῇ μία ἀπόλυτος προτεραιότης εἰς τὰ σχέδια περιθάλψεως καὶ ἀνοικοδομήσεως τῶν Ἑνωμένων Ἑθνῶν. Προσέθεσεν ὅτι τὰ μέτρα περιθάλψεως καὶ ἀνοικοδομήσεως εὕρισκοντο εἰς τὴν ὁδὸν τῆς πραγματοποιήσεως καὶ ὅτι θὰ ἐπράττομεν ἀσφαλῶς ὅ,τι μᾶς εἶναι δυνατὸν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Χωρὶς νὰ ἐκτεθῇ εἰς ὑπόσχεσιν, ἀνεγνώρισεν ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶχεν ὑποφέρει πολὺ κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον καὶ εἶχε δικαίωμα εἰς τὴν ἀρίστην δυνατὴν μεταχείρισιν.»

ΜΕΤΡΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΔΙΑ ΝΑ ΕΔΡΑΙΩΣῃ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑΝ ΤΗΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

«Ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Μ. Βρετανίας εἶπεν ὅτι θὰ ἦτο σφάλμα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως νὰ ἀφίσῃ τὴν περισσοτέραν ἐργασίαν εἰς ἡμᾶς (τοὺς Ἀγγλοὺς). Πρέπει ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις νὰ συμβάλῃ καὶ ἐκείνη. Προέτρεψε μετ' ἐμφάσεως, ὥς ἐκ τούτου, τὸν κ. Παπανδρέου νὰ πράξῃ ὅ,τι δυνατὸν διὰ νὰ ἐδραιώσῃ τὴν ἐξουσίαν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐν Ἑλλάδι.

»Ὁ κ. Τσῶρτσιλ ἠρώτησεν ἐν τέλει τὸν κ. Παπανδρέου εἰς τὴν εἶχεν ἄλλας τυχὸν ἐρωτήσεις.

»Ὁ κ. Παπανδρέου ἀπήντησεν ὅτι αἱ ἀπαντήσεις τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς Μ. Βρετανίας εἰς τὰ μέχρι τοῦδε θιγέντα ζητήματα ὑπῆρξαν ἱκανοποιητικά. Ἐπεθύμει ὁμως νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν του ἐπὶ τῶν παθημάτων τῆς Ἑλλάδος κατὰ τρεῖς πολέμους ἐν διαστήματι μιᾶς γενεᾶς, καὶ ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς χώρας διὰ στρατηγικὰ σύνορα δυνάμενα νὰ κατοχυρώσουν τὴν μέλλουσαν ἀσφάλειάν της. Ἡ ἐμπιστοσύνη τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Α. Μ. καὶ

εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν αὐτῆς, προσωπικῶς, ἦτο ἀπόλυτος.

» Ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Μ. Βρετανίας ἐπανέλαβεν ὅτι ἅπαντα τὰ ζητήματα συνόρων πρέπει νὰ ἀναμείνουν τὸν γενικὸν διακανονισμόν. Ὅμιλῶν γενικῶς, εἶπεν ὅτι ἐθεώρει ὅτι ἡ ἀσφάλεια τῶν μικρῶν κρατῶν ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης ὑπὸ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μ. ἦτο σταθερῶς ἀποφασισμένη νὰ κρατηθοῦν εἰς χεῖρας τῆς μετὰ τὸν πόλεμον τὰ ὑλικά μέσα τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης. Τοιουτοτρόπως ζητήματα συνόρων ἤθελον καταστῇ ὀλιγώτερον σημαντικά.»

Η ΠΡΟΠΟΣΙΣ ΤΟΥ κ. ΤΣΩΡΤΣΙΑ

Ἡ πρόποσις τοῦ Βρεττανοῦ Πρωθυπουργοῦ κατὰ τὸ ἐπίσημον γεῦμα ἔχει ὡς ἑξῆς :

«Εἵμεθα εὐτυχεῖς ὅτι κατὰ τὴν σημερινὴν αὐτὴν συγκέντρωσιν ἔχομεν ὡς συνδαιτυμόνα τὸν κ. Παπανδρέου, Ἑλληνα Πρωθυπουργόν, τοῦ ὁποίου τὰς μεγάλας πολιτικὰς ἀρετὰς μᾶς ἐδόθη ἤδη ἡ εὐκαιρία νὰ γνωρίσωμεν. Χάρις εἰς τὴν ἀποφασιστικότητά του καὶ τὴν μετὰ πίστεως καὶ φανατισμοῦ ἀφοσίωσίν του εἰς τὸ μέγα καὶ δυσχερὲς ἔργον, τὸ ὁποῖον κατὰ κρισιμωτάτας στιγμὰς ἀνέλαβε, κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν Ἑλληνικὴν ἐνότητα ἢ ὁποία ἤδη ἀποτελεῖ πραγματικότητα. Ἡ Ἑλλὰς προσέφερε μεγίστας ὑπηρεσίας εἰς τὸν Συμμαχικὸν ἀγῶνα, τὰς ὁποίας οὐδέποτε θὰ λησμονήσωμεν, καὶ ἤδη, ἐκ νέου, μετὰ τὰ θλιβερὰ γεγονότα, ἡ πιστὴ μας Σύμμαχος εἶναι ἐτοίμη νὰ συμβάλῃ εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα χάρις εἰς τὰς ἀόκνους προσπάθειας καὶ τὴν ἀκάματον ἐργασίαν ἐνὸς μεγάλου Ἠγέτου. Ὁ Ἠγέτης οὗτος εἶναι ὁ ἀγαπητὸς συνδαιτυμὼν μας κ. Παπανδρέου, ὅστις διὰ τῶν ἔργων ἀπέδειξεν ὅτι κατέχει ὅλας τὰς ἀρετὰς αἱ ὁποῖαι διακρίνουν τοὺς μεγάλους Ἀρχηγούς. Ἀπέδειξεν ὅτι εἶναι ἀντάξιός τῶν περιστάσεων καὶ ὅτι εἶναι ἱκανὸς νὰ ὀδηγήσῃ τὴν χώραν του εἰς τὴν πραγματοποιήσιν τῆς ὑψηλῆς τῆς ἀποστολῆς. Θὰ συναντήσῃ ἴσως ἀκόμη δυσχερείας, ἀλλὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ τὸν ἐπηρεάσῃ. Συνετέλεσεν ἤδη τὴν ἐνότητα ᾗς ἀκολουθήσῃ τὴν χαρᾷ τῆς ἐνότητος ὁδὸν ἀνευ οὐδενὸς ἐνδοιασμοῦ. Θὰ ἔχῃ ὡς συμπαράστατήν τὴν ἀπόλυτον ὑποστήριξίν μας, τὴν ὁποίαν θὰ τοῦ παράσχωμεν ὀλοψύχως.

»Εἵμεθα εὐτυχεῖς ὅτι ἡ μικρά, ἀλλὰ ἥρωικὴ Σύμμαχός μας Ἑλλὰς ἐκπροσωπεῖται ἐδῶ σήμερον ἀπὸ τὴν ἰσχυρὰν πολιτικὴν προσωπικότητα τοῦ κ. Παπανδρέου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἐκφράζομεν τὸν θαυμασμόν μας. Ἔστε βέβαιος, κύριε Παπανδρέου, ὅτι μὲ εἰλικρινῇ χαρὰν σᾶς ἐδεξιώθημεν σήμερον, καὶ ὅτι ὅλαι αἱ εὐχαί μας ἀπευθύνονται πρὸς τὴν ἀγαπητὴν μας Σύμμαχον Ἑλλάδα.»

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΑΞΙΑΡΧΙΑΝ

Κάϊρον, Αύγουστος 1944

Μετὰ τὸ στασιαστικὸν κίνημα τῆς Μ. Ἀνατολῆς ὑπῆρξε πλήρης σχεδὸν ἡ διάλυσις τῶν στρατιωτικῶν μας δυνάμεων. Ὁ Γεώργιος Παπανδρέου, ὡς Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, κατέβαλεν ὑπερανθρώπους προσπάθειάς διὰ τὴν ἀνασύνταξιν, καί, παρὰ τὰς μεγάλας ἀντιδράσεις, βοηθούμενος ἀπὸ τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον καὶ ἐμπνευσμένους Ἑλληνας στρατιωτικοὺς ἡγέτας, κατώρθωσε τελικῶς νὰ εὐοδώσῃ τὸ ἔργον. Τὴν 17 Αὐγούστου 1944 προέβη εἰς τὴν ἀκόλουθον ἀνακοίνωσιν :

« Ἐχω νὰ ἀναγγεῖλω μίαν εὐχάριστον εἶδησιν εἰς τὸ Ἕθνος. Τὸ ἐκστρατευτικὸν Σῶμα μας δὲν εὐρίσκεται πλέον εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν. Εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὸ μέτωπον. Καὶ κατέχεται ἀπὸ τὴν ἱερὰν ἀπόφασιν ὅπως ἀποπλύνῃ τὴν ἐντροπὴν τῆς Στάσεως καὶ ἀνανεώσῃ τὸ Ἀλβανικὸν ἔπος.

» Ἐκφράζω τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, εἰς τὴν θερμὴν στοργὴν τοῦ ὁποίου ὀφείλεται ἡ ταχίστη ἐπίτευξις τοῦ εὐχαρίστου ἀποτελέσματος. Καὶ ἀπευθύνω δημόσιον ἔπαινον πρὸς τοὺς ἡγήτορας τοῦ Στρατοῦ μας.

» Ὡς Κυβέρνησις τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως, πρὸ δύο μηνῶν, παρελάβομεν ἐρείπια καὶ ὑπεσχέθημεν τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἀνοικοδόμησις ἤρchiσε.»

Πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Ἐκστρατευτικὸν Σῶμα ἀπέστειλε τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

« Ἑλληνικὸν Ἐκστρατευτικὸν Σῶμα, Ἰταλίαν.

» Πάλλονται αἱ καρδίαι μας εἰς τὸ ἄγγελμα ὅτι ἡ Κυανόλευκος κυματίζει εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀπέναντι τῶν ἀκτῶν μας. Εἰς τὴν πορείαν σας πρὸς τὴν Δόξαν καὶ τὴν Ἐλευθερίαν σᾶς συνοδεύουν αἱ εὐχαὶ καὶ αἱ προσδοκίαι τοῦ Ἕθνους.»

ΚΥΒΕΡΝΗΣΙΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

Κάϊρον, Σεπτέμβριος 1944

Οἱ ἡγέται τοῦ ΕΑΜ, μετὰ ὁμόφωνον ἐκδήλωσιν τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου καθὼς καὶ τὴν ἀνανέωσιν τῆς ἀμερίστου ἐμπιστοσύνης τῶν Συμμάχων, ἀπέσυραν τὴν ἀξίωσίν των πρὸς παραίτησιν τοῦ Γ. Παπανδρέου καὶ ἀπεδέχθησαν νὰ συμμετάσχουν εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Ἀγγλικὴ ἀνακοίνωσις ἔδωκε τὸν ἀκόλουθον χαρακτηρισμὸν τῆς ἀποφάσεως : «Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΑΜ εἰς τὸν Λίβανον εἶχον δεχθῇ καὶ τὸ Ἐθνικὸν Συμβόλαιον καὶ τὴν Πρωθυπουργίαν Παπανδρέου. Κατόπιν ἐζήτησαν τὴν τροποποίησιν τῶν συμφωνιῶν, ἀποδεχόμενοι τὴν Πρωθυπουργίαν Παπανδρέου. Ἐπειτα ἀπεδέχθησαν τὰς συμφωνίας, ἀλλὰ ἐζήτησαν τὴν παραίτησιν τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Καὶ τώρα ἐπανερχονται, ἀποδεχόμενοι καὶ τὰς συμφωνίας τοῦ Λιβάνου καὶ τὴν Προεδρίαν τοῦ Παπανδρέου.» Τὴν 2 Σεπτεμβρίου 1944 ὠρκίσθησαν οἱ Ὑπουργοὶ Σβῶλος Οἰκονομικῶν, Ἀγγελόπουλος Ὑφυπουργὸς Οἰκονομικῶν, Ζεῦγος Γεωργίας, Πορφυρογένης Ἐργασίας, Τσιριμῶκος Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, καὶ Ἀσκούτσης Δημοσίων Ἔργων. Τὴν Δευτέραν, 4 Σεπτεμβρίου, συνήλθεν εἰς πρώτην συνεδρίασιν τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, μὲ τὴν συμμετοχὴν τῶν νέων Ὑπουργῶν ὡς ἀντιπροσώπων τοῦ ΕΑΜ, τοῦ Κ.Κ.Ε. καὶ τῆς Π.Ε.Ε.Α. Μετὰ μακρὰν συζήτησιν, κατὰ τὴν ὁποίαν διεπιστώθη γενικὴ ἱκανοποίησις διὰ τὴν ἐπιτευχθεῖσαν πλήρη Ἐθνικὴν Ἐνωσιν, ἀπεφασίσθη ὁμοφώνως ὅπως ἡ Κυβέρνησις ἀπευθύνῃ τὸ ἀκόλουθον διάγγελμα :

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ

I. Ἀναγγέλλοντες πρὸς τὸ Ἔθνος τὴν πραγματοποιήσιν τῆς Κυβερνήσεως τῆς πλήρους Ἐθνικῆς Ἐνώσεως εἴμεθα βέβαιοι ὅτι μεταδίδομεν χαρμόσυνον εἶδησιν, διότι ἀπετέλει αὕτη πάγκοινον πόθον τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

II. Πολιτικὸν πρόγραμμα τῆς Κυβερνήσεως ἀποτελεῖ τὸ Ἐθνικὸν Συμβόλαιον τοῦ Λιβάνου. Δύο εἶναι οἱ μεγάλοι σκοποὶ μας : Ἡ Ἐθνικὴ Ἀπελευθέρωσις καὶ Ἀποκατάστασις καὶ ἡ Λαϊκὴ Κυριαρχία.

III. Διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς Ἐθνικῆς Ἀπελευ-

θερώσεως ὁ Λαός μας παλαίει καὶ πάσχει. Ἐν μέσῳ σκληροτάτων στερήσεων, ὠργανωμένοι καὶ ἀνοργάνωτοι, εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ βουνά, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, καὶ πρὸ παντὸς οἱ νέοι μας, κατέχονται ἀπὸ φλογερὸν πάθος ἐλευθερίας καὶ ἀπαράμιλλον προθυμίαν αὐτοθυσίας. Ὑπάρχουν μορφαὶ ἀγῶνος τοῦ Λαοῦ μας ἐναντίον τῶν βαρβάρων κατακτητῶν αἱ ὁποῖαι θὰ ἀνήκουν ὄχι μόνον εἰς τὰς ἐνδόξους σελίδας τῆς Ἱστορίας μας ἀλλὰ ἀκόμη καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ἐθνικῶν μύθων. Ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἑθνους ἡ Κυβέρνησις θεωρεῖ καθήκον νὰ ἐκφράσῃ πρὸς τὸν ἥρωα καὶ μεγαλομάρτυρα Ἑλληνικὸν Λαὸν θαυμασμὸν καὶ εὐγνωμοσύνην, καὶ νὰ ὑποκλιθῇ εὐλαβῶς ἐνώπιον τῶν χιλιάδων θυμάτων τοῦ Ἑθνικοῦ μας Ἀγῶνος.

IV. Ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ σκιαί. Ὑπάρχουν, πρῶτον, τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας. Ἕλληνες ἐτέθησαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν κατακτητῶν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων. Τὸ Ἑθνικὸν Συνέδριον τοῦ Λιβάνου κατήγγειλε τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας. Καὶ ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως, σήμερον, ἐπαναλαμβάνει τὴν καταδίκην των. Ἡ ὑπαρξὶς ἐνόπλων σωμάτων ὑπὸ οἰονδήποτε ὄνομα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐχθροῦ ἀποτελεῖ ἔγκλημα κατὰ τῆς Πατρίδος.

Παραγγέλλομεν εἰς τοὺς ἄνδρας τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας ὅπως ἐγκαταλείψουν ἀμέσως τὰς θέσεις των. Ἐπειτα ἀπὸ τὸν σχηματισμὸν τῆς σημερινῆς Κυβερνήσεως δὲν ὑπάρχει πλέον, διὰ τὸ μέλλον, οὔτε κὰν ἡ πρόφασις τῆς παραμονῆς των. Ὅσοι καὶ μετὰ τὴν σημερινὴν ἐντολήν μας ἐξακολουθήσουν παραμένοντες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐχθροῦ, ὀφείλουν νὰ γνωρίζουν ὅτι θὰ ὑποστοῦν ἀμείλικτον τιμωρίαν.

V. Καὶ ὑπάρχει καὶ ἐμφύλιος πόλεμος. Ἑθνικαὶ ὀργανώσεις εὐρίσκονται ἀντιμέτωποι ἄλλων ἐθνικῶν ὀργανώσεων, καὶ συχνὴ ὑπῆρξεν ἡ ἐνοπλος σύγκρουσις. Ἡ Κυβέρνησις Ἑθνικῆς Ἐνώσεως ἀπὸ σήμερον παραγγέλ-

λει: «Παύσατε τὴν διαμάχην. Συνεργασθῆτε ἐναντίον τῶν βαρβάρων κατακτητῶν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς ἱερᾶς μας Πατρίδος.» Καὶ παραγγέλλει ἐπίσης: «Παύσατε τὴν αὐτοδικίαν. Ἡ ἀπόδοσις δικαιοσύνης δὲν εἶναι δικαίωμα τῶν ὀργανώσεων καὶ τῶν ἀτόμων. Εἶναι δικαίωμα τοῦ Κράτους.»

Τὸ Ἐθνικὸν Συμβόλαιον τοῦ Λιβάνου ἐπαγγέλλεται σκληρὰς κυρώσεις κατὰ τῶν προδοτῶν τῆς Πατρίδος καὶ τῶν ἐκμεταλλευτῶν τῆς δυστυχίας τοῦ Λαοῦ. Ἡ Κυβέρνησις ἐπαναλαμβάνει σήμερον, μὲ τὸν πλεόν κατηγορηματικὸν τρόπον, τὴν ἰδίαν ὑπόσχεσιν: «Ἡ Ἐθνικὴ Νέμεσις θὰ εἶναι ἀδυσώπητος.» Καὶ ἐφ' ὅσον ἡ Κυβέρνησις τῆς καθολικῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἀναλαμβάνει τὸ ἔργον τῆς τιμωρίας, ἡ αὐτοδικία δὲν ἔχει καμμίαν δικαίωσιν.

VI. Ἐπειτα ἀπὸ τὴν Ἐθνικὴν μας Ἀπελευθέρωσιν ἡ Λαϊκὴ Κυριαρχία εἶναι ὁ δεύτερος μεγάλος σκοπός μας. Δὲν θὰ ἐπιτραπῇ εἰς κανένα νὰ ἀσκήσῃ οὔτε ὑλικὴν οὔτε ψυχολογικὴν βίαν ἐπὶ τοῦ Λαοῦ μας. Ἐλεύθερος καὶ κυρίαρχος ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς θὰ ἀποφασίσῃ καὶ διὰ τὸ Πόλιτευμα καὶ διὰ τὸ Κοινωνικὸν καθεστὼς καὶ διὰ τὴν Κυβέρνησιν τῆς ἀρεσκείας του. Ἡ τάξις, ἡ προσωπικὴ ἀσφάλεια καὶ ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία κατοχυρώνονται πλεόν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως.

VII. Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ μία βαθυτάτη ἀγωνία τοῦ Λαοῦ μας. Εἶναι ἡ Ἀγωνία διὰ τὴν σύντομον μεταβατικὴν περίοδον ἀπὸ τῆς Δουλείας εἰς τὴν Ἀπελευθέρωσιν. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως δὲν θὰ εἶχε λόγον ὑπάρξεως ἐὰν δὲν ἐθεώρει καθῆκον τιμῆς καὶ ἐὰν δὲν ἡσθάνετο καὶ τὸ δικαίωμα καὶ τὴν δύναμιν ν' ἀξιῶσῃ καὶ νὰ ἐπαγγελθῇ πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν Τάξιν καὶ Ἐλευθερίαν. Εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως, ἀντιπροσωπεύονται ὅλα τὰ πολιτικὰ κόμματα καὶ ὅλαι αἱ ἔθνικαὶ μαχόμεναι ὀργανώσεις, ἥτοι τὸ σύνολον

τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ἐχει ἐπομένως καὶ τὸ δικαίωμα καὶ τὸ καθήκον ἡ Κυβέρνησις νὰ προσδοκᾷ συμμόρφωσιν πρὸς τὰς ἐντολάς της. Καὶ ἐντολαί της εἶναι ἡ πλήρης τήρησις τῆς τάξεως καὶ ἡ ἀπόλυτος πειθαρχία πρὸς τὰς διαταγὰς της. Ὅσοι παραβοῦν τὰς ἐντολάς, ὀφείλουν νὰ γνωρίζουν ὅτι θὰ κριθοῦν ὡς ἐχθροὶ τοῦ Λαοῦ.

Ἡ ἡμέρα τῆς Ἀπελευθερώσεως θὰ εἶναι καὶ διὰ τοὺς Ἕλληνας ἡμέρα χαρᾶς καὶ ὄχι κολάσεως.

VIII. Ἀπετέλεσεν ἀτύχημα ἡ βραδύτης διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς πλήρους ἐθνικῆς μας ἐνώσεως. Ἀλλά, διότι δυστυχῶς ἐβραδύναμεν, αἰσθανόμεθα σήμερον τὸ καθήκον νὰ πολλαπλασιάσωμεν τὰς προσπάθειάς μας διὰ νὰ δημιουργήσωμεν τὸ κλίμα τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως, ἐντὸς τοῦ ὁποίου, μὲ νέα κριτήρια, θὰ ἐκτιμηθῇ τὸ παρελθὸν καὶ θὰ ρυθμισθῇ τὸ μέλλον.

IX. Πρὸς τοὺς μεγάλους Συμμάχους μας ἐκφράζομεν τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην μας. Ἐγίναμεν παραστάται των εἰς σκοτεινὰς ὥρας ὑπερτάτης δοκιμασίας. Καὶ εἴμεθα σήμερον εὐτυχεῖς διότι οἱ σκληρότατοι κοινοὶ ἀγῶνες ὀδηγοῦν ἐπὶ τέλους εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ κόσμου. Εἰς τὴν θερμὴν των συμπράστασιν στηρίζομεν τὰς προσδοκίας μας διὰ τὴν πλήρη ἐθνικὴν μας ἀποκατάστασιν καὶ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Πατρίδος μας.

X. Καὶ θέλομεν ν' ἀπευθύνωμεν χαιρετισμὸν Ἐλευθερίας πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν. Ἐπὶ τέσσαρα ἔτη παλαίει καὶ πάσχει. Ἡ ὕλη πλέον, τὸ σῶμα, ἔχει ἐνδώσει. Ἡ ψυχὴ του ὅμως εἶναι ἀνένδοτος. Καὶ διαρκῶς μεγαλύνεται ἀπὸ τὴν δίωξιν καὶ λάμπει καὶ φλέγεται περὶ σσότερον, ὅπως ἡ φλόγα ἀπὸ τὸν ἄνεμον.

Ἀλλά, εὐτυχῶς, οἱ καιροὶ τῶν δεινῶν ἔχουν λήξει. Ἡ αὐγὴ τῆς Ἐλευθερίας ἀνατέλλει. Καὶ δι' αὐτό, μὲ βαθυτάτην συγκίνησιν, ἀπευθύνομεν σήμερον πρὸς τὸν Λαόν μας τὸν ἐγκάρδιον ἐθνικὸν μας χαιρετισμόν...

Ι Τ Α Λ Ι Α

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ – ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1944

ΑΙΤΗΣΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Ίταλία, Σεπτέμβριος 1944

Κατὰ τὴν συνάντησιν τῆς Ρώμης ὁ Βρεττανὸς Πρωθυπουργὸς εἶχε προτείνει τὴν μετάθεσιν τῆς ἑδρας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀπὸ τὸ Κάϊρον εἰς τὴν Ἱταλίαν, καὶ τὴν πρότασιν αὐτὴν εὐγνωμόνως ἀπεδέχθη ὁ Ἕλλην Πρωθυπουργός.

Τὴν 7 Σεπτεμβρίου 1944, πέντε ἡμέρας μετὰ τὴν συμμετοχὴν καὶ τῶν ὑπουργῶν τῆς Ἀκρας Ἀριστερᾶς, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀνεχώρησεν ἀεροπορικῶς ἀπὸ τὸ Κάϊρον καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Κάβα ντεϊ Τιρέννι, ἀπέχουσαν μίαν περίπου ὥραν ἀπὸ τὴν Νεάπολιν. Εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν πόλιν εἶχε προηγουμένως ἐγκατασταθῇ ἡ προσωρινὴ Ἱταλικὴ Κυβέρνησις, ὑπὸ τὸν Μπαντόλιο, ἡ ἑπαυλὶς τοῦ ὁποίου παρεχωρήθη εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἐκεῖ ὑψοῦτο καθ' ἡμέραν ἡ Ἑλληνικὴ Σημαία καὶ συνήρχετο εἰς συνεδρίασιν τὸ Ἑλληνικὸν Ὑπουργικὸν Συμβούλιον.

Ἐκτὸς τῶν οἰκονομικῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα ἀπετέλουν συνεχῇ ἀπασχόλησιν μετὰ τῶν ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν τῶν Συμμάχων, δύο ἦσαν τὰ κύρια καὶ ἀγωνιώδη θέματα τῆς Κυβερνήσεως: Ἡ δυστροπία τῶν Βουλγάρων νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ ἑλληνικὰ ἐδάφη τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης καὶ ἡ βαθμιαία ἐπέκτασις τῆς Τρομοκρατικῆς Κατοχῆς τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ ΕΑΜ, καθ' ὃν χρόνον συνετελεῖτο ἡ ἀποχώρησις τῶν Γερμανῶν.

Ὑπὸ τὸ κράτος τῆς διπλῆς αὐτῆς καὶ βαρυτάτης ἀνησυχίας ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εὕρισκετο εἰς συνεχῇ ἐπικοινωνίαν μὲ τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον τῆς Μεσογείου καὶ τὸν Ἀρχιστράτηγον Οὐῖλσον, ἀπηνθύνετο δὲ ἐπανειλημμένως πρὸς τὰς Συμμαχικὰς Κυβερνήσεις καὶ διὰ τὴν ἄσκησιν πιέσεως ἐπὶ τῶν Βουλγάρων, πρὸς ἄμεσον ἐγκατάλειψιν τῶν Ἑλληνικῶν ἐδαφῶν, καὶ διὰ τὴν ἀποστολὴν Συμμαχικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ οἱ μὲν Βούλγαροι, βαυκαλιζόμενοι μὲ ἐλπίδας καὶ μηχανευόμενοι συνεργασίας μὲ τὸ ΕΑΜ, ἐβράδυναν νὰ ἀναχωρήσουν, ἐξ ἄλλου δὲ Συμμαχικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις δὲν ὑπῆρχον διαθέσιμοι. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ρώμης ἐπροτιμήθη τελικῶς, ἀντὶ τοῦ Βαλκανικοῦ, τὸ Νοτιογαλλικὸν μέτωπον, τὸ ὁποῖον ἐκρίθη ὡς περισσότερον ἀποφασιστικὸν διὰ τὴν συντόμευσιν τῆς Νίκης. Κατόπιν ὅμως τούτου αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις τῶν Συμμάχων καὶ τὰ μέσα μεταφορᾶς ἀπερροφήθησαν

εἰς τὰ τρία μέτωπα, τὰ δύο τῆς Γαλλίας καὶ τὸ ἐν τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἐπίσης ἐμάχετο καὶ ἡ Ὀρεινὴ μας Ταξιαρχία, εἰς τρόπον ὥστε κατὰ τοὺς δύο κρισίμους μῆνας, Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον, νὰ μὴν ὑπάρχουν διαθέσιμοι Συμμαχικαὶ στρατιωτικαὶ δυνάμεις διὰ τὴν Ἑλλάδα. Χαρακτηριστικὰ τῶν σχετικῶν ἐνεργειῶν τοῦ Ἑλλήνου Πρωθυπουργοῦ εἶναι τὰ ἀκόλουθα τηλεγραφήματά του :

Ι. Τὴν 10 Σεπτεμβρίου 1944, τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὴν ἀφίξιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς Ἰταλίαν, ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ἀπέστειλεν εἰς τὴν Πρεσβείαν τοῦ Λονδίνου τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

«... Χθὲς ἐπεσκέφθην στρατηγὸν Οὐίλσον, μὲ τὸν ὁποῖον ὠμιλήσαμεν διὰ μακρῶν καὶ κατόπιν ἐγευματίσαμεν. Ἐξεφράσαμεν Στρατηγὸν εὐγνωμοσύνην Ἑλληνικοῦ ἔθνους δι' ἀγῶνας τοῦ Ἀπρίλιον 1940 καὶ προσεθέσαμεν ὅτι Ἑλληνικὸς Λαὸς τὸν ἀναμένει τώρα Ἐλευθερωτήν. Ἠλπίζαμεν ὅτι ἀφάνταστα δεινὰ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ θὰ ἐτερματίζοντο συντομώτερον μὲ τὴν ἔγκαιρον ἀπελευθέρωσίν του, ὅποια τώρα φαίνεται δυστυχῶς ὅτι πρόκειται συντελεσθῆναι τελευταία.

» Ἐξεφράσαμεν βαθυτάτην ἀγωνίαν μας ἀπὸ νέαν διαμόρφωσιν Βαλκανικῆς καταστάσεως καὶ κήρυξιν πολέμου ἐκ μέρους Βουλγαρίας κατὰ Γερμανίας. Ὅπως διαμορφοῦται κατάστασις, εἶναι ἐνδεχόμενον Βούλγαροι πολέμησουν Γερμανοὺς ἐντὸς ἑλληνικοῦ ἐδάφους καὶ ἐμφανισθοῦν ὡς ἑλευθερωταὶ Ἑλλάδος... Τοῦτο θὰ ἀπετέλει θανάσιμον ὕβριν ἐναντίον μας, καὶ εἶναι ἐθνικῶς καὶ ἠθικῶς ἀπαράδεκτον.

» Ἐν συμπεράσματι διευτύσαμεν ἀκόλουθα δύο συγκεκριμένα αἰτήματα :

» Πρῶτον : Νὰ διαταχθῇ Βουλγαρία πρὸς ἄμεσον ἐκκένωσιν ἑλληνικῶν ἐδαφῶν πρὸ τῆς ὑπογραφῆς οἰασδήποτε ἀνακωχῆς.

» Δεύτερον : Νὰ ἀναληφθῇ ἄμεσος πολεμικὴ ἐνέργεια Συμμάχων πρὸς ἀπελευθέρωσιν Ἑλλάδος καὶ συμμετο-

χὴν ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς περαιτέρω ἀγῶνα ἐναντίον Γερμανίας.

»Κατόπιν διαμορφωθείσης καταστάσεως λόγοι καὶ διακοινώσεις δὲν ἀρκοῦν πλέον. Εἰς δρᾶσιν δέον ἀπαντῶμεν μὲ δρᾶσιν, καὶ εἰς παρουσίαν μὲ παρουσίαν. Οἱ ἀπόντες ἔχουν ἄδικον. Ἄλλως κινδυνεύει διαμορφωθῇ ἀνεπανόρθωτος πραγματικὴ κατάστασις.

»Στρατηγὸς Οὐίλσον, κατόπιν μακρᾶς συζητήσεως, ἐφάνη τελικῶς ἀναγνωρίζων ἀπολύτως ἀπόψεις μας καὶ ἐπρόκειτο τηλεγραφήσῃ ἀμέσως Λονδίνον. Φαίνεται ὅμως ὅτι διεξαγομένη ἤδη σκληρὰ μάχη εἰς Ρίμινι Ἰταλίας, ὅπου μετέχει ἀγῶνα καὶ Ἑλληνικὴ Ταξιαρχία μετὰ Καναδῶν, δὲν τοῦ ἐπιτρέπει διαθεσίμους δυνάμεις, καὶ κάμνει λόγον περὶ ἐνεργείας μετὰ τινὰς ἐβδομάδας. Πάροδος ὅμως ἐβδομάδων θέλει καταστήσῃ ὀριστικὴν καὶ ἴσως ἀνεπανόρθωτον κατάστασιν εἰς Βαλκάνια.

»Συμπέρασμα ἡμῶν εἶναι ὅτι ἐπιβάλλεται ἀπολύτως ἄμεσος πολιτικὴ καὶ πολεμικὴ ἐνέργεια Συμμάχων πρὸς ἐξασφάλισιν Ἑλληνικῶν συμφερόντων. Οἰαδήποτε ἀδράνεια ἢ ἀναβολὴ πιθανὸν καταστῇ θανάσιμος.

»Ὑπὸ ἔννοιαν ταύτην παρακαλῶ ὅπως προβῇτε ἐπειγόντως εἰς ἐπιβαλλόμενα διαβήματα ἐκ μέρους Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Κατάστασις ἐξελίσσεται κατὰ τρόπον ἐπικίνδυνον εἰς τὸ ἔθνος καὶ ἐπιβάλλει ἄμεσον Συμμαχικὴν ἐνέργειαν, πολιτικὴν καὶ πολεμικήν.»

II. Τὴν 14 Σεπτεμβρίου 1944 ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ἀπέστειλεν εἰς τὴν Πρεσβείαν τοῦ Λονδίνου τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα:

«Δὲν ἔχομεν καμμίαν ἀμφιβολίαν διὰ προστασίαν ἐθνικῶν μας δικαίων ὑπὸ τῆς Μ. Βρετανίας. Ἐχομεν ὅμως τὴν γνώμην ὅτι ἀπετέλεσεν ἀτύχημα ἡ μεγάλη βραδύτης, ἡ ὁποία ἐπέτρεψε τὴν δημιουργίαν τῆς σημερινῆς καταστάσεως.

» Ἀλλὰ ὑπάρχει δυστυχῶς καὶ ἄλλο, πολὺ δυσάρεστον, γεγονός. Εἶμαι εὐγνώμων πρὸς Ἀρχιστράτηγον Οὐίλσον δι' ἀγάπην του πρὸς Ἑλλάδα, ὑπὲρ ὁποίας προτριετίας ἐπολέμησε καὶ ἡ ὁποία τὸν ἀναμένει σήμερον Ἑλευθερωτήν.

» Δυστυχῶς κατὰ συναντήσεις μας διεπιστώθη ἀπίστευτον γεγονός, ὅτι δὲν ὑπάρχουν σήμερον καθόλου διαθέσιμοι Συμμαχικαὶ δυνάμεις, ὅπως ἐνεργήσουν Ἀπελευθέρωσιν Ἑλλάδος, ἐκτὸς μικροῦ τμήματος προοριζομένου ἀποκλειστικῶς δι' Ἀθήνας. Περισυλλέγομεν πρὸς τοῦτο ἀσημάντους Ἑλληνικὰς δυνάμεις, ἐφ' ὅσον καὶ αὕτῃ Ταξιαρχία μας ἔχει ἐμπλακῇ εἰς Ἰταλικὸν Μέτωπον, μαχομένη ἥρωικῶς.

» Εἶναι ἄπειρος ἡ στενοχωρία μου ἐκ τοιαύτης καταστάσεως, ὁποίαν δὲν ἀνεκοίνωσα Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἵνα μὴ ἐνσπείρω ἀπογοήτευσιν. Μία ἐκ τῶν συνεπειῶν τοιαύτης καταστάσεως πρόκειται νὰ εἶναι ὅτι Κυβέρνησις, μεταβαίνουσα Ἀθήνας καὶ στερουμένη καὶ ἰδίας καὶ Συμμαχικῆς δυνάμεως, θὰ εἶναι οὐσιαστικῶς αἰχμάλωτος τοῦ ΕΑΜ.

» Τοιοῦτοτρόπως ἀνατρέπεται ἡ εὐτυχὴς πολιτικὴ κατὰστασις τὴν ὁποίαν κατόπιν μεγάλων μόχθων εἶχομεν δημιουργήσει, καὶ παραδιδόμεθα οὐσιαστικῶς εἰς αὐθαίρεσίαν ΕΑΜ πρὸς πλήρη ἐξασθένεισιν γοήτρου Κυβερνήσεως.

» Ἐξέφρασα βαθυτάτην πικρίαν μου Στρατηγὸν Οὐίλσον διὰ τοιαύτην σκληρὰν ἐγκατάλειψιν Ἑλλάδος, ἣτις φαίνεται ὀλοσχερῶς λησμονηθεῖσα κατόπιν προτιμήσεως ἄλλων μετώπων.

» Θεωρῶ ἐθνικὸν καθῆκον μου ὅπως ἐκ μέρους μαρτυρικοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἐκφράσω βαθυτάτην πικρίαν μου καὶ πρὸς Βρετανικὴν Κυβέρνησιν καὶ προσωπικῶς πρὸς Πρωθυπουργὸν κ. Τσῶρτσιλ, καὶ παρακαλέσω θερμότατα ὅπως διὰ πάσης θυσίας εὐρεθοῦν αἱ ὀλίγαι ἀπαιτούμεναι Συμμαχικαὶ δυνάμεις πρὸς

ἄμεσον ἀπελευθέρωσιν Ἑλλάδος ὑπὸ Συμμαχικῶν στρατευμάτων.»

III. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Βουλγαρίαν ἔφθναν ἀγωνιώδεις πληροφορίες.

Ἀνεκοινοῦτο ὅτι οἱ Βούλγαροι συνεργάζονται μὲ τὸ ΕΑΜ, ὅτι κατ' ἀπόφασιν τῆς βουλγαρικῆς κυβερνήσεως ἡ διοίκησις τῆς ἐκτεινομένης μεταξὺ Θεσσαλονίκης καὶ Ἑβρου ζώνης θὰ ἀφεθῇ εἰς χεῖρας τοῦ ἐντοπίου πληθυσμοῦ καὶ ὅτι ἡ τάξις θὰ τηρηθῇ ἀπὸ τὰς βουλγαρικὰς δυνάμεις!

Κατόπιν τῶν εἰδήσεων τούτων ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ἀπέστειλε πρὸς τὸν Στρατηγὸν Μάντακαν, ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν τῆς ΠΕΕΑ, τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα:

«Φθάνουν μέχρις ἡμῶν πληροφορίες ὅτι ΕΑΜ Μακεδονίας καὶ Θράκης συνεργάζεται μετὰ Βουλγάρων παρτιζάνων. Ἀδυνατοῦμεν πιστεύσωμεν πληροφορίας. Ἐν πάσῃ περιπτώσει θεωροῦμεν ἐπιβαλλόμενον ὅπως προβῇτε ἄμεσον ἔκδοσιν διαταγῶν πρὸς διακοπὴν πάσης συνεργασίας καὶ ἐκτόπισιν ἀπὸ ἐλληνικοῦ ἐδάφους ἀνεξαιρέτως παντὸς Βουλγάρου, ὑπὸ οἵανδήποτε ιδιότητα ἐμφανιζομένου. Ἑλληνικὸς Λαὸς ἀποκρούει μετ' ἀγανακτήσεως δῆθεν συμβολὴν Βουλγάρων πρὸς ἀπελευθέρωσιν Ἑλλάδος. Διατάξατε ἐπίσης ὁργανώσεις ΕΑΜ Μακεδονίας - Θράκης πειθαρχήσουν ἀπολύτως διαταγὰς ἀντιπροσώπων Κυβερνήσεως μεταβαινόντων πρὸς ἀποκατάστασιν λειτουργίας ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους.»

IV. Ἡ κατάστασις ὅμως, κατὰ τὰς πληροφορίες πού ἔφθναν, ἐξηκολούθει νὰ ἐπιδεινοῦται εἰς τὴν Βαλκανικὴν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ἀπέστειλε τὴν 18 Σεπτεμβρίου 1944 τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Πρεσβείαν Λονδίνου:

«Κατάστασις ἐπιδεινοῦται ραγδαίως Βαλκανικὴν καὶ Ἑλλάδα, καὶ εὐρίσκομαι ἐδῶ μὲ ἐσταυρωμένας τὰς χεῖ-

ρας. Μοῦ εἶναι ἀκατανόητος ἡ πλήρης ἐγκατάλειψις. Τὸ ΕΑΜ καταλαμβάνει βαθμιαίως ἅπασαν ἐκκενουμένην Ἑλλάδα. Βούλγαροι ὑπουργοὶ κατέρχονται Θράκην καὶ Μακεδονίαν πρὸς συνεννόησιν μὲ ΕΑΜ. Καὶ ἀνεγρόφη πληροφορία Ρούτερ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἣν ἀδυνατῶ πιστεύσω, ὅτι βουλγαρικὸς στρατὸς βαδίζει Θεσσαλονίκην.

» Ἑλληνικὸς Λαὸς εἰς μάτην μᾶς ἀπευθύνει ἀγωνιώδεις ἐκκλήσεις πρὸς ἀποστολὴν ἐλληνικῶν καὶ βρετανικῶν στρατευμάτων. Τοῦ προσφέρω μόνον προκηρύξεις καὶ λέξεις. Ἀρχιστράτηγος Οὔϊλσον μᾶς ἀπαντᾷ ὅτι εὐρίσκεται ἀπόλυτον ἀδυναμίαν διαθέσῃ καὶ ἐλαχίστας ἀκόμη δυνάμεις. Καθημεριναὶ διαμαρτυρίαι μας ἐνταῦθα ἀποτελοῦν φωνὴν βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ.

» Αἰσθάνομαι ὅτι προδίδω τὴν Χώραν μας. Μόνη μου ἐλπίς ἔχει ἀπομείνει Λονδῖνον. Μόνον Βρετανικὴ Κυβέρνησις καὶ ἰδίως Πρωθυπουργὸς Τσῳρτσιλ δύναται μεταβάλλῃ κατάστασιν ἐξευρίσκων καὶ διατάσσων ἄλλοθεν δυνάμεις ἐνεργήσουν ἀμέσως Ἑλλάδα. Παρακαλῶ ἐνεργήσατε δι' ὅλων δυνάμεών σας.»

V. Εἰς ἀπάντησιν, τὴν 21 Σεπτεμβρίου 1944, ὁ Ἑλλήν Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ἔλαβε «προσωπικὸν μήνυμα» τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς Μ. Βρετανίας Οὔϊνστον Τσῳρτσιλ, ἀπὸ τὸ Κουημπέκ, ὅπου εὐρίσκετο τότε:

«Δύνασθε νὰ εἰσθε βέβαιος ὅτι τὰ προβλήματα σας, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ζητήματος τῆς Βουλγαρίας, ἀπασχολοῦν τὴν φροντίδα καὶ τὴν σκέψιν μας, καὶ ὅτι ἐξακολουθεῖτε νὰ ἔχετε τὴν πλήρη ὑποστήριξίν μας. Ἐν τῷ μεταξὺ εἵμεθα πεπεισμένοι ὅτι θὰ συγκρατήσετε ἰσχυρῶς τὴν Κυβερνήσιν σας κατὰ τὰς ἐπικειμένας κρίσεις ἡμέρας.»

VI. Εἰς ἀπάντησιν τοῦ «προσωπικοῦ μηνύματος» τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς Μ. Βρετανίας Οὔϊνστον Τσῳρτσιλ ὁ Ἑλλήν Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ἀπέστειλε τὴν 22 Σεπτεμβρίου 1944 τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα:

« Ἀπὸ τὴν Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἀπὸ δεκαπεν-
θημέρου εὐρίσκεται ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις χάρις εἰς
τὴν ἐμπνευσμένην προσφορὰν Σας, παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε
τὰς θερμοτάτας εὐχαριστίας μου διὰ τὴν διαβεβαίωσιν
ὅτι μεριμνᾶτε καὶ σκέπτεσθε τὰ ἑλληνικὰ προβλήματα
καὶ ὅτι ἐξακολουθῶ νὰ ἔχω τὴν πλήρη ὑποστήριξίν Σας.

» Ἡμπορῶ νὰ Σᾶς διαβεβαιώσω ὅτι ἡ σταθερότης τῆς
Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως θὰ διατηρηθῇ ἀκλόνητος ἐνώ-
πιον τῶν κρισίμων καιρῶν τοὺς ὁποίους ἀντιμετωπίζο-
μεν. Μᾶς ἐμπνέει ὁμως σοβαρὰς ἀνησυχίας ἡ κατάστα-
σις ὅπως διαμορφοῦται εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου αἱ ὑπὸ
τῶν Γερμανῶν ἐκκενούμεναι περιφέρειαι καταλαμβάνον-
ται ὑπὸ τοῦ ΕΑΜ ἐν ὀνόματι δῆθεν τῆς Ἑλληνικῆς
Κυβερνήσεως.

» Δὲν γνωρίζω τοὺς λόγους τῆς Βρεττανικῆς ἀπουσίας.
Ἄλλὰ θεωρῶ καθῆκον νὰ Σᾶς ἀνακοινώσω τὴν πεποί-
θησίν μου ὅτι ἐνώπιον τῆς διαμορφωθείσης κρισίμου
καταστάσεως τὰ πολιτικὰ μέσα πρὸς ἀντιμετώπισίν
τῆς δὲν εἶναι πλέον ἐπαρκῆ. Μόνον ἡ ἄμεσος πα-
ρουσία ἐπιβλητικῶν Βρεττανικῶν δυνάμεων εἰς
τὴν Ἑλλάδα καὶ μέχρι τῶν Τουρκικῶν ἀκτῶν
ἡμπορεῖ νὰ μεταβάλῃ τὴν κατάστασιν.

» Ἀπὸ τὴν ἐπικοινωνίαν μου μὲ τὸν Ἀρχιστράτηγον
τῶν Συμμαχικῶν Δυνάμεων γνωρίζω ὅτι ὑπάρχουν πρὸς
τοῦτο δυσχέρειαι. Ἄλλὰ κατωρθώσατε κατ' αὐτὸν τὸν
πόλεμον τόσα πράγματα τὰ ὅποια ἀπὸ ὅλους ἐθεωροῦντο
ἀδύνατα, ὥστε νὰ δικαιοῦται καὶ ἡ μαρτυρικὴ Ἑλλὰς νὰ
ἐλπίζει ὅτι διὰ τῆς ἀμέσου καὶ ἀποφασιστικῆς Σας ἐπεμ-
βάσεως θὰ ἐπανορθωθῇ ἡ κατάστασις.»

Η ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟ ΕΑΜ

Ίταλία, Σεπτέμβριος 1944

Μετά την αναχώρησιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς Ἱταλίαν ὁ Πρωθυπουργὸς ἐπληροφορεῖτο ὅτι εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς στρατιωτικοὺς κύκλους τοῦ Καΐρου ἐξεδηλοῦτο δυσφορία διὰ τὴν συμμετοχὴν καὶ τοῦ ΕΑΜ εἰς τὴν Κυβέρνησιν Ἑθνικῆς Ἑνότητος. Αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ λόγος τοῦ κατωτέρω τηλεγραφήματος — ἀποσταλέντος τὴν 12 Σεπτεμβρίου 1944 — εἰς τὸ ὁποῖον, μὲ ὀλίγας λέξεις, ὁ Γεώργιος Παπανδρέου συνοψίζει ὅλην τὴν ἔννοιαν τῆς πολιτικῆς του :

Ἑλληνικὴν Πρεσβείαν Καΐρου

Διὰ Στρατηγὸν Βεντήρην

Εὐχαριστῶ διὰ τηλεγράφημά σας. Γνωρίζω καὶ δυσχερείας καὶ κινδύνους συνεργασίας μὲ ΕΑΜ. Ἀλλὰ ἐφρόνουν καὶ φρονῶ ὅτι κίνδυνοι μὴ συνεργασίας ἦσαν μεγαλύτεροι. Εὐρίσκομαι εἰς ἐπικοινωνίαν μὲ Ἐπιτροπὴν Ἀθηνῶν καὶ δίδω ὁδηγίας.

Η ΑΓΩΝΙΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Σεπτέμβριος 1944

Κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1944 ἡ κατάστασις εἰς τὴν Ἑλλάδα ἤρχισε νὰ καθίσταται τραγική. Εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἔφθαναν αἱ κραυγαὶ τῆς ἀγωνίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ ἀκόλουθα δύο τηλεγραφήματα τοῦ «Κόδρου» (μυστικῆς ὑπηρεσίας πληροφοριῶν) πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως :

«21 Σεπτεμβρίου. Ἡ τρομοκρατία τοῦ ΕΑΜ εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐξακολουθεῖ καὶ βαίνει αὐξανομένη. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς προηγουμένας καλὰς ἐλπίδας διὰ τὴν Ἐθνικὴν Ἐνωσιν, ὁ Λαός, μετὰ τὰς τραγωδίας τοῦ Πύργου καὶ τῶν Καλαμῶν, ἀναμένει πλέον ἀνηλεῆ σφαγὴν. Ταυτοχρόνως ὁ ἀνταγωνισμὸς ἐναντίον Σας ηὔξηθη, καὶ θεωροῦμεν καθῆκον ν' ἀπευθύνωμεν ἑκκλησίαν πρὸς Ὑμᾶς, ὡς τὴν μόνην ἐλπίδα τῆς Χώρας, ἵνα λάβετε ἀμέσως ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μέτρα.»

«22 Σεπτεμβρίου. Ἐπεβεβαιώθη ἀπὸ τοὺς Ἀρχηγοὺς τοῦ ΕΑΜ ὅτι μονάδες τοῦ ΕΛΑΣ συγκεντρώνονται εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Ἀθηνῶν πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ καταλάβουν τὴν πόλιν κατὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γερμανῶν. ΕΛΑΣ ἔλαβε διαταγὰς νὰ ἀποφύγῃ σύγκρουσιν μὲ τοὺς Γερμανοὺς καὶ προπαρασκευάζεται πρὸς δραῖσιν ἀπὸ τῆς 23 Σεπτεμβρίου.»

Τὴν 24 Σεπτεμβρίου οἱ τέως Πρωθυπουργοὶ Σοφούλης καὶ Καφαντάρης ἀπηύθυναν τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως : «Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν κατάστασιν τῆς ἀπομονώσεως, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ πολιτικοὶ Ἀρχηγοὶ ἔχουν καταδικασθῇ κατ' αὐτὴν τὴν κρίσιμον περίοδον, εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ σᾶς ζητήσωμεν νὰ διευκρινίσετε ὠρισμένα σημεῖα : Ποῖοι εἶναι οἱ λόγοι ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεσθε ὅταν λέγετε εἰς τὸν Λαόν, μὲ τὰ πλέον ρόδινα χρώματα, ὅτι ἡ Κυβέρνησις εἶναι εἰς θέσιν νὰ διατηρήσῃ τὴν τάξιν κατὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γερμανῶν ; Ἡμεῖς, ζῶντες εἰς μίαν ἀτμόσφαιραν μεγίστης ἀγωνίας καὶ συγχύσεως, δὲν δυνάμεθα νὰ συμμερισθῶμεν τὰς αἰσιοδόξους γνώμας σας. Ἐνῶ οἱ ἀδελφοκτόνοι ἀγῶνες συνεχίζονται σκληρότατα, αἱ διαβεβαιώσεις σας ἀναγκάζουν τὸν πολιτικὸν κόσμον νὰ ἀπόσχη πάσης ἐνεργείας, ἡ ὁποία ἐνδείκνυται, πρὸς ἀποφυγὴν μεγαλύτερας συγχύσεως. Δεδομένου ὅτι οἱ ἐπικρεμᾶμενοι κίνδυνοι εἶναι θανάσιμοι καὶ ἀνεπανόρθωτοι, οὐδεὶς δύναται νὰ θεωρήσῃ ἑαυτὸν ὡς τὸν μόνον καὶ ἀνεξέταστον ρυθ-

μιστήν τῆς τύχης τῆς Χώρας, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιμένομεν εἰς τὸ δικαίωμα νὰ σᾶς ζητήσωμεν ἄμεσον ἀπάντησιν.» Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, εἰς ἀπάντησιν, ἀπέστειλε τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

Εἰς προηγούμενα τηλεγραφήματά μου σᾶς ἀνέπτυξα ἐκτενῶς τὰς ἀπόψεις καὶ ἐνεργείας μου. Γνωρίζω τὴν ὑφισταμένην κατάστασιν. Ἀλλὰ πιστεύω ὅτι δὲν ὑπάρχει παρὰ μόνον μία πολιτικὴ πρὸς ἀντιμετώπισίν της: Ἡ προσπάθεια τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως καὶ ἡ βοήθεια τῶν Συμμάχων μας. Καὶ κάμνω πᾶν τὸ δυνατὸν πρὸς ἀξιοποίησιν ἀμφοτέρων.

Ἐὰν σεῖς φρονῆτε ὅτι ὑπάρχει ἄλλη ὁδὸς ἄγουσα ἀσφαλέστερον εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων τοῦ Ἑθνους καὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ Λαοῦ, σᾶς παρακαλῶ νὰ μᾶς τὴν ὑποδείξετε, καὶ σᾶς βεβαιῶ ὅτι θὰ τὴν ἐξετάσωμεν μὲ ὅλον τὸν σεβασμὸν ποὺ σᾶς ὀφείλομεν.

ΤΟ ΣΥΜΦΩΝΟΝ ΤΗΣ ΚΑΖΕΡΤΑ

Ἰταλία, Σεπτέμβριος 1944

Κατόπιν συνεννοήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως μετὰ τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον τῆς Μεσογείου ἐκλήθησαν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀνταρτικῶν δυνάμεων στρατηγοὶ Σαράφης καὶ Ζέρβας εἰς σύσκεψιν, ἡ ὁποία ἔλαβε χώραν εἰς Καζέρτα (ἐγγὺς τῆς Νεαπόλεως) τὴν 26 Σεπτεμβρίου 1944. Πρὸ τῆς γενικῆς συσκέψεως ἔγινεν εἰδικὴ συνεδρίασις ἀποκλειστικῶς μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἑλληνος Πρωθυπουργοῦ, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον ἐπίσης μέρος καὶ οἱ ὑπουργοὶ Σβῶλος, Ζεῦγος, Τσάτσος καὶ Σγουρίτσας. Ὁ κομμουνιστὴς πολιτικὸς σύμβουλος τοῦ στρατηγοῦ Σαράφη ὑπεστήριξεν ὅτι δὲν χρειάζεται ἡ παρουσία τῶν Βρετανικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐπομένως δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ τὰς προσκαλέσωμεν καὶ νὰ θέσωμεν τὰς ἀνταρτικὰς δυνάμεις ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς Βρεττανοῦ Ἀρχηγοῦ. Ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ἐξέφρασε τὴν κατάπληξίν του διὰ τὴν ἐκφρασθεῖσαν γνώμην καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ὑφίσταται πλέον θεμελιώδης διαφωνία, κατόπιν τῆς ὁποίας δὲν ὑπάρχει στάδιον συνεργασίας. Μετὰ σφοδρὰν συζήτησιν ἡ πρότασις ἀπεσύρθη καὶ ἀπεφασίσθη νὰ ὑπογραφῇ τὸ Σύμφωνον, διὰ τοῦ ὁποίου «αἱ ἀνταρτικαὶ δυνάμεις τίθενται ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία τὰς θέτει ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Στρατηγοῦ Σκόμπι».

Δημοσιεύονται κατωτέρω τὰ ἐπίσημα πρακτικὰ τῶν ἀποφάσεων αἱ ὁποῖαι ἐλήφθησαν κατὰ τὴν γενικὴν σύσκεψιν, ὑπογραφέντα ἀπὸ τὸν Ἀρχιστράτηγον Οὐίλσον, τὸν Βρεττανὸν Ὑπουργὸν Μακμίλλαν, τὸν Ἑλληνα Πρωθυπουργὸν καὶ τοὺς στρατηγοὺς Σαράφην καὶ Ζέρβαν:

Κατὰ σύσκεψιν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀνωτάτου Συμμαχικοῦ Ἀρχιστρατήγου Μεσογείου, εἰς τὸ Σ. Στρατηγεῖον, καθ' ἣν παρευρέθησαν ὁ Ἑλλην Πρωθυπουργὸς μετ' ἄλλων μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, καθὼς καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ἀνταρτῶν στρατηγοὶ Σαράφης καὶ Ζέρβας, αἱ κάτωθι ἀποφάσεις κατεκυρώθησαν εἰς τὰ πρακτικὰ ὡς γενόμεναι παρὰ πάντων ἀποδεκταί.

1. Ὅλαι αἱ ἀνταρτικαὶ δυνάμεις αἱ δρῶσαι ἐν Ἑλλάδι τίθενται ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως Ἑθνικῆς Ἐνότητος.

2. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις θέτει τὰς δυνάμεις ταύτας ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Στρατηγοῦ Σκόμπι, ὅστις ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Συμμαχικοῦ Ἀρχιστρατήγου ὡς Στρατηγὸς Διοικῶν τὰς δυνάμεις ἐν Ἑλλάδι.

3. Συμφώνως πρὸς τὴν προκήρυξιν τὴν ἐκδοθεῖσαν παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ἀνταρτῶν ὑπόσχονται ὅτι θὰ ἀπαγορεύσουν πᾶσαν ἀπόπειραν τῶν ὑπ' αὐτοὺς μονάδων νὰ ἀναλάβουν τὴν Ἀρχὴν ἀνὰ χεῖρας. Τοιαύτη πρᾶξις θὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἔγκλημα καὶ θὰ τιμωρηθῇ ἀναλόγως.

4. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς Ἀθήνας, οὐδεμία ἐνέργεια θὰ ἀναληφθῇ ἐκτὸς ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ Στρατηγοῦ Σκόμπι, Στρατηγοῦ Διοικητοῦ διὰ τὰς ἐν Ἑλλάδι δυνάμεις.

5. Τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας θεωροῦνται ὄργανα τοῦ ἐχθροῦ. Θὰ χαρακτηρισθοῦν ὡς ἐχθρικοὶ σχηματισμοί, ἐκτὸς ἐὰν παραδοθοῦν συμφώνως πρὸς διαταγὰς ἐκδοθησομένας παρὰ τοῦ Στρατηγοῦ Διοικητοῦ τῶν ἐν Ἑλλάδι δυνάμεων.

6. Ὅλαι αἱ Ἑλληνικαὶ ἀνταρτικαὶ δυνάμεις, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως τεθῇ τέρμα εἰς τὰς διαμάχας τοῦ παρελθόντος, δηλοῦν ὅτι θὰ σχηματίσουν Ἐθνικὴν Ἐνωσιν, ἵνα συντονίσουν τὴν δρᾶσιν των διὰ τὸ καλύτερον συμφέρον τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος.

7. Κατόπιν τῆς ἐξουσίας τῆς παραχωρηθείσης εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Συμμαχικοῦ Ἀρχιστρατήγου καὶ ἀπὸ συμφώνου μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὁ Στρατηγὸς Σκόμπι ἐξέδωσε τὰς κάτωθι διαταγὰς ἐπιχειρήσεων:

Α. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐν Ἑλλάδι δρώσας σήμερον δυνάμεις, ἡ στρατιωτικὴ των ὀργάνωσις θέλει εἶναι ἡ κάτωθι:

α) Ὁ στρατηγὸς Ζέρβας θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ δρᾷ ἐντὸς τῶν ἐδαφικῶν ὁρίων τῆς Συμφωνίας τῆς Πλάκας καὶ θὰ συνεργάζεται μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Σαράφη διὰ

τὴν παρενόχλησιν τῆς γερμανικῆς ὑποχωρήσεως ἐντὸς τῆς περιοχῆς μεταξὺ τῶν βορείων ὁρίων τῆς Συμφωνίας Πλάκας καὶ τῆς Ἀλβανίας.

β) Ὁ στρατηγὸς Σαράφης θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ δρᾷ εἰς τὴν ὑπόλοιπον Ἑλλάδα, ἐξαιρέσει:

I. Περιφερείας Ἀττικῆς. Ὅλα τὰ στρατεύματα εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτην θὰ διοικοῦνται ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Σπηλιωτοπούλου, δρῶντος ἐν στενῇ συνεργασίᾳ μετὰ τῶν ἐν Ἀθήναις ἀντιπροσώπων τῆς Κυβερνήσεως καὶ βοηθουμένου ὑπὸ ἀξιωματικοῦ συνδέσμου ὀνομασθησομένου παρὰ τοῦ στρατηγοῦ Σαράφη.

II. Πελοπόννησος. Τὰ στρατεύματα εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτην θὰ διοικοῦνται ὑπὸ ἀξιωματικοῦ ὑποδειχθησομένου ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Σαράφη ἐγκρίσει τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ὅστις θὰ βοηθῇται ὑπὸ συνδέσμου Ἀγγλικῆς Ἀποστολῆς.

III. Βραδύτερον ἢ Θράκη (συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Θεσσαλονίκης) θὰ εἶναι ὑπὸ τὴν διοίκησιν ἀξιωματικοῦ ὀνομασθησομένου ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

B. Σκοποί: α) Ἀμφότεροι οἱ Διοικηταὶ θὰ παρενοχλοῦν τὴν γερμανικὴν ὑποχώρησιν καὶ θὰ ἐξουδετερώουν τὰς γερμανικὰς φρουράς.

β) Καθ' ὃν χρόνον θὰ ἀπελευθεροῦται τὸ ἔδαφος, ἀμφότεροι οἱ Διοικηταὶ θὰ εἶναι ὑπεύθυνοι προσωπικῶς διὰ:

I. τὴν τήρησιν τοῦ νόμου καὶ τῆς τάξεως εἰς τὰ ἐδάφη ὅπου δροῦν αἱ δυνάμεις των.

II. τὴν ἀποφυγὴν ἐμφυλίου πολέμου καὶ τῶν φόνων Ἑλλήνων παρ' Ἑλλήνων.

III. τὴν πρόληψιν ἐπιβολῆς οἰασδῆποτε ποινῆς καθὼς καὶ ἀδικαιολογήτων συλλήψεων καὶ προχείρου διαδικασίας.

IV. τὴν συνδρομὴν των εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καὶ τὴν διανομὴν περιθάλψεως.

Γ. Χάρτης δεικνύων τὰ ὄρια τῶν ἐπιχειρήσεων ἐδόθη εἰς ἀμφοτέρους τοὺς διοικητάς.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ

Σύσκεψις ἔλαβε χώραν τελευταίως εἰς τὸ Σ. Στρατηγεῖον, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀνωτάτου Συμμαχικοῦ Ἀρχιστρατήγου, καθ' ἣν παρέστησαν ὁ Στρατηγὸς Σκόμπι, Στρατηγὸς Διοικῶν τὰς ἐν Ἑλλάδι Δυνάμεις, ὁ Ἑλλην Πρωθυπουργὸς κ. Παπανδρέου μετ' ἄλλων μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ οἱ δύο Ἕλληνες Ἀρχηγοὶ τῶν Ἀνταρτῶν, Στρατηγοὶ Σαράφης καὶ Ζέρβας.

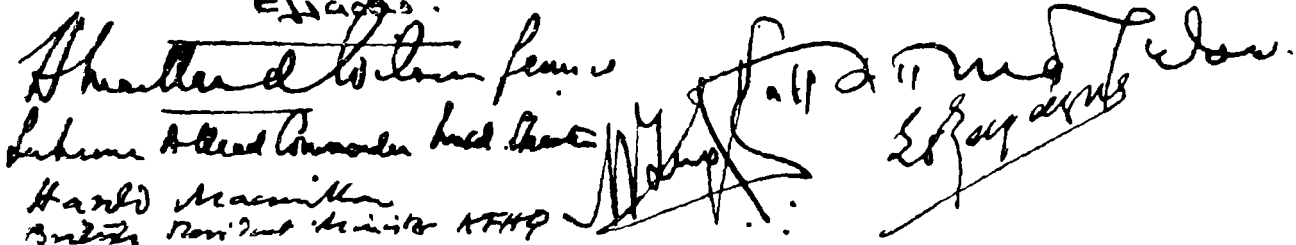
Οἱ δύο Στρατηγοὶ διοικοῦντες τὰς δυνάμεις τῶν Ἑλλήνων ἀνταρτῶν ἐδήλωσαν ὅτι ἀποδέχονται πλήρως τὰς διαταγὰς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τὰς τοῦ Ἀνωτάτου Συμμαχικοῦ Ἀρχιστρατήγου, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὁποίου ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔθεσεν ὅλας τὰς ἐν Ἑλλάδι δρώσας Ἑλληνικὰς Δυνάμεις.

Ἐλήφθησαν ἀποφάσεις, συμφωνούντων ἀπάντων, πρὸς συντονισμόν τοῦ ἀγῶνος διὰ τὴν ταχυτέραν δυνατὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ

Εἰς κεφῆς ἔλαβεν χώραν Ἱερουσαίμ ἐν τῇ ΑΘΗΩ, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἀνωτάτου Συμμαχικοῦ Ἀρχιστρατήγου, καὶ ἔν παρίσταντο ἑκατέρωθεν, ἑκατέρωθεν Διοικῶν τὰ ἐν Ἑλλάδι Δυνάμεις, ὁ ἔχων Πρωτοπυχεῖς, καὶ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ, μετ' αὐτῶν μετ' αὐτῶν ἑκτὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ αἱ δύο ἑκτὴν Ἀρχεῖς τοῦ Αὐλαριῶν, ἑκατέρωθεν ΣΑΡΑΦΗΣ καὶ ΖΕΡΒΑΣ.

Οἱ δύο ἑκατέρωθεν Διοικῶντες τὰς Δυνάμεις τῶν ἑκτὴν Αὐλαριῶν, ἐδήξαντο ὅτι ὑποδέχονται στήριγμα τὰς διατάξεις τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τὰ τοῦ Ανωτάτου Συμμαχικοῦ Ἀρχιστρατήγου. ὑπὸ τὰς διατάξεις τοῦ ὁποῦ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἔχει ὅπως τὰ ἐν Ἑλλάδι ὄντως Ἑλληνικὰς Δυνάμεις ἐξηφύδισαν ἀποφύσεις, συμφωνοῦντες ἀπάντων διὰ τοῦ συνδυασμοῦ τοῦ ἀγῶνος ^{διὰ τὴν ταχύτεραν δυνατὴν} ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος.

 Maïtlan O'Connell, Harold Macmillan, N. Zervas, S. Sarafis.

Οἱ ὑπογράψαντες: Μαίητλαντ Οὐίλσον, Χάρολντ Μακμίλλαν, Γ. Παπανδρέου, Ν. Ζέρβας, Σ. Σαράφης.

ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ

Μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ Συμφώνου τῆς Καζέρτα ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ἐθεώρησεν ἀπαραίτητον ὅπως μετὰ τῶν στρατηγῶν Σαράφη καὶ Ζέρβα ἀναχωρήσουν ἐπίσης διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ μεταβοῦν εἰς Ἀθήνας δύο μέλη τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Κατόπιν συσκέψεως ἀπεφασίσθη ὅπως ἀναχωρήσουν οἱ ὑπουργοὶ Θεμ. Τσάτσος καὶ Ι. Ζεῦγος. Τὰς ἀποφάσεις ταύτας ἀνεκοίνωσεν ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸν Στρατιωτικὸν Διοικητὴν Ἀττικῆς στρατηγὸν Σπηλιωτόπουλον διὰ τοῦ ἀκολουθοῦ τηλεγραφήματος ἀπὸ 26 Σεπτεμβρίου 1944 :

Χθὲς καὶ σήμερον εἶχομεν συσκέψεις εἰς Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον μὲ Ζέρβαν καὶ Σαράφην. Εἶμαι εὐχαριστήμενος καὶ αἰσιόδοξος. Ἐντὸς ἑβδομάδος θὰ εὕρισκωνται εἰς Ἀθήνας μὲ σαφεῖς ὁδηγίας δύο Ὑπουργοί, οἵτινες μετὰ Φιλίππου Μανουηλίδου θὰ ἀποτελέσουν τριμελῆ ἐπιτροπὴν συντονισμοῦ καὶ διευθύνσεως ἀγῶνος Ἀθηνῶν καὶ ἀμέσου καταλήψεως ἐξουσίας ἐπ' ὀνόματι Κυβερνήσεως. Παραμένετε Στρατιωτικὸς Διοικητὴς Ἀττικῆς. Θὰ ἔλθῃ καὶ ἀνώτερος Βρεττανὸς ἀξιωματικός. Καλὴν ἐπιτυχίαν καὶ καλὴν ἀντάμωσιν.

ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ ΕΙΣ ΛΟΝΔΙΝΟΝ

Ἰταλία, Σεπτέμβριος 1944

Παραλλήλως πρὸς τὴν ἀναγγελίαν τοῦ Συμφώνου τῆς Καζέρτα εἰς Ἀθήνας ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ἀπέστειλε πρὸς τὸν ἐν Λονδίῳ Πρεσβευτὴν τῆς Ἑλλάδος, τὴν 27 Σεπτεμβρίου 1944, τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

Παρακαλῶ ἀνακοινώσατε Α. Μ. Βασιλέα ἀκόλουθα :

« Προχθὲς καὶ χθὲς εἵχομεν συσκέψεις εἰς Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον μὲ στρατηγούς Ζέρβαν, Σαράφην. Εἶμαι εὐχαριστημένος διότι ΕΛΑΣ ἐδέχθη πειθαρχήσῃ διαταγὰς Κυβερνήσεως καὶ Συμμαχικοῦ Στρατηγεῖου. Εὖχομαι οἱ καλοὶ λόγοι Νεαπόλεως νὰ πραγματοποιηθοῦν εἰς Ἑλλάδα. Ἀποστέλλομεν Ἀθήνας δύο Ὑπουργοὺς πρὸς ἀποτροπὴν ἐμφυλίου πολέμου.

» Ἀπεφάσισα προβῶ ἐπιστράτευσιν τεσσάρων ἡλικιῶν ἵνα γίνῃ ἀπαρχὴ δημιουργίας Ἐθνικοῦ Στρατοῦ καὶ ἐξήτησα ἐκ μέρους Συμμαχικοῦ Στρατηγεῖου ἀνάλογον ἱματισμὸν καὶ ὀπλισμόν. Δυστυχῶς καὶ εἰς αἴτησιν ταύτην συνήντησα ἄρνησιν. Μοῦ ἐδόθη ἀπάντησις ὅτι δὲν ὑπάρχει διαθέσιμος καὶ ὅτι θὰ ἔπρεπεν ἀποβλέψω εἰς ὀπλισμὸν Ταγμάτων Ἀσφαλείας καὶ ἐνδεχομένως Γερμανῶν μετὰ παράδοσίν των. Εἶναι θλιβερώτατον ὅτι ἀτυχῆς Ἑλλὰς εἰς κρισιμωτάτην στιγμὴν ἐγκαταλείπεται παντελῶς ἀβοήθητος ὑπὸ Συμμάχων.

» Κατάστασις εἰς Ἑλλάδα ἐξελίσσεται πρὸς πλήρη κατοχὴν ἐκκενουμένων περιφερειῶν ὑπὸ ΕΑΜ. Πρέπει διὰ πάσης θυσίας νὰ εὗρεθοῦν Βρεττανικαὶ δυνάμεις πρὸς ἀποστολὴν Ἑλλάδα. Ὀλίγον κατόπιν θὰ εἶναι ἀργά. Ἐπίσης ἀπόλυτος ἀνάγκη μᾶς δοθῇ ἀπαραίτητος ὀπλισμὸς καὶ ἱματισμὸς δι' ἐπιστράτευσιν

τεσσάρων ἡλικιῶν. Χορήγησις ἄλλωστε δὲν πρόκειται εἶναι ἄμεσος ἀλλὰ βαθμιαία. Μόνον διὰ συγκροτήσεως Ἑθνικοῦ Στρατοῦ θὰ δυνηθῇ Κυβέρνησις στηριχθῇ ἐπὶ ἰδίας δυνάμεως καὶ διαφύγῃ αἰχμαλωσίαν ΕΑΜ.

» Ἐπιμένω μεταβῇ Κυβέρνησις τὸ ταχύτερον εἰς ἀπελευθερωθεῖσαν Ἑλλάδα, ἴσως Πελοπόννησον.»

Η ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΙ

Ιταλία, Σεπτέμβριος 1944

Ἐν μέσῳ τῆς ἀγωνίας τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ἀνεμένετο ἡ «ἀνηλεὲς σφαγὴ» καὶ ἡ κατάληψις τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τοῦ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, ἐφθάσεν ἡ εἰδησις τοῦ Συμφώνου τῆς Καζέρτα καὶ ἀμέσως κατόπιν ἡ διαταγὴ τοῦ Στρατηγοῦ Σκόμπι, τὴν ὁποίαν ἀπὸ συμφώνου μὲ τὸν Ἑλληνα Πρωθυπουργὸν ἀπηύθυνε τὴν 27 Σεπτεμβρίου 1944 πρὸς τὸν Στρατιωτικὸν Διοικητὴν Ἀττικῆς στρατηγὸν Σπηλιωτόπουλον. Ἡ διαταγὴ αὕτη τοιχοκολληθεῖσα εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπροκάλεσεν ἐνθουσιασμὸν καὶ αἰσιοδοξίαν διὰ τὸ μέλλον. Οἱ κύκλοι τοῦ ΕΑΜ ἀρχικῶς ἠμφισβήτησαν τὴν γνησιότητα, ἀλλὰ κατόπιν ἀπεφάσισαν νὰ συμμορφωθοῦν πρὸς τὴν διαταγὴν, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἑξῆς :

1. Διωρίσθητε Στρατιωτικὸς Διοικητὴς Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς καὶ περιοχῆς αὐτῶν ὑπὸ Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐτέθητε ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου. Θὰ εἰσθε ὑπεύθυνος διὰ τὴν τήρησιν τῆς τάξεως καὶ θὰ ἀναλάβετε τὸν ἔλεγχον τῶν περιοχῶν αὐτῶν μέχρις ἀφίξεως τῶν Βρεττανικῶν στρατευμάτων.

2. Ὅταν οἱ Γερμανοὶ ἀποχωρήσουν ἢ παραδοθῶν, τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας θὰ λάβουν ὁδηγίας σας ἢ νὰ λιποτακτῇσουν πρὸς τὰς οἰκίας των ἢ νὰ παραδοθῶν εἰς ὑμᾶς. Θὰ ἐργασθῇτε ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀστυνομίας ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω ζητήματος, καὶ θὰ ἀποφασίσετε ἐν καιρῷ ποία ἐκ τῶν δύο περιπτώσεων εἶναι προτιμητέα. Εἰς περίπτωσιν ὁμαδικῆς παραδόσεως, τὸ προσωπικὸν τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας θὰ ἀφοπλισθῇ καὶ θὰ κρατηθῇ αἰχμάλωτον μέχρις ὅτου ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις λάβῃ ἀποφάσεις ὡς πρὸς τὴν διάθεσίν των.

3. Τὸ ΕΛΑΣ διετάχθη ὅπως κρατήσῃ τὰς δυνάμεις του ἐκτὸς τῆς περιοχῆς Ἀττικῆς, ἵνα ἀποφευχθῇ ἡ σύγχυσις.

Η ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ

Ἰταλία, Σεπτέμβριος 1944

Παραλλήλως πρὸς τὴν διαταγὴν τοῦ Στρατηγοῦ Σκόμπι ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου ἀπέστειλε πρὸς τοὺς στρατηγοὺς Σαράφην, Ζέρβαν καὶ Σπηλιωτόπουλον τὴν ἀκόλουθον διαταγὴν :

Ἐπληροφορήθημεν ὅτι γίνονται ἐκτελέσεις συλλαμβανομένων πολιτῶν. Καθιστῶμεν προσωπικῶς ὑπευθύνους τὰς ὁργανώσεις καὶ τὰ ἄτομα ποὺ προβαίνουν εἰς ἐκτελέσεις προσώπων, ἔστω καὶ πραγματικῶς ἐνόχων.

Ἡ δικαιοσύνη θ' ἀποδοθῇ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἐγκαθισταμένης εἰς Ἀθήνας ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν.

Ἐπληροφορήθημεν ὅτι ΕΑΜ-ΕΛΑΣ Ἀθηνῶν ἐζήτησαν ἀπὸ πολιτικοὺς ἀρχηγοὺς νὰ ὑπογράψουν ἐπαναστατικὴν προκήρυξιν ἐναντίον Γερμανῶν. Λαμβάνοντες ἐκ τούτου ἀφορμὴν διατάσσομεν συγκεκριμένως τὰ ἀκόλουθα διὰ τὴν περιοχὴν τῶν Ἀθηνῶν: Ἡ ἡγεσία τοῦ Ἀγῶνος Ἀπελευθερώσεως, καθ' ὅσον ἀφορᾷ Ἀθήνας, ἔχει ἀναληφθῇ κατὰ τρόπον ἄμεσον καὶ εἰς ἀκέραιον ὑφ' ἡμῶν. Οὐδεμίαν ἐπιτρέπομεν ἐπιθετικὴν πρωτοβουλίαν ἐναντίον Γερμανῶν καὶ Ταγμάτων Ἀσφαλείας, καὶ οὐδεμίαν ἐπίσης ἐπαναστατικὴν ἐνέργειαν πρὸς κατάληψιν ἐξουσίας ἄνευ εἰδικῆς διαταγῆς μας.

Παραγγέλλομεν ὅπως ἅπασαι ἐθνικαὶ δυνάμεις Ἀθηνῶν συνεργασθοῦν εἰς ἐνιαῖον ἐθνικὸν μέτωπον ὑπὸ καθοδήγησιν Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ Ἀθηνῶν, τελούντος ὑπὸ διαταγὰς μας.

ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ

Ἰταλία, Σεπτέμβριος 1944

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἐνώσεως Γεώργιος Παπανδρέου ἀπηύθυνε τὴν 28 Σεπτεμβρίου 1944, ἐκ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ ἑδρας τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τὸ ἀκόλουθον Διάγγελμα πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν:

Ἐξ ὀνόματος τῆς Κυβερνήσεως χαιρετίζω τὸ Ἕθνος.

1. Αἱ μεγάλαι συμμαχικαὶ νίκαι εἰς ὅλα τὰ μέτωπα καὶ ἡ πίεσις τῆς ἐσωτερικῆς ἀντιστάσεως ἀναγκάζουν τοὺς Γερμανοὺς νὰ ἀποχωροῦν βαθμιαίως ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Περισσότερον ἀπὸ πάντοτε, κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτὴν καὶ κρίσιμον φάσιν τοῦ Ἀγῶνος τῆς Ἀπελευθερώσεως, ἡ σύνταξις τοῦ Ἐνιαίου Ἐθνικοῦ μας Μετώπου ἦτο ἀπαραίτητος. Ἡ σύνταξις αὕτη συνετελέσθη εὐτυχῶς μὲ τὴν πραγματοποίησιν τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἐθνικῆς Ἐνότητος.

Ἀλλὰ τὸ Ἐνιαῖον Ἐθνικὸν Μέτωπον δὲν ἐπρόκειτο νὰ συνταχθῇ μόνον εἰς τὴν κορυφὴν τῆς πυραμίδος, ἔπρεπε νὰ καταστῇ πραγματικὸν καὶ καθολικόν. Διὰ τοῦτο ἐκρίθη ἐπιβεβλημένον ὅπως κληθοῦν ἐνταῦθα καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἀνταρτικῶν ἐθνικῶν μας δυνάμεων στρατηγοὶ Σαράφης καὶ Ζέρβας. Ἀγγέλλομεν σήμερον τὴν εὐχάριστον εἶδησιν ὅτι ἐπῆλθε πλήρης καὶ πραγματικὴ συμφωνία. Ὑπεγράφησαν κοιναὶ ἀποφάσεις, μὲ τὰς ὁποίας οἱ ἀρχηγοὶ τῶν δυναμικῶν μας ὁργανώσεων ἀνέλαβον προσωπικὴν εὐθύνην ἀπέναντι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγείου διὰ τὴν πιστὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Πατρίδος, διὰ τὴν κατάργησιν τῆς αὐτοδικίας, τὴν τήρησιν τῆς τάξεως

καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς Ἀρχῆς ἐν ὀνόματι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Ἀποτελεῖ καθῆκον μας νὰ ἀπονείμωμεν ἐνώπιον τοῦ Ἑθνους δημόσιον ἔπαινον πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῆς ἐθνικῆς ἀντιστάσεως καὶ νὰ τοὺς παρακαλέσωμεν ὅπως τὸν ἔπαινον τοῦτον διαβιβάσουν καὶ πρὸς τοὺς συναγωνιστάς των. Ἐπέδειξαν ἀμφοτέρω πνεῦμα ἀληθοῦς πατριωτικῆς ἐξάρσεως τεθέντες ἀνεπιφυλάκτως ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγείου.

Οἱ παριστάμενοι ἀντιπρόσωποι τῶν μεγάλων Συμμάχων μας ἐξέφρασαν τὴν εὐχάριστον ἔκπληξιν καὶ τὸν ἀνεπιφύλακτον θαυμασμόν των διὰ τὴν τόσον πραγματικὴν καὶ πλήρη ἐπίτευξιν τῆς ἐθνικῆς μας ἐνότητος.

Τοιοιτοτρόπως οἱ Ἑθνικοὶ μας Ἀγῶνες καθίστανται γόνιμοι. Μὲ ἡνωμένας δυνάμεις ἀντιμετωπίζομεν πλέον τὴν τελευταίαν φάσιν τῆς πάλης διὰ τὴν ἀποκάθαρσιν τῆς ἱερᾶς μας γῆς ἀπὸ τὸ ἄγος τῶν βαρβάρων κατακτητῶν.

2. Ὁ ἐθνικός μας ἀγὼν δὲν διεξάγεται μόνον ἐντὸς τῆς δούλης Πατρίδος. Τὸ ἔνδοξον Πολεμικὸν Ναυτικὸν μας ἐπιτελεῖ ὑπεράνθρωπον ἄθλον. Ἐπὶ τέσσαρα ἔτη παλαίει χωρὶς ἀνάπαυσιν καὶ λαμπρύνει τὸ ἔθνος. Ἀνήκει ἐπίσης μεγάλη τιμὴ καὶ εἰς τὸ Ἐμπορικὸν Ναυτικὸν διὰ τὰς ἐξόχους ὑπηρεσίας καὶ τὰς βαρυτάτας θυσίας του. Αἱ Μοῖραι τῆς Ἀεροπορίας μας εὐρίσκονται σήμερον ὅλαι εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ ἀγῶνος καὶ τιμῶνται κατ'ἐπανάληψιν μὲ τὰς ἡμερησίας διαταγὰς τῶν Συμμάχων ἀρχηγῶν, οἱ ὅποιοι τὰς ἐμφανίζουν ὡς παράδειγμα πρὸς μίμησιν. Ἐχουν πλέον ἐμπνεύσει καθολικὴν ἀναγνώρισιν. Ὑψώνουν μὲ τὰ πτερά των τὴν τιμὴν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἔχομεν ἀκόμη τὸν Ἱερὸν μας Λόχον καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Ἐκστρατευτικὸν Σῶμα εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς στάσεως τοῦ Ἀπριλίου ἀνέθαλεν ἡ Ὁρεινὴ Ταξιαρχία μας. Καὶ προχθὲς μᾶς ἔδωκε τὴν μεγάλην δόξαν τοῦ Ρίμινι, ἡ ὁποία ἀνενέωσε τὸ Ἀλβανικὸν ἔπος καὶ ἐπανέφερε τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῆς παγκοσμίου συμπαθείας.

Τὸ Ἕθνος ὑποκλίνεται εὐλαβῶς ἐνώπιον τῆς ἱερᾶς μνήμης τῶν θυμάτων καὶ ἐκφράζει πρὸς τὰ ἡρωικὰ τέκνα του, τὰ ὁποία μὲ τόσῃν αὐτοθύσιαν τιμοῦν τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα καὶ αὐξάνουν τοὺς τίτλους διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἐθνικῶν μας δικαίων, τὴν βαθεῖαν στοργὴν καὶ εὐγνωμοσύνην του.

3. Οἱ ἐθνικοὶ μας σκοποὶ ἔχουν προσδιορισθῇ εἰς τὸν χάρτην τοῦ Λιβάνου καὶ ἀποτελοῦν κοινὴν πολιτικὴν ὁλὼν τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἐνώσεως. Ἐπιδιώκομεν, συμφώνως πρὸς τὴν διατύπωσιν τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβολαίου, «τὴν πλήρη ἐθνικὴν μας ἀποκατάστασιν καὶ τὴν πλήρη ἀσφάλειαν τῶν νέων συνόρων μας».

Καὶ εἶναι τόσον μεγάλαι αἱ ὑπηρεσίαι τὰς ὁποίας τὸ Ἕθνος προσέφερεν εἰς τὸν κοινὸν Συμμαχικὸν ἀγῶνα καὶ τόσον σκληραὶ αἱ θυσίαι μας ὥστε νὰ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι οἱ μεγάλοι μας Σύμμαχοι θὰ ἱκανοποιήσουν τὰ δίκαια αἰτήματα τῆς Ἑλλάδος. Ἡ δὲ πραγματοποίησις τῆς ἐθνικῆς μας ἐνώσεως ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς πρόσθετον τίτλον ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸ μέλλον τῆς χώρας μας.

Γνωρίζομεν ὅτι ἡ τελευταία στροφὴ τῆς Βουλγαρίας ἐνέπνευσεν ἀνησυχίας εἰς τὸν Λαόν μας. Προσβάλλει ἀληθῶς, καθὼς ἔγραψα καὶ εἰς ἓνα ἐπίσημον κείμενον, τὸ ἡθικὸν συναίσθημα τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων ἡ βουλγαρικὴ στάσις, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ προδοσίαν τῶν φίλων της καὶ ἐμπαιγμὸν τῶν ἐχθρῶν της, καὶ ἡ ὁποία ἐπιδιώκει μὲ μίαν εἰκονικὴν στροφὴν τῆς τελευταίας στιγμῆς νὰ διαφύγῃ τὰς δικαίας κυρώσεις τῶν βαρυτάτων της εὐθυνῶν. Εὐτυχῶς εἶμαι εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ πληροφορήσω τὸ Ἕθνος ὅτι ἀποτελεῖ ἀπόφασιν

ὅλων τῶν μεγάλων Συμμάχων μας ὅπως οἱ Βούλγαροι, ἀμέσως καὶ ἄνευ ὄρων, ἐγκαταλείψουν τὰ ἑλληνικὰ ἐδάφη.

Ὁ Βούλγαρος πρωθυπουργὸς κάμνει προτάσεις συνεργασίας τῶν βαλκανικῶν λαῶν. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι χώρα εἰρηνόφιλος καὶ τίποτε δὲν ἐπιθυμεῖ περισσότερον ἀπὸ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν συνεργασίαν τῶν λαῶν. Ἀλλὰ διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ συνεργασία μὲ τὴν Βουλγαρίαν ὑπάρχουν ὠρισμένοι προϋποθέσεις. Πρέπει προηγουμένως νὰ ἐξοφληθῇ ὁ λογαριασμὸς τοῦ πολέμου. Πρέπει πρῶτον ἡ Ἑλλὰς νὰ κατοχυρώσῃ τὴν πλήρη ἀσφάλειαν τῶν νέων συνόρων της, ὥστε ἡ εὐκόλος εἰσβολὴ νὰ μὴ ἀποτελῇ πειρασμὸν διὰ τοὺς «πατριώτας» τῆς Βουλγαρίας. Δεύτερον, νὰ γίνῃ πλήρης ἐπανόρθωσις τῶν ζημιῶν μας. Δὲν ὑπάρχει καμμία δικαιοσύνη ἡ ὁποία νὰ ἐπιτρέπῃ ὅπως οἱ ἔνοχοι εὐημεροῦν καὶ ὅπως τὰ θύματα κατὰκινῶνται εἰς ἐρείπια. Καὶ τρίτον, θὰ πρέπῃ ἡ Βουλγαρία νὰ ἀναγνωρίσῃ ἀνεπιφυλάκτως τὰ νέα σύνορα καὶ ἐν γένει τὴν κατάστασιν ἡ ὁποία θὰ προκύψῃ ἀπὸ τὸν σημερινὸν πόλεμον. Χωρὶς τὴν πλήρη πραγματοποίησιν αὐτῶν τῶν προϋποθέσεων αἱ προτάσεις συνεργασίας ἀποτελοῦν ἀπλῶς τεχνάσματα διαφυγῆς εὐθυνῶν.

4. Ἀλλὰ ἐκτὸς τῆς ἐθνικῆς ὑπάρχει καὶ ἡ ἐσωτερικὴ ἀνησυχία τοῦ Λαοῦ μας. Ὑπάρχει ἡ ἀγωνία τῆς αὐτοδικίας. Ἄτομα καὶ ὀργανώσεις διεκδικοῦν ὑπὲρ ἑαυτῶν τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλουν κυρώσεις ἐναντίον ἐκείνων τοὺς ὁποίους, κατὰ τὴν κρίσιν των, θεωροῦν ἐνόχους. Ἀνεκοινώσαμεν μὲ τὸ πρῶτον διάγγελμα τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐπαναλαμβάνομεν σήμερον: Ἡ αὐτοδικία εἶναι ἀδίκημα καὶ θὰ τιμωρῆται συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Ποινικοῦ Νόμου. Οὔτε τὰ ἄτομα οὔτε αἱ ὀργανώσεις ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλουν ποινάς. Τὸ δικαίωμα τῆς ἀποδόσεως δικαιοσύνης ἀνήκει μόνον εἰς τὸ Κράτος καὶ θὰ ἀσκῆται ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν διὰ τῶν νομίμων δικαστηρίων.

5. Ὑπάρχει ὁμοῦ καὶ ἡ ἐπιπλοκὴ τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας. Καὶ πρέπει ὀριστικῶς νὰ διαλυθῇ ἡ σύγκρουσις. Ἐπαναλαμβάνομεν ὅσα εἶπομεν εἰς τὸ πρῶτον διάγγελμα: Τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας, ἐφ' ὅσον εὐρίσκονται εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἐχθροῦ, θὰ ἀντιμετωπίζονται ὡς ἐχθρικὰ τμήματα. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἡ σύγκρουσις δὲν εἶναι οὔτε αὐτοδικία οὔτε ἐμφύλιος πόλεμος. Εἶναι ἀπλῶς σύγκρουσις μετὰ τὸν ἐχθρόν. Εἶναι μάχη. Καὶ διὰ τοῦτο παραγγέλλομεν καὶ πάλιν εἰς τοὺς ἄνδρας τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας ὅπως ἐγκαταλείψουν τὰς θέσεις των.

6. Καὶ τώρα μᾶς τίθεται τὸ ἐρώτημα: Τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας ἀποτελοῦν τὸ ἀντίπαλον δέος· ἔπειτα ὁμοῦ ἀπὸ τὴν διάλυσίν των, τὴν ὁποίαν παραγγέλλετε, ἡ ὑλικὴ δύναμις γίνεται ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τῆς μιᾶς πλευρᾶς: Ποῖος τότε θὰ μᾶς σώσῃ ἀπὸ τὸν αἰφνιδιασμόν της;

Ἀπαντῶμεν: Δύο δρόμοι ὑπάρχουν ἐνώπιόν μας. Ὁ πρῶτος ὁδηγεῖ εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς ἐθνικῆς ἐνώσεως καὶ εἰς τὴν συμπαράστασιν τῶν μεγάλων Συμμάχων μας διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πατρίδος καὶ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν ἐρειπίων μας. Ὁ ἄλλος ὁδηγεῖ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, εἰς τὴν συνεργασίαν μετὰ τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας, εἰς τὴν λανθάνουσαν ἀλληλεγγύην μετὰ τὸν κατακτητὴν. Ὁ δεύτερος δρόμος εἶναι ἀπαράδεκτος. Ἀκόμη περισσότερον, εἶναι ἀνύπαρκτος.

Δὲν ὑπάρχει ἐνώπιον τοῦ Ἑθνους παρὰ μόνον ὁ πρῶτος. Καὶ δι' αὐτὸ πρέπει νὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν ἡνωμένοι, ὁμόφωνοι, καταβάλλοντες ὅλας τὰς προσπαθείας μας διὰ νὰ τὸν καταστήσωμεν ὀλιγώτερον δύσκολον. Γνωρίζομεν ὅτι ἐξερχόμεθα ἀπὸ ἓνα ἐμφύλιον πόλεμον. Ἀλλὰ γνωρίζομεν ἐπίσης ὅτι τὸ συμφέρον τοῦ Ἑθνους ὑπαγορεύει τὸν τερματισμόν του. Καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἀγῶνα ἀποδύεται ἡ Κυβέρνησις. Τὰ κηρύγματα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου συνήθως εὐχαριστοῦν περισσότερον, διότι ἀπευ-

θύνονται πρὸς τὰ πάθη. Τὰ κηρύγματα τῆς συναδελφώσεως εἶναι ψυχρά, ἰδίως ὅταν ἀπευθύνονται τὴν ἐπομένην μιᾷ μακρᾷ καὶ σκληρᾷ διαμάχῃς. Ἀλλὰ αὕτῃ ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἀποστολὴ καὶ ἡ εὐθύνη τῆς Ἑγείας: Νὰ ὑπερνικᾷ τὰ ἀνθρώπινα πάθη καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ πρόσταγμα τοῦ γενικοῦ συμφέροντος.

Γνωρίζομεν ἐπίσης ὅτι ὑπάρχουν καχυποψίαι, ἀλλὰ δὲν τὰς συμεριζόμεθα. Εἴμεθα ἀπολύτως πεπεισμένοι διὰ τὴν πλήρη εἰλικρίνειαν ὅλων τῶν συναδέλφων μας εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ συγκεκριμένως τῶν ὑπουργῶν τῆς Ἀκρας Ἀριστερᾶς. Καταβάλλουν καὶ αὐτοί, ὅπως καὶ ἡμεῖς, εἰλικρινῶς πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ εὐοδωθοῦν οἱ κοινοὶ μας σκοποί.

Ἀλλὰ ὀφείλομεν νὰ ὁμιλήσωμεν συγκεκριμένως καὶ διὰ τὴν ἀνησυχίαν τῆς ἐπαναστατικῆς καταλήψεως τῆς ἐξουσίας. Ἐκδηλοῦται ὁ φόβος μήπως ἡ ὀργάνωσις τῆς Ἀκρας Ἀριστερᾶς ἐπιδιώξῃ ἀρπαγὴν τῆς Ἀρχῆς. Ὁ φόβος εἶναι ἀσύστατος. Εἴμαι ἐξουσιοδοτημένος ἀπὸ ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς συναδέλφους εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ παράσχω τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι πᾶσαι αἱ δυναμικαὶ ὀργανώσεις, καὶ τὸ ΕΑΜ καὶ τὸ ΕΛΑΣ καὶ τὸ ΕΔΕΣ καὶ αἱ λοιπαὶ ἐθνικαὶ ὀργανώσεις μας, θὰ πειθαρχήσουν ἀπολύτως εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Ἑθνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγεῖου.

Γνωρίζομεν τὸ βάρος τῆς ὑποσχέσεως τὴν ὁποίαν παρέχομεν. Ἀλλὰ θεωροῦμεν καθήκον μας ἐνώπιον τοῦ Ἑθνους νὰ ἀναλάβωμεν ὁλόκληρον τὴν εὐθύνην. Μόνον τοιοῦτοτρόπως ἐλπίζομεν ὅτι θὰ διαλυθοῦν αἱ καχυποψίαι, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν πρόσθετον παράγοντα συγχύσεως τῆς καταστάσεως.

7. Στρατιωτικὸς Διοικητὴς Ἀττικῆς ἔχει ὀρισθῇ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον ὁ στρατηγὸς Σπηλιωτόπουλος. Τὸν διορισμὸν του ἀνεγνώρισαν ἐπίσης ὁμοφώνως καὶ οἱ στρατηγοὶ

Σαράφης καὶ Ζέρβας. Τὸ Ἐνιαῖον Ἐθνικὸν Μέτωπον εἰς τὴν πρωτεύουσαν ὀφείλει νὰ τεθῇ ἀνεπιφυλάκτως ὑπὸ τὰς διαταγὰς του. Μόνον τοιοῦτοτρόπως θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ εὐδωθῇ ἡ ἀποστολή του, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τοῦ Συμμάχου Ἀρχιστρατήγου, εἰς τὴν αὐστηρὰν τήρησιν τῆς τάξεως καὶ εἰς τὴν κατάληψιν τῆς ἐξουσίας ἐν ὀνόματι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία ὀλίγον μετὰ τὴν Ἀπελευθέρωσιν θὰ εὐρίσκεται εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἀπευθυνόμεθα διὰ τοῦτο ἰδιαίτερος πρὸς τὰ μέλη ὅλων τῶν δυναμικῶν μας ὁργανώσεων. Τοὺς ἐθαυμάσαμεν εἰς τὸ παρελθὸν διὰ τὸ θάρρος των, διὰ τὴν πίστιν των εἰς τὸν Ἀγῶνα, διὰ τὴν αὐτοθυσίαν των ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ. Τοὺς ζητοῦμεν σήμερον νὰ μᾶς δώσουν τὴν εὐκαιρίαν νὰ τοὺς θαυμάσωμεν καὶ διὰ τὴν πειθαρχίαν των, διὰ τὴν πιστὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, εἰς τὴν ὁποίαν μετέχουν οἱ ἀρχηγοὶ των. Αὕτῃ εἶναι ἡ ὑπηρεσία τὴν ὁποίαν σήμερον ἡ Πατρίς τοὺς ζητεῖ. Καὶ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι θὰ τὴν πράσξουν.

Γνωρίζομεν τὴν ἐπαναστατικὴν των ὁρμήν. Γνωρίζομεν ὅτι τὰ ἠθικὰ αἰτήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ σήμερον εἶναι ἀκόμη σφοδρότερα καὶ ἀπὸ τὰς σκληρὰς ὑλικὰς του ἀνάγκας. Καὶ διὰ τοῦτο εἶπαμεν εἰς τὸν Λίβανον: «Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὴν Ἑλλάδα θὰ γίνῃ. Τὸ ζήτημα μόνον εἶναι ἂν θὰ γίνῃ ἀπὸ τὸν Λαὸν ἐναντίον τοῦ Κράτους ἢ ἀπὸ τὸ Κράτος ἐν ὀνόματι τοῦ Λαοῦ.» Τὸ χρέος μας εἶναι νὰ γίνωμεν ἡ Ἐθνικὴ Κυβέρνησις ἡ ὁποία, ἐν ὀνόματι τοῦ Λαοῦ, θὰ πραγματοποιήσῃ τὴν εἰρηνικὴν ἐπανάστασιν. Καὶ τὰ συνθήματα θὰ εἶναι: «Ἐλευθερία, Ἐθνικὴ Νέμεσις καὶ Κοινωνικὴ Δικαιοσύνη». Καὶ αὕτῃ εἶναι σήμερον ἡ ἀπόφασις τῆς Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἐνώσεως.

Ἀλλὰ θέλομεν ἐπίσης ν' ἀπευθυνθῶμεν καὶ πρὸς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι βυρσοδομοῦν, ἐνεδρεύουν καὶ ἐτοιμάζον-

ται νὰ ἐμφανισθοῦν ὡς σωτῆρες. Τοὺς εἰδοποιοῦμεν, πρὸς τὸ συμφέρον των, ν' ἀποσυρθοῦν τὸ ταχύτερον εἰς τὴν ἀφάνειαν. Κάθε ἐγχείρημα βίας θὰ συντριβῇ.

Εἶναι σήμερον, ἀπὸ τὴν Ξένην, ἡ τελευταία φορὰ κατὰ τὴν ὁποίαν ἀπευθυνόμεθα πρὸς τὸ Ἕθνος. Εὐρισκόμεθα εἰς τὴν Ἰταλίαν ὅπου κυματίζει ἡ Κυανόλευκος. Ἀλλὰ ἐλάχιστος εἶναι ἀκόμη ὁ χρόνος ὁ ὁποῖος μᾶς χωρίζει. Ἐντὸς ὀλίγου ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως θὰ εὐρίσκεται εἰς τὴν Πατρίδα. Ὑπὸ τὸ κράτος τῆς βαθυτάτης αὐτῆς συγκινήσεως ἀπευθύνομεν ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν πρὸς τὸ Ἕθνος.

Η ΔΟΞΑ ΤΟΥ ΡΙΜΙΝΙ

Ἰταλία, Σεπτέμβριος 1944

Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν Γεώργιος Παπανδρέου ἀπέστειλε τὰ ἀκόλουθα τηλεγραφήματα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Ὀρεινὴν Ταξιαρχίαν, τὸ πρῶτον μετὰ τὰς ἀρχικὰς τῆς ἐπιτυχίας καὶ τὸ δεύτερον μετὰ τὴν νίκην τοῦ Ρίμινι :

I

Παρακολουθοῦμεν μὲ βαθυτάτην συγκίνησιν τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας σας εἰς τὸ πλευρὸν τῶν Μεγάλων Συμμάχων μας. Τὸ Ἔθνος εἶναι ὑπερήφανον διὰ τὰ ἥρωικὰ τέκνα του. Ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ ἀπολογισμοῦ διὰ τὸν σημερινὸν ἐπικὸν ἀγῶνα τῆς Ἀνθρωπότητος ἐναντίον τῶν Βαρβάρων, ἡ Ὀρεινὴ Ταξιαρχία μας θὰ εὕρεται μεταξὺ τῶν πρώτων εἰς τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων καὶ τὰς δέλτους τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας.

II

Ἐκρατήσατε τὸν λόγον σας. Ἀνενεώσατε τὸ Ἀλβανικὸν ἔπος. Ἡ δόξα τοῦ Ρίμινι στεφανώνει τὰ λαμπρὰ μέτωπά σας. Ἐν ὀνόματι τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος σᾶς εὐχαριστοῦμεν καὶ ἀπονέμομεν εἰς τὰς ἐνδόξους σημαίας σας τὸν Ταξιάρχην τοῦ Ἀριστείου Ἀνδρείας. Ζήτω ἡ Αἰωνία Ἑλλάς.

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΤΗΣ ΝΕΑΠΟΛΕΩΣ

Ἰταλία, Ὀκτώβριος 1944

Τὴν 8 Ὀκτωβρίου 1944 ὁ Βρετανὸς Πρωθυπουργὸς Τσώρτσιλ καὶ ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ἦντεν, μεταβαίνοντες εἰς Μόσχαν, ἤλθον εἰς τὴν Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας, ὅπου συνηνητήθησαν μὲ τὸν Πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ὁ Ἕλλην Πρωθυπουργὸς εὗρε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκφράσῃ καὶ προφορικῶς τὴν ἀγωνίαν τοῦ ἔθνους διὰ τὴν δυστροπίαν τῶν Βουλγάρων ὅπως ἐγκαταλείψουν τὰ ἑλληνικὰ ἐδάφη καὶ ἐπεκαλέσθῃ τὴν ἄμεσον αὐτῶν ἐπέμβασιν. Οἱ Βρεττανοὶ Ἠγέται παρέσχον καὶ πάλιν τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι τὸ ζήτημα θὰ ἐρρυθμίζετο ὀριστικῶς καὶ ἀμέσως. Ὄντως δέ, ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν συνάντησιν τῶν Ἠγετῶν τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, ἐδόθησαν κατηγορηματικαὶ διαταγαὶ διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τῶν ἑλληνικῶν ἐδαφῶν, πρὸς τὰς ὁποίας καὶ ἠναγκάσθησαν οἱ Βούλγαροι νὰ συμμορφωθοῦν. Μεταξὺ τῶν θεμάτων, τὰ ὁποῖα συνεζητήθησαν κατὰ τὴν συνάντησιν, ὁ Ἕλλην Πρωθυπουργός, ἀφοῦ ἔδωκε τὴν εἰκόνα τῆς ἐσωτερικῆς μας καταστάσεως, ἀνέπτυξε διὰ μακρῶν τὴν ἐπείγουσαν ἀνάγκην τῆς ἀποστολῆς Συμμαχικῶν δυνάμεων εἰς τὴν Ἑλλάδα, τῆς δημιουργίας Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, καθὼς καὶ τῆς ἐπαρκοῦς βοήθειας διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνόρθωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Κατὰ τὴν συνάντησιν αὐτὴν ἐγένετο ἐπίσης ἀποφασιστικὴ συζήτησις ἐπὶ τοῦ Πολιτειακοῦ ζητήματος. Δημοσιεύομεν κατωτέρω περικοπὰς τοῦ σχετικοῦ Ὑπομνήματος, τὸ ὁποῖον ἐπέδωκεν εἰς τοὺς Βρεττανοὺς Ἠγέτας ὁ Ἕλλην Πρωθυπουργὸς καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἐξαιρετικὴ σημασία ἐγκεῖται ὅχι μόνον εἰς τὴν πλήρη διαπίστωσιν τῆς ὑφισταμένης πραγματικῆς καταστάσεως ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πρόβλεψιν τῶν γεγονότων τὰ ὁποῖα βραδύτερον ἐπηκολούθησαν :

...Ἡ Ἑθνικὴ μας Ἐνωσις ἔχει ἤδη συντελεσθῇ μὲ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος. Ἐλπίζω ὅτι τὸ ἔθνος θὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν δουλείαν ὁμαλῶς καὶ θὰ συντελεσθῇ ἀναιμάκτως ἡ Ἀπελευθέρωσις. Τοῦτο εἶναι οὐσιῶδες, ἀλλὰ ὅχι ὀριστικόν. Τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα δια-

θέτει σήμερον δυναμικὴν ὑπεροχὴν χάρις εἰς τὰς ὁργανώσεις ΕΑΜ-ΕΛΑΣ. Ὅπως ἐπανειλημμένως εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξηγήσω, ἡ Ἑλλὰς ἀποτελεῖται σήμερον ἀπὸ μίαν μεγάλην ἀφωπλισμένην πλειοψηφίαν καί, ἀφ' ἑτέρου, ἀπὸ τὴν ἔνοπλον μειοψηφίαν τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος. Ἐξ ἄλλου, ἡ προσαρμογὴ τοῦ Κ.Κ.Ε. εἰς τὴν Ἑθνικὴν Ἐνωσιν ἔχει συντελεσθῇ ὑπὸ τὴν σιωπηρὰν προϋπόθεσιν τῆς παρουσίας ἐν Ἑλλάδι σημαντικῶν Βρεττανικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων. Ἐὰν διεπιστοῦτο ὅτι ὁ ὅρος οὗτος δὲν ὑφίσταται, ὑπάρχει φόβος ὅτι τὸ Κ.Κ.Ε. θὰ θέσῃ εἰς ἐνέργειαν, κατὰ τρόπον συγκεκαλυμμένον ἢ ἀπροκάλυπτον, τὴν ὑλικὴν του δύναμιν διὰ νὰ γίνῃ κύριον τῆς καταστάσεως.

Τὰ ἀκόλουθα μέτρα εἶναι ἀπαραίτητα πρὸς ἀποτελεσματικὴν ἀντιμετώπισιν τῆς κρισίμου ταύτης καταστάσεως:

1. Ἡ ἄμεσος ἀποστολὴ σημαντικῶν Βρεττανικῶν δυνάμεων εἰς Ἑλλάδα.

. . . . .

2. Ἡ ἄμεσος δημιουργία τακτικοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ.

Ὁ πρῶτος λόγος τῆς δημιουργίας Ἑθνικοῦ Στρατοῦ ἔγκειται εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ἑθνους νὰ συνεχίσῃ τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὸν κοινὸν Συμμαχικὸν Ἀγῶνα. Καὶ ἔγκειται ἐπίσης εἰς τὴν ἀνάγκην ὅπως, ἐφόσον αἱ βουλγαρικαὶ προθέσεις ἐμπνέουν ἀνησυχίαν, ὁ Ἑθνικὸς Στρατὸς ἀποτελῇ μίαν πρόσθετον ἐγγύησιν διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἐθνικῶν μας δικαίων.

Ἀλλὰ ὁ Ἑθνικὸς μας Στρατὸς εἶναι ἐπίσης ἀπαραίτητος ὥς ἐγγύησις διὰ τὴν ἐσωτερικὴν τάξιν, τὴν ἀτομικὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν τοῦ Λαοῦ μας, πρὸς πραγματικὴν λειτουργίαν τῆς Δημοκρατίας.

Διὰ νὰ καταστῇ τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος αὐτοδύναμον καὶ νὰ ἡμπορῇ ἡ πλειοψηφία νὰ κυβερνᾷ συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς Δημοκρατίας, χωρὶς νὰ εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τῶν πραξικοπημάτων τῆς ἐνόπλου μειοψηφίας, πρέπει τὸ Κράτος νὰ διαθέτῃ μίαν πραγματικὴν δύναμιν ἢ ὅποια θὰ ἀνήκῃ καὶ θὰ ὑπακούῃ εἰς αὐτό.

Διὰ νὰ ὁργανωθῇ ὁμως τακτικὸς στρατός, ἐπὶ τῇ βάσει κανονικῆς ἐπιστρατεύσεως, χρειάζεται ἱματισμὸς καὶ ὅπλισμός. Ἀπὸ μακροῦ ἔχω ὑποβάλει εἰς τὴν Βρετανικὴν Κυβέρνησιν τοιαύτην αἴτησιν χωρὶς μέχρι τοῦδε νὰ ὑπάρχῃ ἀπάντησις. Ἐπαναλαμβάνω τὴν αἴτησίν μου καὶ παρακαλῶ νὰ μοῦ ἐπιτραπῇ ὅπως ἐπιμείνω ἵνα ἐγκριθῇ καὶ πραγματοποιηθῇ, δεδομένης τῆς θεμελιώδους σημασίας της.

3. Ὁ πλήρης ἐφοδιασμὸς τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν οἰκονομικὴν της ἀποκατάστασιν καὶ τὴν ἐπάνοδον εἰς συνθήκας ὁμαλῆς ζωῆς.

Οἱ Σύμμαχοι Ἠγέται καὶ ἡ δημοσία γνώμη τῶν χωρῶν των ἐπανειλημμένως διεκήρυξαν τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας καὶ τὰς μεγάλας θυσίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Κατὰ συνέπειαν, εὐλόγως ἀνεμένομεν ἐξαιρετικὴν μέριμναν διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν ἐρειπίων μας. Ἐν τούτοις διαπιστοῦται ὅτι αἱ προβλεπόμεναι βοήθειαι ἀπὸ τὰς σχετικὰς Συμμαχικὰς ὁργανώσεις εἶναι ἐντελῶς ἀνεπαρκεῖς.

Προφανῶς καὶ ἡ περίπτωσις τῆς Ἑλλάδος κρίνεται μὲ τὸ αὐτὸ μέτρον ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι χῶραι τῆς κατεχομένης Εὐρώπης. Τοιαύτη ὁμως κρίσις δὲν εἶναι δικαία. Ἡ Ἑλλὰς ἀποτελεῖ μοναδικὴν περίπτωσιν, λόγῳ καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν θυσιῶν της, καὶ ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν ἔπρεπε νὰ ἐξετασθῇ.

Ἡ πλέον στοιχειώδης δικαιοσύνη ἐπιβάλλει τὴν ἐπείγουσαν ἀνόρθωσιν τῆς Χώρας μας. Ἐπειδὴ ὁ Λαὸς μας θὰ αἰσθανθῇ βαθεῖαν καὶ πικρὰν ἀπογοή-

τευσιν ὅταν ἀναγκασθῇ νὰ διαπιστώσῃ ὅτι ἐκεῖ-
νοι, οἱ ὅποιοι τὸν ἐτίμησαν μὲ ἀφθόγους ἐπαί-
νους, τοῦ ἀρνοῦνται μετὰ τὴν Ἀπελευθέρωσιν τὰ
μέσα τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς ἀνορθώσεως.

Τοιαύτη ὁμως οἰκονομικὴ ἀποκατάστασις τῆς Ἑλ-
λάδος δὲν ἤμπορεῖ νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν πρωτοβουλίαν
τῶν ὑφισταμένων εἰδικῶν Συμμαχικῶν ὁργανώσεων,
ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὴν προσωπικὴν ἐπέμβασιν τῆς Συμμα-
χικῆς πολιτικῆς Ἡγεσίας.

Ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας μας θ' ἀπο-
τελέσῃ ἓνα ἀπὸ τοὺς κυρίους παράγοντας τῆς ὁμαλῆς
πολιτικῆς ζωῆς. Ἀντιθέτως, ἡ κοινὴ δυστυχία θὰ
δημιουργήσῃ τοὺς ὅρους καὶ τὴν πρόφασιν τῆς
ἀναρχικῆς ἀποσυνθέσεως καὶ ἐπικρατήσεως.

Α Θ Η Ν Α Ι

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1944 – ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1945

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ

ΑΘΗΝΑΙ · 18 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ · 1944

Ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως, ὅπως ἐθεμελιώθη μὲ τὰ Σύμφωνα τοῦ Λιβάνου καὶ τῆς Καζέρτα, εὗρε τὴν πλήρη δικαίωσίν της μὲ τὸ «θαῦμα» τῆς ἀναιμάκτου ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν 8 Ὀκτωβρίου 1944, μεταβαίνοντες εἰς Μόσχαν, εἶχον διέλθει ἐξ Ἰταλίας, ὅπου συνηντήθησαν μὲ τὸν Ἑλληνα Πρωθυπουργόν, οἱ Βρεττανοὶ Ἡγέται Τσώρτσιλ καὶ Ἡντεν. Τὴν 11 Ὀκτωβρίου διῆλθεν ἐπίσης ἐκ Νεαπόλεως ὁ Διάδοχος Παῦλος, ἐπιστρέφων ἐκ Λονδίνου, καὶ ἔσχε μακρὰν συνάντησιν μὲ τὸν Γ. Παπανδρέου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐπεβεβαιώθη πάλιν ἡ συμπεφωνημένη ρύθμισις τοῦ Πολιτειακοῦ ζητήματος, ὑπὸ τὴν ἐννοίαν ὅτι ὁ Βασιλεὺς, μέχρι τοῦ δημοψηφίσματος, θὰ παρέμενεν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, μεριμνῶν ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων.

Τὴν ἐπομένην, Πέμπτην 12 Ὀκτωβρίου, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν Κάβα ντεϊ Τιρέννι διὰ Τάραντα. Ἦτο ἡ ἐκκίνησις πρὸς ἐπιστροφὴν εἰς τὴν ἀπελευθερουμένην Πατρίδα... Εἰς τὸν Τάραντα παρέμεινε μέχρι τῆς Κυριακῆς 15 Ὀκτωβρίου, ὁπότε ἐπέβη τοῦ Καναδικοῦ «Πρίγκηψ Δαβίδ», τὸ ὁποῖον, συνοδευόμενον ὑπὸ Βρετανικῶν πολεμικῶν, ἔφθασεν εἰς Πόρον. Ἐκεῖ, τὴν 17 Ὀκτωβρίου, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐπέβη τοῦ «Ἀβέρωφ», ὁ ὁποῖος τὴν πρωΐαν τῆς Τετάρτης 18 Ὀκτωβρίου εἰσῆλθεν εἰς τὸν Πειραιῶν λιμένα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Ἡ ὑποδοχὴ τὴν ὁποίαν ἐπεφύλαξεν ὁ Λαὸς τῆς Πρωτευούσης εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἀπελευθερώσεως ὑπῆρξε χωρὶς προηγούμενον εἰς τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τῆς Χώρας. Τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ εὗρίσκετο εἰς τὰς ὁδοὺς, τοὺς ἐξώστας καὶ τὰς στέγας, ὁπόθεν τὴν ἐευφῆμει καὶ ἔρραινε μὲ ἄνθη. Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου καὶ ὁ Στρατηγὸς Σκόμπι ἐπέβαινον τῆς πρώτης ἀνοικτῆς ἀμάξης, ἀνταποδίδοντες τοὺς χαιρετισμοὺς τοῦ ἐνθουσιῶντος Λαοῦ.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, συμφώνως πρὸς τὸ πρόγραμμα, ἀνῆλθε πρῶτον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ὅπου ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Ἀπελευθερώσεως ὕψωσε τὴν Ἑλληνικὴν Σημαίαν, ζητωκραυγᾶσας ὑπὲρ τῆς Αἰωνίας Ἑλλάδος. Κατόπιν μετέβη εἰς τὴν Μητρόπολιν, ὅπου ἐψάλη Δοξολογία ἐπὶ τῇ Ἀπελευθερώσει, καὶ ὁ Μακαριώτατος Ἀρ-

χιεπίσκοπος προσεφώνησε τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, εὐλογήσας τὸ ἔργον αὐτῆς.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς Δοξολογίας ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις μετέβη εἰς τὴν Πλατείαν τοῦ Συντάγματος, ὅπου, ἀπὸ τὸν ἐξώστην τοῦ Ὑπουργείου τῆς Συγκοινωνίας, ὁ Πρωθυπουργὸς ἐξεφώνησε τὸν λόγον τῆς Ἀπελευθερώσεως ἐν μέσῳ τῶν ἐπευφημιῶν τοῦ ἀπείρου πλήθους. Διεπιστώθη ἐν τούτοις, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ λόγου του, ἡ παρουσία ἐγκαθέτων ὁμάδων τοῦ ΕΑΜ, αἱ ὁποῖαι, διακόπτουσαι, ἐκραύγαζον τὰ εἰδικὰ συνθήματα τῆς ὁργανώσεως. Τοιουτοτρόπως ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἐγινε σαφὴς ἡ σοβοῦσα πάλῃ μεταξὺ τῆς Ἑθνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Ἀκρας Ἀριστεράς.

Ὁ λόγος τῆς Ἀπελευθερώσεως ἔχει ὥς ἐξῆς :

Ἀσπαζόμεθα τὴν ἱερὰν γῆν τῆς Ἑλευθέρας Πατρίδος... Οἱ Βάρβαροι, ἀφοῦ ἐβεβήλωσαν, ἐπυρπόλησαν καὶ ἐδήωσαν, ἐπὶ τρία καὶ ἥμισυ ἔτη, πιεζόμενοι πλέον ἀπὸ τὴν συμμαχικὴν νίκην καὶ τὴν ἐθνικὴν μας ἀντίστασιν τρέπονται εἰς φυγὴν. Καὶ ἡ Κυανόλευκος κυματίζει μόνη εἰς τὴν Ἀκρόπολιν...

Ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἱστορίας οἱ ἑλληνικοὶ αἰῶνες πανηγυρίζουν τὴν ἐπάνοδον τῆς Ἑλευθερίας εἰς τὴν ἀρχαίαν Πατρίδα της. Καὶ στεφανώνουν τὴν Γενεάν μας. Διότι ὁλόκληρος ὁ Λαὸς μας ὑπῆρξεν ἀγωνιστὴς τῆς Ἑλευθερίας. Δὲν εὐρίσκεται ἀσφαλῶς εἰς τὴν κατεχομένην Εὐρώπην ἄλλο παράδειγμα τόσης καθολικῆς ἀντιστάσεως καὶ τόσης ἀκλονήτου αἰσιοδοξίας διὰ τὴν τελικὴν Νίκην.

Ἀλλὰ πρὸς Σὲ περισσότερον, Λαὲ τῶν Ἀθηνῶν, Λαὲ τῆς περιφερείας τῆς Πρωτευούσης, ἀνήκει ὁ ἐθνικὸς ἔπαινος. Ἐδῶ ἐπάλλετο ἡ ἀδάμαστος καρδιά τῆς Ἑλλάδος. Ἐδῶ ἦσαν εὐτυχεῖς ὅσοι ἐπροκινδύνευαν καὶ κατεθλίβοντο, ὅσοι δὲν εἶχαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ κινδυνεύσουν...

Καὶ πρὸς Σᾶς, Νέοι καὶ Νέαι, ἐκφράζομεν τὸν θαυμασμόν μας. Εἵχατε μεταβάλει εἰς καθημερινὴν συνήθειαν τὴν πρόκλησιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὴν περιφρόνησιν

τοῦ θανάτου. Ἐμπρὸς εἰς τὰ στόμια τῶν πολυβόλων του ἐξητωκραυγάζατε τὴν Ἑλλάδα!

Ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς ἔχει καταστῆ ἄξιος τῆς Πατρίδος. Μὲ τὸ πέρασμα τῶν καιρῶν, εἰς τὸ περίλαμπρον ἔπος τῆς Ἀλβανίας θὰ προστεθῇ καὶ ὁ μῦθος τῆς καθολικῆς ἀντιστάσεως...

Ἀπειρα ὅμως ὑπῆρξαν τὰ θύματα τῶν Βαρβάρων... Ὑποκλινόμεθα εὐλαβῶς ἐνώπιον τῶν ὀνομαστῶν καὶ ἀνωνύμων μαρτύρων τῆς Ἐλευθερίας. Εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἑθνους αἰωνία θὰ εἶναι ἡ μνήμη των...

Καὶ ἐκτὸς τῆς δούλης Πατρίδος, εἰς τὸ κοινὸν Συμμαχικὸν μέτωπον τῆς Ἐλευθερίας, τὰ τέκνα τῆς Ἑλλάδος ἐξηκολούθησαν τὸν ἀγῶνα. Καὶ τὸ Πολεμικὸν καὶ τὸ Ἐμπορικὸν Ναυτικὸν μας ἐπὶ τέσσαρα ἔτη μάχονται, προσφέρουν σκληροτάτας θυσίας καὶ ἐπιτελοῦν ἥρωικὰ κατορθώματα.

Καὶ ἡ ἀπαράμιλλος Ἀεροπορία μας εὐρίσκεται εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν καὶ θεωρεῖται ἀπὸ τὴν συμμαχικὴν ἡγεσίαν ὑπόδειγμα.

Καὶ ὁ στρατὸς μας τῆς Μέσης Ἀνατολῆς μᾶς ἔδωσε τὸ Ἑλ-Ἀλαμέϊν, τὸν Ἱερὸν Λόχον καί, προχθές, τὴν δόξαν τοῦ Ρίμινι. Ἡ ἔλευθέρα Πατρίς ἀναμένει μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν τὰ ξενητεμένα παιδιὰ της, τὰ ὁποῖα σήμερον μὲ τόσην ἀκαταμάχητον νοσταλγίαν στρέφουν πρὸς τὰς ἀκτὰς μας ἀνυπόμονα τὰ ὑγρὰ βλέμματά των...

Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς μεγάλης αὐτῆς Ἑθνικῆς χαρᾶς ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀπευθύνωμεν εὐγνώμονα χαιρετισμὸν καὶ πρὸς τοὺς Μεγάλους Συμμάχους μας. Ὑπῆρξαν σταθεροὶ καὶ θερμοὶ παραστάται μας καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος. Καὶ εἰς ἡμέρας δοκιμασίας καὶ εἰς ἡμέρας χαρᾶς εὐρίσκοντο εἰς τὸ πλευρόν μας. Ὅταν ὁ κατακλυσμὸς τῶν Βαρβάρων ἐκάλυπτε τὴν Πατρίδα μας καὶ οἱ στρατιῶται τῆς Μεγάλης Βρετανίας

ἐγκατέλειπαν τὴν Ἑλλάδα, μᾶς ὑπεσχέθησαν ὅτι θὰ ἐπανεέλθουν ἐλευθερωταί. Καὶ σήμερον τηροῦν τὸν λόγον των. Τοὺς ἐκφράζομεν τὴν βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἑθνους.

I. Ο ΑΓΩΝ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Ἀλλὰ ὁ ἀγὼν συνεχίζεται. Οἱ Βάρβαροι ὑπάρχουν ἀκόμη εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ τὸ μέτωπον τῆς Ἐλευθερίας δίδει τὴν τελευταίαν του μάχην ἐναντίον τοῦ Ναζισμοῦ. Εἰς τὴν τελικὴν αὐτὴν φάσιν τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἐλευθερίας ἐναντίον τῆς Βαρβαρότητος, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀκόμη καὶ οἱ χθεςινοὶ ἡττημένοι προσπαθοῦν νὰ παρεμβληθοῦν, παριστάνοντες τοὺς «συνεμπολέμους», ἡ Ἑλλάς, ὁ ἔνδοξος πρωταγωνιστής, δὲν δύναται ν' ἀπουσιάσῃ. Μέχρι τῆς τελικῆς νίκης θὰ εἴμεθα συμπαραστάται τῶν Μεγάλων Συμμάχων μας.

II. Η ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΟΣ

Ἡ Κυβέρνησις, ἐπανερχομένη εἰς τὴν Ἐλευθέραν Πατρίδα, ὀφείλει νὰ λογοδοτήσῃ διὰ τὸ παρελθὸν καὶ νὰ χαράξῃ τὰς κατευθύνσεις τοῦ μέλλοντος.

Ἀχάριστος εἶναι σήμερον ἡ ἀναδρομὴ εἰς τὸ παρελθόν. Ἀρκούμεθα εἰς τὴν διαπίστωσιν ὅτι ἐκληρονομήσαμεν ἐρείπια εἰς τὴν Μέσσην Ἀνατολὴν καὶ ἔνοπλον διαίρεσιν εἰς τὴν δούλην Πατρίδα... Σύμφωνα μὲ τὸν πικρὸν λόγον τοῦ ἡγέτου τῆς Μεγάλης Βρετανίας «ἡ αἴγλη τῆς Ἑλλάδος εἶχεν ἀμαυρωθῇ».

Καὶ σήμερον ἡ Κυβέρνησις, εὐρισκομένη ἐνώπιον τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διακηρύξῃ ὅτι καὶ ἡ συμμαχικὴ θέσις τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἐπανεύρει τὴν παλαιάν της αἴγλην. Καὶ αἱ ἔνοπλοι δυνάμεις μας, παλλόμεναι ἀπὸ πίστιν πρὸς τὴν Πατρίδα, καθ' ἡμέραν δοξάζονται. Καὶ ἡ σημερινὴ πάνδημος συγκέντρωσις ἀποδεικνύει ὅτι ἔχομεν ὑπερνικήσει τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ ὅτι ἔχει ἐπιβληθῇ ἡ ἰδέα τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως.

Περὶ σσότερον ὁμως ἐνδιαφέρει τὸ μέλλον...

III. ΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ. ΕΘΝΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Λιβάνου διεκηρύξαμεν ὅτι κύριος σκοπὸς τῆς Κυβερνήσεως εἶναι ἡ Ἑθνικὴ Ἀπελευθέρωσις καὶ Ἀποκατάστασις. Ἡ Ἑθνικὴ Ἀπελευθέρωσις, εὐτυχῶς, συντελεῖται. Ὑπολείπονται ἀκόμῃ εἰς τὴν Χώραν μας βάρβαροι, ἀλλὰ δὲν εἶναι μακρὰν ἡ ἡμέρα τῆς πλήρους ἀπολυτρώσεως.

Οἱ Βούλγαροι εἶχαν ἐλπίζει ὅτι μὲ τὰ τεχνάσματα τῆς τελευταίας στιγμῆς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐξαπατήσουν τοὺς Συμμάχους καὶ νὰ παραμείνουν εἰς τὰ ἱερά μας ἐδάφη. Μὲ τὸ διάγγελμα τῆς 28 Σεπτεμβρίου ἐξ Ἰταλίας εἶχαμεν ἤδη ἐξαγγεῖλει ὅτι «ἀποτελεῖ ἀπόφασιν ὅλων τῶν Μεγάλων Συμμάχων μας, καὶ τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας, ὅπως οἱ Βούλγαροι ἀμέσως, ἄνευ ὁρων καὶ ἄνευ συζητήσεων ἐγκαταλείψουν τὰ ἑλληνικὰ ἐδάφη». Καὶ ἡ διαβεβαίωσίς μας, ἐν τῷ μεταξύ, ἔχει ἐπαληθεύσει. Οἱ Βούλγαροι διετάχθησαν καὶ ἠναγκάσθησαν ν' ἀποδεχθοῦν ὅπως ἐντὸς δέκα πέντε ἡμερῶν ἐγκαταλείψουν τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην, εἰς τὰς ὁποίας ἀπεστάλησαν ἤδη Ὑπουργοὶ ἀντιπρόσωποι τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν ἐγκατάστασιν Ἑλληνικῶν Ἀρχῶν.

Πρὸς τὰ θύματα τῶν βαρβάρων τῆς Βαλκανικῆς, τοὺς ἀδελφούς μας τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης, εἴτε εὐρίσκονται εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Βουλγαρίας, εἴτε εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, εἴτε παρέμειναν ἐπὶ τόπου καὶ ἐδοκιμάσθησαν περισσότερο, ἢ Κυβέρνησις, συμεριζομένη τὴν βαθυτάτην ἐθνικὴν των συγκίνησιν, παρέχει τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι θὰ εἶναι στοργικὸς συμπαραστάτης διὰ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὰς ἐρημωθείσας ἐστίας των καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς οἰκονομικῆς των ζωῆς.

Ἀλλὰ σκοπὸς μας δὲν εἶναι μόνον ἡ Ἑθνικὴ Ἀπελευθέρωσις. Εἶναι ἐπίσης καὶ ἡ Ἑθνικὴ μας Ὀλοκλήρωσις. Τὸ Συμβόλαιον τοῦ Λιβάνου, τὸ ὁποῖον ἔχουν συνυπο-

γράψει ὅλα τὰ κόμματα ὅσα μετέχουν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ὀρίζει ὡς περιεχόμενον τοῦ ἐθνικοῦ μας προγράμματος «τὴν πλήρη ἐθνικὴν μας ἀποκατάστασιν καὶ τὴν πλήρη ἀσφάλειαν τῶν νέων συνόρων μας».

Ἡ Βόρειος Ἡπειρος ἀποτελεῖ ἀναπόσπαστον τμῆμα τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἔχει προσφάτως καθαγιασθῇ καὶ ἀπὸ τοὺς τάφους τῶν ἡρώων μας. Τὰ Δωδεκάνησα θὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἀλλὰ ὑπάρχει ἐπὶ πλεόν καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ἀσφαλείας. Γνωρίζομεν ὅτι, χωρὶς καθολικὸν σύστημα Ἀσφαλείας, ἡ τοπικὴ ἀσφάλεια τῶν συνόρων δὲν ἡμπορεῖ ν' ἀποτελέσῃ ἐπαρκῆ ἐγγύησιν. Ἐφ' ὅσον ὅμως καὶ μετὰ τὴν καθιέρωσιν τοῦ συστήματος τῆς γενικῆς ἀσφαλείας πρόκειται νὰ διατηρηθοῦν τὰ σύνορα τῶν Κρατῶν, καὶ ἡ Ἑλλὰς θὰ διατηρήσῃ τὰ σύνορά της καὶ θὰ διεκδικήσῃ τὴν πλήρη ἀσφάλειάν των. Διότι ὑπέστη, ἐντὸς μιᾶς γενεᾶς, τρεῖς εἰσβολὰς ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους καὶ μίαν ἀπὸ τὸν Ἰταλικὸν Φασισμόν. Καὶ ἔχει τὸ δικαίωμα, ἔπειτα ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας της, νὰ ἀποκτήσῃ ἐπὶ τέλους τὸ αἶσθημα τῆς πλήρους τοπικῆς ἀσφαλείας διὰ τὸ μέλλον...

Ὅμιλῶν διὰ τὰ ἐλληνικὰ σύνορα τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος εἶχεν εἶπει: «Ἡ Ἑλλὰς στερεῖται σπονδυλικῆς στήλης».

Ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ τὴν ἀποκτήσῃ...

IV. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

Παραλλήλως πρὸς τὴν ἐθνικὴν μας ἀποκατάστασιν ἡ Κυβέρνησις τάσσει εἰς τοὺς πρώτους σκοπούς της τὴν μέριμναν διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀποκατάστασιν τῆς Χώρας.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Δουλείας καθολικὴ ὑπῆρξεν ἡ κατάρρευσις τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας καὶ ἀπάνθρωποι αἱ στερήσεις τοῦ Λαοῦ μας. Ἡ Κυβέρνησις, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς παραμονῆς μας εἰς τὸ ἐξωτερικόν,

κατέβαλλεν ἀδιαλείπτους προσπαθείας διὰ τὴν ἐξασφάλισιν ἐπαρκοῦς βοηθείας πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Ὑπεστηρίξαμεν πάντοτε, καὶ ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν εὐγνωμόνως ὅτι εὗρομεν πρόθυμον συναντίληψιν ἐκ μέρους τῶν Μεγάλων Συμμάχων, ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν ἀποτελεῖ μίαν ἀπὸ τὰς πολλὰς περιπτώσεις τῶν κατεχομένων χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Ἀποτελεῖ μοναδικὴν περιπτώσιν καὶ ὥς τοιαύτη πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθῇ.

Ἡ Ἑλλὰς ἔχει τὴν προτεραιότητα τῶν ὑπηρεσιῶν πρὸς τὴν κοινὴν Συμμαχικὴν ὑπόθεσιν. Πρώτη ἀντεστάθη εἰς τὸν Ἀξονα, ἐνῶ τὸ μέλλον ἐφαίνετο σκοτεινόν, καὶ ἐνίκησε τὸν Φασισμόν καὶ καθυστέρησε τὴν ἐπίθεσιν τοῦ Ναζισμοῦ ἐναντίον τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καὶ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσίας. Καὶ τοιουτοτρόπως ἡ ἔσωσε τὸν πόλεμον ἢ ἐσυντόμευσε τὴν νίκην.

Ἡ Ἑλλὰς ἔχει ἐπίσης τὴν θλιβεράν προτεραιότητα τῶν θυσιῶν. Κατάκειται εἰς ἐρείπια. Μόνον ἡ ψυχὴ τοῦ Λαοῦ μας εἶναι ὀρθία, ἀντέχει καὶ μάχεται...

Δικαιοῦται ἐπομένως νὰ διεκδικήσῃ καὶ τὴν προτεραιότητα τῆς ἀνοικοδομήσεως. Ἡ προτεραιότης αὕτῃ μᾶς ἀνεγνωρίσθη κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου. Ἡ ἄρσις τοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ ἡ ἀποστολὴ τροφίμων καὶ φαρμάκων ἀπετέλεσαν πράγματι μοναδικὸν προνόμιον τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὀφείλομεν εἰς τὴν προνομιακὴν αὐτὴν μέριμναν τῶν Μεγάλων Συμμάχων καθὼς καὶ τοῦ Διεθνοῦς Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, διὰ τὴν ὁποίαν εἴμεθα βαθύτατα εὐγνώμονες, τὴν ἐπιβίωσιν τῆς Φυλῆς μας. Τὴν ἰδίαν προτεραιότητα ζητοῦμεν καὶ διὰ τὸ μέλλον.

Γνωρίζομεν βεβαίως ὅτι ὁ πόλεμος συνεχίζεται καὶ αἱ μεταφοραὶ εἶναι βεβαρυμέναι. Ἀλλὰ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἡ ἔκκλησις τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν παροχὴν ἀμέσου ἐπισιτιστικῆς βοηθείας καὶ περιθάλψεως, καθὼς καὶ διὰ τὴν ταχεῖαν καὶ πλήρη οἰκονομικὴν τῆς ἀνασυγκρότησιν, εὐρίσκει καὶ πάλιν θερμοτάτην ἀπήχησιν.

Δὲν πρόκειται βεβαίως νὰ ἀποτελέσῃ τὸ ἰδεῶδες μας ἡ

ἐπάνοδος εἰς τὴν προπολεμικὴν μας Οἰκονομίαν. Ἡ Ἑλλάς ἦτο καὶ τότε ἡ πτωχοτέρα χώρα τῆς Εὐρώπης, μὲ τὸ μικρότερον ἔθνικὸν εἰσόδημα. Ὅφειλομεν νὰ ἀποβλέψωμεν διὰ τὸ μέλλον εἰς τὴν σοβαρὰν αὔξησιν τοῦ ἔθνικοῦ μας εἰσοδήματος καὶ ταυτοχρόνως εἰς τὴν δικαίαν διανομήν του. Τὸ ἰδεῶδες μας εἶναι νὰ πραγματοποιήσωμεν συγχρόνως καὶ τὴν οἰκονομικὴν εὐημερίαν καὶ τὴν κοινωνικὴν δικαιοσύνην. Πιστεύομεν εἰς τὴν Λαοκρατίαν. Καὶ Λαοκρατία δὲν σημαίνει μόνον δικαίωμα ψήφου. Σημαίνει ἐπίσης δικαίωμα ζωῆς, δικαίωμα εὐημερίας, δικαίωμα πολιτισμοῦ. Καὶ ὁ Λαός μας, μὲ τοὺς ἀπαράμιλλους ἀγῶνας καὶ τὰς σκληροτάτας θυσίας του, κατέκτησε τὸ δικαίωμα νὰ τοῦ ἀνήκη τὸ Μέλλον.

Νέος κόσμος θὰ ὑψωθῇ ἀπὸ τὰ ἐρείπια...

V. ΘΑ ΥΠΑΡΞΗ ΚΡΑΤΟΣ

Ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπιδίωξιν καὶ τῆς ἔθνικῆς καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀποκαταστάσεως θὰ χρειασθῇ τὸ ἀπαραίτητον ὄργανον: τὸ Κράτος. Ἀνήκει διὰ τοῦτο εἰς τοὺς ἀμέσους καὶ θεμελιώδεις σκοπούς μας ἡ ἀποκατάστασις τῆς λειτουργίας τοῦ Ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἐπὶ μίαν ὀκταετίαν τὸ Ἐλεύθερον Ἑλληνικὸν Κράτος ἔχει καταλυθῇ ἀπὸ τὴν Δικτατορίαν καὶ τὴν Κατοχήν. Ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ ὑπάρξῃ!

Εἰς τὰ καθεστῶτα τοῦ Φασισμού τὸ Κράτος ὑποτάσσεται εἰς τὸ Κόμμα. Εἰς τὰ Ἐλεύθερα Λαοκρατικὰ Πολιτεύματα τὸ Κόμμα, ἡ Ὁργάνωσις ὑποτάσσονται εἰς τὸ Κράτος. Εἰς τὰ Ἐλεύθερα Πολιτεύματα ἡ πλειοψηφία κυβερνᾷ, ἡ μειοψηφία ἐλέγχει, ἀλλὰ τὸ Κράτος, αἱ δημόσιαι λειτουργίαι δὲν ἀνήκουν οὔτε εἰς τὴν πλειοψηφίαν οὔτε εἰς τὴν μειοψηφίαν. Ἀνήκουν εἰς τὴν Ἰδέαν τῆς Πατρίδος καὶ ὑπηρετοῦν τὸ σύνολον τοῦ Λαοῦ.

Εἰς τὸ Κράτος δικαίου κύριος εἶναι ὁ Νόμος.

Τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος εἰς τὸ παρελθὸν δὲν ὑπενομεύθη μόνον ἀπὸ τὸν Φασισμόν. Ὑπενομεύθη καὶ ἀπὸ

τὴν Συναλλαγὴν. Ὑπῆρξαν εἰς τὸ παρελθὸν περίοδοι ἀκμῆς καὶ περίοδοι πτώσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως ἔχει ἀπόφασιν νὰ ἐπαναφέρῃ τὰς λαμπροτέρας ἡμέρας του. Ἡ τάξις, ἡ προσωπικὴ ἀσφάλεια καὶ ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία τοῦ Λαοῦ θὰ κατοχυρωθοῦν. Τὸ σύνθημα θὰ εἶναι: Ἐλευθερία καὶ Νόμος. Διότι τὰ αἰώνια, ἀμετακίνητα συστατικὰ τῆς ἀληθοῦς Πολιτείας εἶναι ἡ Ἐλευθερία καὶ ἡ Δικαιοσύνη.

Ἐν τῇ μερίμνῃ πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ Ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους ἡ Κυβέρνησις θὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἀνασύνταξιν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τοῦ ἔθνους μὲ κριτήρια ἀποκλειστικῶς Ἐθνικὰ καὶ Στρατιωτικά, ὅπως προσδιορίζει τὸ Ἐθνικὸν Συμβόλαιον τοῦ Λιβάνου.

Θὰ ἀποδοθοῦν αἱ δίκαιαι τιμαὶ εἰς τοὺς γενναίους ἀγωνιστὰς τῶν ἀνταρτικῶν μας δυνάμεων, καὶ τὰ στελέχη των θὰ εὗρουν τὴν πρέπουσαν θέσιν εἰς τὸν ἀνασυντασσόμενον τακτικὸν μας Στρατόν.

Βάσις τοῦ ἔθνικοῦ μας Στρατοῦ διὰ τὸ μέλλον, ὅπως συνέβαινεν ἀνέκαθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅπως συμβαίνει εἰς ὅλους τοὺς Ἐλευθέρους Λαούς, θὰ εἶναι ἡ τακτικὴ στρατολογία. Ὀλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς διεκδικεῖ τὴν τιμὴν νὰ εἶναι ὑπερασπιστὴς τῆς Πατρίδος.

Τὸ γνῶριμον κινηματικὸν πνεῦμα τῶν ἐνόπλων μας δυνάμεων θὰ καταλυθῇ. Θὰ γίνῃ συνείδησις καὶ πράξις ὅτι ὁ Στρατὸς δὲν βουλεύεται. Βουλεύεται μόνον ὁ Κυρίαρχος Λαός, τοῦ ὁποίου τὴν θέλησιν ἐκφράζει ἡ Κυβέρνησις. Καὶ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως ἐκτελεῖ ὁ Στρατός.

Θὰ γίνῃ συνείδησις καὶ πράξις ὅτι ὁ Στρατὸς δὲν ἡμπορεῖ ν' ἀνήκῃ οὔτε εἰς πρόσωπα, οὔτε εἰς κόμματα.

Ἀνήκει μόνον εἰς τὴν Πατρίδα καὶ ὑπακούει μόνον εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως.

Θὰ ἐπιδιωχθῇ ἐπίσης ἡ ἀνασύνταξις τῶν Σωμάτων τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας.

Καὶ κατὰ τὰς δύο περιόδους τῆς δουλείας τοῦ Ἑθνους, τῆς ἐσωτερικῆς καὶ τῆς ἐξωτερικῆς, εἰς τὰ Σώματα τῆς Δημοσίας Ἀσφαλείας, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Χωροφυλακὴν, παρουσιάσθησαν συμπτώματα ἠθικῆς κρίσεως.

Δὲν ἔχομεν τὸ δικαίωμα νὰ τὰ καταδικάσωμεν ἐν τῷ συνόλῳ των, διότι ὑπῆρξαν πολλοί, καὶ ἀξιωματικοὶ καὶ ἄνδρες, οἱ ὅποιοι, ἐν μέσῳ δυσχερεστάτων καταστάσεων, ἐπετέλεσαν μ' ὅλα ταῦτα τὸ ἐθνικόν των καθῆκον. Θὰ εἶναι ὅμως αὐστηροτάτη ἡ ἐκκαθάρισις καὶ ἡ ἀνασύνταξις, ὥστε νὰ ἐμπνεύσουν διὰ τὸ μέλλον πλήρη ἐμπιστοσύνην ὅτι δὲν θὰ εἶναι ὄργανα Τυράννων πρὸς δίωξιν τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ φρουροὶ τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν πολιτῶν.

Θὰ γίνῃ ἐπίσης γενικὴ ἀνασύνταξις τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν μας: Καὶ τῆς Δικαιοσύνης, καὶ τῆς Διοικήσεως, καὶ τῶν Πνευματικῶν Ἰδρυμάτων μας, καθὼς καὶ τῶν ἄλλων Ὁργανισμῶν Δημοσίου Δικαίου. Κατὰ τὴν σκοτεινὴν περίοδον τῆς δουλείας τοῦ Ἑθνους ὁ Λαός μας ὑπῆρξεν ἀξιοθαύμαστος. Ἐδωκεν ἀπαράμιλλα δείγματα Ἰδεαλισμοῦ καὶ Αὐτοθυσίας. Ἀλλὰ ὑπῆρξε κρίσις τῆς Ἡγεσίας.

Ἡ Ἡγέτις Τάξις, κατὰ μέγα μέρος, δὲν ἀπεδείχθη ἀξία τοῦ Λαοῦ.

Εἰς τὸν καιρὸν τῆς Δικτατορίας, καὶ τὸ Πανεπιστήμιον, καὶ ὁ Ἄρειος Πάγος, καὶ τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας, καθὼς καὶ τὰ ἄλλα Ἀνώτατα Ἰδρύματά μας, ἐκτὸς ὀλίγων λαμπρῶν ἐξαιρέσεων, περίπου ἐχρεωκόπησαν. Ἐπροτίμησαν νὰ γίνουν Ἐπαγγελματικὰ Σωματεῖα μεριμνῶντα διὰ τὰ βιωτικὰ συμφέροντα τῶν μελῶν των. Καὶ ἐλησμόνησαν ὅτι ἡ πρώτη ἀποστολὴ τῶν Ἀνωτάτων Ἰδρυμάτων, τὰ ὅποια εἰς τὰς Δημοκρατίας ἀποτελοῦν τὴν Ἡγέτιδα Τάξιν, εἶναι νὰ γίνωνται θεματοφύλακες

τῶν ὄρων τῆς ὑπάρξεως, τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν τοῦ Ἑθνους. Καὶ ἀνήκει εἰς τοὺς ὄρους τῆς ὑπάρξεως, εἰς τὰς πρῶτας ἠθικὰς ἀξίας καὶ ἡ Ἑθνικὴ καὶ ἡ Πολιτικὴ μας Ἐλευθερία. Διὰ τοῦτο θὰ προνοηθῇ ὥστε ἡ Ἑγένις Τάξις νὰ μὴ ἔχῃ μόνον ἐπαγγελματικὴν ἐπάρκειαν. Νὰ ἔχῃ κατ' ἐξοχὴν Χαρακτῆρα. Νὰ ἔχῃ ὑψηλὸν Φρόνημα. Ν' ἀποτελῇται ἀπὸ Ἑθνικὰς καὶ Ἡθικὰς προσωπικότητας, αἱ ὁποῖαι θὰ γνωρίζουν νὰ προμαχοῦν εἰς τὰς ἐπάλξεις τῶν Ἰδεῶν καὶ νὰ πίπτουν, ὅταν χρειασθῇ, καὶ νὰ γίνωνται τὸ παράδειγμα...

VI. ΟΙ ΕΝΟΧΟΙ ΘΑ ΤΙΜΩΡΗΘΟΥΝ

Ἀλλὰ τὸ Κράτος τοῦ Δικαίου δὲν ἠμπορεῖ νὰ θεμελιωθῇ διὰ τὸ μέλλον ἐὰν δὲν ἔχῃ συντελεσθῇ ἡ ἠθικὴ κάθαρσις τοῦ παρελθόντος. Καὶ διὰ τοῦτο, ἐκτὸς τῶν ἐκκαθαρίσεων τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν, ἐκτὸς τῶν πειθαρχικῶν ποινῶν, θὰ χρειασθῇ ἐπίσης καὶ ἡ ἱκανοποίησις τοῦ ἐθνικοῦ αἰτήματος πρὸς ἐπιβολὴν τῶν δικαίων Ποινικῶν κυρώσεων. Τὸ Ἑθνικὸν Συμβόλαιον τοῦ Λιβάνου ἐπαγγέλλεται τὴν ἐπιβολὴν σκληρῶν κυρώσεων κατὰ τῶν προδοτῶν τῆς Πατρίδος καὶ τῶν ἐκμεταλλευτῶν τῆς δυστυχίας τοῦ Λαοῦ μας. Μὲ τὸ Διάγγελμα τῆς 4ης Σεπτεμβρίου ἡ Κυβέρνησις ἐπανέλαβε τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι ἡ «Ἑθνικὴ Νέμεσις θὰ εἶναι ἀδυσώπητος». Καὶ τώρα θὰ τηρήσῃ τὴν ὑπόσχεσίν της.

Ὁ νόμος τῆς ἐπιβολῆς τῶν δικαίων κυρώσεων ἔχει δημοσιευθῇ καὶ θὰ τεθῇ ἀμέσως εἰς ἐφαρμογὴν. Ἐχουν προνοηθῇ ὅλαι αἱ ἐγγυήσεις, ὥστε νὰ μὴ μεταβληθῇ εἰς ὄργανον ἐκδικήσεων καὶ ἱκανοποιήσεως παθῶν.

Ἐμπνευστὴς τῶν ποινῶν θὰ εἶναι ἡ συνείδησις τοῦ Ἑθνους.

Δὲν πρόκειται βεβαίως εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως συνέβη εἰς ἄλλας χώρας, περὶ μεγάλου ἀριθμοῦ ἐνόχων, περὶ μερίδων Λαοῦ αἱ ὁποῖαι ἠπίστησαν πρὸς τὸ Ἑθνος καὶ προσχώρησαν εἰς τὸν Κατακτητὴν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπῆρξε

καθολικὴ ἡ πίστις πρὸς τὴν συμμαχικὴν ὑπόθεσιν καὶ ἐλάχιστα τὰ περιστατικὰ τῆς προδοτικῆς συνεργασίας μὲ τὸν ἐχθρόν. Ἄλλ' ἀκριβῶς δι' αὐτό, διότι εὗρισκοντο εἰς πλήρη ἀντίθεσιν πρὸς τὸ καθολικὸν αἶσθημα τοῦ Λαοῦ, θὰ πρέπει νὰ ὑποστοῦν αὐστηρὰν καταδίκην. Ἡ ἐκκαθάρισις τῶν εὐθυνῶν τοῦ παρελθόντος θὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ καθολικὸν Ἑθνικὸν καὶ Ἡθικὸν αἶτημα, θὰ ἐξυγιάνῃ τὴν ἀτμόσφαιραν, θὰ ἐξατμίσῃ τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν τοῦ Λαοῦ καὶ θὰ θεμελιώσῃ ἀσφαλέστερον τὸ μέλλον τῆς Ἑθνικῆς μας Ἀναγεννήσεως.

VII. Ο ΛΑΟΣ ΑΝΑΚΤΑ ΤΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΟΥ

Ἡ ἀποκατάστασις τῆς Λαϊκῆς Κυριαρχίας ἀνήκει κατ' ἐξοχὴν εἰς τοὺς πρώτους θεμελιώδεις σκοπούς μας. Ὁ Λαὸς ἀνακτᾷ τὰς ἐλευθερίας του καὶ γίνεται ὁ κυρίαρχος τῆς Χώρας του.

Ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως ἔχει ἀπόφασιν νὰ χωρήσῃ εἰς τὴν ταχυτέραν δυνατὴν ἐνέργειαν καὶ Δημοψηφίσματος καὶ ἐκλογῶν Συντακτικῆς Συνελεύσεως καθὼς καὶ Δημοτικῶν καὶ Κοινοτικῶν ἐκλογῶν. Καὶ ἀποτελεῖ ζήτημα τιμῆς διὰ τὴν Κυβέρνησιν ὅπως ἡ Λαϊκὴ Ἐτυμηγορία ἐκδηλωθῇ κατὰ τρόπον ἀπολύτως γνήσιον. Εἶναι πλέον καιρὸς, ἔπειτα ἀπὸ τὴν μακρὰν περίοδον τῆς δουλείας, ὅπως ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς, ἀπηλλαγμένος πάσης καὶ ὕλικῆς καὶ ψυχολογικῆς βίας, ἀποφασίσῃ κυριάρχως καὶ διὰ τὸ Πολίτευμα καὶ διὰ τὸ Κοινωνικὸν Καθεστῶς καὶ διὰ τὴν Κυβέρνησιν τῆς ἀρεσκείας του, καθὼς ἐπίσης καὶ διὰ τοὺς Δημοτικούς καὶ Κοινοτικούς ἄρχοντάς του.

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προχωροῦμεν μὲ τὰ τεκμήρια τοῦ παλαιοῦ παρελθόντος, τὰ ὅποια εὐλόγως τίθενται ὑπὸ ἀμφισβήτησιν. Ὑπάρχει ἐπείγουσα ἀνάγκη νομιμότητος.

Τὸ Ἔθνος χρειάζεται ὀριστικὸν Πολίτευμα καὶ Λαοπρόβλητον Κυβέρνησιν, ὥστε ν' ἀναληφθῇ μετὰ σταθερότητος ἡ προσπάθεια τῆς μεγάλης δημιουργίας τοῦ Μέλλλοντος.

VIII. Η ΕΘΝΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ

Ἔως τότε, μόνον ἡ Ἑθνικὴ Ἑνωσις σώζει! Ἀπέδωκεν ἤδη ὑπὲρ τοῦ Τόπου μέγα ἀγαθόν. Ἡυξήθη τὸ Διεθνὲς κύρος τῆς Ἑλλάδος καὶ συνετελέσθη ἡ ὁμαλὴ μετάβασις ἀπὸ τῆς δουλείας εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν, ἡ ὁποία ἀπὸ ὅλους σχεδὸν ἐθεωρεῖτο ἀπίστευτος, ὥστε σήμερον νὰ προσλαμβάνη, περίπου, τὰς διαστάσεις «θαύματος».

Πρὸς ὅλους τοὺς συντελεστάς του ἀπευθύνομεν δημόσιον ἔπαινον καὶ τοὺς ἐκφράζομεν τὰς θερμὰς εὐχαριστίας τῆς Κυβερνήσεως, διότι ἐπειθάρχησαν εἰς τὰς ἐντολάς της καὶ ἐδικαίωσαν τὴν ἐμπιστοσύνην της.

Παρόμοια «θαύματα» ἡ Ἑθνικὴ μας Ἑνωσις θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιτελέσῃ, ἐὰν συνεχισθῇ μὲ τὴν ἰδίαν εἰλικρίνειαν καὶ τὴν ἰδίαν πίστιν, καὶ εἰς τὸ μέλλον.

Ὅλοι οἱ μεγάλοι σκοποί, τοὺς ὁποίους ἀνεπτύξαμεν, χωρὶς τὴν Ἑθνικὴν Ἑνωσιν δὲν ἤμποροῦν νὰ πραγματοποιηθοῦν, ἐνῶ μὲ τὴν Ἑνωσιν θὰ εὐοδωθοῦν ἀσφαλῶς, εἰς τρόπον ὥστε ἀπὸ τὸ σημερινὸν χάος νὰ προέλθῃ ἓνας Νέος Ρυθμός, ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς δουλείας ἓνας Νέος Κόσμος, ἄξιος φορεὺς τῆς Ἑθνικῆς μας Ἀναγεννήσεως.

Ἡ ἐποχὴ μας ἀνήκει βεβαίως εἰς ἄλλον αἰῶνα, ἔχει ὁμως πολλὰς ὁμοιότητας μὲ τὴν ἐποχὴν τοῦ 21. Καὶ σήμερον, ὅπως καὶ τότε, ἐξερχόμεθα ἀπὸ τὸν ἀγῶνα πλήρεις ἀπὸ δόξαν, ἐρείπια καὶ διχόνοιαν. Γνωρίζομεν ποῦ ὠδήγησε τότε ἡ διαίρεσις, καὶ ὠφείλαμεν νὰ ἐμπνευσθῶμεν ἀπὸ τὸ παράδειγμα, διὰ νὰ τὸ ἀποφύγωμεν...

Ὅταν πρὸ ἑξαμήνου ἔφθασα εἰς Κάϊρον, διεκήρυξα ὅτι μετέβαινα ὡς Σταυροφόρος τῆς Ἑθνικῆς μας Ἑνώσεως. Σήμερον, ἐπιστρέφων εἰς τὴν ἐλευθέραν Πατρίδα ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Ἑθνικῆς Κυβερνήσεως, διακηρύττω καὶ πάλιν ὅτι ἐπανέρχομαι Σταυροφόρος τῆς Ἑθνικῆς Ἑνώσεως. Καὶ εἶμαι εὐτυχὴς ὅτι ἔχει πραγματοποιηθῇ.

Ἄλλὰ πρέπει νὰ διαρκέσῃ μέχρι τῆς λαϊκῆς ἐτυμγορίας, ἣ ὁποία θὰ καθιερώσῃ τὸ ὀριστικὸν Πολίτευμα καὶ τὴν Κυβέρνησιν τοῦ μέλλοντος.

Μὲ τὴν εὐθύνην τοῦ Κυβερνήτου διακηρύττω, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ γίνῃ κοινὴ συνείδησις, ὅτι χωρὶς τὴν Ἑθνικὴν μας Ἑνωσιν τὰ ὑπέρτατα συμφέροντα τοῦ Ἑθνους καὶ τοῦ Λαοῦ μας διατρέχουν τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Μόνον ἡ Ἑθνικὴ Ἑνωσις σώζει.

Ἀλλὰ, εὐτυχῶς, δὲν ὑπάρχει κανεὶς λόγος ἀνησυχίας. Ὅλαι αἱ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι συνεργάζονται εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἔχουν ἀποδείξει ὅτι κατέχονται ἀπὸ τὴν πίστιν τῆς Ἑθνικῆς Ἑνώσεως. Καὶ διὰ τοῦτο θὰ διαρκέσῃ. Καί, ὅπως ἐθαυματούργησε μέχρι τοῦδε, θὰ θαυματοουργήσῃ καὶ εἰς τὸ μέλλον.

Λαὲ τῶν Ἀθηνῶν: Ἑορτάζομεν σήμερον τὴν Ἀνάστασιν.

Μὲ βαθυτάτην συγκίνησιν Σοῦ ἀπευθύνω τὸν ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν τῆς Πατρίδος.

Καὶ χαιρετίζω ἐπίσης τὸ ἥρωικόν, μαχόμενον, ἐλευθερούμενον Ἑθνος.

Ζήτω ἡ Αἰωνία Ἑλλάς!

Ζήτησαν οἱ Μεγάλοι μας Σύμμαχοι!

Ζήτω ἡ Ἐλευθερία!

Ο ΗΝΤΕΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ἀθήναι, Ὀκτώβριος 1944

Μίαν ἐβδομάδα μετὰ τὴν ἄφιξιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰς Ἀθήνας ἔφθασαν καὶ οἱ Βρεττανοὶ ἡγέται, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ἦντιν, ὁ Ἀρχιστρατῆγος Οὐϊλσον καὶ ὁ Ναύαρχος Κάννινγκαν, γενόμενοι δεκτοὶ μὲ ἑξαλλον ἐνθουσιασμόν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Τὴν μεσημβρίαν τῆς 26 Ὀκτωβρίου παρετέθη ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἐπίσημον πρόγευμα, κατὰ τὸ ὅποιον ἤγειρε πρόποσιν ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου καὶ ἀπήντησεν ὁ Βρεττανὸς Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν. Ἡ πρόποσις τοῦ Ἑλλήνος Πρωθυπουργοῦ εἶχεν ὥς ἐξῆς :

«Ὅταν οἱ Βάρβαροι μᾶς ἐπετέθησαν, ὁ μέγας ἡγέτης Σας εἶχεν ὑποσχεθῇ εἰς τοὺς Λαοὺς τῆς Μ. Βρεττανίας «αἷμα, μόχθον καὶ δάκρυα».

»Ὁ Λαὸς μας ἤκουσε τὴν ἐπαγγελίαν. Ἐγνώριζεν ὅτι τὸ μέλλον ἦτο σκοτεινόν. Ἀλλὰ δὲν ἐδίστασεν. Ἦλθεν εἰς τὸ πλευρόν Σας. Διότι ἐπίστευεν εἰς τὴν Ἐλευθερίαν καὶ εἶχεν ἀπόφασιν νὰ τὴν ὑπερασπίσῃ μὲ θυσίαν ἀκόμη καὶ τῆς ὑπάρξεώς του.

»Ἐκτοτε σκληρόταται δοκιμασίαι ἐπηκολούθησαν. Σεῖς ἐμείνατε ἐλεύθεροι καὶ ἐξηκολουθήσατε μὲ ἀπαράμιλλον ἥρωισμόν καὶ αὐτοθυσίαν τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ κόσμου. Ἡμεῖς ὑπεδουλώθημεν, ἀλλὰ ἐπίσης ἐξηκολουθήσαμεν τὸν ἀγῶνα. Διότι ἡ ψυχὴ τοῦ Λαοῦ μας ἔμεινεν ἀδούλωτος...

» Σήμερον πανηγυρίζομεν τὴν Ἐλευθερίαν, καί, ὅπως εἶχате συμμαρτυρῆσαι τὰς δοκιμασίας μας, ἦλθατε νὰ συμμαρτυρῆτε καὶ τὴν χαράν μας.

» Σᾶς εἴμεθα εὐγνώμονες. Δὲν ἔχομεν ἀμφιβολίαν διὰ τὸ μέλλον. Εἴμεθα βέβαιοι καὶ διὰ τὴν πλήρη ἱκανοποίησιν τῶν ἐθνικῶν μας δικαίων καὶ διὰ τὴν οἰκονομικήν μας ἀνοικοδόμησιν καὶ διὰ τὴν ἐθνικὴν μας ἀναγέννησιν.

» Ἡ παρουσία καὶ ἡ στοργή σας ἀποτελοῦν πλήρη ἐγγύησιν διὰ τὸ μέλλον.»

Ὁ Ἀγγλος Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν ἀπαντῶν εἰς τὸν Ἕλληνα Πρωθυπουργὸν εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Ὡς Σύμμαχοί σας συμεριζόμεθα τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ τὴν εὐτυχίαν σας, τώρα ποὺ ἡ ὥρα τῆς ἀπελευθερώσεως ἔφθασεν. Ὁ κόσμος δὲν θὰ λησμονήσῃ τὸν ρόλον ποὺ ἐπαίξατε ὅταν παρεβιάσθῃ ἡ Ἑλλάς. Ἀπεκρούσατε καὶ ἐνίκησατε τὸν ἐπιδρομέα. Αὐτὸ τὸ ἔνδοξον κατόρθωμα μιᾶς μικρᾶς χώρας εἰς μίαν ὥραν σκότους ἀξίζει νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν του εἰς τὴν μακρὰν καὶ ὑπερήφανον ἱστορίαν σας. Ἐπειτα αἱ ὀρδαὶ τῶν ναζι ἐσάρωσαν σᾶς, καθὼς καὶ τὰς δυνάμεις ποὺ ἠδυνήθημεν νὰ ἀποστείλωμεν τότε εἰς βοήθειάν σας.

» Ἀνεμείνατε ἐπὶ μακρόν. Ὑπεφέρατε ἐπὶ πολὺ, καὶ τώρα πάλιν αἱ Ἀθῆναι, ἃν καὶ ὄχι ὀλόκληρος ἡ Ἑλλάς, εἶναι ἐλεύθεραι. Ἡμεῖς, οἱ Ἀμερικανοὶ φίλοι μας καὶ ὅλα τὰ Ἑνωμένα Ἔθνη χαίρομεν διὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο. Ἡ μακρὰ περίοδος τῆς ἐχθρικῆς κατοχῆς ἐπήνεγκε βαθείας πληγὰς εἰς τὴν χώραν σας. Ἄφησε μίαν κληρονομίαν ἀκανθωδῶν καὶ δυσκόλων προβλημάτων, πλεῖστα τῶν ὁποίων ἐδημιουργήθησαν ἐσκεμμένως ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ διὰ τὴν καταστροφὴν σας.

» Αὐτὰ πρέπει νὰ ἐπιλυθοῦν. Εἶμαι πεπεισμένος ὅτι θὰ ἐπιλυθοῦν καὶ ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ ἐπανακτήσῃ ταχέως τὴν σταθερότητα τῆς ὁποίας ἔχει ἀνάγκην. Πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς σταθερότητος ταύτης ἡ Ἑλλὰς ἔχει ἀνάγκην θάρρους, ἐνότητος καὶ ἀποφασιστικότητος. Δὲν ἀμφιβάλομεν ὅτι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ σοφοῦ της Πρωθυπουργοῦ ἡ Ἑλλὰς θὰ ἀκολουθήσῃ μετὰ σταθερότητος τὴν γραμμὴν αὐτήν.

» Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ τιτάνιος πάλη ἐναντίον τῆς ναζικῆς Γερμανίας ὅλον ἐν αὐξάνει εἰς ἔντασιν καὶ βιαιότητα. Ἀπὸ τὴν Νορβηγίαν μέχρι τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὴν Ὀλλανδίαν

καὶ τὴν Γαλλίαν μέχρι τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσσίας καὶ τῆς Οὐγγαρίας ἡ μάχη μαίνεται.

» Εἰς τὴν μάχην αὐτὴν μέγα ἔργον ἔχει ἀκόμη νὰ ἐπιτελεσθῇ. Γνωρίζω ὅτι δυνάμεθα νὰ ὑπολογίζωμεν εἰς τὴν βοήθειαν καὶ τὴν ὑποστήριξίν σας πρὸς πλήρη χρησιμοποίησιν τῆς Ἡνωμένης συμμαχικῆς δυνάμεώς μας, μέχρις οὗτου ἐπιτευχθῇ ἡ τελικὴ νίκη.

» Ἡ φιλία μεταξὺ τῶν δύο μας χωρῶν εἶναι παράδοσις μεταξὺ μας, ἀλλὰ εἶναι καὶ κάτι βαθύτερον ἀπὸ αὐτό. Ἔχει ὑποστῇ ἐπιτυχῶς τὴν δοκιμασίαν καλῶν καὶ σκληρῶν καιρῶν. Κατὰ τὴν ἱστορικὴν ταύτην στιγμὴν ὑποσχόμεθα ἐκ νέου ἀμοιβαίαν πρὸς ἀλλήλους πίστιν. »

Α Π Ο Σ Τ Ρ Α Τ Ε Υ Σ Ι Σ Τ Ω Ν Α Ν Τ Α Ρ Τ Ι Κ Ω Ν Σ Ω Μ Α Τ Ω Ν

Ἀθήναι, Νοέμβριος 1944

Εἰς τὸ τελευταῖον Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἐν Ἰταλίᾳ ἅπαντες οἱ Ὑπουργοὶ εἶχον θέσει τὰς παραιτήσεις των εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Πρωθυπουργοῦ Γ. Παπανδρέου. Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως εἶχεν ἐπίσης ὑποβάλει τὴν παραίτησίν του εἰς τὸν Βασιλέα, ὁ ὁποῖος δὲν τὴν ἀπεδέχθη, ἀλλὰ τοῦ ἀνέθεσε τὸν σχηματισμὸν τῆς νέας Κυβερνήσεως μετὰ τὴν ἄφικν εἰς Ἀθήνας. Ἡ νέα Κυβέρνησις τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως ὠρκίσθη τὴν 23 Ὀκτωβρίου 1944 ἐνώπιον τοῦ Πρωθυπουργοῦ, καταρτισθεῖσα ὡς ἑξῆς : Γ. Παπανδρέου, Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ προσωρινῶς τῶν Στρατιωτικῶν· Φ. Μανουηλίδης, Ἐσωτερικῶν· Π. Κανελλόπουλος, Ναυτικῶν· Ε. Φικιώρης, Ἀεροπορίας· Ν. Ἀβραάμ, Δικαιοσύνης· Θεμ. Τσάτσος, Ἐφοδιασμοῦ· Κ. Μαρούλης, Ὑγιεινῆς· Π. Ράλλης, Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας· Στ. Στεφανόπουλος, Μεταφορῶν· Δ. Λόντος, Κοινωνικῆς Προνοίας· Α. Θεολογίτης, Τ. Τ. Τ.· Π. Χατζηπᾶνος, Παιδείας· Ἀλ. Σβῶλος, Οἰκονομικῶν· Ἡ. Τσιριμώκος, Ἑθνικῆς Οἰκονομίας· Ν. Ἀσκούτσης, Δημοσίων Ἔργων· Μ. Πορφυρογένης, Ἐργασίας· Ι. Ζεῦγος, Γεωργίας· Γ. Καρτάλης, ἄνευ χαρτοφυλακίου· Φ. Δραγούμης, ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν· Λ. Λαμπριανίδης, ὑφυπουργὸς Στρατιωτικῶν· Π. Γαρουφαλῆς, ὑφυπουργὸς Τύπου· Α. Ἀγγελόπουλος, ὑφυπουργὸς Οἰκονομικῶν· Κ. Βλαχοθανάσης, ὑφυπουργὸς παρὰ τῷ Πρωθυπουργῷ. Βραδύτερον ὁ Α. Λαμπριανίδης ἐγένεν ὑπουργὸς ἄνευ χαρτοφυλακίου, ὑφυπουργὸς Στρατιωτικῶν ὁ στρατηγὸς Σαρηγιάννης καί, μετὰ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, ὁ στρατηγὸς Σπαῆς.

Ἡ σταθερὰ γραμμὴ κατευθύνσεως, τὴν ὁποίαν ἀνέκαθεν εἶχε χαράξει ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου, ἦτο ὁ ἐξοπλισμὸς τοῦ Κράτους καὶ ὁ ἀφοπλισμὸς τῶν Ὀργανώσεων. Καὶ διὰ τοῦτο, ὀλίγας μόλις ἡμέρας μετὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς Ἑθνικῆς Κυβερνήσεως ἐν Ἀθήναις, προέβη, κατόπιν συνεργασίας μὲ τὸν Βρεττανὸν Ἀρχιστράτηγον Σκόμπι, τὴν 5 Νοεμβρίου 1944, εἰς τὰς ἀκολουθούσας ἀνακοινώσεις :

Μετὰ τὴν συντελεσθεῖσαν πλήρη Ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος λήγει καὶ ἡ ἥρωική μας Ἀντίστασις. Εἶναι

ἐπομένως φυσικὸν ὅτι ἐπακολουθεῖ καὶ ἡ ἀποστράτευσις τῶν ἀνταρτικῶν μας ὁμάδων ἀντιστάσεως, ΕΛΑΣ καὶ ΕΔΕΣ, ἡ ὁποία καὶ ὠρίσθη διὰ τὴν 10 Δεκεμβρίου.

Οἱ μόνιμοι ἀξιωματικοὶ τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων ἐπανερχοῦνται εἰς τὸν τακτικὸν μας στρατόν, ὅπου θὰ εὕρουν θέσιν ἀνάλογον μὲ τὰς ἐθνικὰς τῶν ὑπηρεσίας.

Οἱ ἔφεδροι ἀξιωματικοί, ἐὰν ἐπιθυμοῦν νὰ μονιμοποιηθοῦν, θὰ εἰσέλθουν εἰς εἰδικὴν Σχολὴν Ἐκπαιδεύσεως.

Αἱ λεπτομέρειαι τοῦ τρόπου τῆς ἀποστρατεύσεως θὰ καθορισθοῦν ἐν συνεννοήσει μὲ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ἀνταρτικῶν ὁμάδων στρατηγοὺς Σαράφην καὶ Ζέρβαν.

Ἀπὸ τῆς 10 Δεκεμβρίου παύει ἐπίσης πᾶσα φορολογία ἐπιβληθεῖσα πρὸς συντήρησιν τῶν ὁμάδων ἀντιστάσεως.

ΚΑΤΑΡΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΟΦΥΛΑΚΗΣ

Ἀθῆναι, Νοέμβριος 1944

Παραλλήλως πρὸς τὴν ἀποστράτευσιν τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων ἡ Κυβέρνησις ἀπεφάσισε τὴν ἀποστράτευσιν καὶ τῆς Ἑσμικῆς Πολιτοφυλακῆς, εἰς ἀντικατάστασιν τῆς ὁποίας ἐκλήθη ἡ κλάσις τοῦ 1936 ὅπως ἀπαρτίσῃ τὴν «προσωρινὴν ἐθνοφυλακὴν». Σχετικῶς ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου προέβη, τὴν 5 Νοεμβρίου 1944, εἰς τὰς ἀκολούθους ἀνακοινώσεις :

Ἡ πραγματικὴ κατάστασις τὴν ὁποίαν εὔρεν ἡ Κυβέρνησις ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς της εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ὅτι ἡ Χωροφυλακὴ σχεδὸν πανταχοῦ ἔχει παύσει ὑφισταμένη καὶ ἔχει ὑποκατασταθῇ ὑπὸ τῆς Ἑθνικῆς Πολιτοφυλακῆς τοῦ ΕΑΜ - ΕΛΑΣ. Πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς λειτουργίας τοῦ Κράτους ἐλήφθησαν ὁμοφώνως ὑφ' ὀλοκλήρου τῆς Κυβερνήσεως αἱ ἀκόλουθοι ἀποφάσεις :

1. Ἡ Ἑθνικὴ Πολιτοφυλακὴ τοῦ ΕΑΜ - ΕΛΑΣ τάσσεται ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ἀντιπροσώπων της μέχρι τῆς 1 Δεκεμβρίου, ὅποτε θὰ παραδώσῃ ὑπηρεσίαν καὶ θὰ παύσῃ ὑφισταμένη καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα. Ἐξαιρεῖται ἡ περιφέρεια τῆς πρωτεύουσας (Ἀθηνῶν - Πειραιῶς - Περιχώρων), ὅπου λειτουργεῖ ἡ Ἀστυνομία Πόλεων καὶ ὅπου ἡ Ἑθνικὴ Πολιτοφυλακὴ ἔπαυσεν ἤδη ὑφισταμένη.

2. Συνιστᾶται Σῶμα «Προσωρινῆς Ἑθνοφυλακῆς». Καλεῖται πρὸς τοῦτο ἡ κλάσις τοῦ 1936 κατὰ ἐπαρχίας. Θὰ προσέλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐκάστης ἐπαρχίας τὴν 24 Νοεμβρίου καὶ θὰ παραλάβῃ ὑπηρεσίαν τὴν 1 Δεκεμβρίου. Θὰ τελῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἀξιωματικῶν τῆς ξηρᾶς, μονίμων καὶ ἐφένδρων. Ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τῆς ξηρᾶς θὰ ὀρισθῇ ἀρχηγὸς τῆς Ἑθνοφυλακῆς, ὑπαγόμενος

ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν.

Ἡ Κυβέρνησις εἶναι βεβαία ὅτι, παραδίδουσα μέχρι τῆς ὀριστικῆς ἀνασυντάξεως τοῦ σώματος τῆς Χωροφυλακῆς τὴν ἀσφάλειαν ἐκάστης ἐπαρχίας ὅχι εἰς μίαν πολιτικὴν μερίδα ἀλλὰ εἰς μίαν ὁλόκληρον κλάσιν χωρὶς διάκρισιν φρονημάτων, ἣ ὁποία προέρχεται ἐκ τῶν κόλπων τῆς, θὰ κατοχυρώσῃ πλήρως τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς, τῆς περιουσίας καὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν πολιτῶν, ἣ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν τῆς ὑπάρξεως τοῦ Κράτους καθὼς καὶ τὴν προϋπόθεσιν τῆς λειτουργίας τῆς οἰκονομικῆς μας ζωῆς.

Ἀθῆναι, Νοέμβριος 1944

Τὴν 12 Νοεμβρίου 1944, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπετείου τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Λέσβου, ἐγένετο εἰς τὸ Ἑθνικὸν Θέατρον δεξίωσις ὑπὸ τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεῖ Λεσβίων πρὸς τιμὴν τοῦ Πρωθυπουργοῦ Γ. Παπανδρέου. Ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰς γενομένας προσφωνήσεις δημοσιεύομεν τὰς ἀκολουθούσας περικοπὰς, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουν τὴν ἀνένδοτον αὐτοῦ σταθερότητα εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ κύρους τοῦ Κράτους:

Εἶπεν ὁ ἀγαπητὸς φίλος, ὁ ὁποῖος μὲ προσεφώνησεν ἔξ ὀνόματος τοῦ ΕΑΜ, ὅτι πρέπει νὰ ἀγρυπνοῦμεν διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἐλευθερίας μας μὲ τὸ ὄπλον ἀνὰ χεῖρας. Εἴμεθα ἀπολύτως σύμφωνοι. Μὲ τὸ ὄπλον ἀνὰ χεῖρας — τοῦ Κράτους!

Ἐφ' ὅσον ὑπῆρχε δουλεία, τὸ Κράτος ἐδῶ ἦτο ἀνύπαρκτον. Καὶ ἀπετέλει ἀποστολὴν τῶν ὀργανώσεων ἡ ὑπεράσπισις τῆς ἐλευθερίας. Ἀφ' οὗτου ἡ χώρα ἡλευθερώθη, τὸ καθῆκον τοῦτο ἀνήκει ἐπίσης εἰς μίαν ὀργάνωσιν, ἀλλ' ὅχι εἰς ὀργάνωσιν μερικὴν. Ἀνήκει εἰς τὴν καθολικὴν ὀργάνωσιν τοῦ Λαοῦ, ἡ ὁποία ὀνομάζεται Κράτος.

Εἰς τὰ ἀπολυταρχικὰ καὶ τὰ φασιστικὰ πολιτεύματα τὸ Κράτος εἶναι ἀντίπαλος τοῦ Λαοῦ. Εἰς τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα τὸ Κράτος εἶναι ὁ ὀργανωμένος Λαός. Καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸ Κράτος πρέπει νὰ ἀνήκει ἡ ὕλική δύναμις διὰ τὴν ὑπεράσπισιν καὶ τῶν ἠθικῶν καὶ τῶν ὕλικῶν ἀγαθῶν του.

Ἐκηρύξαμεν μὲ τὸν προγραμματικὸν λόγον μας: Ἑλευθερία καὶ Νόμος. Καὶ θὰ τηρήσωμεν τὴν ἐπαγγελίαν μας. Ὅσοι τολμήσουν νὰ τεθοῦν ἀντιμέτωποι τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας, τῆς ἐλευθερίας τοῦ Λαοῦ, θὰ συντριβοῦν. Τὸ Κράτος θὰ ὑπερασπίσῃ τὰ δίκαια καὶ τοῦ Ἑθνους καὶ τοῦ Λαοῦ μας.

Ἀθῆναι, Νοέμβριος 1944

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Δευτέρας 27 Νοεμβρίου 1944 οἱ ὑπουργοὶ Σβῶλος, Τσιριμῶκος καὶ Ζεῦγος ἐπεσκέφθησαν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ τὸν Πρωθυπουργὸν Γ. Παπανδρέου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπέδωκαν τὸ κείμενον τῆς Συμφωνίας διὰ τὴν ἀποστράτευσιν τῶν ἀνταρτικῶν δυνάμεων. Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἀναγνώσας τὸ κείμενον τοῦ ὁποίου ἡ διατύπωσις ἦτο ἀποτελεσματικὴ μακρῶν διαπραγματεύσεων αἵτινες διήλθον ἀπὸ πολλὰς φάσεις, ἐδήλωσεν ὅτι εἶναι ἀπολύτως σύμφωνος, ἐξέφρασε τὴν πλήρη ικανοποίησίν του διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς Συμφωνίας ἡ ὁποία ἀποτρέπει τὸν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ τοὺς ἀπηύθυνε θερμότητα συγχαρητήρια διὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν ὑπηρεσίαν πρὸς τὴν Χώραν. Οἱ ὑπουργοὶ τῆς Ἀκρᾶς Ἀριστεράς εὐχαριστήσαντες ἐδήλωσαν ὅτι ἡ τιμὴ ἀνήκει κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ ὁποίου ἡ δημοκρατικὴ πίστις ὠδήγησεν εἰς τὴν εὐόδωσιν τῆς Συμφωνίας. Τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Πρωθυπουργός, κατεχόμενος ἀπὸ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ Συμφωνία ἦτο ὀριστικὴ, ἀφοῦ εἰς δηλώσεις του ἐπέκρινεν αὐστηρῶς τὸν Τύπον τῆς Δεξιᾶς, ὁ ὁποῖος ἐδυσπίστει διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς Συμφωνίας, συνηντήθη μὲ τὸν Βρεττανὸν Πρεσβευτὴν Λήπερ καὶ τὸν Στρατηγὸν Σκόμπι καὶ ἀπὸ κοινοῦ ἐώρτασαν τὸ εὐτυχὲς γεγονός. Τὴν ἐπομένην, Τρίτην 28 Νοεμβρίου, προέβη εἰς τὰς ἀκολούθους ἀνακοινώσεις :

Χθὲς τὸ ἀπόγευμα μὲ ἐπεσκέφθησαν οἱ ὑπουργοὶ Σβῶλος, Ζεῦγος καὶ Τσιριμῶκος, οἱ ὁποῖοι μοῦ ἐπέδωκαν σχέδιον κειμένου ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου πρὸς διευθέτησιν τοῦ στρατιωτικοῦ ζητήματος ὡς καὶ ἄλλων σχετικῶν θεμάτων. Τὸ κείμενον ἀνταπεκρίνετο πρᾶγματι εἰς τὴν συμφωνίαν εἰς τὴν ὁποίαν μετὰ μακρὰς συνομιλίας εἵχομεν καταλήξει. Ἐδήλωσα ὅτι τὸ ἀποδέχομαι καὶ ὅτι θὰ τὸ ἔθετον χθὲς ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν ὑπουργῶν τῶν ἄλλων συνεργαζομένων κομμάτων. Κατὰ τὴν χθεσινήν ἐπικοινωνίαν μου διεπίστωσα εὐτυχῶς ὅτι τὸ κείμενον τοῦτο ἐγένετο ἐπίσης ὁμοφώνως δεκτόν. Κατόπιν τούτου ἐλπίζω ὅτι ἡ σχετικὴ ἀπόφασις θὰ ὑπογραφῇ σήμερον ὑπὸ πάντων τῶν μελῶν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

Ἀθῆναι, Νοέμβριος 1944

Ἀπροόπτως, τὴν Τρίτην 28 Νοεμβρίου 1944, τὸ ἀπόγευμα, ὁ Κομμουνιστὴς Ὑπουργὸς Ζεῦγος ἐπεσκέφθη μόνος τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἐτέλει ὑπὸ τὸ κράτος μεγάλης νευρικότητος. Ἐδήλωσεν εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως ὅτι τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα δὲν ἀποδέχεται πλέον τὴν Συμφωνίαν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶχεν ἐγχειρίσει τὴν προηγουμένην, καὶ ὅτι θέτει νέους ὅρους πρὸς ἀποδοχὴν, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὴν ταυτόχρονον διάλυσιν τῆς Ὁρεινῆς Ταξιαρχίας καὶ τοῦ Ἱεροῦ Λόχου, τὴν ἄμεσον καθιέρωσιν συνοπτικῆς διαδικασίας διὰ τοὺς δοσιλόγους, τὴν ὑποχρεωτικὴν ἔκδοσιν τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων πρὸ τῆς 10 Δεκεμβρίου, κτλ. Ὁ Πρωθυπουργός, κατάπληκτος, τοῦ ἐδήλωσεν ὅτι πρόκειται περὶ πλήρους ὑπαναχωρήσεως καὶ ὅτι ἡ Κυβέρνησις δὲν δύναται ν' ἀποδεχθῇ τοὺς νέους ὅρους, ἀλλὰ ἐμμένει εἰς τὴν γενομένην Συμφωνίαν. Ὁ Ζεῦγος τότε, εἰς κατάστασιν ἐξάψεως, ἔσπευσε νὰ φύγῃ, χωρὶς καὶ νὰ ἀποχαιρετήσῃ. Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀπεκόμισε τὴν σαφὴ ἐντύπωσιν, καθὼς ἀνεκοίνωσεν ἔπειτα εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ὅτι ὁ Ζεῦγος εἶχεν ἀποσταλῇ μὲ τὴν ἐντολὴν νὰ ἐπιφέρῃ ὅπωςδῆποτε τὴν ρῆξιν. Σχετικῶς ὁ Πρωθυπουργὸς προέβη τὴν 29 Νοεμβρίου εἰς τὰς ἀκολούθους δηλώσεις:

«Ἡ Συμφωνία μὲ τὸ Κ.Κ.Ε. καὶ τὴν Ἑαμικὴν παράταξιν ἔχει κλεισθῇ καὶ ἔχει γίνῃ δεκτὴ καὶ ἀπὸ ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς Ὑπουργοὺς τῶν συνεργαζομένων ἐν τῇ Κυβερνήσει κομμάτων. Δὲν ἀπομένει τώρα παρὰ νὰ ἐρωτηθῇ τὸ Κ.Κ.Ε. ἂν εἶναι διατεθειμένον νὰ ὑπογράψῃ τὴν Συμφωνίαν τὴν ὁποίαν αὐτὸ τὸ ἴδιον ἔχει προτείνει.»

Ἐν συνεχείᾳ, εἰς τὰς ἐφημερίδας τῆς Πέμπτης 30 Νοεμβρίου 1944 ἐδημοσιεύθησαν αἱ ἀκόλουθοι δηλώσεις τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως:

«Αἱ προθεσμίαι τῆς ἀποστρατεύσεως τῆς Ἑαμικῆς

Πολιτοφυλακῆς καὶ τῆς ἀναλήψεως τῶν καθηκόντων τῆς Ἑθνοφυλακῆς, καθὼς καὶ τῆς ἀποστρατεύσεως τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων εἶναι ἀμετακίνητοι.

» Θέλω νὰ ἐλπίζω ὅτι τὸ Κ.Κ.Ε. δὲν θὰ θελήσῃ νὰ ὠθήσῃ τὴν Χώραν εἰς ἐμφύλιον πόλεμον διότι τὸ προσκαλοῦμεν νὰ ὑπογράψῃ τὸ ἰδικόν του κείμενον. »

Τ Α Κ Ε Ι Μ Ε Ν Α

Δημοσιεύομεν κατωτέρω, ἐν ἀντιπαραβολῇ, τὰ δύο κείμενα : Α) Τὸ ἀρχικόν, τῆς 27 Νοεμβρίου, τὸ ὁποῖον, κατόπιν μακρῶν διαπραγματεύσεων, ἐπρότειναν οἱ Ὑπουργοὶ τῆς Ἀκρας Ἀριστερᾶς καὶ ἀπεδέχθη ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως· καὶ Β) Τὸ κείμενον τῆς ὑπαναχωρήσεως τὸ περιέχον τοὺς νέους ὅρους, τὸ ὁποῖον ὁ ὑπουργὸς Ζεῦγος, ἀπαρνούμενος τὸ κείμενον τῆς προτεραίας, ἐπέδωκε τὴν 28 Νοεμβρίου εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν ὑπὸ τύπον τελεσιγράφου.

Καὶ τὰ δύο ἀντιπαραβαλλόμενα κείμενα παραλαμβάνομεν ἀπὸ τὴν « Λευκὴν Βίβλον τοῦ Κ.Κ.Ε. », τῆς 1 Φεβρουαρίου 1945, ὅπου δημοσιεύονται ὑπ' ἀριθ. 31 καὶ 33. Ἐπομένως ἡ ἀκρίβεια αὐτῶν δὲν δύναται νὰ τεθῇ ὑπὸ ἀμφισβήτησιν.

Α. (Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ)

1. Τὴν 10^{ην} Δεκεμβρίου 1944 θὰ ἀποστρατευθοῦν αἱ δυνάμεις Ἑθνικῆς Ἀντιστάσεως ΕΛΑΣ καὶ ΕΔΕΣ, καθὼς καὶ οἱ στρατιωτικοὶ σχηματισμοὶ οἱ εὐρισκόμενοι εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν.

2. Θὰ καταρτισθῇ τμήμα Ἑθνικοῦ Στρατοῦ, ἵνα συνεχίσῃ συμβολικῶς τὴν συμμετοχὴν του

Β. (Η ΥΠΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ)

1. Τὴν 10^{ην} Δεκεμβρίου θὰ ἀποστρατευθοῦν αἱ δυνάμεις τῆς Ἑθν. Ἀντιστάσεως ΕΛΑΣ, ΕΛΑΝ, ΕΔΕΣ, Ὀρεινὴ Ταξιαρχία, Ἱερὸς Λόχος, καθὼς καὶ οἱ στρατιωτικοὶ σχηματισμοὶ οἱ εὐρισκόμενοι εἰς Μέσην Ἀνα-

εἰς τὸν κοινὸν Συμμαχικὸν ἀγῶ-
να καὶ λάβῃ ἐπίσης μέρος, ἂν
ἀπαιτηθῇ, εἰς τὰς περιοχὰς Κρή-
της καὶ Δωδεκανήσων. Εἰς τὸ
τμήμα τοῦτο τοῦ Ἑθνικοῦ
Στρατοῦ, τὸ ὁποῖον θὰ συμβο-
λίξῃ ἐπίσης τὴν Ἑθνικὴν Ἐνό-
τητα, θὰ μετὰσχουν ἡ ὑφι-
σταμένη Ὀρεινὴ Ταξιαρχία,
ὁ Ἱερὸς Λόχος καὶ τμήμα τοῦ
ΕΔΕΣ, καθὼς καὶ μία Ταξιαρ-
χία τοῦ ΕΛΑΣ ἔχουσα δύναμιν
ἴσην πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν ἄνω
δυνάμεων καὶ ἴσον ὀπλισμόν . . .

12. Θὰ ἐπιταχυνθῇ ἡ ἐφαρ-
μογὴ τῶν κυρώσεων, ὥστε (ἐν-
τὸς τοῦ μηνὸς) ν' ἀρχίσουν ἀμέ-
σως λειτουργοῦντα τὰ Εἰδικὰ
Δικαστήρια.

τολήν, συμπεριλαμ-
βανομένων καὶ
τῶν τμημάτων
Χωροφυλακῆς Μ.
Ἀνατολῆς.

. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .
. . . . .

12. Θὰ ἐπιταχυνθῇ
ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νό-
μου τῶν κυρώσεων,
ὥστε μέχρι τῆς 10^{ης}
Δεκεμβρίου νὰ ἔ-
χουν ἐκδοθῇ αἱ ἀ-
ποφάσεις τῶν κυ-
ριωτέρων ἀρχηγῶν
τῆς Ἑθνοπροδοσίας.

ΔΙΑΣΠΑΣΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Ἀθήναι, Νοέμβριος 1944

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Πέμπτης 30 Νοεμβρίου 1944 ὁ ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Ἀλ. Σβῶλος ἐπεσκέφθη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου. Ἡ συνομιλία ὑπῆρξε μακρὰ καὶ διεξήχθη ὑπὸ τὸ κράτος βαθείας συγκινήσεως ἐνώπιον τῆς ἐπερχομένης τραγικῆς ἐσωτερικῆς κρίσεως. Ὁ Ἀλ. Σβῶλος ἐξεμυστηρεύθη τὴν ἐντύπωσίν του, ὅτι ἡ μεταβολὴ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος ὑπῆρξεν ἀ π ό τ ο μ ο ς καὶ ὀφείλεται εἰς ἐξωτερικὰς ὑποδείξεις. Καὶ προσέθεσεν ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀσκήσῃ ἐπ' αὐτοῦ καμμίαν ἀποφασιστικὴν ἐπιρροήν.

Ὁ Γ. Παπανδρέου τοῦ ἀπηύθυνε τότε θερμὴν ἔκκλησιν νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ νὰ μὴν ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν παραίτησιν τοὺς ὑπουργοὺς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος. «Ἡ Ἑλλάς, τοῦ εἶπε, δὲν εἶναι ἰδιωτικὴ μου ὑπόθεσις, εἶναι κοινὴ Πατρίδα. Μείνε νὰ τὴν ὑπερασπίσωμεν μαζὶ ἀπὸ τὴν ἀπόπειραν τοῦ κομμουνιστικοῦ πραξικοπήματος.»

Ὁ Ἀλ. Σβῶλος ἀπήντησεν ὅτι ἡ ἰδική του θέσις εἶναι δυσχερὴς, λόγῳ τῶν δεσμῶν του, ἐνῶ ἡ θέσις τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἦτο εὐχερεστέρα.

«Καὶ ἐγώ, ἀπήντησεν ὁ Γ. Παπανδρέου, θὰ ἤμποροῦσα νὰ εἶπω ὅτι ἡ πολιτικὴ μου ἦτο ἡ Ἐθνικὴ Ἑνωσις, καὶ παραιτοῦμαι διότι δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἀντιμετωπίσω ἐμφύλιον πόλεμον. Ἀλλὰ αἰσθάνομαι ὅτι αὐτὸ θὰ ἦτο ἀνανδρία καὶ ἐγκατάλειψις θέσεως. Ἐὰν μείνῃς εἰς τὴν Κυβέρνησιν, προσέθεσεν ὁ Γ. Παπανδρέου, τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα ἢ δὲν θὰ τολμήσῃ τὸ πραξικόπημα ἢ, καὶ ἂν τὸ τολμήσῃ, θ' ἀπογυμνωθῇ ἀπὸ τὸ δημοκρατικὸν προσωπεῖον του, καὶ θὰ ἤμπορέσωμεν τοιοῦτοτρόπως νὰ ὑπερνικήσωμεν εὐκολώτερον τὴν κρίσιν.»

Ὁ Ἀλ. Σβῶλος ἀνεχώρησε χωρὶς νὰ δώσῃ καμμίαν ὀριστικὴν ἀπάντησιν. Ἐκτοτε δὲν συνηντήθησαν μετὰ τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως.

Τὴν ἐπομένην, Παρασκευὴν 1 Δεκεμβρίου, ἡ Ἑσπικὴ Πολιτοφυλακὴ ὠφείλε νὰ παραδώσῃ ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Ἐθνοφυλακὴν. Λαβοῦσα ὁμῶς ἀντιθέτους διαταγὰς ἀπὸ τὴν Διοίκησιν τοῦ ΕΑΜ, ἡρνήθη νὰ παραδώσῃ. Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐπρότεινε τότε νὰ καταρτισθῇ ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου διατάσσουσα τὴν Ἑσπικὴν Πολιτοφυλακὴν νὰ παραδώσῃ εἰς τὴν Ἐθνοφυλα-

κήν. Εἰς τὸ κείμενον τῆς ἀποφάσεως ἀνεγράφετο ὅτι ἡ ὑπογραφή ἀπετέλει θ έ μ α έ μ π ι σ τ ο σ ύ ν η ς. Ἄπαντες οἱ ὑπουργοὶ τῆς Ἑκρας Ἀριστεράς, ἐκτὸς τοῦ στρατηγοῦ Σαρηγιάννη, ἀρνηθέντες νὰ ὑπογράψουν ὑπέβαλον τὰς παραιτήσεις των. Καὶ ἐπῆλθεν ἡ κρίσις... Τὸ κείμενον τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἔχει ὡς ἐξῆς :

Ἀριθ. 37

1 - 12 - 44

ΑΠΟΦΑΣΙΣ

Κατόπιν τῆς συγκροτήσεως τῶν Ταγμάτων Ἐθνοφυλακῆς (κλάσεως 1936)

Ἀποφασίζομεν

1. Ἀπὸ σήμερον 1 Δεκεμβρίου ἐ. ἔ. τὴν τήρησιν τῆς τάξεως θ' ἀναλάβουν τὰ κατὰ τόπους συγκροτηθέντα Τάγματα Ἐθνοφυλακῆς εἰς τὰς περιοχὰς Ἀττικοβοιωτίας, Φωκίδος, Πελοποννήσου, Θεσσαλονίκης, Μυτιλήνης.
2. Ἀπὸ τῆς ἰδίας ἡμερομηνίας ἡ ὑπάρχουσα εἰς τὰς ὡς ἄνω περιοχὰς Ἐθνικὴ Πολιτοφυλακὴ θὰ παραδώσῃ ὑπηρεσίαν, ὡς καὶ ὄπλισμόν, πυρομαχικὰ καὶ ἄλλα τυχὸν ὑπάρχοντα ὑλικά, εἰς τὰ κατὰ τόπους Τάγματα Ἐθνοφυλακῆς.
3. Ἐπίσης τὰ ἐν ταῖς αὐταῖς περιοχαῖς τμήματα Χωροφυλακῆς θὰ παραδώσουν, τὴν ἰδίαν ἡμερομηνίαν, τὸν ὄπλισμόν καὶ τὰ πυρομαχικά των εἰς τὰ Τάγματα Ἐθνοφυλακῆς.
4. Τὰ ἄνωτέρω θὰ ἐφαρμόζωνται καὶ εἰς τὰς λοιπὰς περιοχὰς τῆς χώρας, εὐθὺς ὡς συγκροτοῦνται καὶ ἐκεῖ Τάγματα Ἐθνοφυλακῆς συμφώνως πρὸς τὰς διαταγὰς τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν.
5. Ὅσοι δὲν ἐκτελέσουν τὰς ἄνω ἐντολὰς θὰ διώκονται ὡς παραβάται τοῦ Νόμου.

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΣΚΟΜΠΙ

Ἀθῆναι, Δεκέμβριος 1944

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τῆς ἐφαρμογῆς τῆς σταθερᾶς πολιτικῆς τῆς πρὸς «ἐξοπλισμὸν τοῦ Κράτους καὶ ἀφοπλισμὸν τῶν ὀργανώσεων», εὐρίσκετο εἰς συνεχῇ ἐπικοινωνίαν καὶ πλήρη ἁρμονίαν ἀπόψεων μὲ τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν καὶ τοὺς ἐν Ἑλλάδι ἐπισήμους, πολιτικοὺς καὶ στρατιωτικούς, ἐκπροσώπους τῆς, οἱ ὅποιοι ὑπῆρξαν ἀποφασιστικοὶ συντελεσταὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀπελευθερώσεως. Ἐν ὧσιν τῆς κρίσεως καὶ ἀπὸ συμφώνου μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὁ Στρατηγὸς Σκόμπι ἀπηύθυνε, τὴν Παρασκευὴν 1 Δεκεμβρίου 1944, τὴν ἀκόλουθον προκήρυξιν πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν :

«Τὰ Βρεττανικὰ στρατεύματα ἤλθον εἰς τὴν Χώραν σας διὰ τρεῖς σκοποὺς :

» Πρῶτον: Νὰ σᾶς βοηθήσουν νὰ διώξετε τὸν κατακτητὴν. Δεύτερον: Νὰ σᾶς φέρουν τρόφιμα καὶ ἄλλο ὑλικόν. Τρίτον: Νὰ σᾶς βοηθήσουν νὰ ἀναστήσετε τὴν Χώραν σας εἰς εὐδαιμονίαν καὶ εἰς τὸ πρῶτον τῆς μεγαλείου.

»Θὰ εἴσθε οἱ πρῶτοι ποὺ θὰ ἐκτιμήσετε ὅτι, εἴτε ἐπιτύχωμεν εἴτε ἀποτύχωμεν εἰς τὰς προσπάθειάς μας, αἱ προσπάθειαι αὗται προσφέρονται μὲ πνεῦμα ἀληθινῆς φιλίας καὶ σεβασμοῦ δι' ἓνα γενναῖον σύμμαχον, καθ' ὃν χρόνον συνεχίζομεν σφοδρὸν ἀγῶνα ἐναντίον ἰσχυροῦ ἐχθροῦ.

» Ὁ πρῶτος σκοπὸς σχεδὸν ἐξεπληρώθη. Ὁ ἐχθρὸς ἐδιώχθη ἀπὸ τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα.

» Ὁ δεύτερος σκοπὸς ἐκτελεῖται μὲ ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ θάλασσα εἶναι γεμάτη μὲ νάρκες, μὲ ζημίας εἰς τὰ λιμάνια καὶ μὲ κατεστραμμένας συγκοινωνίας, ἔγινε μεγάλη πρόοδος κατὰ τὰς ἑξ ἑβδομάδας μετὰ τὴν πρώτην ἀπόβασιν.

» Ἡ ἐπιτυχία διὰ τὸν τρίτον σκοπὸν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς Κυβερνητικῆς ἐξουσίας καθ' ὅλην τὴν Χώραν καὶ τὴν ἀποκατάστασιν ἐμπιστοσύνης ἐκ μέρους τοῦ Λαοῦ. Εἶμαι ἀποφασισμένος νὰ ἐπιτύχω, ἐφ' ὅσον δύναμαι, τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σκοπῶν οἱ ὅποιοι μοῦ ἀνετέθησαν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησίν μου.

» Εἶμαι ἐχθρὸς τῆς τρομοκρατίας, τῆς βίας καὶ τῶν φωνασκιῶν ἀπὸ οἷονδῆποτε καὶ ἂν προέρχωνται. Εἶμαι πεπεισμένος διὰ τὰ πρὸς ἡμᾶς φιλικὰ αἰσθήματα τῆς μεγάλης πλειοψηφίας τῶν Ἑλλήνων.

» Ἐπίσης εἶμαι πεπεισμένος ὅτι εἰς πολλὰ μέρη αὐτῆς τῆς Χώρας δὲν ὑπάρχει ἐλευθερία τοῦ λόγου, οὔτε τοῦ τύπου, ἀλλὰ ὑφίσταται ἀκόμη τρομοκρατία καὶ ἐξαπάτησις. Αὐτὰ ὅλα ἐμποδίζουν τὴν δικαίαν διανομὴν τροφίμων καὶ περιθάλψεως, προμηθευομένων ἀπὸ τὰς συμμαχικὰς κυβερνήσεις. Δι' αὐτὸ σᾶς ἀποστέλλω τὸ μήνυμα τοῦτο διὰ νὰ σᾶς μεταδώσω τὴν διαβεβαίωσιν τῆς συμπαθείας μου καὶ ὑποστηρίξεως.

» Βασίζομαι ἐπὶ τῆς βοήθειας κάθε Ἑλληνοῦ καὶ Ἑλληνίδος οἱ ὅποιοι ἐνδιαφέρονται ἀληθινὰ καὶ τίμια διὰ τὴν πατρίδα των.

» Στέκομαι σταθερὰ εἰς τὸ πλευρὸν τῆς σημερινῆς συνταγματικῆς Κυβερνήσεως, μέχρις οὔτου τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος ἤμπορέσῃ νὰ ἀποκατασταθῇ μὲ νόμιμον ἔνοπλον δύναμιν εἰς τὰς διαταγὰς του καὶ νὰ ἠμποροῦν νὰ γίνουν ἐλεύθεραι ἐκλογαί. Ἐὰν ὅλοι μαζὶ δὲν ἐπιτύχωμεν αὐτό, τὸ νόμισμα δὲν θὰ κρατηθῇ σταθερὸν καὶ ὁ Λαὸς δὲν θὰ τραφῇ. Ἐγὼ θὰ προστατεύσω σᾶς καὶ τὴν Κυβέρνησίν σας ἐναντίον οἰασδῆποτε ἀποπειράς πρᾶξικοπήματος, ὁποθενδῆποτε προερχομένης, ἢ ἄλλης πράξεως βιαίας καὶ ἀντισυνταγματικῆς.

» Μένετε ἡσυχοὶ ὅτι ἡ Μεγάλη Βρετανία, ἓνας νησιωτικὸς λαός, ἔχει βαθεῖαν ἀγάπην διὰ τὴν παλαιάν της σύμμαχον Ἑλλάδα καὶ θὰ τὴν ὑποστηρίξῃ.

» Θὰ σᾶς βοηθήσω νὰ προστατεύσετε τὰ σημερινά σας

σύνορα μέχρις οὗ αἱ ἐθνικαὶ σας δυνάμεις ἡμπορέσουν
νὰ ἀναλάβουν τοῦτο. Θέλω νὰ μὲ πιστεύσετε ὅτι τὰ αἰ-
σθήματα τῆς χώρας μου διὰ σᾶς εἶναι εἰλικρινῆ. Ἐπιθυ-
μοῦμεν νὰ σᾶς ἴδωμεν μίαν ἐλευθέραν, εὐτυχῆ καὶ εὐ-
δαιμονοῦσαν χώραν, ὅπου θὰ ζῆτε μεταξύ σας εἰρηνικῶς
καὶ ἡσύχως μὲ τοὺς γείτονάς σας.

Στρατηγὸς ΣΚΟΜΠΙ»

Ἐξηγῶν τὴν ἀνωτέρω προκήρυξιν ὁ Στρατηγὸς Σκό-
μπι ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς:

«Φρονῶ ὅτι ὁ Λαὸς τῆς Ἑλλάδος εἶναι πολὺ ἀνήσυ-
χος, λόγῳ τῶν φημολογουμένων παραιτήσεων μελῶν τῆς
Κυβερνήσεως καὶ φημῶν περὶ ἐνδεχομένων ταραχῶν.
Νομίζω ὅτι καλὸν θὰ ἦτο νὰ καθησυχάσω τὸν Ἑλληνι-
κὸν Λαὸν περὶ τῶν προθέσεων τῶν ἐν Ἑλλάδι Βρεττα-
νικῶν δυνάμεων, πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐμπιστοσύνης
τοῦ κοινοῦ.»

Τὴν 4 Δεκεμβρίου ἡ Βρεττανικὴ Κυβέρνησις ἐξέδωκε
τὸ ἀκόλουθον ἀνακοινωθέν:

«Ὁ Πρωθυπουργὸς ἐπιθυμεῖ νὰ γίνῃ γνωστὸν ὅτι τὸ
Διάγγελμα τῆς 1 Δεκεμβρίου τοῦ Στρατηγοῦ Σκόμπι
πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, τονίζοντος τὴν ἀνάγκην ἐνό-
τητος καὶ ἐμφαίνοντος τὴν πλήρη ὑποστήριξίν μας διὰ
τὴν παροῦσαν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἐγένετο ἐν γνώ-
σει καὶ μὲ πλήρη ἐπιδοκιμασίαν τῆς Κυβερνήσεως τῆς
Αὐτοῦ Μεγαλειότητος.»

Ἀθήναι, Δεκέμβριος 1944

Ἡ παραίτησις τῶν Ὑπουργῶν τῆς Ἀκρας Ἀριστεράς εἶχε δημιουργήσει τὴν κρίσιν τῆς Κυβερνήσεως Ἐθνικῆς Ἐνώσεως. Ἀλλὰ δὲν ἦτο ἀκόμη γνωστὸν ἂν τὸ Κ.Κ.Ε. θὰ κατέφευγεν ἀμέσως εἰς ἐπαναστατικὴν δροσίαν.

Διὰ τοῦτο ἡ Κυβέρνησις, ὅταν ἐξητήθη ἐκ μέρους τοῦ ΕΑΜ ἡ ἄδεια πρὸς συγκρότησιν συλλαλητηρίου τὴν Κυριακὴν 3 Δεκεμβρίου, προθύμως τὴν παρέσχε. Τὴν ἐσπέραν ὅμως τοῦ Σαββάτου 2 Δεκεμβρίου ἐγνώσθησαν αἱ ἐπαναστατικαὶ ἀποφάσεις τῆς Διοικήσεως τοῦ ΕΑΜ, κατενθυνομένης, ὡς γνωστὸν, ὑπὸ τοῦ Κ.Κ.Ε. Ἀπεφασίσθη: 1) Νὰ γίνη γενικὴ ἀπεργία· 2) Νὰ μὴ παραδώσῃ ἡ Ἐσμηκὴ Πολιτοφυλακὴ εἰς τὴν Κρατικὴν Ἐθνοφυλακὴν· καὶ 3) Νὰ ἀνασυγκροτηθῇ ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ΕΛΑΣ, καθισταμένου τοιοῦτοτρόπως ἀνεξαρτήτου καὶ ἀπέναντι τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἀπέναντι τοῦ Στρατηγοῦ Σκόμπι, κατὰ παράβασιν τῶν συμφωνιῶν τῆς Καζέρτα. Κατόπιν τῶν πληροφοριῶν τούτων ἡ Κυβέρνησις ἀπηγόρευσε τὴν συγκρότησιν τοῦ συλλαλητηρίου τῆς Κυριακῆς, ἐφ' ὅσον διεπιστώθη ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ ἐνδηλώσεως πολιτικοῦ φρονήματος ἀλλὰ περὶ ἀπαρχῆς σειρᾶς ἐπαναστατικῶν πράξεων αἱ ὁποῖαι ἀπέβλεπαν εἰς κατάλυσιν τοῦ Κράτους. Περὶ τούτου ὑπάρχει ἐκ τῶν ὑστέρων μία πλήρης ὁμολογία. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Κομμουνιστοῦ Ἀργύρη Καλλιγᾶ «Φλεγόμενη Πολιτεία»—ἡ Μάχη τῆς Ἀθήνας (σελῖς 13)—γράφονται τὰ ἀκόλουθα διὰ τὴν Παρασκευὴν 1 Δεκεμβρίου, ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν εἶχε τοιχοκολληθῇ ἡ προκήρυξις τοῦ Στρατηγοῦ Σκόμπι: «...Οἱ ἐφημεριδοπῶλες διαλαλοῦσαν τὰ παραρτήματα μὲ τὴν μοιραία διαταγὴ καὶ τὸ διάγγελμα, ποὺ ἀπειλοῦσε τὸ Λαὸ μὲ λιμοκτονία καὶ οἰκονομικὸ βάραθρο. Τώρα πιά δὲν ἀπομένει καμμιὰ ἐλπίδα. Καμμιὰ ἐλπίδα; Ἴσως, ἂν ὑποχωροῦσαν οἱ Ἐσμηκοί. Ἐτρεξα στὰ γραφεῖα τῆς Ὀργάνωσης, τὰ δωμάτια ἦσαν ἄδεια... τὰ ἔγγραφα εἶχαν μεταφερθεῖ καὶ πολλὰ ἐπιπλα. Ἀπὸ τὰ στελέχη κανεῖς. Μόνο οἱ ἐλασίτες τῆς φρουρᾶς ὑπῆρχαν στὸ χτίριο καὶ μερικοὶ πολῖτες. Χωρὶς νὰ ρωτήσω τίποτε, γύρισα πρὸς τὰ πίσω. Βγῆκα καὶ τράβηξα γιὰ τὸ Κόμμα. Μιὰ ἀνάλογη ἐκπληξὴ μὲ περίμενε καὶ κεῖ. Ὅλα εἶχαν μετακομιστεῖ. Τὸ χτίριο εἶχε ἀδειάσει. Ρώτησα τὸν ἄνθρωπο τῆς πόρτας: «Δὲν μοῦ λές, Σύντροφε, μεταφερθῆκανε τὰ γραφεῖα σας;» «Ἀπὸ σήμερα», μοῦ ἀπήντησε. «Ποῦ;» ξανα-

ρώτησα μὲ ἀδημονία. «Στὴν παρανομία, Σύντροφε, ἔκανε ζωηρὰ ὁ θυρωρὸς! Δὲν κατάλαβες λοιπὸν ἀκόμα τί γίνεται;» Καὶ τότε πιά κατάλαβα ὀριστικὰ καὶ ἀναμφισβήτητα «τί γινότανε...».

Τὴν ἐσπέραν τοῦ Σαββάτου συνήλθε τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον. Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀνέπτυξε διὰ μακρῶν τὴν διαμορφωθείσαν κρίσιμον κατάστασιν, ἐξ ἀποκλειστικῆς ὑπαιτιότητος τῆς Ἀκρας Ἀριστερᾶς, καὶ ἐζήτησεν ἀπὸ τὰ μέλη τῆς Κυβερνήσεως νὰ δηλώσουν εἴαν εἶναι ἀπολύτως σύμφωνα, καὶ αὐτὰ προσωπικῶς καὶ τὰ κόμματα τὰ ὁποῖα ἐκπροσωποῦν, μὲ τὴν ἀκολουθουμένην πολιτικὴν. Ἀπαντες οἱ ὑπουργοί, λαβόντες τὸν λόγον, ἐξέφρασαν τὴν ἀμέριστον ἐμπιστοσύνην των πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐδήλωσαν ὅτι εἶναι ἐξουσιοδοτημένοι ἀπὸ τὰ Κόμματα, τὰ ὁποῖα ἐκπροσωποῦν, νὰ παράσχουν πλήρη καὶ ἀνεπιφύλακτον ὑποστήριξιν εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν Γ. Παπανδρέου.

Συγκεκριμένως οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων Π. Φικιώρης καὶ Ν. Ἀβραάμ εἶπον τὰ ἐξῆς: Π. Φικιώρης: «Φρονῶ, ὅτι ἡ χαρὰς γράμμη εἶναι ἡ νόμιμος καὶ πρέπουσα, ὀφείλομεν δὲ πάντες νὰ συντρέξωμεν τὸ ἔργον τοῦ Προέδρου». Ὁ Ν. Ἀβραάμ εἶπεν: «Ἀπὸ χθὲς ἀνεκοίνωσα ὅτι ἐγκρίνω τὸν ἐκ μέρους τοῦ Προέδρου χειρισμόν, καὶ τοῦτο κατόπιν συμφωνίας μου μὲ τὸν Ἀρχηγὸν τῶν Φιλελευθέρων. Ὅφειλω εἰλικρινῶς νὰ εἶπω ὅτι ὁ χειρισμὸς ὑπῆρξεν ὄχι μόνον πολιτικὸς ἀλλὰ καὶ συμφωνος πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἐθνικῶν περιστάσεων τὰς ὁποίας διανύει ὁ τόπος. Κατεβάλατε, κύριε Πρόεδρε, προσπάθειαν αὐτόχρημα ἱστορικὴν διὰ τὴν δημιουργίαν τῆς ἐθνικῆς ἐνώσεως, ἣτις συνετελέσθη διὰ τῆς συμμετοχῆς τοῦ Ε.Α.Μ καὶ τοῦ Κ.Κ.Ε. Εἵχατε ἀνέκαθεν τονίσει ὅτι σκοπὸς τῆς Κυβερνήσεως ἦτο ἡ ἀποκατάστασις τοῦ Ἐλευθέρου Κράτους Δικαίου. Εἶναι γνωστὰ αἱ αὐθαιρεσίαι τοῦ Ε.Α.Μ αἱ ὁποῖαι ἐν τῷ μεταξὺ ἐλάμβανον χώραν. Τὰς ἐχαρκτηρίσατε, πολὺ ὀρθῶς, ὡς συμπτώματα μιᾶς νόσου, τὰ ὁποῖα θὰ ἐξέλειπον ἅμα ἐθεραπεύετο αὕτη ἡ νόσος. Ἡμεῖς ἐγκρίνομεν ἀνεπιφύλακτως τὴν ἀκολουθουμένην ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως πολιτικὴν. Βεβαίως ἀναλαμβάνομεν ἔργον δυσχερὲς καὶ ὅλοι θεωροῦμεν ἡμᾶς ὑποχρεωμένους νὰ παράσχωμεν τὴν συνδρομὴν μας διὰ τὴν εὐόδωσιν τοῦ ἔργου τούτου. Μὲ τὴν ἠθικὴν συμβολὴν ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ εἶμαι βέβαιος ὅτι τὸ ἔργον θὰ εὐοδωθῇ χωρὶς βαρείας συνεπειάς. Ἐχομεν ὡς Φιλελεύθερον Κόμμα συναίσθησιν τῶν εὐθυνῶν μετέχοντες τῆς Κυβερνήσεως καὶ δὲν διστάζομεν νὰ διαβεβαιώσωμεν ὅτι καὶ εἰς τὸ μέλλον εἴμεθα πρόθυμοι νὰ παράσχωμεν πᾶσαν ὑποστήριξιν μας.»

Ὁ ἐκπρόσωπος τῶν Βασιλοφρόνων Ὑπουργὸς Π. Χατζηπανός εἶπε τὰ ἐξῆς: «Τὸν σχηματισμὸν τῆς Κυβερνήσεως Ἑθνικῆς Ἐνότητος καὶ τὴν χαρὰν ἐκ τῆς ἐδῶ ἀφίξεως τοῦ Προέδρου καὶ τῆς συνετελεσθείσης Ἀπελευ-

θερώσεως έπεσκίασεν ή τακτική τής άκρας άριστεράς. 'Ο χειρισμός του όλου ζητήματος έκ μέρους του κ. Πρωθυπουργού δέν είναι άξιος έξάρσεως μόνον από πολιτικής απόψεως, αλλά και από απόψεως είλικρινείας. Έθασμάσαμεν τόν χειρισμόν τούτον και κατανοούμεν ότι πρέπει όλοι ήνωμένοι νά χωρήσωμεν είς τò έργον μας κατά τρόπον έξασφαλίζοντα τὰ έξαγγελθέντα διά του προγραμματικού λόγου, παρ' όλους τούς τυχόν κινδύνους.»

'Ο 'Υφυπουργός τών Στρατιωτικών, Σ τ ρ α τ η γ ό ς Σ α ρ η γ ι ά ν ν η ς (ό όποίος είχε συμμετάσχει είς τήν Κυβέρνησιν καθ' υπόδειξιν του ΕΑΜ) είπε τὰ έξής άποτεινόμενος πρòς τόν Πρόεδρον: «'Από τὰ βουνά παρηκολουθήσαμεν τὰς προσπαθείας σας και έχάρημεν όταν έπετεύχθη ή 'Εθνική 'Ενότης. "Ηλθατε έδώ και ήλπίσαμεν ότι εισήλθομεν είς τόν λιμένα όπου ο Λαός θα εύρισκε τήν ειρήνην και τήν έλευθερίαν του. Προσεπάθησα πάντοτε με όλας μου τὰς δυνάμεις νά πείσω τò ΕΑΜ πρòς συμμετοχήν είς τήν 'Εθνικήν Κυβέρνησιν. Είχα έλπίζει ότι ή 'Εθνική 'Ενότης συνετελέσθη και έδήλωσα είς τò ΕΑΜ ότι, ως 'Υπουργός τών Στρατιωτικών, αναλαμβάνω ύπευθύνως ότι ούδένα κίνδυνον είχον νά διατρέξουν. 'Επίστευσα ότι δέν ήθελαν νά διασπάσουν τήν 'Ενότητα. Δυστυχώς ήπατήθην. Δέν ύπάρχει δισταγμός διά τήν περίπτωσιν συρράξεως. Έγινε τò πάν διά τήν διατήρησιν τής 'Ενότητος και δέν φέρομεν τήν εύθύνην τών συνεπειών τής διασπάσεως. Θα καταβάλω όλας μου τὰς δυνάμεις διά νά συντελέσω είς τήν εύόδωσιν του άναληφθέντος έργου.»

Κατά τήν συνεδρίασιν ταύτην τò 'Υπουργικόν Συμβούλιον υπέγραψε τò Διάταγμα τής άποστρατεύσεως τών άνταρτικών σωμάτων, έχον ως έξής:

Προτάσει του ήμετέρου 'Υπουργικού Συμβουλίου και έχοντες υπ' όψιν ότι ήδη εξέλιπον οί έθνικοί λόγοι δι' ούς συνεκροτήθησαν αί στρατιωτικάί ένοπλοι δυνάμεις τών έθνικών όργανώσεων άντιστάσεως άπεφασίσασμεν και διατάσσομεν:

1. Τήν άποστράτευσιν άπάντων τών έφένδρων άξιωματικών και όπλιτών τών δυνάμεων ΕΛΑΣ, ΕΛΑΝ, ΕΔΕΣ και πάσης άλλης τυχόν ύφισταμένης όργανώσεως, και τήν διάλυσιν τών μονάδων τών όργανώσεων τούτων.

2. Τήν παράδοσιν του όπλισμού, πυρομαχικών, παντοειδούς ύλικού γενικής χρήσεως και κτηνών είς άρχάς όρισθησομένας ύπό του ύπουργού τών Στρατιωτικών.

3. Τὴν παρουσίασιν τῶν μονίμων ἀξιωματικῶν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν.

4. Διαταγαὶ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν θὰ καθορίσουν τὰς λεπτομερείας.

Ἡμέραν ἐνάρξεως τῆς ἀποστρατεύσεως καὶ διαλύσεως τῶν μονάδων ὀρίζομεν τὴν 10^{ην} Δεκεμβρίου 1944 καὶ λήξεως τὴν 20^{ην} ἰδίου.

Εἰς τὸν ἡμέτερον ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν ὑπουργὸν ἀνατίθεμεν τὴν δημοσίευσιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος Διατάγματος.

«ΘΑ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΩΜΕΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

Ἀθῆναι, Δεκέμβριος 1944

Ὑπῆρχον πολλοί, Ἕλληνες καὶ Σύμμαχοι, οἱ ὁποῖοι ἐφρόνουν ὅτι μία «ἀπειλητικὴ χειρονομία» τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Βρετανικῶν δυνάμεων θὰ ἤρκει νὰ ἀναγκάσῃ τὰς ἐνόπλους καὶ ἐπαναστατικὰς δυνάμεις τοῦ Κ.Κ.Ε. εἰς ὑποταγήν. Ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου οὐδέποτε συνεμερίσθη αὐτὴν τὴν γνώμην. Εἰς τὴν χάραξιν τῆς πολιτικῆς του ἀνεχώρει πάντοτε ἀπὸ τὴν πλήρη ἐπίγνωσιν καὶ τῆς ἐνόπλου δυνάμεως καὶ τῆς ἐπαναστατικῆς διαθέσεως τῆς Ἄκρας Ἀριστερᾶς. Χαρακτηριστικὸν σχετικῶς εἶναι τὸ τηλεγράφημα τὸ ὁποῖον τὴν νύκτα τοῦ Σαββάτου 2 Δεκεμβρίου ἀπέστειλε πρὸς τὰς Πρεσβείας μας. Διαπιστοῦται ἐκ τούτου καὶ ἡ ἀσφάλεια τῆς προβλέψεως ὅτι τὸ Κ.Κ.Ε. θὰ ἐπεχειρεῖ πράγματι τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, ἀλλὰ καὶ ἡ σταθερὰ ἀποφασιστικότης του πρὸς ἀντιμετώπισιν αὐτοῦ. Τὸ τηλεγράφημα ἔχει ὡς ἑξῆς:

Παρὰ ὑπερανθρώπους προσπάθειάς μας ὅπως διατηρήσωμεν συνοχὴν Κυβερνήσεως, ἵνα ἐπιτευχθῇ ὁμαλῶς ἐπιστράτευσις Ἐθνοφυλακῆς καὶ ἀποστράτευσις Ἀνταρτικῶν δυνάμεων, ὑπουργοὶ Ἄκρας Ἀριστερᾶς, ἀρνηθέντες νὰ ὑπογράψουν ἀποστράτευσιν, παρητήθησαν. Παραίτησις σημαίνει δυστυχῶς ἀπαρχὴν ἐμφυλίου πολέμου. Μὲ ὅσῃν ἀποφασιστικότητα ἐξηντλήσαμεν τὰς προσπάθειάς μας διὰ τὴν ἀποτροπὴν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, μὲ τὴν ἰδίαν ἀποφασιστικότητα θὰ ὑπερασπίσωμεν τὴν Ἑλλάδα ἐναντίον τῶν ἐσωτερικῶν της ἐχθρῶν.

Εὐχομαι εἰς τὸν Θεὸν ἡ τραγικὴ περίοδος νὰ εἶναι σύντομος, καὶ πλήρης ἡ ἐπιβολὴ τοῦ Νόμου πρὸς πραγματικὴν Ἀπελευθέρωσιν τοῦ στενάζοντος Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

« ΚΑΤΗΓΟΡΩ ΤΗΝ ΗΓΕΣΙΑΝ ΤΗΣ ΑΚΡΑΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ »

Ἀθήναι, Δεκέμβριος 1944

Συμφώνως πρὸς τὰς ἀποφάσεις τοῦ Κ.Κ.Ε., παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς Κυβερνήσεως, ἐπεχειρήθη μόλταυτα ἢ συγκρότησις τοῦ συλλαλητηρίου τῆς Κυριακῆς 3 Δεκεμβρίου 1944, ὡς ἀπαρχὴ τοῦ Κομμουνιστικοῦ Πραξικοπήματος. Αἱ ομάδες τῶν διαδηλωτῶν ἦσαν ἔνοπλοι καί, συμφώνως πρὸς τὸ σχέδιον, ἐπετέθησαν ἐναντίον τῶν ὀργάνων τῆς τάξεως, τὰ ὁποῖα ἡμύνθησαν, καὶ ἐσημειώθησαν θύματα. Τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου ἀπηύθυνε ραδιοφωνικῶς τὸ ἀκόλουθον Διάγγελμα πρὸς τὸ Ἔθνος :

Μὲ βαθεῖαν θλίψιν ἀπευθύνομαι σήμερον πρὸς τὸ Ἔθνος... Διότι, δυστυχῶς, ἡ Ἐθνικὴ μας Ἐνώσις ἔχει πλέον διασπασθῇ.

Γνωρίζει ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς μὲ πόσῃν πίστιν ἐπαλαίσαμεν, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Λιβάνου, διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῆς Ἐθνικῆς μας Ἐνώσεως.

Ἀπὸ τότε ἐκηρύτταμεν τὸ σύνθημα: Μία Πατρίς, μία Κυβέρνησις, ἓνας Στρατὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Πατρίδος καὶ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως.

Ἡ ἐπίτευξις τῆς Ἐθνικῆς μας Ἐνώσεως ὑπῆρξεν εὐτυχὲς γεγονός. Καὶ ἀπέδωκε, κατὰ τὸ τρίμηνον τῆς Κυβερνήσεως, μέγα ἀγαθὸν ὑπὲρ τῆς Χώρας. Ἐπραγματοποίησε τὸ «θαῦμα» τῆς ἀναιμάκτου ἀπελευθερώσεως. Καὶ ἀπὸ τὴν καρδίαν ὀλοκλήρου τοῦ Ἑθνους ὑψώθη ὁ αἶνος πρὸς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως διὰ τὴν εὐτυχὴ αὐτὴν καὶ ἱστορικὴν ὑπηρεσίαν πρὸς τὴν Χώραν.

Καὶ ἡ Ἐθνικὴ Κυβέρνησις, ἐγκατασταθεῖσα εἰς τὴν Ἐλευθέραν Πατρίδα, ἐξηκολούθησε τὸ ἔργον της. Μὲ

τὰς προγραμματικὰς κατευθύνσεις τῆς 18^{ης} Ὀκτωβρίου καθώρισε τοὺς σκοποὺς τῆς. Μαζὶ μὲ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῶν οἰκονομικῶν ἐρειπίων εἶχε νὰ ἐπιτελέσῃ καὶ τὸν δεύτερον ἄθλον: Τὴν μετάβασιν ἀπὸ τὴν ἀνώμαλον περιόδον τῆς Ἑθνικῆς Ἀντιστάσεως εἰς τὸ Ἐλεύθερον Κράτος Δικαίου, εἰς τὴν ἐπιβολὴν τῆς Ἐλευθερίας καὶ τοῦ Νόμου, εἰς τὴν πλήρη ἀποκατάστασιν τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν καὶ τῆς Λαϊκῆς Κυριαρχίας.

Συνεπεῖς πρὸς τὰς ἐπαγγελίας μας ἐκηρύξαμεν τὴν ἀποστράτευσιν τῆς Πολιτοφυλακῆς τοῦ ΕΑΜ, καθὼς καὶ τῶν Ἀνταρτικῶν δυνάμεων. Καὶ ἐκηρύξαμεν ἐπίσης τὴν ἐπιστράτευσιν τῆς κλάσεως τοῦ 1936, ὅπως ἀπαρτίσῃ τὴν Ἑθνοφυλακὴν. Αἱ κυβερνητικαὶ ἀποφάσεις εἶχον ληφθῇ ὁμοφώνως. Καὶ δικαίως ἠλπίσαμεν ὅτι ἐντὸς τοῦ Δεκεμβρίου θὰ συνετελεῖτο ἡ ἀποκατάστασις τοῦ ἐλευθέρου Ἑλληνικοῦ Κράτους Δικαίου, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο ἐγγυητὴς τῶν ἐλευθεριῶν καὶ προστάτης τῆς ἀσφαλείας τοῦ Λαοῦ.

Καὶ ἀπροόπτως ἐπῆλθεν ἡ Κρίσις.

Ἡ εὐθύνη τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, εἰς τὸν ὁποῖον μᾶς ὀδηγοῦν, εἶναι τραγικὴ. Καὶ τὸ Ἔθνος πρέπει νὰ γνωρίζῃ ποῖος ἔπαισεν.

Ἡ ἐπαγγελία τῆς ἀποστρατεύσεως τῶν Ἀνταρτικῶν μας δυνάμεων περιέχεται εἰς τὰς προγραμματικὰς δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως. Δὲν ἐξηρτήθη τότε ἀπὸ κανένα ὄρον. Ἐκ τῶν ὑστέρων ἐτέθησαν ὅροι. Ἐξητήθη, ἐκ τῶν ὑστέρων, ὅπως τεθῇ ἐκτὸς ὑπηρεσίας ὁλόκληρον τὸ σῶμα τῆς Χωροφυλακῆς. Τοιαύτη ἐπαγγελία δὲν περιείχετο εἰς τὰς κοινὰς προγραμματικὰς μας δηλώσεις. Εἰς τὰς δηλώσεις μας περιείχετο μόνον ἡ ἐπαγγελία τῆς αὐστηρᾶς ἐκκαθαρίσεως. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα, διὰ νὰ ἀποδείξωμεν τὴν ἀπόλυτον καλὴν μας πίστιν, διὰ νὰ ἐμπνεύσωμεν πλήρη ἐμπιστοσύνην, χάριν τῆς παγιώσεως τῆς Ἑθνικῆς μας Ἐνώσεως ἀπεδέχθημεν τὸν ὅρον.

Μᾶς ἐζητήθη κατόπιν ὅπως οἱ ἀξιωματικοὶ οἱ ὅποιοι θὰ ἐτοποθετοῦντο εἰς τὴν προσωρινὴν Ἐθνοφυλακὴν, τὴν συγκροτουμένην ἀπὸ τὴν κλάσιν τοῦ 1936, ἐγκρίνονται ἀπὸ τοὺς Ὑπουργοὺς τῆς Ἑκκρας Ἀριστερεᾶς. Εἰς τὰς παλαιὰς συμφωνίας μας δὲν ὑπῆρχε τοιαύτη ὑποχρέωσις. Ὑπῆρχε μόνον ἡ ὑποχρέωσις ὅπως ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν καὶ ὁ Ἀρχιστράτηγος εἶναι πρόσωπα κοινῆς ἐμπιστοσύνης. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἀπεδέχθημεν καὶ αὐτὸν τὸν ὅρον, χάριν τῆς παγιώσεως τῆς Ἐθνικῆς μας Ἐνότητος. Καὶ ὅταν κατὰ λάθος, λόγῳ τοῦ ἐπείγοντος, ἐστάλησαν ἀξιωματικοὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας ὡς στελέχη τῆς Ἐθνοφυλακῆς, χωρὶς προηγουμένην ἔγκρισιν τῆς Ἑκκρας Ἀριστερεᾶς, ὅχι μόνον προέβημεν εἰς τὴν ἄμεσον ἀνάκλησίν των, ἀλλὰ ἀπεφασίσαμεν ἀμέσως μεταβολὰς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν. Ἐδέχθημεν τὰς παραιτήσεις καὶ τοῦ Ὑφυπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ καὶ τοῦ Προσωπάρχου. Καὶ ἀνεθέσαμεν τὸ Ὑφυπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν εἰς τὸν Στρατηγὸν τὸν ὅποιον μᾶς ἐπρότειναν.

Ἀλλὰ μᾶς ἐζητήθη ἀκόμη, μαζὶ μὲ τὴν ἀποστράτευσιν τῶν Ἀνταρτικῶν δυνάμεων, καὶ ἡ διάλυσις τῆς Ὀρεινῆς Ταξιαρχίας καὶ τοῦ Ἱεροῦ Λόχου. Τοιοῦτος ὅρος δὲν περιέχεται εἰς τὰς κοινὰς προγραμματικὰς μας δηλώσεις.

Ἀπηντήσαμεν ὅτι ἀποτελοῦν τακτικὸν Στρατόν. Καὶ ὅτι, ἀκόμη, ὁ πόλεμος συνεχίζεται καὶ αἱ δύο αὐταὶ στρατιωτικαὶ μας μονάδες εἶναι αἱ μόναι τὰς ὁποίας διαθέτομεν, μέχρι τῆς ὀργανώσεως τοῦ τακτικοῦ μας Στρατοῦ, πρὸς συμμετοχὴν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν κοινὸν Συμμαχικὸν ἀγῶνα. Καὶ ἐπίσης τοὺς ἀνεκοινώσαμεν ὅτι αὕτη εἶναι ἡ γνώμη καὶ τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγείου.

Καὶ ἐν τούτοις ἐπεδιώξαμεν πάλιν νὰ εὕρωμεν μίαν ἱκανοποιητικὴν λύσιν. Μᾶς ἐπροτάθη, καὶ ἀπεδέχθημεν,

νὰ διατηρηθῇ καὶ μία ταξιαρχία τοῦ ΕΛΑΣ ἰσοδύναμος πρὸς τὸ ἄθροισμα καὶ τῆς Ὀρεινῆς Ταξιαρχίας καὶ τοῦ Ἱεροῦ Λόχου καὶ τῆς Μονάδος τοῦ ΕΔΕΣ.

Εἶχομεν, κατόπιν τούτου, ἐλπίζει ὅτι τὰ ἐπίμαχα θέματα διηυθετήθησαν καὶ ὅτι θὰ ἐβαδίζαμεν ὁμαλῶς πρὸς τὸ μέλλον.

Καὶ ὁμως, ἀπροόπτως, ἐπῆλθεν ἡ κρίσις. — Διατί;

Τὴν 1^{ην} Δεκεμβρίου, συμφώνως πρὸς τὴν ὁμόφωνον ἀπόφασιν ὁλοκλήρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἔπρεπεν ἡ Πολιτοφυλακὴ τοῦ ΕΑΜ νὰ παραδώσῃ ὑπηρεσίαν εἰς τὸ νέον Σῶμα τῆς Ἐθνοφυλακῆς. Ἀλλὰ ἡ Πολιτοφυλακὴ ἤρνεϊτο νὰ παραδώσῃ. Καὶ τότε ἐκρίναμεν ὅτι ἡ διαταγὴ τῆς παραδόσεως ἔπρεπε νὰ ὑπογραφῇ ἀπὸ ὅλα τὰ μέλη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Καὶ ἐθεωρήσαμεν τὴν συνυπογραφὴν θέμα ἐμπιστοσύνης. Ἀλλὰ οἱ Ὑπουργοὶ τῆς Ἀκρας Ἀριστερᾶς, παρὰ τὴν ὁμόφωνον προηγουμένην ἀπόφασιν, δὲν ὑπέγραψαν.

Καὶ ἐπῆλθεν ἡ Κρίσις.

Καὶ τώρα, ἐνώπιον τῆς συνειδήσεως τοῦ Ἑθνους, τίθεται τὸ ἐρώτημα: Ποῖος πταίει;

Τὸ Ἑθνος γνωρίζει ὅτι ἐξηντλήσαμεν ὅλας τὰς προσπάθειάς μας διὰ τὴν διατήρησιν τῆς Ἑθνικῆς μας Ἐνότητος. Ἐπροτιμήσαμεν νὰ ἐκτεθῶμεν εἰς σφοδρὰς ἐπικρίσεις διὰ τὴν ὑπέρμετρον ὑποχώρησίν μας εἰς τὰς ἀξιώσεις τῆς Ἀκρας Ἀριστερᾶς. Καὶ δὲν μᾶς ἐπτόησεν ἡ ἐπικρίσις, διότι ἀρχὴ τοῦ πολιτικοῦ βίου μας δὲν εἶναι ἡ δημοτικότητα, ἀλλὰ τὸ χρέος.

Παρεμείναμεν σταθεροὶ εἰς τὴν προσπάθειαν, διότι ἐγνωρίζαμεν ποία κατάρρα διὰ τὸν τόπον θὰ ἦτο ὁ ἐμφύλιος πόλεμος. Καὶ σήμερον ἔχομεν τὴν συνείδησιν ἥρεμον ὅτι δὲν ἐπταίσαμεν. Ὁλόκληρος ἡ εὐθύνη, ἐνώπιον τῆς Ἱστορίας καὶ ἐνώπιον τοῦ Ἑθνους, βαρύνει τὴν ἡγεσίαν τῆς Ἀκρας Ἀριστερᾶς.

Διότι ἐπανελήφθη δυστυχῶς, ἡ περιπέτεια τοῦ Λιβάνου. Καὶ πάλιν ἐπεκράτησαν οἱ ἀδιάλλακτοι. Φαίνεται ὅτι ἐδέχοντο νὰ ὑπάρχῃ Κυβέρνησις Ἑθνικῆς Ἑνώσεως, ἀλλὰ ὑπὸ τὸν ὅρον ἡ ὑλικὴ δύναμις νὰ εὑρίσκεται εἰς χεῖρας των. Καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν ἔφθασαν αἱ προθεσμίαι τῆς ἀποστρατεύσεως, ἐξηγέρθησαν. Καὶ ἐπέβαλαν τὰς θελήσεις των. Καὶ ὀδηγοῦν τὴν Χώραν, μὲ τὰ ἔνοπλα συλλαλητήρια, μὲ τὴν γενικὴν ἀπεργίαν, μὲ τὴν ἀνασύστασιν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ΕΛΑΣ, εἰς ἐμφύλιον πόλεμον.

Τοιοιτοτρόπως ἔγιναν ἔνοχοι. Εἰς μάτην κατηγοροῦν ἀπὸ χθὲς τὴν Κυβέρνησιν ὅτι προετοιμάζει τὸν Φασισμόν, ὅτι ἀπειλεῖ τὰς λαϊκὰς ἐλευθερίας, ὅτι ἐστράφη πρὸς τὴν Ἀντίδρασιν!...

Ὁ νόμος τῆς ἀνασυντάξεως τοῦ Στρατοῦ μας ἐψηφίσθη ὁμοφώνως ἀπὸ τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον. Καὶ ὅταν ὁ Στρατός μας ἀνασυντάσσεται κατὰ τρόπον σύμφωνον καὶ μὲ τὴν γνώμην των, μὲ ποίαν ὑλικὴν δύναμιν ὀδηγοῦμεν εἰς τὸν Φασισμόν;

Ὅλοι οἱ οἰκονομικοὶ καὶ κοινωνικοὶ νόμοι τῆς Κυβερνήσεως ἐπροτάθησαν ἀπὸ τοὺς Ὑπουργοὺς τῆς Ἀκρας Ἀριστερᾶς καὶ ἐψηφίσθησαν ὁμοφώνως ἀπὸ ὅλα τὰ μέλη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου. Πῶς λοιπὸν ἐστράφημεν πρὸς τὴν Ἀντίδρασιν;

Ὅχι! Ἡ Κυβέρνησις παραμένει σταθερὰ εἰς τὰς κοινὰς προγραμματικὰς κατευθύνσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀποτελοῦν παραχώρησιν πρὸς τὴν Ἀκραν Ἀριστεράν, ἀλλὰ πολιτικὴν πίστιν μας.

Παραμένομεν πάντοτε θανάσιμοι ἐχθροὶ τοῦ Φασισμοῦ, πολέμιοι τῆς Ἀντιδράσεως, σημαιοφόροι τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς Κοινωνικῆς Δικαιοσύνης.

Καὶ ἡ ἀπόδειξις παρέχεται, καὶ σήμερον ἀκόμη, εἰς τὴν διαμάχην τῆς Πολιτοφυλακῆς τοῦ ΕΑΜ καὶ τῆς Ἐθνοφυλακῆς τοῦ Λαοῦ. Ἡ Ἀκρα Ἀριστερὰ ὑποστηρίζει τὴν Πολιτοφυλακὴν, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς μίαν ὁργάνωσιν.

Ἡμεῖς ὑποστηρίζομεν τὴν Ἑθνοφυλακὴν, ἡ ὁποία ἐν-
σαρκώνει τὴν ιδέαν τοῦ Λαοῦ. Κηρύττουν τὴν Λαοκρα-
τίαν μὲ λέξεις, καὶ ἡμεῖς τὴν καθιστῶμεν πράξιν.

Ἐν ὀνόματι τοῦ Λαοῦ καὶ τοῦ Ἑθνους κατη-
γοροῦμεν τὴν ἡγεσίαν τῆς Ἀκρας Ἀριστεράς ὅτι
ὁδηγεῖ εἰς ἐμφύλιον πόλεμον, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ
θανάσιμον συμφορὰν τῆς Πατρίδος.

Ἀλλὰ συγχρόνως θέλομεν ν' ἀπευθυνθῶμεν πρὸς
τοὺς παλαιούς ὁπαδούς των. Ἀπευθυνόμεθα πρὸς τοὺς
ἀξιωματικούς καὶ τοὺς ἄνδρας τοῦ ΕΛΑΣ, τῆς Πολιτο-
φυλακῆς, καθὼς καὶ πρὸς τὰ μέλη τοῦ ΕΑΜ, διὰ νὰ
τοὺς εἴπωμεν:

«Ἐπαλαίσατε, κατὰ τὴν περίοδον τῆς Ἑθνικῆς Ἀντι-
στάσεως, ἐναντίον τοῦ Κατακτητοῦ. Καὶ προσεθέσατε
ἐνδόξους τίτλους εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Ἑθνικῶν μας
Ἀγώνων. Καὶ ἐπαλαίσατε ἐναντίον τοῦ Κράτους. Ἀλλὰ
τὸ Κράτος, τότε, ἦτο τῆς Κατοχῆς. Καὶ ὠφείλατε νὰ
παλαίσετε...

» Σήμερον καλεῖσθε ἐπίσης ἀπὸ τοὺς παλαιούς σας ἡγέ-
τας νὰ παλαίσετε ἐναντίον τοῦ Κράτους. Σήμερον ὁμως
εἶναι τὸ Κράτος τῆς Ἑλλάδος. Ἡμπορεῖτε νὰ τὸ πρά-
ξετε; Μὲ τὴν γενικὴν ἀπεργίαν βυθίζετε σήμερον εἰς
δυστυχίαν τὸν Λαόν μας. Καὶ μὲ τὴν στασιαστικὴν ἀνα-
σύστασιν τοῦ ΕΛΑΣ ἐγκαινιάζετε τὸν ἐμφύλιον πόλεμον,
ὁ ὁποῖος ἀφήνει ἀνοικτὰ τὰ σύνορα εἰς τοὺς ἐχθρούς τῆς
Πατρίδος.

» Νέοι τῆς Ἑλλάδος, εὐγενεῖς καὶ γενναῖοι μαχη-
ταὶ τῶν Ἑθνικῶν μας Ἀγώνων: Εἶναι δυνατὸν νὰ
πλήξετε τὴν Πατρίδα εἰς τὴν καρδίαν; Ἡ Πατρίς
ἔχει ἐπιζήσει ἀπὸ τὰ πλήγματα καὶ τῶν τριῶν βαρβάρων
κατακτητῶν. Ἀλλὰ δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιζήσῃ ἀπὸ τὰ
πλήγματα τῶν τέκνων της. Ὁχι, Νέοι τῆς Ἑλλάδος, μέλη
τοῦ ΕΑΜ. Δὲν ἡμπορεῖτε νὰ στρέψετε τὰ ὅπλα ἐναντίον
τῆς Πατρίδος. Κατὰ τὸ στάδιον τῆς δουλείας ἡ φωνὴ

τῆς ὀργανώσεως ἦτο συγχρόνως καὶ φωνὴ τῆς Πατρίδος. Καὶ ὠφείλατε νὰ ὑπακούσετε. Σήμερον, δυστυχῶς, ἄλλη εἶναι ἡ φωνὴ τῆς Ὀργανώσεως καὶ ἄλλη ἡ φωνὴ τῆς Πατρίδος.

»Ὁφείλετε νὰ ὑπακούσετε εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἑλλάδος. . . »

Ἡ Κυβέρνησις γνωρίζει ὅτι ἔχει εἰς τὸ πλευρόν της τὴν μεγίστην πλειοψηφίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ἐκφράζει ἐπίσης τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην της πρὸς τὴν Κυβέρνησιν καὶ τοὺς Ἐκπροσώπους ἐνταῦθα τῆς Μεγάλης Βρετανίας διὰ τὴν ἀμέριστον αὐτῶν συμπαράστασιν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Ἀλλὰ θέλομεν εἰς τὸ πλευρόν μας ὅλους τοὺς Ἕλληνας. Διότι ἀγωνιζόμεθα τὸν Ἀγῶνα τῆς Ἑλλάδος.

Ἡνωμένοι, ὀφείλομεν νὰ ὑπερνικήσωμεν τὴν θανάσιμον κρίσιν, νὰ ἀποκαταστήσωμεν τὴν Ἑλευθερίαν καὶ τὸν Νόμον καὶ νὰ βαδίσωμεν πάλιν ἀποφασιστικοὶ πρὸς τὸ Μέλλον.

Μὲ τὴν Βοήθειαν ὅλων τῶν τέκνων της, καθὼς καὶ τῶν Μεγάλων Συμμάχων μας, ἡ Πατρίς θὰ ἐπανεύρῃ τὸν δρόμον της.

Ζήτω ἡ Ἑλλάς!

Ἀθῆναι, Δεκέμβριος 1944

Τὴν ἐπομένην τῆς Κομμουνιστικῆς Στάσεως, Δευτέραν 4 Δεκεμβρίου, ἐδημιουργήθη ἀπροόπτως Κυβερνητικὴ κρίσις. Τὸ ἱστορικὸν καὶ τὰ αἷτια τῆς κρίσεως προσδιορίζονται εἰς τὰ ἀκόλουθα κείμενα.

Τὴν ἐσπέραν τῆς 4 Δεκεμβρίου ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ἀπέστειλε πρὸς τὸν Βασιλέα Γεώργιον, εἰς Λονδῖνον, τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

«ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΠΡΕΣΒΕΙΑΝ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

» Δι' Α. Μ. Βασιλέα.

» Ἐν συνεχείᾳ πρὸς χθεσινὸν τηλεγράφημά μου πληροφορῶ Ὑμετέραν Μεγαλειότητα ὅτι προβλέψεις ἐνάρξεως ἐμφυλίου πολέμου δυστυχῶς ἐπηλήθευσαν. Χθὲς καὶ σήμερον εἶχομεν αἵματηρὰς συγκρούσεις, τῶν ὁποίων προβλέπεται συνέχεια. Δυστυχῶς ἀνεπάρκεια καὶ Ἑλληνικῶν καὶ Βρεττανικῶν δυνάμεων δὲν ἐπέτρεψεν ἄμεσον καὶ ἀποτελεσματικὴν ἐξουδετέρωσιν στασιαστικῶν ἐκδηλώσεων. Στρατηγὸς Σκόμπι συνεργαζόμενος μετὰ στρατιωτικῶν μας ἀρχῶν ἐτοιμάζει σχέδιον γενικωτέρας ἀντιμετωπίσεως καταστάσεως. Ἐν τῷ μεταξὺ ἀνέκυψε πολιτικὸν ζήτημα. Παρελθὸν Σάββατον, μετὰ ἀποχώρησιν Ὑπουργῶν Ἀκρας Ἀριστερᾶς, ἐδήλωσα ὅτι δέχομαι παραμεῖναι Ἀρχὴν μόνον ὑπὸ ὄρον ἀνεπιφυλάκτου ἐνισχύσεως πάντων συνεργαζομένων κομμάτων. Εἰς ἀπάντησιν πάντες ἐδήλωσαν ἀπόλυτον ἀλληλεγγύην των δι' ἐπικείμενον ἐσωτερικὸν ἀγῶνα. Ἐπίσης Πρεσβευτὴς Leeper μοῦ εἶχε δηλώσει ὅτι ἐνδεχομένη παραίτησίς μου θὰ ἀπετέλει συμφορὰν (disaster) διὰ τὴν Χώραν καὶ

μοῦ συνέστησε μόνον μεγαλυτέραν ἱκανοποίησιν Φιλελευθέρων εἰς Κυβέρνησιν. Ἐνισχυόμενος τοιουτοτρόπως ὑπὸ Συμμάχων καὶ ὑπὸ σύμπαντος πολιτικοῦ κόσμου ἀπεδύθην σκληρότατον ἀγῶνα, τὸν ὅποιον πανταχόθεν ἐπικρινόμενος εἶχον προσπαθήσει νὰ ἀποτρέψω. Σήμερον, μετὰ πάροδον δύο ἡμερῶν, κατάστασις μετεβλήθη. Ὑπουργοὶ Λαϊκοῦ Κόμματος Ράλλης καὶ Στεφανόπουλος ἐπισκεφθέντες Leeper ἤκουσαν παρ' αὐτοῦ, ἀντιθέτως πρὸς προγενεστέρας δηλώσεις του, ὅτι δὲν ἐπιθυμεῖ ἀνάμιξιν εἰς τὰ ἐσωτερικά μας καὶ ὅτι ἔπρεπε πρὸς σχηματισμὸν εὐρυτέρας Κυβερνήσεως συνεννοηθοῦν δύο προσωπικότητες, Παπανδρέου - Σοφούλης, πατριωτισμὸς ὁποίων θὰ ἔδιδε λύσιν. Ἐκάλεσα ἀμέσως Σοφούλην καὶ ὑπενθύμισα προχθесινήν του δήλωσιν περὶ ἀπολύτου ὑποστηρίξεως καὶ ἠρώτησα ἐὰν Κόμμα Φιλελευθέρων διατηρῇ ἀπόφασίν του. Μοῦ ἀπήντησεν ὅτι περιβάλλει μὲ μεγάλην ἐμπιστοσύνην καὶ ἐμὲ καὶ τὴν πολιτικὴν μου. Φρονεῖ ὅμως ὅτι εἰς τὰς σημερινὰς περιστάσεις θὰ ἔπρεπε νὰ καταρτισθῇ Κυβέρνησις παρ' ὅλων τῶν πολιτικῶν κομμάτων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ γηραιότερου. Προσέθεσεν ὅτι αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ γνώμη τῶν ἄλλων κομμάτων, ἐπίσης καὶ Leeper, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος μετὰ τῆς ὁποίας ὑπάρχει συνεννόησις. Ἀπήντησα ἀμέσως ὅτι οὐδέποτε εἰς τὸν πολιτικόν μου βίον ὠδηγήθην ἀπὸ τὴν φιλαρχίαν, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὴν συνείδησιν τοῦ καθήκοντος πρὸς τὴν Πατρίδα. Θεωρῶ διὰ τοῦτο καθῆκον μου νὰ δηλώσω ὅτι εἶμαι πρόθυμος νὰ παραδώσω ἀμέσως τὴν Ἀρχήν, καὶ τοῦ ηὐχέθην πλήρη εὐόδωσιν τῆς κυβερνητικῆς προσπαθείας του. Προσέθεσα ἐπίσης ὅτι ἡ ἀνάληψις τῆς Ἐξουσίας θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἄμεσος, διότι αἱ κρίσιμοι περιστάσεις δὲν ἐπιτρέπουν παρατάσιν τῆς κυβερνητικῆς κρίσεως.

» Τερματίζων τοιουτοτρόπως κυβερνητικὸν ἔργον μου ἔχω ἤρεμον τὴν συνείδησιν ὅτι ὑπερέτησα μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις μου τὴν Πατρίδα καὶ θεωρῶ καθῆκον μου νὰ

Σᾶς ἐκφράσω τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην μου δι' ἁμέριστον ἐμπιστοσύνην καὶ συμπάθειαν μὲ τὴν ὁποίαν μὲ περιεβάλατε.»

ΤΟ ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑ ΤΣΩΡΤΣΙΑ

Τὴν μεσημβρίαν τῆς Τρίτης 5 Δεκεμβρίου ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Μ. Βρετανίας Leeper ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν Γ. Παπανδρέου τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα τοῦ Πρωθυπουργοῦ Οὐΐνστον Τσῶρτσιλ, πρὸς τὴν Βρετανικὴν Πρεσβείαν, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπεδοκίμαζε σφοδρῶς τὴν μηχανορραφίαν πρὸς μεταβολὴν τῆς Κυβερνήσεως καὶ παρεκάλει τὸν Γ. Παπανδρέου « νὰ παραμείνῃ εἰς τὸ πηδάλιον », ὑποσχόμενος πλήρη ὑποστήριξιν:

« Δὲν εἶναι καιρὸς διὰ πολιτικολογίας. Εἶναι ζήτημα ζωῆς καὶ θανάτου: Νὰ σωθῇ ἢ νὰ μὴ σωθῇ ἡ Πρωτεύουσα τῶν Ἀθηνῶν. Ἀνελάβομεν τὸ ἔργον νὰ τὴν σώσωμεν. Μεταβολὴ Κυβερνήσεως τώρα εἶναι ἀπαράδεκτος. Θέλω τὸν Παπανδρέου εἰς τὸ πηδάλιον, καὶ θὰ τοῦ δώσω τὴν πλήρη καὶ ἀνεπιφύλακτον ὑποστήριξιν μου. Πρὸς τοῦτο ἐδόθησαν εἰς τὸν στρατηγὸν Σκόμπι αἱ εὐρύταται δυναταὶ ἐξουσίαι νὰ σώσῃ τὴν κατάστασιν, καὶ θὰ ἔχῃ ἀκεραίαν τὴν ὑποστήριξιν τῆς Βρετανικῆς Κυβερνήσεως διὰ πᾶν μέτρον τὸ ὁποῖον θὰ λάβῃ, ἀκόμη καὶ ἂν ὑπάρξῃ αἱματοχυσία.»

ΑΔΙΣΤΑΚΤΟΣ ΦΙΛΑΡΧΙΑ

Τὸ ἀπόγευμα τῆς Τρίτης 5 Δεκεμβρίου ὁ Πρεσβευτὴς τῆς Μ. Βρετανίας Leeper ἐγνώρισεν εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν Γ. Παπανδρέου τὰ ἀκόλουθα:

« Ὁ κ. Leeper συνηντήθη μὲ τὸν Ἀρχηγὸν τῶν Φιλελευθέρων, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνεκοίνωσε τὸ περιεχόμενον τοῦ τηλεγραφήματος τοῦ Βρετανοῦ Πρωθυπουργοῦ. Ὁ Θεμ. Σοφούλης ἀπήντησεν ὅτι θὰ παράσχῃ πλήρη ὑπο-

στήριξιν εἰς πᾶν μέτρον τὸ ὁποῖον θὰ ἐλάμβανεν ὁ Στρατηγὸς Σκόμπι, ἀλλὰ δὲν εἶναι διατεθειμένος νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν παροῦσαν Κυβέρνησιν, ἢ νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τοὺς Φιλελευθέρους Ὑπουργοὺς νὰ παραμείνουν εἰς αὐτήν, διότι δὲν ἔχει πλέον τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ὁ Θεμ. Σοφούλης προσέθεσεν ὅτι θὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ιδέαν νὰ σχηματίσῃ Κυβέρνησιν καὶ δὲν θὰ ἀντιπολιτευθῇ τὴν Κυβέρνησιν τοῦ Γ. Παπανδρέου. Τότε ὁ Πρεσβευτὴς Leeper προειδοποίησε τὸν Θεμ. Σοφούλην ὅτι θὰ ἀνακοινώσῃ εἰς τὸν Τσῶρτσιλ αὐτὴν τὴν ἀπάντησίν του καὶ φοβεῖται ὅτι ὁ Τσῶρτσιλ θὰ τὴν θεωρήσῃ ὡς τὴν πλέον ἀπογοητευτικὴν ἀπάντησιν.»

Τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων — ἀναιρῶν ἀπολύτως τὰς ἐπισήμους του δηλώσεις τοῦ Σαββάτου, 2 Δεκεμβρίου, καὶ ταυτοχρόνως παραποιῶν τὴν ἀλήθειαν — προέβη πρὸς τὸ Πρακτορεῖον Ρῶυτερ εἰς τὰς ἀκολουθούσας ἀνακοινώσεις, τὰς ὁποίας ἀναδημοσιεύομεν, ὡς ἔχουν, ἀπὸ τὴν «Λευκὴν Βίβλον» τοῦ E.A.M. (σελὶς 43):

«Ὁ κ. Παπανδρέου, τὴν 4 Δεκεμβρίου, μὲ παρεκάλεσε νὰ σχηματίσω νέα Κυβέρνηση. Σ' αὐτὸ ἡ ἀριστερὴ παράταξις καὶ τὰ ἄλλα κόμματα ἔδωσαν τὴν συγκατάθεσίν τους, δηλ. στὸ νὰ μῶ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Κυβέρνησης. Ἐγὼ συνεφώνησα, γιατί ἔβλεπα μ' αὐτὸ μιὰ καλὴ λύση στὰ προβλήματα ποὺ ἀνεφύησαν. Στις 5 Δεκεμβρίου ὁ Ἄγγλος Πρεσβευτὴς μοῦ ἀνεκοίνωσε ὅτι, σύμφωνα μὲ τῆς τελευταῖες ὁδηγίες ποὺ εἶχε, ὁ Ἄγγλος Πρωθυπουργὸς δὲν συμφωνεῖ μὲ ὁποιαδήποτε ἀλλαγὴ στὸ πρόσωπο τοῦ Προέδρου τῆς Κυβέρνησης στὴ σημερινὴ κατάστασις. Ὁ Στρατηγὸς κ. Σκόμπι μὲ παρεκάλεσε νὰ ὑποστηρίξω τὸν κ. Παπανδρέου, καὶ ἐγὼ τοῦ ἀπήντησα ὅτι, ἂν συγκατατεθῶ νὰ ὑποστηρίξω τὴν Κυβέρνηση Παπανδρέου, αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὑποστηρίξω τὴ δικτατορία, πράγμα τὸ ὁποῖο δὲν μπορῶ νὰ κάνω...»

Η ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Τὴν 6 Δεκεμβρίου ὁ Βασιλεὺς Γεώργιος ἀπέστειλεν εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν Γ. Παπανδρέου τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

« Ἐπὶ ὑμετέρου τηλεγραφήματος, διὰ τὸ ὅποιον σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς, ἐπιθυμῶ διευκρινίσω ὅτι εἰς οὐδεμίαν συνεννόησιν προῆλθον μετὰ οἰασδῆποτε πολιτικῆς προσωπικότητος. Ἐὰν θεωρῇτε, ἐπὶ τῇ βάσει ἐπιτοπίου γνώσεως καταστάσεως, ὅτι ὑπάρχουν λόγοι ἐπιβάλλοντες Κυβερνητικὴν μεταβολήν, παρακαλοῦμεν μοὶ τηλεγραφήσητε ἐπειγόντως σκέψεις σας, ὥς καὶ σκέψεις κυριωτέρων πολιτικῶν Ἀρχηγῶν. Ὅπως δῆποτε εἶμαι βέβαιος ὅτι, βοηθούμενος ὑπὸ μεγίστης πλειοψηφίας Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, θέλετε προέλθει εἰς ὅλας ἐνδεικνυομένας ἐνεργείας πρὸς ἀποκατάστασιν τάξεως. »

ΤΕΡΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ

Ἀπαντῶν εἰς τὸ τηλεγράφημα τοῦ Βασιλέως ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ἀπέστειλε, τὴν 6 Δεκεμβρίου, τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

« Εὐχαριστῶ θερμότατα. Δὲν ὑφίσταται πλέον Κυβερνητικὸν ζήτημα. Κατόπιν τηλεγραφήματος κ. Τσῶρτσιλ, περιβαλλόμενος μὲ ἐμπιστοσύνην μεγίστης πλειοψηφίας Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ Συμμάχων, παραμένω θέσιν μου, ἵνα ἐπιτελέσω ἐθνικὸν καθῆκον ἀπελευθερώσεως Ἑλλάδος. »

Η ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Τὴν 11 Δεκεμβρίου ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ἀπέστειλεν εἰς τὸν Βασιλέα τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα, τὸ ὅποιον περιέχει πλήρη ἐξήγησιν διὰ τὴν στάσιν του κατὰ τὸ στάδιον τῆς Κυβερνητικῆς κρίσεως καὶ

χαράσσει τὴν γραμμὴν τῆς Κυβερνητικῆς πορείας διὰ τὸ μέλλον:

«ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΠΡΕΣΒΕΙΑΝ ΛΟΝΔΙΝΟΥ

» Δι' Α. Μ. Βασιλέα.

» Ἐλπίζομεν ἀπὸ σήμερον ἀναληφθούν εὐρύτεραι ἐπιθετικαὶ ἐπιχειρήσεις ἐθνικῶν μας δυνάμεων πρὸς ἀπώθησιν στασιαστῶν ἐκτὸς Ἀθηνῶν. Ἐρωτώμεθα ὑπὸ ξένων δημοσιογράφων πῶς δύναται λήξῃ ἐμφύλιος πόλεμος. Κομμουνισταὶ δίδουν ἀπάντησιν ὅτι μεταβολὴ Κυβερνήσεως δύναται ὁδηγήσῃ εἰς διευθέτησιν καταστάσεως. Ἡμεῖς ἀπαντῶμεν ὅτι δὲν ὑπῆρξε θέμα Κυβερνήσεως ὅπερ ὠδήγησε στάσιν, ἀλλὰ θέμα ἀποστρατεύσεως καὶ ἀφοπλισμοῦ ἀνταρτικῶν δυνάμεων. Ἐπομένως μόνον κατάθεσις ὅπλων καὶ γενικὸς ἀφοπλισμὸς ἀποτελεῖ τερματισμὸν ἐμφυλίου πολέμου. Θέσις ζητήματος μεταβολῆς Κυβερνήσεως εἶναι ἀπολύτως ἄτοπος καὶ ἀποτελεῖ νίκην στασιαστῶν. Κυβερνητικὴ συνεργασία μετὰ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος δέον πλέον ἀποκλεισθῇ ὀριστικῶς. Καταστελλομένης Στάσεως δέον ἐπιδοθῶμεν συγκρότησιν ἐθνικοῦ Κράτους μὲ ἰσχυρὰν καὶ ἐθνικῶς ἀξιόπιστον Ἀστυνομίαν καὶ Χωροφυλακὴν, καθὼς καὶ μὲ ἐθνικὸν Στρατόν, ἵνα στερεώσωμεν ὀριστικῶς μέλλον Ἑλλάδος. Συνεργασία μὲ Κομμουνισμὸν ἐπεβάλλετο πρὸς ἀποτροπὴν ἐμφυλίου πολέμου. Ἐφ' ὅσον ὁμως ἄκρα ἀριστερὰ ἐπεχείρησεν ἐμφύλιον πόλεμον, δέον τοῦλάχιστον ἔχωμεν ὥς ἀντάλλαγμα τὴν ὀριστικὴν ἐκκαθάρισιν Κράτους ἀπὸ ἀναρχικῆς δυνάμεως καὶ τὴν παγίωσιν ἀληθοῦς Ἑλληνικοῦ Κράτους δικαίου.

» Καθ' ὅσον ἀφορᾷ παραίτησίν μου παρελθούσης Δευτέρας ἐπιθυμῶ παράσχω ἐξήγησιν ὅτι προέβην εἰς αὐτὴν ὄχι λόγῳ μηχανορραφιῶν κομμάτων, εἰς ὅποια οὐδεμίαν ἀποδίδω σημασίαν, ἐπεὶ δὲ στεροῦνται ἀπολύτως λαϊκῆς βάσεως, ἀλλὰ διότι Leeper ἐνεθάρρυνε μεταβο-

λὴν καὶ εὐλόγως ὑπέθεσα ὅτι ἐκφράζει γνώμας Κυβερνήσεώς του, ἥ καὶ Ὑμετέρας Μεγαλειότητος. Μετὰ ἐπελθόντα γεγονότα ζήτημα παραιτήσεως ἔπαυσεν ὑφιστάμενον. Αἰσθάνομαι ὅτι περιβάλλομαι ὑπὸ ἐμπιστοσύνης μεγίστης πλειοψηφίας Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καί, ἐφ' ὅσον θὰ τυγχάνω τῆς ἐμπιστοσύνης τῆς Ὑμετέρας Μεγαλειότητος, καθὼς καὶ τῶν Μεγάλων Συμμάχων μας, θεωρῶ καθήκον νὰ παραμείνω εἰς τὴν θέσιν μου πρὸς ἐξυπηρέτησιν Πατρίδος εἰς κρίσιμους σημερινὰς περιστάσεις.»

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΣΚΟΜΠΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ

Ἀθῆναι, Δεκέμβριος 1944

Τὴν 5 Δεκεμβρίου ὁ Στρατηγὸς Σκόμπι ἀπηύθυνε τὴν ἀκόλουθον προκήρυξιν πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν:

Τὴν 1 Δεκεμβρίου 1944 σᾶς ἀπηύθυνα μῆνυμα ζητῶν τὴν συνδρομὴν σας εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἔργου μου, σαφῶς καθορίζων τὴν στάσιν μου ὡς πρὸς τὴν τρομοκρατίαν, τὴν βίαν καὶ τὴν φωνασκίαν.

Μετ' ἐμπιστοσύνης ἀνέμενον ὅτι ἡ ἔκκλησίς μου θὰ ἐτύγγανε τῆς ὀλοψύχου ὑποστηρίξεως τῶν ἐλευθέρως σκεπτομένων Ἑλλήνων.

Λυποῦμαι διότι τοῦτο δὲν συνέβη.

Μερικὰ στοιχεῖα μειοψηφίας σαφῶς ἐξεδήλωσαν πρόθεσιν νὰ θυσιάσουν τὰ γενικώτερα συμφέροντα τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ προκαλέσουν εἰ δυνατόν ἐσωτερικὴν διαμάχην. Ὡς ἐκ τούτου ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ θέσῃ εἰς ἰσχὺν τὸν ὑφιστάμενον Στρατιωτικὸν Νόμον εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ, συμφώνως πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Σύνταγμα.

Ἐπαναλαμβάνω ὅτι, μαζὶ μὲ τὴν μεγάλην πλειονότητα τῶν Ἑλλήνων, εὐρίσκομαι σταθερῶς παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Συνταγματικῆς Κυβερνήσεως καὶ θὰ βοηθήσω ταύτην μὲ ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα τὰ ὅποια διαθέτω καὶ μέχρις οὗ το Ἑλληνικὸν Κράτος δυνηθῇ νὰ ἀποκατασταθῇ μὲ νόμιμον Ἐνοπλον Δύναμιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς του καὶ δυνηθοῦν νὰ διενεργηθοῦν ἐλεύθεραι ἐκλογαί.

ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΝ ΤΥΠΟΝ

Ἀθῆναι, Δεκέμβριος 1944

Τὴν 7 Δεκεμβρίου 1944 ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου, δεχθεὶς τοὺς ξένους ἀνταποκριτάς, προέβη εἰς τὰς ἀκολούθους ἀνακοινώσεις :

«Γνωρίζω μὲ πόσην συμπάθειαν παρακολουθεῖτε τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς περιπετείας τῆς Χώρας μας. Χαίρω διὰ τὴν συνάντησίν μας, ἐπειδὴ θεωρῶ ἀπαραίτητον νὰ διαφωτίσω τὴν Συμμαχικὴν κοινὴν γνώμην περὶ τῆς σημερινῆς ἐν Ἑλλάδι καταστάσεως.

»Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἱστορίαν τῆς διαφωνίας, παρακαλῶ νὰ λάβετε γνώσιν τοῦ Διαγγέλματος τὸ ὁποῖον ἀπηυθύναμεν τὴν παρελθούσαν Κυριακὴν, 3 Δεκεμβρίου, πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν. Θὰ διαπιστώσετε τὸ πλῆθος τῶν ὑποχωρήσεων εἰς τὰς ὁποίας προέβημεν, διὰ νὰ ἱκανοποιήσωμεν καὶ παραλόγους ἀκόμη ἀξιώσεις τῆς Ἀκρας Ἀριστερᾶς, πρὸς διατήρησιν τῆς ἐθνικῆς μας ἐνότητος.

»Εἰς μίαν μόνον ὑποχώρησιν δὲν ἠδυνάμεθα νὰ προβῶμεν. Εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ἀνταρτικῶν δυνάμεων, ἡ ἀποστράτευσις τῶν ὁποίων εἶχεν ὀρισθῇ διὰ τὴν 1 καὶ 10 Δεκεμβρίου.

»Γράφεται συχνὰ εἰς τὸ Συμμαχικὸν τύπον ὅτι αἱ ἀνταρτικαὶ δυνάμεις εἶναι δημιούργημα δημοκρατικὸν καὶ ὅτι πρέπει νὰ τὰς διατηρήσωμεν ὡς ἐγγύησιν τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν. Αἱ ἀνταρτικαὶ δυνάμεις προσέφεραν ἐθνικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὸν Ἀγῶνα, καὶ δι' αὐτὸ τοὺς ἀπενείμαμεν τὴν ἀμέριστον ἀναγνώρισιν τῆς Χώρας. Ἐπειτα ὁμως ἀπὸ τὴν Ἑθνικὴν μας Ἀπελευθέρωσιν δὲν εἶχαν

πλέον λόγον ὑπάρξεως. Διατήρησις ἐνόπλων δυνάμεων εἰς τὴν διάθεσιν ἐνὸς κόμματος δὲν εἶναι Δημοκρατία, εἶναι Φασισμός. Εἶμαι ὁ ἴδιος δημοκράτης καὶ σοσιαλιστής. Ἀπευθύνομαι πρὸς τοὺς δημοκράτας καὶ σοσιαλιστάς ὅλου τοῦ κόσμου, διὰ νὰ τοὺς ἐρωτήσω: [Δέχονται εἰς τὴν δημοκρατικὴν χώραν των ὁ στρατὸς καὶ ἡ ἀστυνομία νὰ ἀνήκουν εἰς τὸ κόμμα καὶ ὄχι εἰς τὸ Κράτος, ποὺ εἶναι τὸ σύνολον τοῦ Λαοῦ;

»Αὐτὸ ἦτο τὸ θέμα ποὺ μᾶς ἐχώρισε. Ἡ ἰδική μας σημαία εἶναι ἡ δημοκρατικὴ ἐλευθερία τοῦ Λαοῦ. Ἡ ἐπιμονὴ των νὰ διατηρήσουν ἰδίαν ἐνοπλον δύναμιν εἶναι σημαία Φασισμού. Ἄλλην μίαν φορὰν εἰς τὴν Χώραν αὐτὴν γίνεται ἡ ἱστορικὴ πάλη τῆς Ἐλευθερίας κατὰ τῆς Βίας.] Ὑπερασπίζομεν τὴν Ἐλευθερίαν ἐναντίον τῆς Βίας καὶ ἐπικαλούμεθα ὅλους τοὺς Ἐλευθέρους Λαοὺς εἰς τὸ πλευρόν μας. Διότι ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς διεξήγαγε πολλοὺς ἀγῶνας καὶ ὑπέστη πολλὰς θυσίας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι ἐλεύθερος.

»Εἰς ὅλην τὴν πολιτικὴν ζωὴν μου ὑπῆρξα ἐχθρὸς τοῦ Φασισμού. Μὲ κάθε φασιστικὴν κυβέρνησιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἤμην ὁ πρῶτος εἰς τὴν φυλακὴν ἢ εἰς τὴν ἐξορίαν. Ἐπίστευσα εἰς ὅλην μου τὴν ζωὴν καὶ θὰ μείνω πάντοτε πιστὸς εἰς τὰ δύο ἰδεώδη: τὴν Ἐλευθερίαν καὶ τὴν Κοινωνικὴν Δικαιοσύνην, καὶ ἀποκρούω μὲ ἀγανάκτησιν τὴν κατηγορίαν, τὴν ὁποίαν ἐκ τῶν ὑστέρων προσπαθοῦν νὰ μοῦ ἀποδώσουν, ὅτι τάχα ἡ Κυβέρνησίς μας ἔγινε Κυβέρνησις ἀντιδραστική. Μισῶ τὴν βίαν τόσον τῆς Δεξιᾶς ὅσον καὶ τῆς Ἀριστερᾶς. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι εἶπα εἰς τὸν Λίβανον: «Ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς δὲν κάμνει ἐπιλογὴν τυράννων. Ἀρνεῖται τὴν Τυραννίαν.»

[»Γίνεται προσπάθεια νὰ δοθῇ ἡ ἐξήγησις ὅτι ἀφορμὴ τῶν γεγονότων ἦτο τὸ συλλαλητήριον τῆς Κυριακῆς. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ παραίτησις τῶν ὑπουργῶν τῆς Ἀκρας Ἀριστερᾶς ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρία ὠργανωμένου

πραξικοπήματος κατὰ τῆς Χώρας, καὶ ὑπάρχουν περὶ αὐτοῦ πλήρεις ἀποδείξεις.

»Τὸ Σάββατον βράδυ συνήλθεν ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ΕΑΜ καὶ ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν, ἡ ὁποία ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν «Ριζοσπάστην» τῆς Κυριακῆς, νὰ ὀργανώσῃ παλλαϊκὴν συγκέντρωσιν εἰς τὴν πλατεῖαν Συντάγματος. Εἶμαι σύμφωνος ὅτι, ἂν ἐπρόκειτο περὶ αὐτῆς μόνον τῆς ἀποφάσεως, δὲν ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν, διότι αἱ διαδηλώσεις εἶναι πολιτικὸν δικαίωμα τοῦ Λαοῦ.

»Ἀλλὰ ἔλαβε καὶ δευτέραν ἀπόφασιν. Νὰ ὀργανώσῃ ἀπεργίαν. Δέχομαι ἐπίσης ὅτι καὶ αὕτη δὲν εἶναι ἀπόδειξις, διότι εἶναι δικαίωμα τῶν ἐργαζομένων νὰ ἀπεργοῦν, ἂν καὶ εἰς τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται σήμερον ἡ Ἑλλάς ἡ ἀπεργία εἶναι θανάσιμον πλῆγμα. Ἐπειδὴ, ὅταν εὐρίσκονται πλοῖα εἰς τὸν λιμένα Πειραιῶς κομίζοντα τρόφιμα διὰ τὸν Λαὸν καὶ οἱ Ἕλληνες ἐργάται ἀρνοῦνται νὰ τὰ ἐκφορτώσουν, αὐτὸ δὲν λέγεται ἄσκησις δικαιώματος, ἀλλὰ λιμὸς τοῦ Λαοῦ μας.

»Ὑπάρχει ὁμως καὶ τρίτη ἀπόφασις, ὅπως ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ ΕΛΑΣ ἀνασυγκροτηθῇ. Ἔως ἐκείνην τὴν ὥραν ὁ ΕΛΑΣ εἶχε ταχθῇ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ Ἀρχηγοῦ τῶν Βρεττανικῶν Δυνάμεων ἐν Ἑλλάδι. Μὲ αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν ὁ ΕΛΑΣ ἀρνεῖται πλέον τὴν ἐξάρτησίν του ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν Στρατηγὸν Σκόμπι. Γίνεται στρατὸς ἀνεξάρτητος. Κράτος ἐν Κράτει. Ἐπειτα ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν ἦτο πλέον φανερόν ὅτι ἤρχιζεν ἡ ἀπόπειρα πραξικοπήματος.

»Αὐτὸ δὲν τὸ συνάγω μόνον ἐγώ, ἀπὸ ὅσα ἀνέφερα. Τὸ γράφει καὶ ὁ Ζεῦγος εἰς τὸν «Ριζοσπάστην» τῆς Κυριακῆς. Γράφει: «Τώρα τὸν λόγον ἔχουν οἱ μαρξιστικο-καπνισμένοι μαχητὲς τοῦ ΕΛΑΣ, ποὺ τοὺς ζητοῦν νὰ παραδώσουν τὰ τιμημένα καὶ κερδισμένα σὲ μάχες ὅπλα τους».

»Καὶ ὑπάρχει καὶ μία ἀκόμη ἔμπρακτος ἀπόδειξις. Ὁ

ΕΛΑΣ εἰς τὰς ἐπαρχίας ἤρχισε νὰ ἀφοπλίζῃ τὴν Ἑθνοφυλακὴν, τὴν ὁποῖαν εἶχομεν ὀργανώσει κατόπιν κοινῆς συμφωνίας.

» Αὐτὴ ἦτο ἡ κατάστασις τὴν Κυριακὴν, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἀρχίσῃ τὸ συλλαλητήριον. Ἡ Κυβέρνησις ἀντελήφθη ὅτι τὸ συλλαλητήριον δὲν ἐγίνετο διὰ νὰ ἐκφράσῃ πολιτικὰς γνώμας, ὅποτε ὤφειλε νὰ παράσχῃ τὴν ἄδειαν. Ἐγίνετο ὡς ἀπαρχὴ τῆς ἐπαναστατικῆς δράσεως, καὶ δι' αὐτὸ τὸ ἀπηγόρευσε. Ἡ ἐξέλιξις ἀπέδειξεν ὅτι εἶχομεν δίκαιον, διότι, παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς Κυβερνήσεως, ἔλαβε χώραν καὶ ἦτο ἔνοπλον, ἤρχισε μὲ ἐπίθεσιν κατὰ τῆς οἰκίας μου, ὅπου ἔρριψαν χειροβομβίδας καὶ ἐτραυματίσαν ἓνα φρουρὸν ἀστυφύλακα. Ἐπίσης εἰς τὴν πλατεῖαν Συντάγματος ἐπετέθησαν ἐναντίον τῆς Ἀστυνομίας, ἀφώπλισαν ἀστυφύλακας, τοὺς ἐπῆραν αὐτόματα ὅπλα, καὶ ἐκινδύνευαν οἱ ἀστυφύλακες νὰ ἀφοπλισθοῦν ὅλοι. Ἐφονεύθη καὶ εἰς ἀρχιφύλαξ. Τότε ἠναγκάσθησαν νὰ ἀμυνθοῦν.

» Καὶ αὐτὸ ὑπῆρξεν ἡ ἀρχή. Ἠκολούθησαν ἡ δευτέρα καὶ τρίτη ἡμέρα τῆς ἐπαναστατικῆς δράσεως. Κατέλαβον ἀστυνομικὰ τμήματα καὶ ἐφόνευσαν ἀστυφύλακας, καὶ τοὺς τραυματίας καὶ αἰχμαλώτους τοὺς ἔσφαξαν. Ἐπίσης εἰς οἰκίας πολιτῶν ἔκαμαν σφαγὰς καὶ ἀρπαγὰς αὐτόμων. Θὰ σᾶς θέσωμεν ὑπ' ὄψιν κατάλογον ὀνομάτων σφαγιασθέντων, διὰ νὰ δυνηθῇτε νὰ τὰ ἐλέγξετε.

» Ἡ Κυβέρνησις καὶ ὁ στρατηγὸς Σκόμπι ἔκαμαν ὑπομονὴν καὶ παθητικὴν ἄμυναν μέχρι τῆς Τετάρτης. Ἀλλὰ ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ φθάσῃ ὁ ΕΛΑΣ εἰς τὸ κέντρον καὶ νὰ καταλάβῃ ὁλόκληρον πλεον τὴν πόλιν. Τότε ἐθεωρήσαμεν ὅτι εἶχομεν καθῆκον, διὰ τὴν ὑπαρξιν τοῦ Κράτους καὶ τὴν Ἑλευθερίαν τοῦ Λαοῦ, νὰ τὴν ὑπερασπίσωμεν. Τότε διετάχθη ἡ ἀντιμετώπισις τῆς καταστάσεως.

» Ἡ πορεία τοῦ ἀγῶνος ἀπέδειξεν ὅτι ὑπῆρχε σοβαρὰ ἐπαναστατικὴ ὀργάνωσις, ἡ ὁποία ἐπεχείρησε τὴν κατάληψιν τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προξι-

κοπήματος μᾶς βοηθοῦν Βρεττανικαὶ δυνάμεις. Τὸ Ἑ-
θνος ἐκφράζει τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην του. Ὑπε-
στηρίξαμεν ἀνέκαθεν ὅτι ὑπάρχει εἰς τὰς κοινὰς ἀποφά-
σεις τῶν Συμμάχων ἡ ὑποχρέωσις διὰ τὴν πραγματικὴν
καὶ πλήρη ἀπελευθέρωσιν τῶν συμμαχικῶν χωρῶν.

» Ἡ βοήθεια ποὺ μᾶς παρέχουν δὲν εἶναι ἐπέμβα-
σις. Ἐπέμβασις ὑπάρχει μόνον ὅταν γίνεται εἰς ἐλεύθερα
κράτη, ὅπου λειτουργεῖ ἡ Λαϊκὴ Κυριαρχία. Καὶ τοιαύ-
την ἐπέμβασιν οὐδεὶς ἐλεύθερος Λαὸς ἀνέχεται. Ὅταν
ὅμως ἓνας Λαὸς δὲν ἔχῃ ἀποκτήσει τὰς πολιτικὰς του
ἐλευθερίας, διότι κατέχεται ἀπὸ μίαν ἔνοπλον μειοψηφίαν,
τότε ἡ βοήθεια δὲν λέγεται ἐπέμβασις ἀλλὰ Ἀπελευ-
θέρωσις, καὶ ἐπισύρει τὴν ἄπειρον εὐγνωμοσύνην τοῦ
Λαοῦ. Ἀποτελεῖ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν τεσσάρων ὁρῶν
ποὺ ἔθεσεν ὁ Πρόεδρος Ροῦζβελτ.

» Κατὰ τὴν γνώμην μας ἡ βοήθεια ποὺ μᾶς παρέχεται
δὲν εἶναι μόνον φιλικὴ ὑπηρεσία, ἀλλὰ καὶ χρέος.

» Διότι ἡ σημερινὴ κατάστασίς μας εἶναι συνέπεια τοῦ
πολέμου, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ κοινὴν ὑπόθεσιν. Καὶ εἶναι
ἐπίσης συνέπεια τῆς βοήθειας, ὑλικῆς καὶ ἡθικῆς, ποὺ οἱ
Σύμμαχοι παρέσχον εἰς τὰς ἀνταρτικὰς δυνάμεις. Ἄν ἡ
Ἑλλὰς εἶχεν εἰς τὴν διάθεσίν της τὸν στρατὸν τοῦ Λαοῦ
της, τὸν στρατὸν τοῦ Μετώπου τῆς Ἀλβανίας, δὲν θὰ
ἐχρειάζετο βοήθειαν διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἐλευ-
θεριῶν της. Ἀλλὰ ὁ στρατός μας δὲν ὑπάρχει, δυστυχῶς,
διότι προσεφέρθη εἰς τὸν βωμὸν τῆς κοινῆς ὑποθέσεως.
Εἰς ἀντάλλαγμα τῶν θυσιῶν μας ζητοῦμεν τὴν βοήθειαν
τῶν Συμμάχων διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἐλευθεριῶν
τοῦ Λαοῦ μας.

» Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐπιθυμῶ νὰ προσθέσω ὅτι ἐπι-
θυμεῖ ἡ Ἑλλὰς νὰ ὀργανώσῃ τὸν στρατὸν της τὸ ταχύ-
τερον, ὅχι μόνον διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς τάξεως καὶ τῶν
ἐλευθεριῶν τοῦ Λαοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ νὰ συνεχίσῃ τὸν κοι-
νὸν ἀγῶνα μέχρι τῆς τελικῆς νίκης τῆς Ἑλευθερίας.

» Καὶ ἐρχόμεθα τώρα εἰς τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον.

» Ἡ Κυβέρνησις δὲν ὑπῆρξε, οὔτε εἶναι, οὔτε πρό-
κειται νὰ γίνῃ ἀντιδραστική. Ἡ Κυβέρνησις θὰ εἶναι
πάντοτε σημαιοφόρος τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ Λαοῦ μας.
Παραμένει πιστὴ εἰς τὰς κοινὰς προγραμματικὰς δη-
λώσεις. Θὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀρχὴν τὴν ὁποίαν
ἐπηγγέλθη, ὅτι εἰς τὰ ἐλεύθερα πολιτεύματα ἡ πλειοψη-
φία κυβερνᾷ, ἡ μειοψηφία ἐλέγχει, ἀλλὰ τὸ Κράτος δὲν
ἀνήκει οὔτε εἰς τὴν πλειοψηφίαν, οὔτε εἰς τὴν μειοψη-
φίαν. Ἀνήκει εἰς τὴν ἰδέαν τῆς Πατρίδος καὶ ὑπηρετεῖ
τὸ σύνολον τοῦ Λαοῦ.

» Θεωροῦμεν ἀποστολὴν μας νὰ δημιουργήσωμεν ἐλεύ-
θερον Κράτος Δικαίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ ἔχουν ἴσα
δικαιώματα καὶ ἐλευθερίαν γνώμης καὶ οἱ κομμουνισταί,
καὶ οἱ δημοκρατικοί, καὶ οἱ βασιλόφρονες, ἀλλὰ εἰς τὸ
ὁποῖον κανεὶς ἀπὸ τοὺς πολίτας καὶ τὰ κόμματα δὲν θὰ
ἔχῃ δικαίωμα νὰ χρησιμοποιήσῃ βίαν διὰ νὰ ἐπιβάλῃ
τὴν θέλησίν του. Θεωροῦμεν ἀποστολὴν μας νὰ ἐνερ-
γηθῇ ἀπολύτως ἐλεύθερον δημοψήφισμα διὰ τὸ πολι-
τειακὸν ζήτημα καὶ ἐλεύθεραι ἐκλογαί. Καὶ θεωροῦ-
μεν ὑποχρέωσίν μας νὰ καταβάλωμεν ἐπίσης ὅλας
τὰς προσπάθειάς μας διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνόρθωσιν
τῆς Χώρας, ἡ ὁποία κατάκειται εἰς ἐρείπια. Μὲ τὴν
εὐκαιρίαν αὐτὴν θεωρῶ καὶ πάλιν καθῆκον μου νὰ
ἐπαναλάβω τὴν ἀπειρον εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἑλληνι-
κοῦ Λαοῦ πρὸς τοὺς Μεγάλους Συμμάχους μας διὰ τὴν
βοήθειαν ποὺ μᾶς παρέχουν.»

Τὴν 23 Δεκεμβρίου 1944 ὁ Πρωθυπουργός, δεχθεὶς
εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τοὺς ἀνταποκριτὰς
τοῦ Ἐξωτερικοῦ Τύπου, προέβη εἰς τὰς ἀκολούθους
ἀνακοινώσεις :

« Ἐξακολουθεῖ, δυστυχῶς, ἡ ἀντεθνικὴ καὶ ἀντιλαϊκὴ
Στάσις. Τίποτε δὲν εἶναι θλιβερώτερον διὰ τὴν Χώραν
μας ἀπὸ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς Στάσεως εἰς μίαν ἐποχὴν
ποὺ ὅλαι αἱ δυνάμεις τοῦ ἔθνους ἔπρεπε νὰ εἶναι

ἡνωμένοι παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Μεγάλων Συμμάχων μας διὰ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ ἀγῶνος ἐναντίον τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ καὶ διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς χώρας μας ἀπὸ τὰ ἐρείπια τὰ ὅποια ἐδημιούργησαν οἱ μηχανοκίνητοι βάρβαροι.

» Ἡ Χώρα μας, δυστυχῶς, ἐβυθίσθη εἰς αὐτὴν τὴν αἱματηρὰν περιπέτειαν. Καμμία μεγαλυτέρα ὑπηρεσία δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προσφερθῇ εἰς τοὺς Γερμανοὺς ἀπὸ τὴν ἐγκληματικὴν Στάσιν. Εἶναι προᾶξις ἐχθρική καὶ κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ κατὰ τῶν Συμμάχων. Καὶ τίποτε δὲν εὐχόμεθα περισσότερον ἀπὸ τὸ νὰ λήξῃ τὸ ταχύτερον χάριν καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Συμμαχικῆς ὑποθέσεως.

» Ἐγίνε λόγος καὶ περὶ παραιτήσεως τῆς Κυβερνήσεως πρὸς διευκόλυνσιν τῆς καταστάσεως. Ἀφ' οἷου ἀνέλαβον τὴν Ἀρχήν, εἰς τὸ Κάϊρον, πολλάκις ἐπροθυμοποιήθην νὰ παραιτηθῶ. Καὶ δὲν θὰ εἶχον καὶ σήμερον καμμίαν δυσκολίαν νὰ τὸ πράξω. Εἶμαι πάντοτε πρόθυμος νὰ παραιτηθῶ ὅταν ἡ παραίτησίς μου πρόκειται νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν Χώραν. Ἀλλὰ δὲν ἔχω πρὸς τοῦτο καμμίαν διάθεσιν ἐὰν ἡ παραίτησις πρόκειται νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν Στάσιν.

» Τὸ κρίσιμον θέμα τῆς Χώρας μας εἶναι ἡ ἄρνησις τῶν ἀδιαλλάκτων τῆς Ἀκρας Ἀριστερᾶς νὰ καταθέσουν τὰ ὅπλα. Πρέπει τὰ κόμματα νὰ παύσουν νὰ ἔχουν ἴδιον στρατόν, διὰ νὰ γίνωμεν καὶ ἡμεῖς ἓνα Κράτος ὅπως τὰ ἰδικά σας εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν Ἀγγλίαν. Καὶ νομίζω ὅτι ἔχω δικαίωμα νὰ σᾶς κάμω ἐκκλήσιν νὰ μᾶς κρίνετε μὲ τὰ ἴδια μέτρα ποὺ χρησιμοποιεῖτε καὶ εἰς τὰς Δημοκρατικὰς Χώρας σας. Ὅπως καὶ σεῖς ἀρνεῖσθε εἰς τὰ κόμματα τὸ δικαίωμα νὰ ἔχουν ἰδιωτικὸν στρατόν καὶ ζητεῖτε ἀπὸ τὸ Κράτος νὰ προστατεύῃ τὴν Ἐλευθερίαν καὶ τὴν Τάξιν, ζητοῦμεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἴδιον διὰ τὴν Χώραν μας, ποὺ εἶναι ἐπίσης Ἐλευθέρη καὶ Δημοκρατικὴ ὅπως ἡ ἰδική σας.»

Ἐν τέλει ὁ Πρωθυπουργὸς ἔθεσεν ὑπ' ὅψιν τῶν ξένων ἀνταποκριτῶν σωρείαν ψηφισμάτων ὑπὲρ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Μ. Βρετανίας ἀπὸ τὰς λαϊκὰς ὁργανώσεις τοῦ Πειραιῶς καὶ προσέθεσε :

« Σᾶς ἀπευθύνω θερμὴν ἑκκλησιν νὰ ἐπισκεφθῇτε τὰς περιφερείας ποὺ ἠλευθερώθησαν καὶ νὰ ἔλθετε εἰς ἐπαφὴν μὲ ὅλας τὰς κοινωνικὰς τάξεις. Καὶ κατόπιν νὰ διακηρύξετε τὴν ἀλήθειαν. Θὰ πεισθῇτε καὶ σεῖς ὅτι αὐτὸ ποὺ ἐγένεν εἶναι πραγματικὴ ἀπελευθέρωσις.

» Ἐχω ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν δικαίαν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην σας πρὸς τὴν ἀλήθειαν.»

Δεκέμβριος 1944

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων, τῆς 5 Δεκεμβρίου 1944, ὁ Πρωθυπουργὸς Τσώρτσιλ προέβη εἰς τὰς κάτωθι δηλώσεις σχετικῶς πρὸς τὴν ἐν Ἑλλάδι κατάστασιν :

« Εἶναι λυπηρὸν ὅτι τοιοῦτο γεγονὸς ἔλαβε χώραν εἰς Ἀθήνας ἕνα μόνον μῆνα μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ τὸν ἀνεφοδιασμόν της. Ἡ Ἑλλὰς ἀντιμετωπίζει ἀπελπιστικὰ οἰκονομικὰ καὶ δημοσιονομικὰ προβλήματα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τὸν ὁποῖον προσπαθοῦμεν νὰ σταματήσωμεν. Ἡμεῖς καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ Σύμμαχοί μας κάμνομεν τὸ πᾶν διὰ νὰ δώσωμεν βοήθειαν, καὶ τὰ στρατεύματά μας ἐνεργοῦν διὰ νὰ ἀποφευχθῇ ἡ αἱματοχυσία, ἀλλὰ ἐνίστε εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνῃ χρῆσις βίας πρὸς ἀποφυγὴν μεγαλυτέρας αἱματοχυσίας.

» Ἡ εὐθύνη ἀπὸ στρατιωτικῆς ἀπόψεως, κοινῇ συμφωνίᾳ ὅλων τῶν Συμμάχων, ἀνήκει εἰς ἡμᾶς, καθ' ὅσον ἡ Ἑλλὰς ἀποτελεῖ στρατιωτικὴν σφαῖραν διὰ τὰς ἐκεῖθεν διεξαγομένας πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις. Μέχρις ὅτου λάβουν χώραν γενικαὶ ἐκλογαί, ὑπὸ ἐλευθέρως καὶ τιμίας συνθήκας, τὸ κῦρος τῆς Συνταγματικῆς Κυβερνήσεως πρέπει νὰ γίνῃ γενικῶς ἀποδεκτὸν καὶ νὰ ἐνισχυθῇ ἀπὸ ὁλόκληρον τὴν Χώραν. Αἱ ἔνοπλοι δυνάμεις πρέπει νὰ ὑπακούουν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν. Οὐδεμία Κυβέρνησις δύναται νὰ ἔχῃ στερεὰς βάσεις ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν ἰδιωτικὰ στρατεύματα ἐξαρτώμενα ἀπὸ ὁμάδας, κόμματα καὶ ἰδεολογίας, ἀντὶ νὰ ἀνήκουν εἰς τὸ Κράτος καὶ τὸ Ἔθνος. Αἱ διαπιστώσεις αὗται δέον νὰ εἶναι σαφεῖς εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἀριστερὰν καὶ εἰς τοὺς ἡγέτας τοῦ Κομμουνισμοῦ, οἱ ὁποῖοι ἐπροτίμησαν νὰ παραιτη-

θοῦν τῆς Κυβερνήσεως παρὰ νὰ στέρξουν εἰς τὰ μέτρα ἐκεῖνα, πρὸς τὰ ὁποῖα εἶχον ἤδη συμφωνήσει, διὰ τὴν ἀντικατάστασιν τῆς Πολιτοφυλακῆς τοῦ ΕΑΜ καὶ τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων ἀπὸ κανονικὰ ἐθνικὰ στρατεύματα. Ἐπιπροσθέτως οἱ ἡγέται τοῦ ΕΑΜ ἐκήρυξαν καὶ παρώτρυναν εἰς γενικὴν ἀπεργίαν, ἡ ὁποία ἤδη ἐμποδίζει τὴν διατροφήν τοῦ πληθυσμοῦ τὸν ὁποῖον ἡμεῖς καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ Σύμμαχοί μας προσπαθοῦμεν νὰ διαθρέψωμεν.

» Ἡ θέσις μας εἶναι ἀπολύτως σαφής. Ἐναπόκειται εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν νὰ ἀποφασίσῃ περὶ Βασιλευομένης ἢ Ἀβασιλεύτου Δημοκρατίας. Ὅπως ἐπίσης ἰδική του ὑπόθεσις εἶναι ἐὰν ἐπιθυμῇ Κυβέρνησιν Δεξιᾶς ἢ Ἀριστερᾶς. Μέχρις οὗτου εὗρεθῇ ὁ Λαὸς εἰς θέσιν νὰ ἀποφασίσῃ ἐλευθέρως, δὲν θὰ διστάσωμεν νὰ μεταχειρισθῶμεν τὰς ἐν Ἑλλάδι σοβαρὰς ἐνόπλους δυνάμεις μας, αἵτινες θέλουν ἐνισχυθῇ, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἐμπεδωθῇ ὁ νόμος καὶ ἡ τάξις. Πιστεύομεν ὅτι ἐν προκειμένῳ ἡ Κυβέρνησις τῆς Α. Μεγαλειότητος (ἡ Ἀγγλικὴ) πρέπει νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν συντριπτικὴν πλειοψηφίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Εἶναι πρωταρχικὴ ἀνάγκη νὰ ληφθῇ πρόνοια διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῶν ἀμέσων ἀναγκῶν καὶ ἀντιμετώπισιν τῶν συνθηκῶν ἐκεῖνων, ἡ ἐξασφάλισις τῶν ὁποίων θὰ παράσχῃ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν τὴν εὐχέρεϊαν νὰ κερδίσῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Καὶ διὰ τὰς δύο περιπτώσεις ἐπιθυμοῦμεν νὰ βοηθήσωμεν τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, καὶ ἐργαζόμεθα συνεχῶς μὲ ἐμπειρογνώμονας οἰκονομολόγους καὶ ἄλλους διὰ νὰ παράσχωμεν τὴν βοήθειάν μας κατὰ πάντα δυνατὸν τρόπον. Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν εἰς τοῦτο ὅταν αὐτόματα ὅπλα, τὰ ὁποῖα ἐπρομηθεύσαμεν πρὸς χρῆσιν κατὰ τῶν Γερμανῶν, χρησιμοποιοῦνται τῶρα διὰ δικτατορίας, χωρὶς ὁ Λαὸς νὰ δύναται νὰ ἐκφράσῃ τὴν θέλησίν του. Εἰς τὸν Στρατηγὸν Σκόμπι, μετὰ τοῦ ὁποίου εὕρισκόμεθα εἰς συνεχῇ ἐπικοινωνίαν, ἔχει ἀνατεθῇ ἐν λευκῷ ἡ ἐκκαθάρισις τῆς καταστάσεως καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς τάξεως.»

Εἰς σύστασιν γενομένην ὅπως παρὰ τὰ γεγονότα ἀκολουθηθῇ ἀμερόληπτος τακτικὴ συνδιαλλαγῆς, ὁ κ. Τσῶρτσιλ ἀπήντησεν ὡς ἑξῆς:

«Θὰ ἀκολουθήσωμεν πολιτικὴν συνδιαλλαγῆς, ἀλλὰ τοῦτο δὲν περιλαμβάνει ἀποφυγὴν ἢ ὑποταγὴν εἰς τὴν ἀπειλὴν ἐνόπλου ἀνταρσίας καὶ βίας.»

Κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων τῆς 8 Δεκεμβρίου 1944 ὁ Πρωθυπουργὸς Τσῶρτσιλ, ἀπαντῶν εἰς ἐπερώτησιν τῶν βουλευτῶν τοῦ Ἑργατικοῦ Κόμματος, οἱ ὅποιοι κατέθεσαν καὶ σχετικὸν ψήφισμα διὰ τὰ Ἑλληνικὰ γεγονότα, εἶπε τὰ ἑξῆς:

«Ἡ κατηγορία ἐναντίον μας εἶναι ὅτι χρησιμοποιοῦμεν τὰς Βρεττανικὰς δυνάμεις διὰ τὸν ἀφοπλισμὸν τῶν «φίλων τῆς δημοκρατίας» εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἄλλα μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ διὰ νὰ ἐξαλείψωμεν τὰ λαϊκὰ ἐκείνα κινήματα τὰ ὅποια ἐπαξίως ἐβοήθησαν εἰς τὴν ἥτταν τοῦ ἐχθροῦ. Ἴδου ἓνα ἄμεσον ζήτημα ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἡ Βουλὴ θὰ πρέπει νὰ ἀποφασίσῃ σήμερον τὸ ἔσπερας. Ἡ Κυβέρνησις θὰ ἦτο ἀναξία πάσης ἐμπιστοσύνης ἐὰν δυνάμεις τῆς Α. Μεγαλειότητος ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ νὰ ἀφοπλίσουν τοὺς φίλους τῆς δημοκρατίας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης.

»Τὸ θεμέλιον τῆς δημοκρατίας εἶναι ὁ ταπεινὸς ἐκεῖνος ἄνθρωπος μὲ σύζυγον καὶ οἰκογένειαν, ὁ ὁποῖος πολεμᾷ διὰ τὴν πατρίδα του καὶ ψηφίζει τὸν ἄνδρα τὸν ὅποιον θέλει νὰ ἴδῃ ἐκλεγόμενον εἰς τὸ Κοινοβούλιον. Ἀλλὰ τοῦτο πρέπει νὰ τὸ κάμῃ χωρὶς φόβον ἀπειλῆς ἢ βίας. Βάσις μας εἶναι δίκαιαι καὶ ἐλεύθεραι ἐκλογαί. Πολλῶν εἰδῶν γινῶμαι συνθέτουν μίαν δημοκρατίαν, ὅχι μόνον ἡ ἀριστερὰ ἢ οἱ κομμουνισταί. Ἐνα κόμμα τὸ ὅποιον τείνει ὅλον ἐν περισσότερον πρὸς τὴν ἀκροτάτην μορφήν ἐπαναστάσεως δὲν εἶναι δημοκρατικόν, οὔτε εἶναι βεβαίως δημοκρατικὸν ἐὰν αὐξάνῃ ἢ βία τὴν ὁποίαν ἐξασκεῖ ὅπου ἐλαττοῦται ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁπαδῶν του.

»Τὸ τελευταῖον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὁμοιάζει πρὸς τὴν δημοκρατίαν εἶναι ὁ νόμος τοῦ ὄχλου μὲ ὁμάδας συμμοριτῶν (γκάγκστερς), διὰ τῆς βίας εἰσελαυνόντων εἰς ἑλληνικὰς πόλεις, καταλαμβανόντων ἀστυνομικοὺς σταθμοὺς καὶ προσπαθούντων νὰ ἐπιβάλουν ὀλοκληρωτικὸν καθεστῶς.

»Κατὰ τὸν πόλεμον αὐτὸν ἠναγκάσθημεν νὰ ὀπλίσωμεν οἷονδῆποτε ἡδύνατο νὰ φονεύσῃ τοὺς Οὐννους. Τὸ πληρώνομεν τώρα μὲ τὴν συζήτησιν αὐτήν. Τὸ πληρώνομεν ἐπίσης μὲ τὰς δαπάνας ποὺ ὑφιστάμεθα καὶ μὲ τὸ αἷμα μας, ἀλλὰ ὄχι μὲ τὴν τιμὴν μας καὶ τὴν ἥτταν μας. Ὅταν μία χώρα ἐλευθερώνεται, δὲν ἔπεται ὅτι οἱ λαμβάνοντες τὰ ὄπλα ἡμποροῦν νὰ τὰ χρησιμοποιήσουν διὰ νὰ ἐπιτύχουν τοὺς ἰδίους αὐτῶν σκοποὺς διὰ τῆς βίας καὶ διὰ τοῦ φόνου. Ἐνα πραξικόπημα σχεδιασμένον μὲ προσοχὴν ὑπὸ δολοφονικῶν συμμοριῶν, χωρὶς νὰ ἔχουν ὑπὲρ ἑαυτῶν οὐδεμίαν ψῆφον, εἶναι γελοιοποιήσις καὶ ἐμπαιγμὸς τῆς Δημοκρατίας.

»Γνωρίζομεν ὅτι ὁ σκοπὸς μας εἶναι ὅπως αἱ χῶραι αἱ ἐλευθερούμεναι ἀπὸ τὸν Γερμανικὸν ζυγὸν δυνηθῶν νὰ ἔχουν, ὑπὸ συνθήκας γαλήνης, ἐλευθέρας γενικὰς ἐκλογὰς διὰ ν' ἀποφασίσουν ἐὰν ἡ κυβέρνησίς των θὰ εἶναι τῆς ἀριστερᾶς ἢ τῆς δεξιᾶς. Αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς μας, καί, ἐπειδὴ δὲν ἐπιτρέπομεν εἰς συμμορίας βαρέως ὀπλισμένων ἀνταρτῶν νὰ κατέλθουν ἀπὸ τὰ βουνὰ καὶ νὰ ἐγκατασταθῶν εἰς μεγάλας πρωτευούσας, μᾶς ἀποκαλοῦν προδότας τῆς Δημοκρατίας. Ἀποκρούω τὴν κατηγορίαν αὐτήν.» (Ἐπευφημίαι.)

Συνεχίζων ὁ κ. Τσῶρτσιλ εἶπεν ὅτι, ἐὰν παρήρχετο ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γερμανικῶν ἀρχῶν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας προτοῦ ἐγκατασταθῇ ἡ ὀργανωμένη Κυβέρνησις, θὰ ἦτο πιθανώτατον ὅτι τὸ ΕΑΜ καὶ οἱ ἄκροι κομμουνισταὶ θὰ ἐπεχείρουν νὰ καταλάβουν τὴν πόλιν καὶ καταστεῖλουν κάθε ἄλλην μορφήν ἐκφράσεως τῆς ἑλληνικῆς γνώμης ἐκτὸς τῆς ἰδικῆς των. Εἰς τὴν διάσκεψιν τοῦ Κουημπέκ ἐπροτάθη ὑπὸ τοῦ

συνδυασμένου Ἐπιτελείου ὅπως οἱ Βρεττανοὶ προετοιμάσουν τὰς δυνάμεις διὰ τὴν κατοχὴν τῆς περιφερείας Ἀθηνῶν καὶ προλειάνουν τὸ ἔδαφος διὰ τὴν παροχὴν βοήθειας, τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ νόμου, τῆς τάξεως καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς καὶ ἡ μεγάλη πλειονότης τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν ἀνεγνωρίσαμεν ἐπισήμως. Ἡ πρότασις τοῦ Ἐπιτελείου ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ ἐμοῦ, καὶ ἐδόθησαν διαταγαὶ εἰς τὸν στρατηγὸν Οὔϊλσον, τὸν Ἀνώτατον Διοικητὴν Μεσογείου, νὰ ἐνεργήσῃ ἀναλόγως ὅταν θὰ ἐθεώρῃ τοῦτο ἀναγκαῖον.

»Κατὰ τὸ 1944 συνηντήσαμεν δυσκολίας μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν στρατευμάτων εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπὸ τὰς δυσκολίας ὅμως αὐτὰς ἀνεφάνη ἓνας ἄνθρωπος, ὁ κ. Παπανδρέου, ὁ ὁποῖος ὅλον αὐτὸν τὸν καιρὸν ἔζη εἰς τὴν Ἑλλάδα χωρὶς νὰ δείξῃ οὔτε τὴν ἐλαχίστην δουλοπρέπειαν εἰς τὸν ἐχθρόν. Καὶ ὅταν ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀποκατέστησε τὴν τάξιν μὲ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἥτις εἶναι ἡ συνταγματικὴ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος καὶ ἥτις δύναται νὰ ἀντικατασταθῇ μόνον διὰ τῆς ἐλευθέρως ψήφου τοῦ Λαοῦ.

»Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΑΜ ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα πρὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως, καὶ συνεφωνήθη εἰς συνεδρίασιν μετὰ τοῦ κ. Παπανδρέου καὶ ἄλλων πολιτικῶν νὰ σχηματισθῇ κοινὴ Κυβέρνησις. Ταυτοχρόνως ἡ Μεγάλη Βρετανία προητοίμασε μὲ μεγάλην μυστικότητα τὴν ἐκστρατευτικὴν δύναμιν, καὶ ἡ ἐπιχείρησις τῆς ἀπελευθερώσεως ἐστέφθη ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας.»

Προχωρῶν ὁ κ. Τσῶρτσιλ καὶ ἀναφερόμενος εἰς τὰ σχέδια τοῦ ΕΛΑΣ εἶπε:

»Κατεστρώθη καλῶς ὠργανωμένον σχέδιον διὰ τὴν πορείαν τοῦ ΕΛΑΣ ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν καὶ διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τρομοκρατίας, μὲ τὴν δικαιολογίαν τῆς ἐκκα-

θαρίσεως τῶν συνεργασθέντων μετὰ τοῦ ἐχθροῦ. Εἰς ποῖον βαθμὸν ἦσαν τὰ ἀνωτέρω ἐκ τῶν προτέρων γνωστὰ εἰς τοὺς Γερμανοὺς δὲν δύναμαι νὰ εἰπω, ἀλλὰ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν παρέμειναν καὶ δροῦν εἰς τὰς τάξεις τοῦ ΕΛΑΣ.

» Ἀντιμετωπίζουσα ἓνα τοιοῦτον ἐνδεχόμενον ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἣτις περιλαμβάνει ἐξ Ὑπουργοῦς τοῦ ΕΑΜ, προσεπάθησε νὰ ἐπιτύχῃ τὸν γενικὸν ἀφοπλισμὸν καὶ τὴν δημιουργίαν Ἑθνικοῦ Στρατοῦ ἢ Ἐθνοφυλακῆς, περίπου 50.000 ἀνδρῶν. Ἡ προσπάθεια τῆς Κυβερνήσεως ἔγινε προθύμως δεκτὴ εἰς ὅλας τὰς περιοχὰς ὅπου δὲν ἠδυνήθη νὰ κυριαρχήσῃ ὁ ΕΛΑΣ, ἀλλ' ἡ συγκρότησις τοῦ ἑθνικοῦ τούτου στρατοῦ δὲν ἐπροχώρησε εἰς σημεῖον ὥστε νὰ ἡδύνατο νὰ προβάλῃ ἀποτελεσματικὴν ἀντίστασιν εἰς τὰς ὀργανωμένας κινήσεις ἀνατρεπτικῶν δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι προσεπάθησαν νὰ ἐπιβληθοῦν ἐπὶ τοῦ Κράτους διὰ τῆς βίας. Ἐξ ἄλλου ἡ Ἀστυνομία τῶν Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία ἐπέζησε τῶν περιπετειῶν τῆς Γερμανικῆς τυραννίας, δὲν ἀπετέλει ἀσφαλῆ ἐγγύησιν σταθερότητος.

» Ἐνῶ ταῦτα πάντα ἐπροχώρουν, ἐβασίλευε τάξις καὶ εἰρήνη. Ὁ Σέρ Ντέιβιντ Οὐέϊλυ καὶ ἀντιπρόσωπος τοῦ Θησαυροφυλακίου προσεπάθησαν νὰ διασώσουν τὴν δραχμὴν καὶ νὰ σταθεροποιήσουν τὸ νόμισμα. Τὸ Βρετανικὸν Ναυτικὸν καὶ τὰ Βρεττανικὰ ἐμπορικὰ πλοῖα ἐξεφόρτωσαν εἰς τὸν Πειραιᾶ ἐμπορεύματα, ἀμερικανικῆς κυρίως προελεύσεως, τὰ ὁποῖα ἀνῆλθον συνολικῶς εἰς 45.000 τόννους ἐντὸς μιᾶς ἐβδομάδος. Ἐφθάσαμεν λοιπὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν συγκατάθεσιν τῶν Ἀμερικανῶν καὶ τῶν Ρώσων, κατόπιν προσκλήσεως μιᾶς Κυβερνήσεως ὅλων τῶν κομμάτων, φέροντες μεθ' ἡμῶν καλὰ δῶρα, ὅπως τὴν ἐλευθερίαν, τὴν τάξιν, τροφίμα καὶ τὴν βεβαίωσιν τοῦ ἀπολύτου δικαιώματος τοῦ Λαοῦ ὅπως ἀποφασίσῃ διὰ τὸ μέλλον του εὐθύς ὥς θὰ ἀνεκτῶντο αἱ συνθηκαὶ ὁμαλότητος καὶ ἡσυχίας.

» Ὑπῆρξαν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔλεγαν ὅτι, ἐὰν οἱ Ἕλληνες ὑπέφεραν ἐκ πείνης, ὑπῆρχαν ἄλλαι χῶραι εἰς τὴν

αὐτὴν δεινὴν κατάστασιν καὶ ὅτι ἔχομεν ἤδη ἀρκετὰ νὰ πράξωμεν χωρὶς νὰ ἀναλάβωμεν καὶ τὸ ἔργον τῆς διανομῆς. Ἡ Κυβέρνησις ὁμως, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τῆς τὰς θυσιᾶς τὰς ὁποίας ἔκαμε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Γερμανικῆς ἐν Ἑλλάδι εἰσβολῆς, ὡς καὶ τὴν μακρὰν καὶ στοργικὴν φιλίαν μεταξὺ τοῦ Ἀγγλικοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἔχουσα ἐπίσης ὑπ' ὄψιν τὰς ἀποφάσεις τῶν κυριωτέρων Συμμάχων μας, ἀπεφάσισε νὰ μεριμνήσῃ ὅπως δοθῇ εἰς τὸν δυστυχῆ αὐτὸν Λαὸν μία δικαία εὐκαιρία διὰ ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν δυστυχίαν καὶ ν' ἀρχίσῃ μίαν νέαν ζωὴν. Αὕτῃ ἦτο ἡ μόνη μας ἐπιθυμία, προσωπικῶς δὲ ἐγὼ δὲν ἐντρέπομαι διὰ τοῦτο. (Ἐπευφημία.)

»Τὰ γεγονότα ὁμως ἤρχισαν νὰ ἐξελίσσωνται. Αἱ ἐπιμελῶς ἐτοιμασθεῖσαι δυνάμεις τοῦ ΕΛΑΣ ἤρχισαν νὰ εἰσδύουν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ. Ἄλλα σώματα ἤρχισαν νὰ κατέρχωνται ἀπὸ τοὺς βορείους λόφους εἰς τὴν πόλιν. Οἱ ἐξ Ἑαμικοὶ ὑπουργοὶ παρητήθησαν κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμήν. Εἰς ἓκ τῶν κυρίων, νομίζω, καθυστέρησεν ὀλίγον. Μόλις ὁμως ἔλαβε τηλεφώνημα ὅτι θὰ ἐφορευέτο ἐὰν δὲν παρητεῖτο, ἔσπευσε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸ παράδειγμα τῶν ἄλλων. Ἡ πρόθεσις τῶν «φίλων τῆς δημοκρατίας», οἱ ὅποιοι ἐν συνεχείᾳ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, ἦτο νὰ ἀνατρέψουν διὰ τῆς ὤμης βίας τὴν συνταγματικὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ ἐγκαταστήσουν ἑαυτοὺς, ἄνευ οὐδενὸς εἰδους ἐκλογῶν, ὡς τὴν κυρίαρχον δῆλωσιν τῆς θελήσεως τοῦ Λαοῦ.

»Κατὰ τὰς πρώτας πρωινὰς ὥρας τῆς Τρίτης μὲ ἐπληροφόρησεν ὁ Στρατηγὸς Οὐῖλσον ὅτι αἱ πολὺ σημαντικαὶ δυνάμεις καλῶς ἐξησκημένων στρατευμάτων, τὰς ὁποίας εἶχομεν ἤδη ἀποστείλει, ἐνισχύοντο. Συγχρόνως διέταξα τὸν Στρατηγὸν Σκόμπι ὅπως ἀναλάβῃ πλήρη ἔλεγχον τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν πέριξ περιοχῶν καὶ χρησιμοποιήσῃ τὰς ἀναγκαίας δυνάμεις διὰ νὰ ἐκδιώξῃ τὰς συμμορίας τοῦ ΕΛΑΣ, αἵτινες ἐλυμαίνοντο τὴν πρωτεύουσάν.» (Ἐπευφημία.)

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΗΝΤΕΝ

Ἀκολουθῶς ὠμίλησεν ὁ Α. Ἦντεν, ὁ ὁποῖος εἶπε :

«Τὴν σημερινὴν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς διέπει τὸ αἰσθημα τῆς τραγωδίας. Μόλις πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν, ὅταν ἤμην εἰς Ἀθήνας, ἤκουσα τὰ χειροκροτήματα ἐνὸς ἀπεράντου ἑλληνικοῦ πλήθους, ὡς ἐκδήλωσιν τῆς φιλίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ πρὸ τὴν Μεγάλην Βρετανίαν. Ὅποια ἐνθουσιώδης ὑποδοχὴ τῶν στρατευμάτων μας! Εἶναι τραγικὸν ὅτι ἀπὸ τὴν ὑποδοχὴν ἐκείνην ἐφθάσαμεν εἰς τὰ τωρινὰ γεγονότα.

»Ὁ σκοπὸς μας εἶναι νὰ καταστήσωμεν δυνατὸν ὥστε ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν θέλησίν του καὶ τὰς ἀποφάσεις του. Πρέπει ὁμως νὰ ἐπιμείνωμεν ὅπως ἡ ἐκδήλωσις τῆς θελήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ γίνῃ εἰς τὴν ψηφοδόχον καὶ ὄχι διὰ βομβῶν.»

Ἐξετάζων τὸ κατὰ πόσον ἡ Κυβέρνησις πρὸ ἐβδομάδος ἦτο ἀληθῶς ἀντιπροσωπευτικὴ τοῦ Λαοῦ τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ἦντεν εἶπεν ὅτι καὶ τὰ 24 μέλη τῆς Κυβερνήσεως ἦσαν δημοκρατικῶν πεποιθήσεων, καὶ ἐχαρακτήρισεν ὡς διαστρέβλωσιν τῆς ἀληθείας τὴν ἄποψιν ὅτι ἡ Κυβέρνησις εἶναι ἀντιδραστικὴ.

«Ὅταν ἤμην εἰς τὴν Ἑλλάδα, προσέθεσεν, ἀντιπρόσωποι τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος ἐζήτησαν νὰ μὲ ἰδοῦν καὶ ἐδήλωσαν ὅτι ἦσαν πλήρως ἱκανοποιημένοι ἀπὸ τὴν ἐνότητα τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἀπὸ τὴν πολιτικὴν της καὶ ἐξεδηλώθησαν ὡς ἔχοντες ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν ἡγεσίαν τοῦ κ. Παπανδρέου. Ἐξέφρασα τὴν ἱκανοποίησίν μου ἀπὸ τὴν δήλωσιν αὐτὴν καὶ εἶπα ὅτι ἤλπιζα ὅτι ἡ ἐνότης ἣτις ὑφίστατο εἰς τὴν Κυβέρνησιν θὰ ἐξηκολούθει. Μοῦ ἐδήλωσαν ἐπίσης ὅτι συνεφώνουν μὲ τὴν δήλωσιν τοῦ κ. Παπανδρέου ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὁργάνωσιν ἐνὸς Ἐθνικοῦ Στρατοῦ καὶ εἶπον ὅτι ἀπέβλεπον εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἰδίας ἐνότητος τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος ὅπερ εἶχεν ἐκθέσει ὁ Ἕλλην Πρωθυπουργός.»

Ο ΤΣΩΡΤΣΙΛ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Δεκέμβριος 1944

Τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων ἔφθασαν εἰς Ἀθήνας ὁ Βρεττανὸς Πρωθυπουργὸς Τσῳρτσίλ καὶ ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν Ἦντεν. Τὴν ἐπομένην, 26 Δεκεμβρίου 1944, ἐγένετο εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν σύσκεψις, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκλήθησαν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν πολιτικῶν κομμάτων, ὁ Στρατηγὸς Πλαστήρας καὶ οἱ ἐκπρόσωποι τῶν στασιαστῶν Σιάντος καὶ Παρτσαλίδης.

Κατὰ τὴν ἑναρξιν τῆς συσκέψεως παρέστησαν οἱ Βρεττανοὶ ἡγέται, ὁ Ἀρχιστράτηγος Ἀλεξάντερ, ὁ Ὑπουργὸς Μακμίλλαν, ὁ Στρατηγὸς Σκόμπι, ὁ Βρεττανὸς Πρεσβευτὴς Λήπερ, ὁ Πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν Μὰκ Βή, καθὼς καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἄλλων Συμμάχων Δυνάμεων.

Ὁ Τσῳρτσίλ ὠμίλησε πρῶτος, χαιρετίσας τοὺς παρισταμένους καὶ προσδιορίσας τὴν Βρεττανικὴν πολιτικὴν.

Μετὰ τὰς προσφωνήσεις οἱ ἐπίσημοι Ξένοι ἐγκατέλειψαν τὴν αἴθουσαν καὶ ἤρχισεν ἡ συζήτησις πρὸς ἀνεύρεσιν βάσεως «συμβιβασμοῦ» διὰ τὸν τερματισμὸν τῆς Στάσεως.

Ἀλλὰ ἡ συζήτησις εἰς οὐδὲν ἀπέληξεν, διότι οἱ Κομμουνισταί, ἐκλαβόντες τὴν ἔλευσιν τοῦ Τσῳρτσίλ ὡς ἀδυναμίαν, ᾔθελαν γὰρ ὑπαγορεύσουν ὅρους νικητῶν. Τὸ μόνον θετικὸν ἀποτέλεσμα τῆς συσκέψεως ὑπῆρξεν ἡ συμφωνία τῶν περισσοτέρων ἀπὸ τοὺς παρισταμένους διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀμέσου καθιερώσεως Ἀντιβασιλείας.

Ὁ λόγος τοῦ Τσῳρτσίλ εἶχεν ὡς ἑξῆς :

Μακαριώτατε, Κύριε Πρωθυπουργέ, Κύριοι Ὑπουργοὶ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, Στρατιωτικὲ Διοικητὰ τῶν Συμμαχικῶν Στρατευμάτων Μεσογείου, Κύριε Ὑπουργέ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, Ἀντιπρόσωποι τῶν Μεγάλων Συμμάχων, Ἡνωμένων Πολιτειῶν, Ρωσίας καὶ Γαλλίας, Κύριε Πρέσβυ καὶ ἄλλοι παρευρισκόμενοι Κύριοι.

Ἀπόψε ἔχομεν πολλὰ σοβαρὰ ζητήματα. Σήμερον δύναται ἡ Ἑλλὰς νὰ καταστῇ ἓνα ἡνωμένον Ἔθνος καὶ νὰ

βαδίσῃ ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων ἡνωμένων Ἑθνῶν τοῦ κόσμου πρὸς τὴν Νίκην.

Αὐριον, ἐὰν ὅλαι αἱ προσπάθειαι μας ἀποτύχουν, θὰ ὑποχρεωθῶμεν νὰ ὑποταχθῶμεν εἰς τὸ τραχὺ καθήκον, καὶ ἡμεῖς οἱ Βρεττανοὶ θὰ ἔχωμεν νὰ ἀναλάβωμεν ἓνα μέγα μέρος τοῦ καθήκοντος, νὰ σώσωμεν τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τὴν ἀναρχίαν καὶ τὰς σημερινὰς οἰκτρὰς συνθήκας καὶ νὰ ἐξασφαλίσωμεν μίαν ἐπαρκῆ περιοχὴν ἀσφαλείας πέριξ αὐτῆς, διὰ νὰ δυνηθῇ ὁ Λαὸς τῶν Ἀθηνῶν νὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν καὶ ἐργασίαν του, νὰ λάβῃ τὰς προμηθείας αἱ ὁποῖαι εἰσάγονται καὶ νὰ αἰσθανθῇ ὅτι ἔχει εἰρήνην, ὅτι ἔχει ἀσφάλειαν καὶ ἐλευθερίαν. Τὸ ὅτι ἐζητήσαμεν τὴν σύσκεψιν αὐτὴν δὲν ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἡ προσπάθεια τὴν ὁποίαν ἀνέλαβεν ἡ Κυβέρνησις τῆς Α.Μ. εἶναι ὑπὲρ τὰς δυνάμεις μας, οὔτε ὅτι διστάζομεν νὰ τὴν ἐκτελέσωμεν. Ἐλπίζομεν ὅμως διακαῶς ὅτι, σύντροφοι εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα κατὰ τῆς Ναζιστικῆς τυραννίας, θὰ δυνηθῶμεν νὰ εὕρωμεν κάποιαν λύσιν παρ' ὅλας τὰς δυσκολίας μας. Ἐλπίζω ὅτι οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΛΑΣ δὲν θὰ φανταστοῦν ὅτι παρανοοῦμεν τὰς ἀπόψεις των καὶ τὰς δυσκολίας των. Ὅλοι εὐρισκόμεθα πρὸ δυσχερειῶν. Πρέπει νὰ ὑπάρξῃ αἴσθημα εὐθύνης διὰ τὸ μέλλον καὶ κατανόησις μεταξὺ ἀνθρώπων.

Διατί ἡμεῖς οἱ Ἀγγλοὶ ἦλθομεν ἐδῶ; Ἠλθομεν ἐν γνώσει καὶ μὲ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ Προέδρου Ροῦζβελτ καὶ τοῦ Στρατάρχου Στάλιν, καὶ φρονοῦμεν ἐπίσης ὅτι εἰς Καζέρτα εἶχομεν λάβει τὴν πρόσκλησιν ὅλων τῶν Ἑλλήνων, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ΕΛΑΣ. Εἶχομεν ἄλλωστε τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας νὰ ἐκδιώξωμεν τοὺς Γερμανοὺς, καὶ εἶναι ἀληθὲς ὅτι σήμερον εὐρισκόμεθα εἰς διαφορετικὴν θέσιν. Δι' αὐτὸ ἐδέχθημεν, ὅταν ἐκλήθημεν, νὰ ἔλθωμεν. Δι' αὐτὸ προσεπάθησα νὰ ἐξηγήσω εἰς τοὺς Ἀντιπροσώπους τοῦ ΕΛΑΣ τὴν θέσιν μας, ὅτι θεωροῦμεν ἡμᾶς κληθέντας καὶ ὅτι ἦλθομεν μὲ

καλὴ καρδιὰ καὶ μὲ πλήρεις τὰς χεῖρας, χωρὶς καμμίαν ἄλλην βλέψιν παρὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν θέσιν της, ὡς νικητρίας διὰ μέσου σκληρῶν ἀγώνων, εἰς τὴν σειρὰν τῶν Συμμάχων, τώρα ὁπότε ἡ νίκη δὲν εἶναι τόσον μακράν. Διατί δὲν δυνάμεθα νὰ φύγωμεν; Ἀφ' οὗτου εὕρισκόμεθα ἐδῶ βίαιαι καὶ ἀπροσδόκητοι ταραχαὶ ἀνακύπτουν, καὶ ἡμεῖς ἀνεμίχθημεν εἰς αὐτὰς κάμνοντες ἐκεῖνο ποῦ πιστεύομεν ὅτι εἶναι τὸ καθήκον μας. Τὸ καθήκον μας αὐτὸ θὰ τὸ ἐκτελέσωμεν ἄφοβα καὶ πιστὰ μέχρι τέλους.

Μὴ νομισθῇ ὁμως ὅτι ἡ Μεγάλη Βρεττανία προσδοκᾷ οἷονδῆποτε ὑλικὸν πλεονέκτημα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Δὲν θέλομεν οὐδὲ σπιθαμὴν τοῦ ἐδάφους σας. Δὲν ἐπιδιώκομεν ἐμπορικὰ ὠφέλη ἄλλα ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἡ Ἑλλάς προσφέρει εἰς ὅλα τὰ Ἔθνη τοῦ κόσμου. Δὲν ἔχομεν τὴν ἐλαχίστην πρόθεσιν νὰ ἐπέμβωμεν εἰς τὰς ὑποθέσεις, μὲ τὰς ὁποίας ἀσχολεῖται μία νόμιμος καὶ ἡσυχος Ἑλλάς. Ἐὰν ἡ Ἑλλάς εἶναι Μοναρχία ἢ Δημοκρατία εἶναι ὑπόθεσις τῶν Ἑλλήνων καὶ μόνοι οἱ Ἕλληνες θὰ ἀποφασίσουν. Θέλομεν μόνον τὸ καλὸ σας, ποῦ εἶναι καλὸ δι' ὅλους. Τί θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ φύγωμεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα; Φυσικὰ τώρα ποῦ συνέβησαν ὅλα αὐτὰ τὰ τραγικὰ πράγματα ἡ τιμὴ μᾶς ἐπιβάλλει νὰ τὰ φέρωμεν εἰς αἴσιον πέρας. Πρέπει συνεπῶς νὰ ζητήσωμεν τὴν ἀποδοχὴν καὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὁρων τοῦ Στρατηγοῦ Σκόμπι. Ἐλπίζομεν ὅτι θὰ ἐγκατασταθῇ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐπὶ εὐρείας βάσεως, ἀντιπροσωπευτικὴ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, κεκτημένη ἱκανὸν ἑλληνικὸν ἐθνικὸν στρατόν, καὶ μὲ ἑλληνικὴν ἀστυνομίαν, μέχρις οὗτου τίμια καὶ ἐλεύθεραι γενικαὶ ἐκλογαὶ ἐνεργηθοῦν καθ' ὅλην τὴν χώραν ἢ εἰς τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῆς. Ἐλπίζομεν ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἢ φωνὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ θὰ ἐκφρασθῇ πλήρως, μὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅπως ἐκδηλώνομεν τὴν φωνήν μας εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ἀμερικὴν διὰ τῆς μεθόδου ἐκλογῶν στηριζομένων εἰς μυστικὴν

ψηφοφορίαν, εἰς τρόπον ὥστε κάθε ἄνθρωπος, πτωχὸς ἢ πλούσιος, νὰ ἔχη ἴσον δικαίωμα ψήφου. Ἐκεῖνο ποὺ ζητοῦμεν ἀπὸ τοὺς Ἑλλήνας εἶναι ἡ παλαιὰ των φι-
λία. Ἐκεῖνο ποὺ ἐπιθυμοῦμεν εἶναι νὰ ζητε εὐτυχισμέ-
νοι καὶ ἐλεύθεροι καὶ νὰ ἀποκτήσετε εὐημερίαν καὶ νὰ
πάρετε εἰς τὸ συμβούλιον τῶν Ἑνωμένων Ἑθνῶν
τὴν θέσιν σας, ἀξίαν τῶν Ἑλλήνων ποὺ ἔθραυσαν τὴν
Ἰταλικὴν ἰσχὺν καὶ ἐπολέμησαν τόσον γενναίως κατὰ
τῆς μεγάλης δυνάμεως τῆς Γερμανίας. Σὰς παρακαλῶ νὰ
πιστεύσετε ὅτι ὁμιλῶ ἐν ὀνόματι τῆς Κυβερνήσεως τῆς
Α. Μεγαλειότητος καὶ ὅτι αὐτὸ ποὺ λέγω προέρχεται ἀπὸ
τὴν καρδιά μου.

Ὅταν ἤλθामεν χθὲς ἐδῶ, ἐθεωρήσαμεν σκόπιμον νὰ
ὁμιλήσωμεν πέραξ μιᾶς τραπέζης. Εἶναι προτιμότερον νὰ
γίνῃ κάθε προσπάθεια διὰ νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ Ἑλλὰς
εἰς συντελεστὴν τῆς νίκης, καὶ αὐτὸ νὰ γίνῃ τώρα. Σχετι-
κῶς συνωμιλήσαμεν μὲ τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως
κ. Παπανδρέου, ὁ ὁποῖος εἰς τὸν Λίβανον ὑπεστηρίχθη
ἀπὸ ὅλα τὰ ἐν Ἑλλάδι κόμματα, καὶ τοῦ ἐπροτεῖναμεν
μίαν διάσκεψιν ὡς ἐκείνη. Ἐγὼ καὶ ὁ κ. Ἦντεν ἐκάμα-
μεν ὅλο αὐτὸ τὸ ταξίδι, παρὰ τὰς μεγάλας μάχας αἱ
ὁποῖαι διεξάγονται εἰς τὸ Βέλγιον καὶ τὰ Γερμανικὰ σύ-
νορα, διὰ νὰ προσπαθήσωμεν νὰ σώσωμεν τὴν Ἑλλάδα
ἀπὸ τὴν ἀθλίαν μοῖραν καὶ νὰ τὴν ὑψώσωμεν εἰς ση-
μεῖον μεγάλης δόξης καὶ φήμης. Ὁ κ. Παπανδρέου εἶπεν
ἀμέσως ὅτι μία τοιαύτη διάσκεψις θὰ ἦτο εὐπρόσδεκτος,
καὶ συνήλθομεν ὅλοι τώρα, ἐδῶ, εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν,
ὅπου ὁ κρότος τῶν πυροβόλων εἰς οὐχὶ μεγάλην ἀπό-
στασιν ἀκούεται κάθε λεπτόν. Τὸ ἐπόμενον ἀγγλικὸν
βῆμα ἦτο νὰ κληθῇ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος νὰ προεδρεύσῃ τῆς
ἐλληνικῆς αὐτῆς διασκέψεως. Δὲν προτιθέμεθα νὰ πα-
ρεμποδίσωμεν τὰς συζητήσεις σας. Ἡμεῖς οἱ Ἀγγλοὶ καὶ
οἱ λοιποὶ ἀντιπρόσωποι τῶν μεγάλων ἡνωμένων νικη-
τριῶν Δυνάμεων θὰ σὰς ἀφήσωμεν, σὰς τοὺς Ἑλλήνας,
νὰ συζητήσετε μόνοι σας ὑπὸ τὸν ἐξοχώτατον τοῦτον καὶ

ἀξιοσέβαστον πολίτην, καὶ δὲν θὰ σᾶς ἐνοχλήσωμεν ἕως
οὗτου σεῖς μᾶς καλέσετε ἐκ νέου. Δὲν ἔχομεν πολὺν χρό-
νον νὰ περιμένωμεν, διότι ἔχομεν πολλὰ ἄλλα ἔργα νὰ
ἐκπληρώσωμεν εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν τῆς τρομερᾶς κα-
ταιγίδος. Ἐλπίζω, ὥς τόσον, ὅτι ἡ διάσκεψις ἡ ὁποῖα ἀρχί-
ζει ἐδῶ εἰς τὰς Ἀθήνας σήμερον τὸ ἀπόγευμα θὰ ἀποκα-
ταστήσῃ πάλιν τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν δόξαν καὶ τὴν ἰσχύν
τῆς μεταξὺ τῶν Συμμάχων, καὶ ἡ τόσον ἀναμενομένη
ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῆς γῆς εἰρήνη θὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ Ἑλλη-
νικὰ σύνορα ἀπὸ κίνδυνον ἐκ Βορρᾶ καὶ θὰ καταστήσῃ
ικανὸν κάθε Ἕλληνα νὰ κάμῃ, πρὸ τῶν ὁμμάτων ὁλο-
κλήρου τοῦ κόσμου, τὸ καλύτερον διὰ τὸν ἑαυτὸν του
καὶ διὰ τὴν Χώραν του. Τὴν στιγμὴν ταύτην τὰ βλέμ-
ματα ὅλων στρέφονται πρὸς αὐτὴν τὴν τράπεζαν, καὶ
ἡμεῖς οἱ Βρεττανοὶ πιστεύομεν ὅτι παρ' ὅλα ὅσα συνέβη-
σαν εἰς τὴν ὁρμὴν τῆς μάχης, παρὰ πᾶσαν παρεξήγησιν
ἡ ὁποῖα ἔλαβε χώραν, θὰ διατηρήσωμεν τὴν παλαιὰν ἐκεί-
νην φιλίαν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Μεγάλης Βρεττανίας, ἡ
ὁποῖα τόσον σπουδαῖον ρόλον ἔπαιξεν εἰς τὴν ἀποκατά-
στασιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας.»

« ΕΙΣ ΟΥΔΕΝΑ ΘΑ ΕΠΙΤΡΕΨΩΜΕΝ ΝΑ ΠΑΡΑΧΑΡΑΞΗ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑΝ »

Ἀθῆναι, Δεκέμβριος 1944

Κατὰ τὴν σύσκεψιν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, τῆς 26 Δεκεμβρίου 1944, ὁ γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Κ.Κ.Ε. Σιάντος προσεπάθησε νὰ ἐπιρρίψῃ τὴν εὐθύνην τῆς Στάσεως εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ Γ. Παπανδρέου, ἀπαντῶν, εἶπε τὰ ἑξῆς :

Οἱ προηγηθέντες ὁμιληταὶ ἔθεσαν τὸ ζήτημα τῶν εὐθυνῶν καὶ ἐπεχείρησαν νὰ διαστρέψουν τὴν ἀλήθειαν. Ὅφειλω διὰ τοῦτο νὰ λάβω τὸν λόγον. Εἰς μάτην προσπαθοῦν νὰ μεταθέσουν τὰς εὐθύνας τῆς σημερινῆς αἱματηρᾶς τραγωδίας. Τὸ ὄνομα τῆς σημερινῆς Κυβερνήσεως θὰ μείνῃ πάντοτε εἰς τὴν Ἱστορίαν συνυφασμένον μὲ τὴν προσπάθειαν τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως. Καὶ οἱ ἀδιάλλακτοι ἡγέται τῆς Ἀκρας Ἀριστερᾶς θὰ παραμείνουν οἱ ἔνοχοι τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

Εἰς τὸ Ἐθνικὸν Συμβόλαιον τοῦ Λιβάνου ἐτέθησαν αἱ ἀρχαί, τὴν πραγμάτων τῶν ὁποίων σταθερῶς ἐπεδίωξα. Καὶ αἱ ἀρχαὶ αὗται εἶναι ἡ διάλυσις τῶν Ἀνταρτικῶν δυνάμεων, ἡ δημιουργία Ἐθνικοῦ Στρατοῦ, ἡ κατάργησις τῆς τρομοκρατίας, ἡ ἀποκατάστασις τῆς τάξεως, τῆς προσωπικῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας τοῦ Λαοῦ μας, ὥστε ἀπηλλαγμένος πάσης ὑλικῆς καὶ ψυχολογικῆς βίας ν' ἀποφασίσῃ ἐλευθέρως καὶ διὰ τὸ Πόλιτευμα, καὶ διὰ τὸ Κοινωνικὸν Καθεστῶς, καὶ διὰ τὴν Κυβέρνησιν τῆς ἀρεσκείας του.

Τὰς ἀρχὰς αὐτὰς ἐπανελάβομεν καὶ εἰς τὸν προγραμ-

ματικὸν λόγον τῆς Κυβερνήσεως, τὴν 18 Ὀκτωβρίου. Αὐταὶ ὑπῆρξαν αἱ κοιναὶ μας ἐπαγγελίαι. Ποία ὁμως ἦτο ἡ πραγματικότητα; Ὑπῆρχεν εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως, ἀλλὰ ὁλόκληρος ἡ Χώρα ἐστέναζεν ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς Ἑαμικῆς τρομοκρατίας. Οἱ ἀντάρται τοῦ ΕΛΑΣ καὶ ἡ Ἑαμικὴ πολιτοφυλακὴ ἀπετέλουν τὸ Κράτος. Καὶ ἐξηκολούθουν καὶ αἱ συλλήψεις καὶ αἱ ἐκτελέσεις τῶν πολιτῶν οἱ ὅποιοι ἐβαρύνοντο μόνον μὲ τὴν εὐθύνην ὅτι δὲν συνεμερίζοντο τὴν τρομοκρατικὴν πολιτικὴν τῆς ἐνόπλου μειοψηφίας. Εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της, ἔγιναν χιλιάδες συλλήψεων καὶ πληθὸς ἐκτελέσεων. Καὶ ἐν τούτοις ἐκάμαμεν ὑπομονήν. Ἡθέλαμεν νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι διετρέχαμεν μίαν μεταβατικὴν περίοδον καὶ ὅτι, μετὰ τὴν συμφωνηθεῖσαν ἀποστράτευσιν τῶν Ἀνταρτικῶν δυνάμεων καὶ τῆς Ἑαμικῆς πολιτοφυλακῆς, θὰ ἀποκαθίστατο τὸ ἐλεύθερον Κράτος Δικαίου εἰς τὴν Χώραν. Δι' αὐτὸ εἵχομεν ζητήσῃ προθεσμίαν δύο μηνῶν ἀπὸ τὸ Ἕθνος πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς λειτουργίας καὶ τοῦ Κράτους καὶ τῆς Οἰκονομίας μας. Ὅλην μας τὴν προσοχὴν εἵχομεν συγκεντρώσει εἰς τὴν πραγματοποιήσῃ τῆς ἀποστρατεύσεως, καὶ διὰ τοῦτο αἱ προθεσμίαι της ἔμεναν ἀμετακίνητοι. Ἀλλὰ, διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἀποστράτευσις καὶ ὁ ἀφοπλισμός, δὲν ἤρκεσθημεν μόνον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ κοινοῦ προγράμματος. Ἐπροθυμοποιήθημεν καὶ εἰς ἄλλας ὑποχωρήσεις.

Καὶ τὸ ἀπόγευμα τῆς Δευτέρας, περίπου μίαν ἑβδομάδα πρὸ τῆς Στάσεως, οἱ ὑπουργοὶ Ζεῦγος, Σβῶλος καὶ Τσιριμῶκος μὲ ἐπεσκέφθησαν καὶ μοῦ ἐπέδωκαν κείμενον Συμφωνίας τὸ ὅποιον εἶχον συντάξει οἱ ἴδιοι, καὶ εἶναι αὐτὸ τὸ κείμενον τὸ ὅποιον ἔχω εἰς χεῖρας μου, τὸ ὅποιον περιεῖχε πράγματι τὰ πορίσματα τῶν μακρῶν μας συνεννοήσεων.

Ὑπῆρξα εὐτυχὴς καί, ὑπὸ τὸ κράτος βαθείας συγκινήσεως, τοὺς συνεχάρην διὰ τὴν ἱστορικὴν ὑπηρεσίαν

τὴν ὁποίαν ἀπὸ κοινοῦ προσεφέραμεν εἰς τὴν Χώραν, ἐξασφαλίζοντες τὴν ὁμαλήν μετὰβασιν ἀπὸ τὴν περιόδον τῆς Ἑθνικῆς Ἀντιστάσεως εἰς τὸ Ἑλεύθερον Κράτος Δικαίου. Μὲ ἐβεβαίωσαν τότε ὅτι ἡ μεγαλυτέρα τιμὴ ἀνήκει εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ ὁποίου ἡ δημοκρατικὴ συνείδησις καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὰς Λαϊκὰς Ἑλευθερίας ὠδήγησαν εἰς τὸ εὐτυχὲς ἀποτέλεσμα. Ἐν τούτοις, τὴν ἐπομένην, Τρίτην τὸ ἀπόγευμα, μὲ ἐπεσκέφθη ἀπροόπτως ὁ ὑπουργὸς Ζεῦγος, ὁ ὁποῖος μοῦ ἐδήλωσεν ὅτι ὑπαναχωροῦν καὶ δὲν ἀποδέχονται πλέον τὸ κείμενον τὸ ὁποῖον εὗρίσκετο εἰς χεῖρας μου. Ἦτο προφανὲς ὅτι ἡ Ἀκρὰ Ἀριστερὰ ἀπεφάσισε νὰ μεταβάλη κατεύθυνσιν. Διότι ἐπλησίαζαν αἱ προθεσμίαι τῆς ἀποστρατεύσεως. Ἐνώπιον αὐτῆς ἐτέθη τὸ δίλημμα ἢ νὰ δεχθῇ τὴν ἀποστράτευσιν καὶ τὸν ἀφοπλισμὸν ἢ νὰ στασιάσῃ. Μετὰ σφοδρὰν πάλην μεταξὺ Διαλλακτικῶν καὶ Ἀδιαλλάκτων, τελικῶς οἱ Ἀδιάλλακτοι ἐπεκράτησαν καὶ ἀπεφάσισαν τὴν Στάσιν.

Αὕτῃ εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ματαίᾳ εἶναι ἡ προσπάθεια τὴν ὁποίαν καταβάλλετε νὰ μεταθέσετε τὰς τρομεράς σας εὐθύνas. Εἰς οὐδένα θὰ ἐπιτρέψωμεν νὰ παραμορφώσῃ τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν. Θὰ μείνωμεν εἰς τὴν Ἱστορίαν οἱ πρωταγωνισταὶ τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως, καὶ θὰ μείνετε οἱ ἐγκληματῖαι τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

«ΕΠΕΤΕΛΕΣΑΜΕΝ ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΜΑΣ»

Ἀθήναι, Δεκέμβριος 1944

Ἡ σύσκεψις, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου, ἐξηκολούθησε καὶ τὴν ἐπομένην, 27 Δεκεμβρίου 1944. Κατὰ ταύτην, συζητουμένου τοῦ θέματος τῆς Ἀντιβασιλείας, ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ἔλαβε τελευταῖος τὸν λόγον καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς :

Ποία εἶναι ἡ σύνθεσις τῆς σημερινῆς Κυβερνήσεως; Οἱ Στασιασταὶ τὴν ἐμφανίζουν ὡς προσωπικήν. Ἀλλὰ εἶναι πράγματι προσωπική ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις;

Ὁχι! Εἶναι Κυβέρνησις Ἑθνικῆς Ἑνώσεως, ἐκτὸς μόνον τῆς Ἀκρας Ἀριστερᾶς καὶ τοῦ κ. Καφαντάρη, ὁ ὁποῖος ἡρνήθη συμμετοχὴν. Διότι εἰς τὴν σημερινὴν Κυβέρνησιν συμμετέχουν τὸ Κόμμα τῶν Φιλελευθέρων, μὲ τρεῖς ὑπουργούς, τὸ Λαϊκὸν Κόμμα, ἡ Δημοκρατικὴ Ἑνωσις, τὸ Ἑνωτικὸν Κόμμα καὶ ἀνεξάρτητοι πολιτικοί.

Καὶ πρέπει νὰ σᾶς ὑπενθυμίσω τὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα προηγήθησαν τῆς Στάσεως. Ὅταν ἔβλεπα ὅτι αἱ ὑπεράνθρωποι προσπάθειαι, τὰς ὁποίας εἶχον καταβάλει πρὸς διατήρησιν τῆς συνεργασίας μὲ τὴν Ἀκραν Ἀριστεράν καὶ πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ἀπέβαινον μάταιαι, διότι ἡ Ἀκρα Ἀριστερά, ἀντιληφθεῖσα πλέον ὅτι ἀποτελεῖ μικρὰν μειοψηφίαν τοῦ Λαοῦ, ἠρνεῖτο τὴν ἀποστράτευσιν καὶ τὸν ἀφοπλισμὸν τῶν ἐνόπλων τῆς δυνάμεων, τότε δὲν ἠρκέσθην εἰς τὴν παλαιὰν ἐμπιστοσύνην τῶν συνεργαζομένων πολιτικῶν κομμάτων. Ἐκάλεσα τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον καὶ ἀνεκοίνωσα ὅτι εἰσήλθομεν εἰς τὴν κρίσιν. Ὅτι ἡ Ἀκρα Ἀριστερὰ ἔχει ἀποφασίσει τὴν Στάσιν ἐναντίον τοῦ Κράτους. Ὅτι σκληρὸν καὶ ἀχάριστον εἶναι πλέον τὸ καθήκον τὸ ὁποῖον θὰ ὀφεί-

λωμεν νὰ ἐπιτελέσωμεν. Ἀλλὰ ἀκριβῶς δι' αὐτὸ ἡ Κυβέρνησις δὲν ἤμπορεῖ νὰ περιβάλλεται μὲ ἡλαττωμένην καὶ ἀμφίβολον ἐμπιστοσύνην τῶν συνεργοζομένων κομμάτων. Ἡ ἐμπιστοσύνη καὶ ἡ ἀλληλεγγύη θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἀπόλυτοι, ἄλλως ἡ Κυβέρνησις θὰ ὑποβάλλῃ ἀμέσως τὴν παραίτησίν της, διὰ νὰ ἔλθουν ἄλλοι, περιβαλλόμενοι μὲ τὴν κοινὴν ἐμπιστοσύνην.

Ἀπηυθύνθη, ἰδιαιτέρως, πρὸς τοὺς ὑπουργοὺς τῶν Φιλελευθέρων καὶ παρεκάλεσα τὸν ὑπουργὸν κ. Ἀβραάμ ὅπως ἐπισκεφθῇ τὸν Ἀρχηγὸν τῶν Φιλελευθέρων καὶ ἀνακοινώσῃ τὰς ἀπόψεις τῆς Κυβερνήσεως.

Καὶ ὁ κ. Ἀβραάμ, συναντήσας τὸν Ἀρχηγὸν τῶν Φιλελευθέρων, ἐπέστρεψε καὶ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ὅτι τὸ Κόμμα τῶν Φιλελευθέρων ὄχι μόνον « ἀνεπιφυλάκτως » ἀλλὰ « μετ' ἐνθουσιασμοῦ » τάσσεται εἰς τὸ πλευρὸν τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ἀπειλουμένης Στάσεως. Τὸ ἴδιον ἐπανάλαβε καὶ εἰς ἐμὲ ὁ Ἀρχηγὸς τῶν Φιλελευθέρων ὅταν τὴν ἐπομένην τὸν ἐπεσκέφθη.

Τὸ Λαϊκὸν Κόμμα, διὰ τῶν ὑπουργῶν του, οἱ ὅποιοι μετεῖχον εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἐξεδήλωσεν ἐπίσης τὴν ἀπόλυτον ὁμοφωνίαν του.

Τὸ ἴδιον συνέβη καὶ μὲ ὅλα τὰ μέλη τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου.

Καὶ εἰσῆλθομεν εἰς τὸν Ἀγῶνα, ὑπερασπισταὶ τῆς ἀκεραιότητος τοῦ Ἑθνους καὶ τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ Λαοῦ μας ἐναντίον τῆς ἀντεθνικῆς καὶ ἀντιλαϊκῆς Στάσεως.

Ἐκτοτε ποῖον ἦτο τὸ κοινὸν καθῆκον;

Τὸ κοινὸν καθῆκον ἦτο νὰ γίνεταὶ καθ' ἡμέραν συμπαγέστερον τὸ Ἑθνικὸν Μέτωπον, νὰ ἐνισχύεταὶ καθ' ἡμέραν περισσότερον ἡ Κυβέρνησις εἰς τὸν σκληρὸν ἀγῶνα.

Καὶ ὁμως συνέβη τὸ ἀντίθετον! Ἐνῷ ἐπετέλει μὲ αὐταπάρνησιν καὶ αὐτοθυσίαν τὸ ἐθνικόν της καθῆκον, ἐνῷ ἀνῆρχετο εἰς τὸν Σταυρὸν τοῦ Μαρτυρίου, ἤρχισε ταυτοχρόνως νὰ βάλλεται καὶ ἐκ τῶν νώτων! Ἀπόψεις κομ-

ματικά καὶ προσωπικά ἤρχισαν νὰ ἐπικρατοῦν ἀπέναντι τῶν ἐθνικῶν ἀπόψεων. Καὶ ἀντὶ νὰ διαλύεται, ὡς ὤφειλε, τὸ ΕΑΜ, τὸ ὁποῖον ἦτο ἔνοχον τῆς προδοτικῆς Στάσεως, ἤρχισεν ἡ ἀποσύνθεσις εἰς τὰς τάξεις τοῦ Ἑθνικοῦ Μετώπου. Ἀντὶ νὰ βάλλωνται οἱ στασιασταί, ἐβάλλετο τὸ Ἔθνος!

Καὶ ἀνεγνώσαμεν δηλώσεις πολιτικῶν ἀρχηγῶν, ὅτι «χρειάζεται ρυθμιστῆς τοῦ Πολιτεύματος, διὰ νὰ ἐπιδιώξῃ συμβιβασμὸν» μεταξὺ τῶν δύο ἀντιμαχομένων παρατάξεων. Ὑπάρχουν λοιπὸν «δύο ἀντιμαχόμεναι παρατάξεις» ἠθικῶς ὁμότιμοι; Ἀλλὰ δι' ἡμᾶς δὲν ὑπάρχουν δύο ἀντιμαχόμεναι παρατάξεις. Ὑπάρχει ἀφ' ἑνὸς τὸ Ἔθνος καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ Στάσις. Τὸ Ἔθνος τὸ ὁποῖον πλήττεται καὶ ἡ Στάσις ἡ ὁποία προδίδει.

Καὶ δὲν συνέβη μόνον αὐτό. Χθὲς τὴν ἐσπέραν, κατὰ τὴν σύσκεψιν, ὁ Ἀρχηγὸς τῶν Προοδευτικῶν προσῆλθε, περίπου, συνήγορος τῆς Στάσεως. Κατηγόρησε τὴν Κυβέρνησιν διότι δὲν ἀπεδέχθη τὴν διάλυσιν τῆς Ὁρεινῆς Ταξιαρχίας, τὴν ὁποίαν ἠξίωσεν ἡ Ἄκρα Ἀριστερά, καὶ παρέοχε τοιοῦτοτρόπως τὴν ἠθικὴν βάσιν καὶ τὴν δικαίωσιν τῆς Στάσεως. Καὶ ὠνόμασε μάλιστα τὴν Ταξιαρχίαν τοῦ Ρίμινι «Σῶμα Πραιτωριανῶν»!...

Καὶ ἐπανερχομαι εἰς τὸ θέμα τῆς Ἀντιβασιλείας. Διὰ τὸν λοιπὸν ἡ Ἀντιβασιλεία θεωρεῖται σήμερον ἀπαραίτητος; Διὰ νὰ ἐπιδιώξῃ τὸν σχηματισμὸν νέας Κυβερνήσεως. Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι ἡ Κυβέρνησις σᾶς προσφέρει τὴν λύσιν.

Ποῖος θὰ εἶναι ὁ ἐνδεχόμενος Ἀντιβασιλεύς; Θὰ εἶναι ὁ Μακαριώτατος, ὁ ὁποῖος τώρα προεδρεύει τῆς συσκέψεως. Ποίους θὰ συμβουλευθῇ; Προφανῶς τὸν πολιτικὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος παρίσταται.

Μακαριώτατε, ὡς Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως σᾶς ὑποβάλλω τὴν παραίτησίν μας καὶ σᾶς παρακαλῶ νὰ ἀναλάβετε ἀμέσως τὴν πρωτοβουλίαν, συμβουλευόμενοι τὸν παριστάμενον πολιτικὸν κόσμον, διὰ τὸν σχηματισμὸν τῆς νέας Κυβερνήσεως.

Εἶναι, ἄραγε, τόσον ἐπιτακτικὴ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκδόσεως καὶ τοῦ διατάγματος τῆς Ἀντιβασιλείας, ὅταν μὲ τὴν δῆλωσιν τῆς Κυβερνήσεως παρέχομεν ἀμέσως τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐπιλύσεως τοῦ Κυβερνητικοῦ ζητήματος;

Ἔχομεν ἤρεμον τὴν συνείδησιν ὅτι ἐπετελέσαμεν τὸ καθήκον μας ἀπέναντι τῆς Χώρας.

Προσεφέραμεν, πρῶτον, τὴν μεγάλην ὑπηρεσίαν τῆς ἀναιμιάκτου ἀπελευθερώσεως τοῦ Ὀκτωβρίου. Χωρὶς ἐκείνην τὴν ὑπηρεσίαν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τίτλον ἀπαράγραφτον τῆς Κυβερνήσεως, δὲν θὰ ὑπῆρχον σήμερον ἐδῶ οὔτε Κυβέρνησις Ἑλληνικὴ, οὔτε δυνάμεις Βρεττανικαί, διὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὰς ἐλευθερίας τοῦ Λαοῦ μας ἀπὸ τὴν τρομοκρατικὴν τυραννίαν τῆς ἐνόπλου μειοψηφίας.

Ἐξηντλήσαμεν ἔπειτα ὅλας τὰς προσπάθειάς μας διὰ τὴν ἀποφυγὴν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

Καὶ κατόπιν, ὅταν ἐσήμανεν ἡ κρίσιμος ὥρα, ὅταν παρ' ὅλας τὰς προσπάθειάς μας ἀπεφασίσθη τὸ πραξικόπημα ἐκ μέρους τῆς ἐνόπλου Ἀκρας Ἀριστερᾶς, ἐχωρήσαμεν σταθερῶς εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἐθνικοῦ μας καθήκοντος ὅπως συντρίψωμεν τὴν Βίαν καὶ τὴν Ἀνταρσίαν καὶ ὑπερασπισθῶμεν, μὲ ὅλας μας τὰς δυνάμεις, τὴν ἀκεραιότητα τοῦ Ἔθνους καὶ τὰς ἐλευθερίας τοῦ Λαοῦ μας.

Ἀθῆναι, Δεκέμβριος 1944

Τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου 30 Δεκεμβρίου 1944 συνήλθεν εἰς τελευταίαν συνεδρίασιν τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον. Ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ἀνεκοίνωσεν ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἐνέκρινε τὴν καθιέρωσιν Ἀντιβασιλείας καὶ ὅτι μετὰ τὴν ὀρκωμοσίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου ὡς Ἀντιβασιλέως, ἡ ὁποία εἶχεν ὀρισθῇ διὰ τὴν ἐπομένην, ἡ Κυβέρνησις θὰ ὑποβάλῃ τὴν παραίτησίν της, ἡ ὁποία συνέπιπτε μὲ τὴν οὐσιαστικὴν ἦταν τῆς Στάσεως. (Ὦντως τὴν μεθεπομένην οἱ Στασιασταὶ ἐγκατέλειψαν τὰς Ἀθήνας καὶ ἤρχισαν διαπραγματεύσεις αἱ ὁποῖαι κατέληξαν εἰς τὴν Συμφωνίαν τῆς Βάρκιζας, 13 Φεβρουαρίου 1945). Ἀπαντες οἱ Ὑπουργοὶ λαβόντες τὸν λόγον ἐξῆραν τὸ ἐθνικὸν ἔργον τοῦ Γ. Παπανδρέου. Τὰ πρακτικὰ τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου (εἰς τὸ ὁποῖον, ἀσθενοῦντες, δὲν ἔλαβον μέρος οἱ Π. Κανελλόπουλος καὶ Κ. Βλαχοθανάσης) ἔχουν ὡς ἐξῆς :

Π. Γαρουφαλιάς, λαμβάνων τὸν λόγον, λέγει : «Τὸ σημερινὸν Ὑπουργικὸν Συμβούλιον εἶναι τὸ τελευταῖον τῆς παρούσης Κυβερνήσεως, καὶ ὡς νεώτερος ἐκ τῶν Ὑπουργῶν θεωρῶ τὸν ἑαυτὸν μου ὑποχρεωμένον νὰ ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως διὰ τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην μεθ' ἧς μὲ περιέβαλε ταῦτα δὲ λέγων διερμηνεύω καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην ὁλοκλήρου τῆς κοινῆς γνώμης διὰ τὸ ἐπιτελεσθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Προέδρου ἔργον, τὸ ὁποῖον πιθανὸν τώρα, πίσω ἀπὸ τοὺς καπνοὺς τῆς μάχης, νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν νὰ φανῇ, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον θὰ καταδείξῃ αὖριον ἡ Ἱστορία. Ἐκφράζων καὶ αὖτις τὰς προσωπικὰς μου εὐχαριστίας εὐχομαι ὅπως ταχέως ὁ κ. Πρόεδρος κληθῇ διὰ νὰ παρὰσῃ ἐκ νέου τὰς πολυτίμους πρὸς τὴν Πατρίδα ὑπηρεσίας του.»

Θεμιστοκλῆς Τσάτσος : «Κύριε Πρόεδρε. Κατὰ τὴν πρώτην συνάντησίν μας εἰς Αἴγυπτον σὰς ἐξέφρασα τὴν ἐμπιστοσύνην μου. Σήμερον ποὺ ἡ Κυβέρνησίς σας παραιτεῖται, ἡ πίστις μου πλέον εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα, εἶναι ἀπόλυτος. Αὐτὸ ἐνόμισα καθῆκον μου νὰ διακηρύξω σήμερον, καὶ ἔπειτα ἀπὸ αὐτὸ οὐδὲν ἔχω νὰ προσθέσω.»

Φ. Μανουηλίδης : «Οἱ ἐν τῇ Κυβερνήσει προσωπικοὶ σας φίλοι, Κύριε Πρόεδρε, μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀπεριόριστον θαυμασμόν, προσβλέπουν πρὸς τὸ ὑπέροχον ἔργον σας κατὰ τὸν τερατισμὸν τῆς πρώτης πρωθυπουργίας σας. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν τελευταίων μηνῶν τὸ πατριωτικὸν καὶ ἐθνικὸν ἔργον σας θὰ παραμείνῃ ἱστορικόν. Ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς εἰς τὴν μεγάλην του πλειοψηφίαν ἀναγνωρίζει τὰς πολυτίμους

καὶ ἀνεκτιμήτους πρὸς τὸν Τόπον ὑπηρεσίας σας. Ἄς εὐχηθῶμεν νὰ εὐημερήσῃ ἡ Ἑλλάς, καὶ ἡ πρόσκαιρος ἐκ τῆς Ἀρχῆς ἀπομάκρυνσίς σας νὰ μὴ συσσωρεύσῃ περισσοτέρας εἰς τὴν χώραν μας συμφοράς. Ἡμεῖς θὰ παραμείνωμεν πιστοὶ καὶ ἀφωσιωμένοι συνεργάται σας, πρόθυμοι εἰς κάθε θυσίαν πρὸς χάριν τῆς Πατρίδος καὶ τῶν ἰδεῶν μας.»

Ν. Ἀβραάμ : «Ὁμολογῶ ὅτι θὰ διατυπώσω μὲ ἰδιαίτεραν συγκίνησιν τὰ αἰσθήματα ἀπὸ τὰ ὁποῖα διακατέχομαι. Σᾶς ἐγνώρισα προσωπικῶς ὡς συνεργάτην τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ, τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου. Σᾶς παρηκολούθησα ὡς φίλος καὶ συναγωνιστὴς καὶ εἶχον ἔκτοτε ἐκτιμῆσει τὰς ἐκτάκτους ἀρετάς σας καὶ διείδον τὸ πολιτικὸν αἰσθητήριόν σας. Δὲν λησμονῶ τὸ γεγονός ὅτι, ὅτε παρεσκευάζετο ἡ 4ῃ Αὐγούστου, εἰς τὴν τελευταίαν Βουλὴν ἦσθε ὁ μόνος ὁ ὁποῖος διέκρινε τὸν κίνδυνον. Ὅταν ἐκλήθητε εἰς τὴν Αἴγυπτον κατεβάλατε πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως πραγματοποιηθῇ ἡ Ἐθνικὴ Ἐνότης. Τὴν δρᾶσιν σας ὡς Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως παρηκολούθησα ὡς συνεργάτης σας. Διέγνωσα καὶ διεπίστωσα τὴν ἀνωτέραν ἐμπνευσιν ὑπὸ τὴν ὁποίαν ἀσκεῖτε τὰ καθήκοντα τοῦ Κυβερνήτου, καθὼς καὶ τὸ ἰδανικὸν ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἴσθε προσηλωμένος, τῆς πραγματοποιήσεως τῆς Ἐθνικῆς Ἐνότητος. Κατεβάλατε ὑπερανθρώπους προσπάθειάς διὰ νὰ ἐξαναγκάσετε τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὴν ἄκραν ἀριστερὰν νὰ παραιτηθοῦν τῶν σκοπῶν των, οἱ ὁποῖοι πρὸ μηνὸς ἐξεδηλώθησαν. Νομίζω ὅτι ἔχετε πᾶν δικαίωμα, ἐγκαταλείποντες τὸ πηδάλιον τοῦ Κράτους, νὰ εἴσθε ὑπερήφανος ὅτι ἐπράξατε τὸ πᾶν διὰ νὰ ἐξυπηρετήσετε τὴν Πατρίδα. Αἱ ὑπηρεσίαι σας αὐταὶ θὰ ἐκτιμηθοῦν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους σας. Ἐγὼ εἶχα τὴν γνώμην ὅτι, ἀφ' οὗ ἡ Κυβέρνησίς σας ἔλαβε θέσιν ἐναντι τῆς Στάσεως, ἀνέλαβεν ἱστορικὰς εὐθύνas, καὶ δὲν θὰ ἦτο ἐξυπηρετικὴ τῶν συμφερόντων τῆς Χώρας ἡ ἐγκατάλειψις τῆς θέσεώς σας, ἐλπίζω δὲ ὅτι ὁ Μακαριώτατος, εἰς ὃν περιέρχεται νῦν ἡ Βασιλικὴ ἐξουσία, θὰ ἐκτιμῇ τούτο καὶ θὰ τὸ λάβῃ ὑπ' ὄψιν. Πάντως θὰ πρέπει ὁ διάδοχός σας νὰ ἐμπνευσθῇ ἀπὸ τὴν ἑξαρσιν ὑμῶν. Ἐὰν ἡ μέχρι τῆς Στάσεως προσπάθειά σας ὑπῆρξεν ἐξυπηρετικὴ πρὸς τὸν Τόπον, ἀπὸ τῆς Στάσεως καὶ ἐντεῦθεν οὐ μόνον ἐξυπηρετικὴ ὑπῆρξεν, ἀλλὰ ἱστορική.»

Πέτρος Ράλλης : «Σᾶς παρηκολουθήσαμεν μὲ συγκίνησιν εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Τὸ πάθος σας ἦτο ἡ Ἐθνικὴ Ἐνωσις, ἡ Ἑλλάς. Ἐπῆλθον βεβαίως τὰ δυσάρεστα γεγονότα. Δὲν πταίει εἰς αὐτὸ ἡ Κυβέρνησις. Ἐγνωρίζαμεν ὅτι εἶχαμεν νὰ κάμωμεν μὲ κακοποιούς καὶ ἀναρχικοὺς, ἀλλ' οὐδεὶς δύναται νὰ μάς κατηγορήσῃ ὅτι δὲν ἐκάμαμεν τὸ πᾶν διὰ νὰ φέρωμεν τὴν εἰρήνην εἰς τὴν χώραν. Κύριε Πρόεδρε, νομίζω ὅτι δὲν εἶναι στιγμή ἀποχαιρετιστήριος. Οἱ πολιτικοὶ δὲν ἀποχαιρετῶνται. Εἶναι πρόσωπα ἱστορικά, ποὺ ἐπανέρχονται, καὶ μάλιστα μὲ μεγαλύναν αἶγλην. Κύριε Πρόεδρε, εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ Ἑλλάς θὰ χρειασθῇ καὶ πάλιν τὰς ὑπηρεσίας σας.»

Στ. Στεφανόπουλος : «Ἐκφράζω τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὸν θαυμασμόν μου διὰ τὸ ἔργον σας. Δὲν εἴσθε μόνον ὁ πρωτεργάτης τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως, ἀλλὰ καὶ ὁ πολιτικὸς εἰς τὸν

όποιον ἡ Χώρα ὀφείλει τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς Στάσεως, ἡ ὁποία ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ὑποδούλωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἐμπιστοσύνη καὶ ὁ θαυμασμός μας εἶναι τίτλος ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης. Χωρὶς ἐπιφύλαξιν τονίζω ὅτι ἀποτελεῖτε, Κύριε Πρόεδρε, μέγα κεφάλαιον διὰ τὸν Τόπον μας. Καὶ πάλιν σᾶς εὐχαριστοῦμεν καὶ σᾶς ἐκφράζομεν τὴν εὐγνωμοσύνην μας διὰ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἐχειρίσθητε τὰς ἐθνικὰς ὑποθέσεις.»

Α Ὑ γ. Θ ε ο λ ο γ ί τ η ς : «Καὶ ἐκ μέρους τῆς Δημοκρατικῆς Ἐνώσεως καὶ προσωπικῶς σᾶς ἐκφράζω θερμὰς εὐχαριστίας. Ἡ Κυβέρνησις τερματίζει τὸν βίον τῆς ἐν μέσῳ φλογῶν. Νομίζω ὅτι εἶναι δύσκολος ἡ ἀποκατάστασις τῆς ὁμαλῆς ζωῆς εἰς τὴν Χώραν ἂν ἐπὶ κεφαλῇ δὲν τεθοῦν οἱ ἱκανοὶ νὰ ὁδηγήσουν πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν. Ἐὰν σεῖς φύγετε, δὲν βλέπω ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποὺ θὰ ἤμπορέσῃ νὰ ἀναλάβῃ. Ἐλπίζω ὅτι καὶ ἐκτὸς τῆς Κυβερνήσεως εὐρισκόμενοι θὰ ἐξακολουθήσωμεν νὰ ἐργαζώμεθα στενῶς μαζί σας.»

Γ. Κ α ρ τ ᾱ λ η ς : «Νομίζω ὅτι εἶμαι ἐκ τῶν ὀλίγων συναδέλφων ποὺ σᾶς παρηκολούθησαν ἀπὸ τὸν Λίβανον. Ἀπὸ τότε ἐκάματε ἀναμφισβητήτως μεγάλην προσπάθειαν διὰ τὴν Ἑθνικὴν Ἐνότητα. Ὅταν ἡ Ἱστορία κάμῃ τὸν ἀπολογισμὸν τῆς, ἀσφαλῶς δὲν θὰ εἴπῃ τὸ βάρος εἰς σᾶς διὰ τὴν ἀποτυχίαν αὐτήν. Καὶ δι' αὐτὸ θέλω καὶ ἐγὼ νὰ σᾶς ἐκφράσω τὰς εὐχαριστίας μου.»

Δ. Λ ό ν τ ο ς : «Κύριε Πρόεδρε. Ἐνεπνεύσθητε πάντοτε ἀπὸ τὴν ἀνωτέραν ἠθικὴν ἐπιβολὴν νὰ ἀκολουθήσετε τὸ συμφέρον τοῦ Τόπου θυσιάζοντες ἀείποτε τὰς προσωπικὰς σας ἐπιδιώξεις. Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς μετὰ συγκινήσεως παρηκολούθησαμεν τὸν δρόμον σας καὶ τὸ ἔργον σας. Ὁ δρόμος ὑπῆρξε τραχύς, ἀλλὰ τὸν διηνύσατε μὲ ὅλην τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀφοσίωσιν νὰ ὑπηρετήσετε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν. Δύνασθε νὰ εἰσθε ἡσυχος ὅτι ἐπράξατε τὸ καθήκον σας καὶ ἐδώσατε τὸ δεῖγμα πῶς ἓνας πολιτικὸς ὑπηρετεῖ τὸν Τόπον του. Εἶναι μέγας ὁ τίτλος ὅτι κατωρθώσατε νὰ ἐπιτύχετε τὴν ἀναίμακτον Ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, καταβάλλοντες περαιτέρω πᾶσαν προσπάθειαν διὰ νὰ ἀποφύγετε τὴν ρῆξιν, καὶ θὰ ἔλθῃ ἡ ἡμέρα διὰ νὰ φανῇ ἡ ἱστορικὴ σημασία τοῦ γεγονότος τούτου. Αὐτὸ θὰ σᾶς δίδῃ τὸ δικαίωμα ὥστε καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ ζητῶνται αἱ ὑπηρεσίαι σας πρὸς τὸ Ἕθνος. Εἵμεθα συγκεκινημένοι κατὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ποὺ διακόπτομεν τὴν συνεργασίαν ἐν τῇ Κυβερνήσει. Κατὰ τὴν δύσκολον αὐτὴν ὥραν ἡ Χώρα ἔχει ἀνάγκην τῶν ὑπηρεσιῶν σας. Εἶναι ὀλίγοι ἐκεῖνοι ποὺ δύνανται νὰ τὴν ὑπηρετήσουν, καὶ μεταξὺ αὐτῶν κατέχετε τὴν πρώτην θέσιν. Μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν εὐχομαι καὶ εἰς τὸ μέλλον νὰ προσφέρετε τὰς αὐτὰς πρὸς τὴν Πατρίδα ὑπηρεσίας.»

Π. Χ α τ ζ η π ᾱ ν ο ς : «Δὲν ἔχω νὰ προσθέσω τίποτε εἰς ὅσα ἤδη ἐλέχθησαν παρὰ τῶν κυρίων συναδέλφων, τὰ ὁποῖα ἀνεπιφυλάκτως συμμερίζομαι. Σᾶς παρηκολούθησα, Κύριε Πρόεδρε, εἰς τὸ ἔργον σας καὶ εἰς τὴν προσπάθειάν σας πρὸς πραγματοποίησιν τῆς Ἑθνικῆς Ἐνότητος καὶ πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ Κράτους Δικαίου. Παρηκολούθησα μὲ πόσον πόνον εἶδατε ὅτι παρὰ τὰς προσπαθείας σας δὲν κατωρθώσατε νὰ κρατήσετε

τὴν Ἑθνικὴν Ἑνότητα, καὶ ὅταν ἐξεργάγῃ ἡ Στάσις τὴν ἀντιμετωπίσατε ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πατρίδος. Σὰς ἐκφράζω τὸν θαυμασμόν μου καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἑθνους.»

Λ. Λαμπριανίδης : «Κύριε Πρόεδρε. Ὑπῆρξα ἀνέκαθεν ἀφωσιωμένος φίλος σας καὶ ὑπῆρξα συνεργάτης σας εἰς τὴν Κυβέρνησιν κατὰ τὴν τελευταίαν κρισιμωτάτην ἐθνικὴν περίοδον. Εἶχα τὴν εὐτυχίαν νὰ σὰς παρακολουθῶ εἰς τὴν καθημερινὴν ἀγωνίαν τῶν μεγάλων περιστάσεων τὰς ὁποίας ἀντιμετωπίζατε καὶ ἐθαύμαζα τὸν πατριωτισμόν, τὸ θάρρος καὶ τὴν πολιτικὴν πρόβλεψιν, ἡ ὁποία ἐνέπνεε τὰς ἀποφάσεις σας καὶ ἡ ὁποία τόσον πανηγυρικῶς ἐδικαιώθη ἀπὸ τὴν πορείαν τῶν πραγμάτων. Ὑπῆρξατε πράγματι ἄξιος τῆς Πατρίδος.»

Οἱ Ὑπουργοὶ Π. Φικιώρης καὶ Φ. Δραγούμης διαδηλοῦν ἐπίσης τὴν ἀπόλυτον ἀναγνώρισιν τοῦ ἐθνικοῦ ἔργου τοῦ Προέδρου, συμμεριζόμενοι τὰς ἀπόψεις τῶν συναδέλφων τῶν.

Ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου, ἀπαντῶν, ἀφοῦ ἡν-χαρίστησε τοὺς συναδέλφους του διὰ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς τιμῆς καὶ φιλίας, καθὼς καὶ διὰ τὴν ἐγκαρδιότητα τῆς συνεργασίας, προέβη εἰς ἱστορικὴν ἐπισκόπησιν τοῦ ἔργου τῆς Κυβερνήσεως καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς :

Σκοτεινὴ ἦτο ἡ κατάστασις τῆς Ἑλλάδος ὅταν ἀνελάβομεν τὴν Ἀρχήν, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1944. Ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς ἦτο ὑπόδουλος ὄχι μόνον εἰς τὴν Γερμανικὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν Ἑαμικὴν—καὶ διὰ νὰ εἴμεθα κυριολεκτικώτεροι—εἰς τὴν Κομμουνιστικὴν τυραννίαν. Καὶ πρέπει νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα τότε δὲν ἠπειλεῖτο ἀπλῶς ἡ ἐπιβολὴ τῆς Κομμουνιστικῆς τυραννίας, τὴν ὁποίαν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποτρέψωμεν. Ἡ Κομμουνιστικὴ Κατοχὴ εἶχεν οὐσιαστικῶς συντελεσθῇ, καὶ ὠφείλαμεν ν' ἀγωνισθῶμεν διὰ νὰ τὴν ἀνατρέψωμεν. Καὶ ὁ ἄθλος ἐφαίνετο ὑπεράνθρωπος...

Κατὰ Μάρτιον τοῦ 1944 εἶχε σχηματισθῇ καὶ ἡ Ἐπαναστατικὴ Κυβέρνησις τῶν Βουνῶν, ἡ Πολιτικὴ Ἐπιτροπὴ Ἑθνικῆς Ἀπελευθερώσεως (Π.Ε.Ε.Α.), ὅπως ἐπωνομάζετο. Καὶ ἐφαίνετο τόση ἡ ἐπιβολὴ τοῦ ΕΑΜ ὥστε ὁ τότε Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ Κάϊρον νὰ ἐκμυστηρεῦται εἰς τοὺς συναδέλφους του ὅτι εἶχε σοβαρὰς ἀνησυχίας μήπως ἡ Βρετανικὴ Κυβέρνησις

προβῇ εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς Ἑαμικῆς Κυβερνήσεως...

Καὶ ἡ κατάστασις εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν, μὲ τὸ καθολικὸν σχεδὸν στασιαστικὸν κίνημα τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1944, ἦτο ἀκόμη περισσότερον τραγικὴ. Οἱ στρατιωτικοὶ ἡγέται τῶν Συμμάχων μας εὗρισκοντο εἰς ἀπόγνωσιν. Εἰς τὴν Μεσόγειον ἐβυθίζοντο ἀμερικανικὰ πλοῖα διότι ἔπλεαν χωρὶς τὴν καθωρισμένην συνοδείαν. Καὶ δὲν ἡχρηστεύοντο μόνον τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἔνεκα τῆς Στάσεως, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ τὰ συμμαχικά, εἰς τὰ ὅποια εἶχεν ἀνατεθῇ ἡ φρούρησις τῶν στασιαστῶν. Ὁ Ναύαρχος Κάνιγκαμ εἶχεν ἀνακοινώσει ὅτι, ἂν ἐντὸς ὥρισμένης συντόμου προθεσμίας δὲν ἐτερματίζετο ἡ Στάσις, θὰ ἦτο ἡναγκασμένος νὰ βυθίσῃ τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα. Ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Μ. Βρετανίας ἐτηλεγράφει ὅτι «ἡ λάμψις τῆς Ἑλλάδος μεταξὺ τῶν ἐθνῶν ἔχει ἀμαυρωθῇ». Καὶ ὁ Πρόεδρος Ροῦζβελτ ἦτο ἀκόμη σκληρότερος μὲ τὴν διαπίστωσιν ὅτι «ἡ Ἑλλὰς ἐξηλθε τοῦ συμμαχικοῦ στρατοπέδου...»

Αὕτῃ ἦτο ἡ κατάστασις τὴν ὁποίαν παρελάβομεν. Ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε σκληρότατος, ἀλλὰ ἡ καλὴ μοῖρα τῆς Ἑλλάδος ἐβοήθησε τὸ ἔργον μας. Αἱ ἔνοπλοι δυνάμεις, ὑπὸ ἐμπνευσμένην ἐθνικὴν ἡγεσίαν, ἀνασυνεκροτήθησαν. Καὶ τὸ Ναυτικόν, καὶ ἡ Ἀεροπορία, καὶ ὁ Στρατός μας. Ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς Στάσεως ἀνέκυψεν ἡ Ὁρεινὴ μας Ταξιαρχία, ἡ ὁποία μᾶς ἔδωκε τὴν δόξαν τοῦ Ρίμινι. Ἀπίστευτοι ὑπῆρξαν αἱ ἀντιδράσεις καὶ αἱ δυσχέρειαι τὰς ὁποίας συνηντήσαμεν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀνασυντάξεως. Τελικῶς ὑπερενικήθησαν.

Ἀλλὰ ἡ μεταβολὴ δὲν ἐπῆλθε μόνον εἰς τὰς ἐνόπλους δυνάμεις μας. Ἐπῆλθε γενικώτερον εἰς τὴν θέσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπέναντι τῶν Συμμάχων. Τὸ κέντρον τοῦ βάρους μετετοπίσθη. Δὲν ἦτο πλέον τὸ ΕΑΜ ἡ ἔκφρασις τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις εἰς τὸ Κάϊρον. Ἡ Βρετανικὴ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία

ξως τότε παρείχε και υλικήν βοήθειαν και ήθικην ενίσχυσιν εις τὸ ΕΑΜ, ήλλαξε γραμμήν. Τήν 27 Ἰουλίου 1944 ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν και τήν 2 Αὐγούστου ὁ Βρεττανὸς Πρωθυπουργός, εις τήν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, έχάραξαν ὀριστικῶς τήν νέαν πολιτικὴν τῆς Βρεττανικῆς Κυβερνήσεως ἀπέναντι τῆς Ἑλλάδος. Ἐτέθησαν ἀνεπιφυλάκτως εις τὸ πλευρὸν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἀναγνωρίζαντες ὅτι ἐκπροσωπεῖ τὴν μεγίστην πλειοψηφίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, και ἐκάλεσαν τὸ ΕΑΜ νὰ μετάσχη εις τὴν Κυβέρνησίν μας, συμφώνως πρὸς τὰς ἀποφάσεις τοῦ Λιβάνου, ἀπειλήσαντες ὅτι εις περίπτωσιν ἀρνήσεως θὰ ἐθεώρουν τὸ ΕΑΜ ὑπεύθυνον τῆς διασπάσεως τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος, και μάλιστα «κατὰ τὰς ὑπερτάτας στιγμὰς τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος».

Ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ήθικῆς και πολιτικῆς ἀπομονώσεως, καθὼς και τῆς υλικῆς του ἐγκαταλείψεως, τὸ ΕΑΜ ήναγκάσθη τελικῶς νὰ συμμορφωθῇ. Καὶ μετέσχε, τρεῖς μῆνας μετὰ τὸν Λίβανον, εις τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἐθνικῆς Ἐνώσεως.

Δραματικὴ ὑπῆρξεν ή πάλη μεταξὺ τῆς Ἐθνικῆς και τῆς Κομμουνιστικῆς ήγεσίας κατὰ τὸ κρίσιμον ἔτος 1944, κατὰ τὸ ὁποῖον συνετελέσθη ή διπλῇ ἀπελευθέρωσις τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Κομμουνισμὸς τῆς Ἑλλάδος, καθ' ὅλον τὸ στάδιον τοῦ ἀγῶνος, ἀπέδειξεν ἐξαιρετικὰς ικανότητας Ὁργανώσεως, Αὐτοθυσίας και Ἐγκλήματος. Καὶ ιδίως Ἐγκλήματος... Ἀλλὰ δὲν ἀπέδειξεν Ἡγεσίαν ἀνάλογον πρὸς τὰς «ἐκτελεστικὰς του» ικανότητες. Ἐστερήθη γραμμῆς. Εὗρίσκετο εις ἀδιάκοπον παλινωδίαν μεταξὺ ἐπαναστατικῆς και πολιτικῆς γραμμῆς, ή ὁποία τὸν ὠδήγησε τελικῶς εις τὴν διπλὴν συντριβὴν — και τῆς δυναμικῆς κατοχῆς και τῆς λαϊκῆς του βάσεως.

Ἡ γραμμὴ τῆς Ἐθνικῆς ήγεσίας ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν συνεπὴς και σαφής, και ἐτηρήθη σταθερῶς, χωρὶς καμ-

μίαν παρέκκλινιν. Ὑπήρξαμεν ἀπολύτως τίμιοι εἰς τὰς σχέσεις μας μὲ τὴν Ἑκκλῆσιαν Ἀριστεράν. Διεκηρύξαμεν μὲ τὸν πλέον ἀνεπιφύλακτον καὶ δημόσιον τρόπον τὸν σκοπὸν μας. Ἀνέκαθεν εἵχομεν τάξει σκοπὸν τὴν διπλὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος.

Μέσα διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Λαοῦ μας ἦσαν δύο: Τὸ πρῶτον, ἡ Ἑθνικὴ Ἑνωσις. Τίποτε δὲν ἦτο εὐτυχέστερον διὰ τὴν Πατρίδα ἀπὸ τὴν σύμ-
πνοιαν καὶ τὴν ἡρεμον μετάβασιν πρὸς τὸν ὁμαλὸν πολι-
τικὸν βίον. Καὶ διὰ τοῦτο ἐξηντλήσαμεν εἰλικρινῶς ὅλας
τὰς προσπαθείας μας καὶ προέβημεν εἰς ὅλας τὰς δυνα-
τὰς ὑποχωρήσεις διὰ τὴν πραγματοποίησιν καὶ τὴν δια-
τήρησιν τῆς. Τὸ δεύτερον μέσον ἦτο ἡ Πάλη. Ἐὰν ἡ
Ἑθνικὴ Ἑνωσις δὲν κατωρθώνετο νὰ εὐοδωθῇ ἢ νὰ
διαρκέσῃ, ἐξ ὑπαιτιότητος τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμμα-
τος, ὠφείλαμεν νὰ παλαίσωμεν. Καί, διότι δὲν διεθέτα-
μεν ἐπαρκῆ ὑλικὴν δύναμιν, ὠφείλαμεν νὰ ἐπικαλεσθῶ-
μεν τὴν βοήθειαν τῶν Συμμάχων μας.

Ἡ ἀπόφασις τῆς Πάλης περιέχεται εἰς ὅλα καὶ τὰ δη-
μόσια καὶ τὰ ἐμπιστευτικά μας κείμενα. Προτοῦ τὴν δια-
κηρύξωμεν εἰς τὸν Λίβανον, τὴν εἵχομεν ἐπίσης ἀνεπιφυ-
λάκτως ἀνακοινώσῃ καὶ εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἑκ-
κλῆσις Ἀριστερᾶς, ὅταν διήρχοντο ἀπὸ τὸ Κάϊρον, διὰ τὸν
Λίβανον, τὴν 8 Μαΐου:

«Ἐὰν ἔρχεσθε, τοὺς εἶπομεν, μὲ τὴν ἀπόφασιν ν' ἀπο-
καταστήσωμεν πραγματικὰς ἐλευθερίας τοῦ Λαοῦ μας
καὶ νὰ παγιώσωμεν τοὺς δημοκρατικοὺς θεσμούς, δὲν θὰ
εὔρετε κανένα εἰλικρινέστερον ἀπὸ ἐμὲ συνεργάτην σας.
Ἀλλὰ ἐάν, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας,
ἐννοῇτε νὰ διατηρήσετε τὴν τρομοκρατίαν καὶ τὴν δυνα-
μικὴν κατοχὴν τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, τότε θὰ
παλαίσωμεν. Καὶ θὰ ἐπικαλεσθῶμεν καὶ τὴν ἐπικουρίαν
τῶν Συμμάχων εἰς τὸν ἀγῶνα, διότι, ὅπως πιστεύετε,
πιστεύομεν...»

Ἡ πολιτικὴ τῆς « Ἑθνικῆς Ἐνώσεως » κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον ηὐδοκίμησεν. Ἀπέδωκε τὸ « θαῦμα » τῆς ἀναιμάκτου ἀπελευθερώσεως, τὸν Ὀκτώβριον. Καὶ κατέστησε δυνατὴν τὴν ἔλευσιν καὶ τὴν ἐγκατάστασιν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Βρετανικῶν στρατευμάτων.

Ἡ πολιτικὴ τῆς « Πάλης » ἐχρειάσθη, τὸν Δεκέμβριον, ἑναντίον τῆς Στάσεως. Μὲ τὴν ἐπικουρίαν τῶν Βρετανῶν ὠδήγησεν εἰς τὴν συντριβὴν τοῦ « Τροτσκιμοῦ », ὅπως τὸν ἀπεκάλεσεν ὁ μέγας Βρετανὸς ἡγέτης, καὶ εἰς τὴν ὀριστικὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Λαοῦ μας.

Ἐν τούτοις, ὑπάρχουν καὶ ἐπικρίσεις τῆς πολιτικῆς μας, τὰς ὁποίας εἵμεθα πρόθυμοι νὰ συζητήσωμεν.

Ἦ ὑπάρχει, πρῶτον, ἡ Ἄκρα Ἀριστερά, ἡ ὁποία μᾶς ἀπευθύνει τὴν κατηγορίαν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ ἐπιχειρήσωμεν « Μοναρχοφασιστικὸν πραξικόπημα », καὶ ὅτι μὲ τὴν Στάσιν ἠθέλησε νὰ τὸ προλάβῃ!...

Εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν, φυσικὰ, δὲν χρειάζεται ἀπάντησις. Διότι ὅλος ὁ κόσμος γνωρίζει ὅτι εἶναι φανταστική. Καὶ τὸ γνωρίζουν περισσότερον ἀπὸ ὅλους αὐτοὶ οἱ ἡγέται τῆς Ἄκρας Ἀριστερᾶς, οἱ ὅποιοι εἶχον διαπιστώσει καὶ ἐπανελημμένως εἶχον ἐξάρει τὴν δημοκρατικὴν μου εἰλικρίνειαν καὶ οἱ ὅποιοι, σύμφωνα μὲ τὰς δηλώσεις τοῦ Βρεττανοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων, τοῦ ἀνεκοίνωσαν οἱ ἴδιοι ὅτι « μὲ περιβάλλουν μὲ πλήρη ἐμπιστοσύνην ». Ἀλλωστε, ἐνθυμούμεθα ὅτι προχθὲς ἀκόμη ὁ κ. Σιάντος, εἰς τὴν σύσκεψιν τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν, ὡμολόγησεν ὅτι τὸ ζήτημα τῆς Ταξιαρχίας ἦτο « πρόφασις »...

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι, ὅταν οἱ Ἀδιάλλακτοι ἐπεκράτησαν ἐντὸς τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος καὶ ἀπεφάσισαν ἀντὶ τῆς ἀποστρατεύσεως τὴν Στάσιν, ἐχρειά-

σθησαν ἓνα «μῦθον». Καὶ τὸν κατεσκεύασαν.

Ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν μᾶς ἐπέκριναν ὅτι ἐδώκαμεν πολλὰ ὑπουργεῖα εἰς τὸ ΕΑΜ. Ἐν τούτοις ἐδώκαμεν μόνον τὸ τέταρτον τοῦ συνόλου. Καὶ ἡ ἀποδοχὴ των ἀπὸ τὸ ΕΑΜ ἐσήμαινεν ὁμολογίαν, καὶ ἐνώπιον τοῦ Ἑλλήν. Λαοῦ καὶ ἐνώπιον τῶν Συμμάχων, ὅτι ἀπετέλει πράγματι μικρὰν μειοψηφίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Μᾶς ἐπέκριναν ὅτι ἐδώκαμεν τὰ Οἰκονομικὰ ὑπουργεῖα εἰς τὴν Ἀκραν Ἀριστεράν. Βεβαίως ἡ διαχείρισις τῶν Οἰκονομικῶν ὑπουργείων δὲν ἦτο χωρὶς ζημίας. Ἀλλὰ λησμονοῦν οἱ ἐπικριταὶ ὅτι, ἂν ἐδίδαμεν ἄλλα, οἱ κίνδυνοι τοῦ Κράτους θὰ ἦσαν ἀκόμῃ μεγαλύτεροι. Καὶ ἐπίσης, ὅτι ἡ δημαγωγία τῶν δρόμων θὰ ἐστρέφετο ἐναντίον τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία κατ' ἀνάγκην ἦτο δυσάρεστος κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας... Τὸ γεγονὸς ἄλλωστε ὅτι ὁ κ. Σιάντος, κατὰ τὴν τελευταίαν σύσκεψιν, διατυπώνων τοὺς νέους ὅρους τοῦ ΕΑΜ καὶ κατονομάζων τὰ ὑπουργεῖα πὺ ἐζήτουν, δὲν ἀνέφερε πλέον τὰ οἰκονομικὰ ὑπουργεῖα, ἀποδεικνύει πόσον τοὺς εἶχαν γίνει ἀνεπιθύμητα...

Διατυποῦται καὶ ἡ ἐπίκρισις ὅτι δὲν διεφωτίσαμεν ἐγκαίρως καὶ ἐπαρκῶς τὴν συμμαχικὴν κοινὴν γνώμην. Ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸ πρῶτον τρίμηνον τῆς Κυβερνήσεως, μὲ τὴν δημοσίαν πάλιν μας κατὰ τοῦ ΕΑΜ, παρέσχομεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ὅλας τὰς εὐκαιρίας τῆς διαφωτίσεως. Κατόπιν ὅμως, συνεργαζόμενοι εἰς τὴν Κυβέρνησιν, πῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τοὺς κατηγγέλλαμεν; Ἡ προκατάληψις τῆς συμμαχικῆς κοινῆς γνώμης εἶχε δυστυχῶς συντελεσθῇ ἀπὸ μακροῦ, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴν ἀρκέσουν πρὸς μετάπεισιν οὔτε οἱ λόγοι τοῦ Βρεττανοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων.

Ἀλλὰ ὑπάρχει μία γενικωτέρα ἐπίκρισις. Διατυπώνεται καὶ ἡ γνώμη ὅτι ἐν γένει ἡ πολιτικὴ τῆς ἐθνικῆς ἐνώσεως, μὲ τὴν συμμετοχὴν τοῦ ΕΑΜ εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἀπετέλεσε λάθος. Ὑποστηρίζεται ὅτι θὰ ἔπρεπεν ἡ Κυβέρνησις ἔκτοτε ν' ἀποκρούσῃ τὴν συμμετοχὴν τοῦ ΕΑΜ καὶ ν' ἀποβλέψῃ ἑξωτερικῶς μὲν εἰς τὴν βοήθειαν τῶν Συμμάχων, καὶ ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν Ἑθνικῶν Ὄργανώσεων καὶ τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας.

Ἡ ἐπίκρισις εἶναι ἀσύστατος.

Ἄν ἡ Κυβέρνησις ἀπέκρουε τὴν συμμετοχὴν τοῦ ΕΑΜ, τότε ἡ εὐθύνη τῆς ματαιώσεως τῆς ἐθνικῆς ἐνώσεως θὰ κατελογίζετο ἐκ μέρους τῶν Συμμάχων ὅχι πλέον εἰς τὸ ΕΑΜ ἀλλὰ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, καὶ τοῦτο βεβαίως θὰ εἶχε βαρυτάτας συνεπείας διὰ τὸ μέλλον.

Ἄς δεχθῶμεν ὅμως ὅτι ὁπωςδήποτε, εἴτε ἐξ ἀρνήσεως τῆς Κυβερνήσεως εἴτε ἐξ ἀρνήσεως τοῦ ΕΑΜ, ἐματαιοῦτο ἡ συμμετοχὴ του εἰς τὴν Κυβέρνησιν. Εἶναι αὐτονόητον ὅτι τὸ ΕΑΜ, τότε, θὰ διετήρει ἐδῶ τὴν ἐπαναστατικὴν του Κυβέρνησιν καὶ θὰ προητοιμάζετο διὰ τὴν βιαίαν κατάληψιν τῆς Ἀρχῆς μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Γερμανῶν. Καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις;...

Οἱ ἐπικριταὶ μᾶς προτείνουν νὰ εἴχομεν ἐπικαλεσθῇ, πρῶτον, τὴν βοήθειαν τῶν Συμμάχων μας διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος. Εἶναι περιττὸν νὰ ὑπενθυμίσωμεν πόσον ἐπίμονος ὑπῆρξεν ἡ προσπάθειά μας πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν. Ἀλλὰ τίθεται σήμερον τὸ ἐρώτημα: Ἡ Συμμαχικὴ βοήθεια θὰ ἦτο δυνατόν νὰ παρασχεθῇ;

Πρέπει, πρῶτον, νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι κατὰ τοὺς δύο κρίσιμους μῆνας τῆς Ἑλληνικῆς Ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τὴν Γερμανικὴν κατοχὴν, τὸν Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον, αἱ συμμαχικαὶ δυνάμεις εὐρέθησαν ἐντελῶς ἀπησχολημέναι εἰς τὰ δύο Γαλλικὰ καὶ εἰς τὸ Ἰταλικὸν μέτωπον, καὶ

δὲν ὑπῆρχον διαθέσιμοι διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ καὶ ἂν, μολαταῦτα, ὑπῆρχον διαθέσιμοι, ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι θὰ ἐπεχείρουν «ἀποβατικὴν» ἐκστρατείαν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος πρὸς κατάλυσιν τοῦ ἐαμικοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον θὰ ἐνεφανίζετο μὲ τὸ προσωπεῖον τῆς λαϊκῆς δημοκρατίας καὶ θὰ προσεποιεῖτο ἐγκαρδιότητα ἀπέναντι τῶν Συμμάχων; Ὅταν γνωρίζωμεν πλέον τὴν ἀντίδρασιν τὴν ὁποίαν ἐπροκάλεσεν εἰς ὅλας τὰς συμμαχικὰς χώρας ἡ σημερινὴ ἐνέργεια τῶν Βρεττανικῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα εὗρισκοντο ἐδῶ καὶ μάλιστα προσκεκλημένα, κατὰ τὸ σύμφωνον τῆς Καζέρτα, καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν Ἀκρὰν Ἀριστερὰν καὶ ὑπεστήριζον τὴν νόμιμον Κυβέρνησιν τῆς Χώρας, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ διατυποῦται ἡ γνώμη ὅτι ἡ «ἀποβατικὴ» ἐκστρατεία θὰ ἦτο εὐχερής;

Οἱ ἐπικριταὶ μᾶς ὑπενθυμίζουν ὅτι ὑπῆρχαν καὶ ἐσωτερικαὶ δυνάμεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ ἠδυνάμεθα νὰ στηριχθῶμεν. Ἐνθυμίζουν, πρῶτον, τὴν ὑπαρξίν τῶν «Ἐθνικῶν Ὁργανώσεων». Ἐγνωρίζαμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ὑπαρξίν των καὶ ἐμεριμνήσαμεν μάλιστα ἀπὸ τὸ Κάϊρον, κατὰ τὸν σύντομον χρόνον τῆς Κυβερνήσεώς, μας, νὰ τὰς ἐνισχύσωμεν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐνίσχυσιν αἱ δυνάμεις των ἦσαν ἀσήμαντοι.

Καὶ μᾶς ὑπενθυμίζουν ἀκόμη τὰ «Τάγματα Ἀσφαλείας». Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λιβάνου ἐλάβομεν θέσιν ἀπέναντι τῶν Ταγμάτων Ἀσφαλείας καὶ διατηροῦμεν πάντοτε τὴν αὐτὴν γνώμην. Ἀλλὰ θὰ πρέπη, πρῶτον, νὰ καταστῇ γενικῶς σαφὲς ὅτι τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας, ὀργανούμενα καὶ ἐξοπλιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ἦσαν συμμαχικῶς ἀπαράδεκτα. Ἐπανειλημμένως μᾶς συνεστήθη ἀπὸ τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν νὰ τὰ καταγγείλωμεν.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἐπομένως, διὰ λόγους καὶ ἐθνικοὺς καὶ συμμαχικοὺς δὲν ἠδύνατο νὰ ἔλθῃ εἰς καμμίαν συνεργασίαν μὲ τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας. Ἀσχέτως ὅμως πρὸς τὴν συνεργασίαν, θὰ πρέπη νὰ ἐξετάσωμεν ἂν

ἦσαν ὄντως εἰς θέσιν τὰ Τάγματα Ἀσφαλείας νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν ἐπαναστατικὴν ὀργάνωσιν τοῦ ΕΑΜ καὶ τὴν ἔνοπλον δύναμιν τοῦ ΕΛΑΣ, ἡ ὁποία θὰ συνεκentroῦτο εἰς τὴν πρωτεύουσαν.

Ἀλλὰ ὑπάρχει ἡ ἀπόδειξις! Ὅπου συνεκρούσθησαν — εἰς Πύργον, Καλάμας, Μελιγαλᾶ, Γαργαλιάνους — τὰ Τάγματα ὄχι μόνον ἠττήθησαν καὶ ἐσφάγησαν, ἀλλὰ ὠδήγησαν εἰς τὴν σφαγὴν καὶ τοὺς πληθυσμοὺς τῶν πόλεων...

Καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὰς Ἀθήνας θὰ συνέβαινε τὸ ἴδιον, ὅπου ἡ δύναμις τῶν Ταγμάτων ἀνῆρχετο εἰς 1500 ἄνδρας. Καὶ θὰ ἐδίδετο τοιοῦτοτρόπως ἡ ἀφορμὴ διὰ τὴν «ἀνηλεῆ σφαγὴν», τὴν ὁποίαν μᾶς ἐπροφήτευαν εἰς τὴν Ἰταλίαν τὰ ἀγωνιώδη τηλεγραφήματα τῶν Ἀθηνῶν.

Θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ λεχθῇ ὅτι, μολαταῦτα, δὲν ἀπεφύγαμεν τὴν σφαγὴν τὸν Δεκέμβριον.

Τοῦτο εἶναι δυστυχῶς ἀκριβές. Δὲν γνωρίζομεν ὅμως, πρῶτον, ἐὰν δὲν θὰ ἦτο περισσότερον τραγικὴ ἡ σφαγὴ τοῦ Ὀκτωβρίου. Ἀλλὰ τὸ πλέον σημαντικὸν εἶναι ὅτι ἡ μὲν «σφαγὴ» τοῦ Ὀκτωβρίου θὰ ἐπαγίωνε τὸ Ἐαμικὸν Κράτος, διότι θὰ ἐφαίνετο στρεφομένη ἐναντίον τῶν ὀργάνων τοῦ Κατακτητοῦ καὶ τῶν ἐκμεταλλευτῶν τοῦ Λαοῦ, καὶ θὰ προσέδιδε μάλιστα εἰς τὸ ΕΑΜ τὸν φωτοστέφανον τοῦ πρωταγωνιστοῦ τῆς συμμαχικῆς ὑποθέσεως, ἐνῶ ἡ «σφαγὴ» τοῦ Δεκεμβρίου συνέτριψεν ὑλικῶς καὶ ἠθικῶς τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα καὶ ἐπαγίωσε τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος, διότι ὑπῆρξε Στάσις ἐναντίον τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν Βρετανικῶν στρατευμάτων.

Εἶναι ἐπομένως προφανές ὅτι ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως μὲ τὴν συμμετοχὴν τοῦ ΕΑΜ εἰς τὴν Κυβέρνησιν μᾶς ἤνοιξε τὰς πύλας τῆς Ἑλλάδος, εἰς τρόπον ὥστε τὴν 3 Δεκεμβρίου 1944, ἀντὶ νὰ εἴμεθα ἡμεῖς ἐξόριστοι καὶ τὸ ΕΑΜ Κράτος, νὰ εἴμεθα ἡμεῖς Κράτος καὶ τὸ ΕΑΜ Στάσις...

Ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι ἐπικριταί, οἱ ὁποῖοι ἀνα-

γνωρίζουν μὲν τὸ « θαῦμα » τῆς ἀναιμáκτου ἀπελευθερώσεως, εὐρίσκουν ὁμῶς ὅτι ἔγιναν λάθη μετὰ τὴν ἄφιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Εὐρίσκουν ὅτι ἐχάσαμεν καιρὸν διὰ τὴν σύγκρουσιν καὶ ὅτι ἐκάμαμεν μεγάλας ὑποχωρήσεις. Καὶ εὐρίσκουν ἀκόμη ὅτι εἴχομεν ὑπερμέτρως ἐμπιστευθῇ εἰς τὴν Ἄκραν Ἀριστεράν καὶ παρεπλανήθημεν.

Ἦθα ἔπρεπε πρῶτον νὰ ὑπενθυμίσωμεν τὴν χρονικὴν διάρκειαν τῆς Κυβερνήσεως μέχρι τῆς ρήξεως. Ἦλθαμεν τὴν 18 Ὀκτωβρίου, ὠρκίσθημεν τὴν 23 Ὀκτωβρίου, ἡ ρῆξις ἐπῆλθεν οὐσιαστικῶς τὴν 27 Νοεμβρίου καὶ ἡ Στάσις τὴν 3 Δεκεμβρίου. Ἐπομένως, ἀπὸ τῆς ὀρκωμοσίας τῆς Κυβερνήσεως μέχρι τῆς ρήξεως παρῆλθον μόνον 35 ἡμέραι. Αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ χρόνος τῆς Κυβερνήσεως...

Ἀνέκαθεν, ὅπως εἶναι γνωστόν, ἡ σταθερὰ πολιτικὴ μας ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἀποστράτευσιν τῶν ἀνταρτικῶν δυνάμεων καὶ τὴν δημιουργίαν ἐθνικοῦ στρατοῦ.

Κατὰ τὴν συνάντησιν τῆς Ρώμης, ὅταν ἠρωτήθημεν ἀπὸ τὸν Βρεττανὸν ἡγέτην διὰ τὴν ἐσωτερικὴν μας πολιτικὴν, τὴν συνωψίσσαμεν εἰς τὴν ἀπάντησιν: « Ἐξοπλισμὸς τοῦ Κράτους, ἀφοπλισμὸς τῶν ὀργανώσεων ».

Καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ἐπεδιώξαμεν ἀμέσως μετὰ τὴν ἄφιν μας. Ὁρίσαμεν προθεσμίαν διὰ τὴν ἀποστράτευσιν τῆς Ἑαμικῆς Πολιτοφυλακῆς τὴν 1 Δεκεμβρίου καὶ τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων τὴν 10 Δεκεμβρίου. Καὶ αὐταὶ αἱ προθεσμίαι, παρὰ τὰς ἐπιμόνους πιέσεις πρὸς παράτασιν, ἔμειναν ἀμετακίνητοι. Ἐκεῖ ἀκριβῶς, εἰς τὴν τήρησιν τῶν προθεσμιῶν, εἴχαμεν τοποθετήσῃ τὴν « πυγμὴν » τῆς Κυβερνήσεως, τὴν ὁποίαν οἱ ἐπικριταὶ μας ἤθελον ἐκδηλουμένην ἐπὶ δευτερευόντων θεμάτων. Ἀνεχωροῦμεν ἀπὸ τὴν σκέψιν ὅτι, ἡ θὰ ἐπραγματοποιεῖτο εἰς τὰς καθορισθείσας προθεσμίας ὁ εἰρηνικὸς ἀφοπλισμὸς, καὶ τότε, θεραπευομένης τῆς νόσου, θὰ ἐξέλειπον αὐτομάτως καὶ ὅλα τὰ συμπτώματα τῶν διαμέσων αὐθαιρεσιῶν, καὶ θὰ μετεβαίνομεν πλεόν πρὸς τὸ ἐλεύθερον Κράτος δικαίου· ἡ θὰ ἐπήρχετο ἡ ρῆξις, ἀλλὰ

ἐπὶ τοῦ θεμελιώδους θέματος τῆς ὑπάρξεως ἢ τῆς μὴ ὑπάρξεως τοῦ Κράτους, ἐπὶ τοῦ ὁποίου καὶ μόνου ἡ μάχη εὗρισκε δικαίωσιν...

Ἡρωτήθημεν ἐὰν εἴχομεν ἐλπίσει εἰς τὸν εἰρηνικὸν ἀφοπλισμόν. Οὐδέποτε ὑπῆρξαμεν βέβαιοι. Ἦσαν τόσαι αἱ παλινωδῖαι τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ 1944, μεταξὺ ἐπαναστατικῆς καὶ πολιτικῆς γραμμῆς, ὥστε νὰ μὴν ἡμπορῇ νὰ ἐμπνέη καμμίαν βεβαιότητα. Ἐν τούτοις ἠθέλαμεν νὰ ἐλπίζωμεν. Καὶ ὅχι μόνον διότι ἀπὸ τὴν πορείαν τῶν διαπραγματεύσεων αὕτη ἦτο ἡ ψυχολογικὴ μας ἐντύπωσις. Ἀλλὰ καὶ διότι ἐκάμαμεν τὸν ἀπλοῦν συλλογισμόν ὅτι, ἀφοῦ μᾶς παρέδωκαν τὴν Ἑλλάδα τὸν Ὀκτώβριον, ὅποτε ἦσαν κύριοι, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡλίθιοι διὰ νὰ ἐπιχειρήσουν τὴν Στάσιν τὸν Δεκέμβριον, ὅποτε ἡ συντριβὴ των ἦτο βεβαία. Καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων, ἄλλωστε, πιστεύομεν ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς Στάσεως ὑπῆρξεν ἀπότομος καὶ ἐλήφθη κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας...

Κατηγοροῦμεθα ἀκόμη διὰ τὰς μεγάλας «ὑποχωρήσεις» τὰς ὁποίας ἐκάμαμεν κατὰ τὸ στάδιον τῶν διαπραγματεύσεων.

Εἶναι ἀκριβὲς ὅτι προέβημεν εἰς ὑποχωρήσεις.

Ὑπῆρξαν πολλοὶ οἱ ὅποιοι ὑπετίμων καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν αποφασιστικότητα τοῦ Κομμουνισμοῦ καὶ ὑπεστήριζαν ὅτι ἔρκει μία «ἀπειλητικὴ χειρονομία» διὰ τὴν ὑποταγὴν του. Ἡμεῖς οὐδέποτε συνεμερίσθημεν αὐτὴν τὴν γνώμην. Κατειχόμεθα πάντοτε ἀπὸ τὴν πλήρη ἐπίγνωσιν καὶ τῆς ἠθικῆς δυνάμεως τοῦ «Ἐαμισμού» εἰς τὴν συμμαχικὴν κοινὴν γνώμην, καὶ τῆς ἐνόπλου ὀργάνωσεως, καὶ τῆς ἐπαναστατικῆς του διαθέσεως. Καὶ ἡ ἐπίγνωσις αὕτη, τὴν ὁποίαν μετεδίδαμεν καὶ εἰς τοὺς Ἑλληνας συνεργάτας καὶ εἰς τοὺς Ξένους φίλους μας, ἐνέπνεε πάντοτε τὴν πολιτείαν μας.

Καὶ διὰ τοῦτο ἐθεωρήσαμεν ἐπιβεβλημένον νὰ προ-

βῶμεν εἰς ὅλας τὰς «δυνατὰς» ὑποχωρήσεις, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τὴν γνώμην μας, ἦσαν ἀπαραίτητοι καὶ διὰ τὰς δύο περιπτώσεις.

Θὰ ἤμεθα εὐτυχεῖς ἐὰν αἱ ὑποχωρήσεις μας ᾤδη- γουν τελικῶς εἰς τὸν εἰρηνικὸν ἀφοπλισμὸν τοῦ ΕΛΑΣ καὶ τὴν ὁμαλὴν ἀποκατάστασιν τοῦ αὐτοδυνάμου Ἑλλη- νικοῦ Κράτους. Ἐὰν ὅμως, παρὰ τὰς ὑποχωρήσεις μας, οἱ ἀδιάλλακτοι τῆς Ἑκρας Ἀριστερᾶς ἀπετόλμων καὶ πάλιν τὴν Στάσιν ἐναντίον τοῦ Κράτους, μὲ τὰς ὑποχω- ρήσεις ἐξησφαλίσαμεν τὴν ἠθικὴν βάσιν τοῦ ἀγῶ- νος. Εἰς πάντα ἀγῶνα, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν ἐμφύ- λιον πόλεμον, ἡ ἐξασφάλις τῆς ἠθικῆς βάσεως εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητος, διότι καθησυχάζει τὴν συνείδη- σιν ἐνώπιον τῆς σκληρᾶς ἀδελφοκτονίας ἡ ὁποία ἐπακο- λουθεῖ.

Ἀλλὰ πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι καμμία ἀπὸ τὰς ὑποχωρήσεις μας δὲν ἐβελτίωσε τὴν θέσιν τῶν στασιαστῶν διὰ τὴν ὥραν τοῦ ἀγῶνος. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν τριάκοντα πέντε ἡμερῶν τῆς Κυβερνήσεως συνετελέσθη ἡ ὑλικὴ ἐνίσχυσις τῶν ἐθνικῶν δυνάμεων — Ταξιαρχία, Ἑθνοφυλακὴ — καὶ ὁ ἠθικὸς ἀφοπλισμὸς τῶν στασιαστῶν. Ὅταν ἐξεργάγη ἡ Στάσις ὁλόκληρον τὸ Ἕθνος κατείχετο ἀπὸ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ εὐθύνη ὁλόκληρος ἐβάρυνε τὴν Ἑκραν Ἀριστεράν.

Καὶ πράγματι, ἀνεξιλέωτος εἶναι ἡ εὐθύνη τῆς. Τὸ Ἕθνος καὶ ὁ Λαὸς οὐδέποτε θὰ συγχωρήσουν τοὺς ἐγκληματίας τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, ὁ ὁποῖος κιν- δυνεύει νὰ μᾶς στοιχίσῃ τὰς ἀπωλείας τοῦ Ἀλβανικοῦ Μετώπου... Καὶ δὲν εἶναι μόνον ὁ ἀριθμὸς, ἀλλὰ ἡ φρίκη τῶν ἀδελφοκτόνων ἐγκλημάτων, τὰ ὁποῖα ἀτιμά- ζουν τὸν πολιτισμὸν μας, καθὼς καὶ ἡ πολυἀριθμὸς ὀμη- ρία ἀνυπόπτων καὶ ἀθῶων ἀνθρώπων, ἡ ὁποία ἐπανα- φέρει βαρβάρους καιρούς...

Ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἡ Κυβέρνησις, ἐν μέσῳ ἀπεί- ρων δοκιμασιῶν, ἀντιμετώπισεν ἀνενδότης τὴν

Στάσιν. Κατωρθώσαμεν ἐντὸς τοῦ Δεκεμβρίου, βαλλόμενοι ὑπὸ τῶν ὀλμων καὶ τῶν πυροβόλων, νὰ ὀργανώσωμεν τριάκοντα τάγματα Ἐθνοφυλακῆς, τὰ ὅποια προσετέθησαν εἰς τὸν ἀγῶνα.

Ἐκφράζομεν πρὸς ὅλους τοὺς ἀγωνιστὰς τῆς Πατρίδος, καὶ τὴν Ταξιαρχίαν τοῦ Ρίμινι, καὶ τὴν Ἐθνοφυλακὴν, καὶ τὴν Χωροφυλακὴν, καὶ τὴν Ἀστυνομίαν, τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἔθνους διὰ τὸν ἥρωισμόν καὶ τὴν αὐτοθυσίαν μὲ τὴν ὁποίαν, ἐν μέσῳ τοῦ καταράτου ἐμφυλίου πολέμου, ἐπετέλεσαν τὸ σκληρὸν καθῆκον τῆς ὑπερασπίσεως τῶν ἐλευθεριῶν τοῦ Λαοῦ μας.

Ἀλλὰ ἡ εὐγνωμοσύνη μας εἶναι ἄπειρος πρὸς τὴν κραταιὰν φίλην καὶ σύμμαχον, τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν. Πρὸς τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸν μέγαν ἠγέτην της. Πρὸς τοὺς ἐνταῦθα Πολιτικοὺς καὶ Στρατιωτικοὺς ἐκπροσώπους της, τοὺς ἀληθινοὺς φίλους τῆς Ἑλλάδος. Καθὼς καὶ πρὸς τὰ εὐγενῆ καὶ γενναῖα τέκνα της, τὰ ὅποια ἔδωκαν τὸ αἷμα των διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἐλευθερίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Τὸ ἔργον τῆς Ἀπελευθερώσεως τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ Λαοῦ μας οὐσιαστικῶς ἔληξεν. Οἱ Στασιασταὶ ἐτοιμάζονται πλέον νὰ ἐγκαταλείψουν τὰς Ἀθήνας, καὶ ἡ ἥττα τῶν Ἀθηναίων προδικάζει τὴν τελικὴν ἥτταν των.

Ὁ νέος μέγας σκοπός μας εἶναι ἡ Ἀνοικοδόμησις. Ἡ παγίωσις τοῦ Ἐλευθέρου Κράτους Δικαίου, ἡ Εὐημερία τοῦ Λαοῦ μας, ἡ Ἐθνικὴ μας Ἀποκατάστασις.

Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀποστολήν, ὅπουδῆποτε εὐρεθώμεν εἰς τὸν δημόσιον βίον, ὀφείλομεν πλέον ν' ἀφιερῶσωμεν τὰς δυνάμεις μας...

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΩΣ

Ἀθῆναι, Ἰανουάριος 1945

Ἡ ὀρκωμοσία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Δαμασκηνοῦ ὡς Ἀντιβασιλέως ἐγίνε τὴν 31 Δεκεμβρίου 1944. Μετὰ τὴν ὀρκωμοσίαν ὁ Πρωθυπουργὸς Γ. Παπανδρέου ὑπέβαλε τὴν παραίτησιν τῆς Κυβερνήσεως. Τὴν 3 Ἰανουαρίου 1945 ἐγίνεν ἡ ὀρκωμοσία τῆς νέας Κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Πλαστήραν. Κατόπιν τῆς ἐπελθούσης μεταβολῆς ὁ Μακαριώτατος Ἀντιβασιλεὺς ἀπέστειλε πρὸς τὸν Γ. Παπανδρέου τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν:

Ἐν Ἀθήναις τῇ 3 Ἰανουαρίου 1945

Πρὸς τὴν

Αὐτοῦ Ἐξοχότητα τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως
κύριον Γεώργιον Παπανδρέου

Ἐνταῦθα

Καθ' ἣν στιγμὴν ἡ ὑφ' ὑμᾶς Κυβέρνησις πρόκειται ν' ἀποχωρήσῃ τῆς διαχειρίσεως τῶν κοινῶν, διὰ πολλῆς σπουδῆς ἔχομεν, ὅπως ἐκφράσωμεν πρὸς ὑμᾶς τὰς ἡμετέρας θερμὰς εὐχαριστίας διὰ τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας προσεφέρατε πρὸς τὴν Πατρίδα, ἰδίᾳ δὲ διὰ τὰς ἐπιμόνους προσπαθείας, τὰς ὁποίας κατεβάλετε διὰ τὴν ἐπιτεῦξιν καὶ διατήρησιν τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος. Ἐχομεν τὴν βεβαιότητα, ὅτι ὁ Λαός, κατὰ τὴν μεγάλην πλειοψηφίαν του, ἀναγνωρίζει τὸ γεγονός τοῦτο καὶ ἐκτιμᾷ τὴν ὑμετέραν ἀπόφασιν, ὅπως ἀντιμετωπίσητε τὴν ἐκραγεῖσαν Στάσιν.

Μετ' ἐξαιρέτου τιμῆς

Ὁ Ἀντιβασιλεὺς

† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Ο ΒΡΕΤΤΑΝΟΣ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Ἰανουάριος, 1945

Κατόπιν τῆς παραιτήσεως τῆς Κυβερνήσεως ὁ Γεώργιος Παπανδρέου ἀπέστειλε τὴν 3 Ἰανουαρίου 1945 τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα πρὸς τὸν Πρωθυπουργὸν τῆς Μεγάλης Βρετανίας κ. Τσώρτσιλ :

« Κατόπιν διορισμοῦ Ἀντιβασιλείας, ὑποβαλὼν ὀριστικὴν παραίτησιν Κυβερνήσεως, θεωρῶ καθήκον μου νὰ σᾶς ἐκφράσω τὴν ἄπειρον εὐγνωμοσύνην τῆς Χώρας μου διὰ τὴν πολύτιμον βοήθειαν τὴν ὁποίαν τῆς παρέσχετε διὰ τὴν ἀνασύνταξιν τῶν Ἑθνικῶν μας δυνάμεων εἰς τὴν Μέσην Ἀνατολήν, τὴν Ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τῆς Γερμανικῆς Τυραννίας καὶ τὴν Οἰκονομικὴν μας Ἀνόρθωσιν. Ἀλλὰ, ἐπίσης, καὶ διὰ τὴν ἀποφασιστικὴν ἀντιμετώπισιν τῆς Στάσεως τῆς Ἀκρας Ἀριστερᾶς, τὴν βαρεῖαν σημασίαν τῆς ὁποίας ἀντελήφθη ἡ μεγαλοφυΐα σας ἐν μέσῳ γενικῆς σχεδὸν ἐλλείψεως κατανοήσεως.

» Παρακαλῶ ἐπίσης νὰ δεχθῆτε τὰς ἀπείρους εὐχαριστίας μου διὰ τὴν μεγάλην τιμὴν καὶ ἐμπιστοσύνην μὲ τὴν ὁποίαν ἀνέκαθεν προσωπικῶς μὲ περιεβάλατε. »

Ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Μ. Βρετανίας Οὕϊνστον Τσώρτσιλ, εἰς ἀπάντησιν, ἀπέστειλε πρὸς τὸν Γεώργιον Παπανδρέου τὸ ἀκόλουθον τηλεγράφημα :

« Εὐχαριστῶ τὴν Ἐξοχότητά σας διὰ τὸ μήνυμα τὸ ὁποῖον μοῦ ἔστειλε διὰ τοῦ Ἑλληνος Πρεσβευτοῦ ἐν Λονδίνῳ ἐπὶ τῇ παραίτησιν τῆς Κυβερνήσεώς σας, καὶ εἶμαι συγκεκινημένος ἀπὸ τὴν ἱκανοποιητικὴν μνησίαν σας

τῶν προσπαθειῶν μου πρὸς ἐπίλυσιν τῆς προσφάτου κρίσεως εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ὑποθέσεις.

» Ἀναγνωρίζω πλήρως τὴν εὐθύτητα καὶ τὴν ἀνιδιοτέλειαν τὴν ὁποίαν ἐπέδειξεν ἡ Ἐξοχότης σας εἰς αὐτὴν τὴν λυπηρὰν ὑπόθεσιν καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ καρτερία, μὲ τὴν ὁποίαν ἀντιμετωπίσατε μεγάλας δυσχερείας, θὰ εὗρῃ τὴν ὀφειλομένην ἐπιβράβευσίν της εἰς τὰς ἡμέρας ποὺ ἔρχονται.»

Η Ο Μ Ο Λ Ο Γ Ι Α

Ἀθῆναι, Ἀπρίλιος 1945

Τὴν 8 Ἀπριλίου 1945 ὁ Γεώργιος Παπανδρέου προέβη εἰς τὰς ἀκολούθους ἀνακοινώσεις πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ ξένου Τύπου:

Μέχρι τοῦδε οἱ ἔνοχοι ἡγέται τῆς ᾽Ακρας Ἀριστερᾶς, τοὺς ὁποίους βαρύνει τὸ ἀνεξιλέωτον ἔγκλημα τοῦ Δεκεμβρίου, προσεπάθουν νὰ ἀποσείσουν τὰς εὐθύνas των ἰσχυριζόμενοι ὅτι «ὑπέστησαν ἐπίθεσιν» καὶ «ἠναγκάσθησαν νὰ ἀμυνθοῦν»!... Ὑπὸ τὴν κατάθλιψιν ὁμως τῆς καθολικῆς ἀγανακτήσεως τοῦ ἔθνους ἠναγκάσθησαν, ἐπὶ τέλους, νὰ ὁμολογήσουν τὰς εὐθύνas των... Ἡ ὁμολογία των περιέχεται εἰς τὸ Ὑπόμνημα τὸ ὁποῖον ὑπέβαλον εἰς τὸν Μακαριώτατον Ἀντιβασιλέα καὶ τὸν Πρωθυπουργόν, ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν «Ριζοσπάστην» τῆς 5 Ἀπριλίου καὶ φέρει τὰ ὑπογραφὰς τῶν Σβώλου, Σιάντου, Ζεύγου, Πορφυρογένη, Ἀγγελοπούλου, Ἀσκούτση, Μάντακα κ.λ.

Γράφουν λοιπὸν εἰς τὸ Ὑπόμνημά των οἱ ἡγέται τῆς ᾽Ακρας Ἀριστερᾶς: «ΕΓΙΝΕ ΕΝΑ ΚΙΝΗΜΑ, ΠΟΥ ΟΛΟΙ ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΥΝ ΟΤΙ ΔΕΝ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΓΙΝΗ ΚΑΙ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΕΙΧΕ ΑΠΟΦΕΥΧΘΗ.» Καὶ προσθέτουν: «ΔΥΣΤΥΧΩΣ ΚΑΤΑ ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΑΥΤΟ ΕΓΙΝΑΝ ΟΣΑ ΕΓΙΝΑΝ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΑΜΑΧΩΝ ΚΑΙ ΑΘΩΩΝ...»

Τοιουτοτρόπως, ἐνώπιον τῆς Ἱστορίας, ἐνώπιον τῆς Ἐθνικῆς καὶ τῆς Συμμαχικῆς συνειδήσεως, ἡ διαμάχη περὶ τὸ θέμα τῶν εὐθυνῶν λήγει ὀριστικῶς. Οἱ ἔνοχοι ἡγέται τῆς ᾽Ακρας Ἀριστερᾶς ΟΜΟΛΟΓΟΥΝ ΤΑΣ ΕΥΘΥΝΑΣ ΤΩΝ.

**Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ
ΤΗΣ ΑΠΕΛΕΥ-
ΘΕΡΩΣΕΩΣ**

Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΗΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΩΣ

Ἀθῆναι, Ὀκτώβριος 1945

Κατὰ τὸ γεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Δημοκρατικοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος ἐπὶ τῇ πρώτῃ ἐπετείῳ τῆς Ἀπελευθερώσεως — 18 Ὀκτωβρίου 1945 — ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος Γεώργιος Παπανδρέου προέβη εἰς μίαν γενικὴν ἀνασκόπησιν τοῦ παρελθόντος.

Ἀφοῦ ἀπηύθυνε θερμὸν προσωπικὸν χαιρετισμὸν πρὸς ὅλα τὰ μέλη τοῦ κόμματος, εἶπε :

Δὲν ὑπελόγιζα ὅτι θὰ ἐχρειάζετο ἐπάνοδος εἰς τὸ παρελθόν. Οἱ ἀγαπητοὶ φίλοι, οἱ ὁποῖοι ὠμίλησαν, τὴν κατέστησαν ἀπαραίτητον. Καὶ τίθεται τὸ ἐρώτημα: Ἐχρειάζετο πράγματι ὁ Λίβανος; Ἡ Κυβερνητικὴ συνεργασία μὲ τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα ἦτο χρήσιμος, ἢ καὶ ἀπαραίτητος;

Ὅσοι θέτουν σήμερον τὸ ἐρώτημα ἔχουν δίκαιον ἠθικῶς. Πράγματι, συνεργασία μὲ τοὺς ἐγκληματίας, ἠθικῶς ἦτο ἀπαράδεκτος. Ἐχουν ὅμως ἄδικον πολιτικῶς. Διότι ὁ Ἐαμοκομμουνισμὸς κατεῖχε τὴν Ἑλλάδα. Καὶ θέτω τὸ ἐρώτημα: Χωρὶς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως ποῖος θὰ ἦνοιγε τὰς πύλας τῆς Ἑλλάδος; Ὅσοι διατυπώνουν ἐπιφυλάξεις ὀφείλουν νὰ δώσουν ἀπάντησιν εἰς αὐτὸ τὸ ἐρώτημα. Μὲ ποίας δυνάμεις θὰ κατελύετο ἡ τυραννία τοῦ Κομμουνισμοῦ, ὁ ὁποῖος εἶχεν ὀριστικῶς ἐπικρατήσῃ εἰς τὴν Χώραν; Μὲ τὰς ἐσωτερικὰς δυνάμεις Ἀντιστάσεως; Μὲ τὰ ἐλάχιστα καὶ ἀξιοθρήνητα καὶ μισούμενα ἀπὸ τοὺς Συμμάχους Τάγματα Ἀσφαλείας; Ἡ μὲ τὰς Συμμαχικὰς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι, ὅπως ἀνέπτυξαν ὁ κ. Π. Κανελλόπουλος καὶ ὁ κ. Θ. Τσάτσος, κατὰ τὴν κρίσιμον ὥραν ἦσαν ἀνύπαρκτοι;

Οὔτε ἐσωτερικαὶ οὔτε, εἰς τὸ ἐξωτερικόν, Συμμαχικαὶ

ἡ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις ὑπῆρχον. Μόνον ἡ πολιτικὴ συνεργασία, ἡ Ἑθνικὴ Ἑνωσις ἥνοιξε τὰς πύλας τῆς Ἑλλάδος. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ τίτλος μας. Ἐν ὑπῆρχον ὑλικάι δυνάμεις, ὁ τίτλος θὰ ἦτο ἀσήμαντος. Ἡ ἑλλειψις ὅμως τῶν ὑλικῶν δυνάμεων καί, παρὰ ταύτην, ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἀποτελεῖ τὴν ἱστορικὴν ὑπηρεσίαν μας πρὸς τὴν Χώραν.

Πράγματι, τραγικαὶ ἦσαν αἱ ὥραι τὰς ὁποίας ἐζήσαμεν εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἀνεγνώσατε τὰ τηλεγραφήματα τῆς ἀγωνίας, τὰ ὅποια ἐκεῖθεν ἀπηυθύναμεν πρὸς τοὺς Συμμάχους μας. Ἐφθάσαμεν μίαν ἡμέραν νὰ τηλεγραφῶμεν: «Αἰσθανόμεθα ὅτι προδίδομεν τὴν Πατρίδα μας!» — διότι ἀφηνόμεθα ἀβοήθητοι. Ἡ καλὴ Μοῖρα τῆς Ἑλλάδος ἐβοήθησε τὸ ἔργον μας. Εἰς μίαν ὥραν ἐγκαταλείψεως ὑλικῆς, μόνον τὰ πολιτικὰ μέσα, ἡ πολιτικὴ μας γραμμή, ἀπηλευθέρωσε τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἐπετελέσθη τὸ θαῦμα τῆς ἀναιμάκτου Ἀπελευθερώσεως...

Ἐλέχθη ἀκόμη: «Ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς μας ἔκαμεν ὥστε νὰ ἐξαπατηθῶμεν ἀπὸ τοὺς Κομμουνιστάς, νὰ τοὺς δεχθῶμεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῆς Ἑθνικῆς Ἑνώσεως καὶ κατόπιν νὰ ὑποστῶμεν τὸν Δεκέμβριον.»

Καὶ ὁ κ. Κανελλόπουλος ἐζήτησε «τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀγνότητος τῶν Ἑθνικῶν μας προθέσεων...» Δὲν ἀμφισβητοῦμεν τὴν εὐγένειαν τῆς εὐπιστίας. Ἀλλὰ ἀπορρίπτομεν τὴν ἐξήγησιν. Καθ' ὅλην τὴν πολιτείαν μας οὔτε ἐξηπατήθημεν, οὔτε ἐξηπατήσαμεν. Ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ Κομμουνισμοῦ ἴσως νὰ ὑπῆρξεν Αὐταπάτη, καὶ ἀσφαλῶς ὑπῆρξε Παλινωδία. Ἀλλὰ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς μας οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐξαπάτησις. Ἀφότου μετέβημεν εἰς τὴν Μέσῃν Ἀνατολὴν εἴχομεν πλήρη ἐπίγνωσιν τῆς πραγματικῆς καταστάσεως καὶ τῶν προθέσεων τοῦ Κομμουνισμοῦ. Τὰ Κείμενα τὸ πιστοποιοῦν. Καί, ὅταν συνηντήθημεν, ὑπήρξαμεν πάντοτε ἀπολύτως εἰλικρινεῖς. Ἀποτελεῖ ἀρετὴν καὶ ἐλάττωμά μας τὸ πάθος τῆς σαφηνείας καὶ τῆς εἰλικρινείας. Τοὺς εἶπομεν εἰς τὸ

Καίρον, τὴν 8 Μαΐου, ὅταν ἦλθον οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΑΜ: «Ἐὰν ἔρχεσθε μὲ τὴν ἀπόφασιν ν' ἀποκαταστήσωμεν πραγματικὰς ἐλευθερίας τοῦ Λαοῦ μας καὶ νὰ παγιώσωμεν τοὺς δημοκρατικοὺς θεσμούς, δὲν θὰ εὑρετε κανένα εἰλικρινέστερον ἀπὸ ἐμὲ συνεργάτην σας. Ἀλλὰ ἔάν, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας, ἐννοῆτε νὰ διατηρήσετε τὴν τρομοκρατίαν καὶ τὴν δυναμικὴν κατοχὴν τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, τότε θὰ παλαίσωμεν. Καὶ θὰ ἐπικαλεσθῶμεν καὶ τὴν ἐπικουρίαν τῶν Συμμάχων εἰς τὸν ἀγῶνα — διότι, ὅπως πιστεύετε, πιστεύομεν...»

Καὶ εἰς τὸν Λίβανον ἐπανελάβομεν τὰ ἴδια, ὅχι μόνον διὰ νὰ τὰ ἀκούσῃ τὸ Ἔθνος ὁλόκληρον, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ ἀκούσουν καὶ οἱ παριστάμενοι ἀντιπρόσωποι τοῦ ΕΑΜ. Τοὺς εἶπομεν: «Ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς δὲν κάμνει ἐπιλογὴν τυράννων. Ἀρνεῖται τὴν Τυραννίαν.» Καὶ ὅταν, βραδύτερον, τὰ μηνύματα τῶν Βουνῶν ἐζήτουν μεταβολὴν τοῦ Συμβολαίου τοῦ Λιβάνου, ἀπηνθύνθημεν πρὸς τὸ Ἔθνος ἀπὸ τὸ ραδιόφωνον τοῦ Καίρου καὶ εἶπομεν: «Μᾶς ζητοῦν νὰ παραδώσωμεν τὴν Ἑλλάδα. Ἀρνούμεθα!»

Οὐδέποτε ὑπῆρξαμεν ἀσαφεῖς καὶ ἀμφίβολοι. Τὰς προθέσεις μας διεκηρύξαμεν πάντοτε: Ὅτι ἐννοοῦμεν νὰ δημιουργήσωμεν ἐλεύθερον Ἐθνικὸν Κράτος Δικαίου, νὰ καταλύσωμεν τὸν Ταξικὸν Στρατὸν καὶ νὰ τὸν ἀντικαταστήσωμεν μὲ τὸν Ἐθνικὸν Στρατὸν ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Καὶ τοὺς ἐδηλώσαμεν ὅτι, ἐὰν θέλουν νὰ εἶναι τμῆμα τοῦ Ἔθνους, εἴμεθα εἰς τὴν διάθεσίν των· ἀλλὰ, ἐὰν θέλουν νὰ εἶναι ἀντίπαλοι τοῦ Ἔθνους, θὰ παλαίσωμεν. Καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς δύο θὰ ἡττηθῇ. Καὶ ἡττήθησαν...

Καὶ ὅταν ἦλθαμεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶχομεν πλήρη ἐπίγνωσιν ὅτι σοβεῖ ὁ ἀγών. Εἰς τὸν λόγον μας τῆς σημερινῆς ἐπετείου δὲν κατειχόμεθα ἀπὸ καμμίαν παραίσθησιν ὅτι, τάχα, ἡ Ἑλλὰς—ἡ «ὠργανωμένη» Ἑλλὰς—μᾶς

ἀνῆκεν. Ἐγνωρίζομεν ὅτι ἡμεῖς ἡμεῦα ἡ ἰδέα τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐκεῖνοι ἡ ὑλικὴ δύναμις. Ἡ Κυβέρνησις τότε ἦτο « ἡ περικεφαλαία τοῦ Ἑαμικοῦ Κράτους ». Ὑπῆρξαν ἀφελεῖς, οἱ ὅποιοι ἠπόρουν : Διατί, ἔπειτα ἀπὸ τὰς καθημερινὰς των προκλήσεις, δὲν ἀπεδυόμεθα ἀμέσως εἰς τὸν ἀγῶνα; Ἀλλὰ ὁ Στρατός, ὁ ΕΛΑΣ, ἦτο ἰδικός των, ἡ Ἑαμικὴ Πολιτοφυλακὴ ἰδική των, καὶ ἐπίσης ἰδική των ἡ ἐπαναστατικὴ ὀργάνωσις τοῦ ΕΑΜ. Δὲν διεθέτομεν παρὰ μόνον τὴν ἰδέαν τῆς νομιμότητος, τὴν συμβολικὴν ἀκόμη παρουσίαν τῶν Συμμάχων καὶ τὴν ψυχὴν μας, τὴν πίστιν μας εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἦλπισεν ὁ Κομμουνισμὸς—καὶ αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ Αὐταπάτη του—ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν ἡμεῖς νὰ παριστάνωμεν τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἐκεῖνος νὰ διαθέτῃ τὴν πραγματικὴν δύναμιν. Ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας ἡ πάλῃ κατέστη σαφής. Ἐὰν ἐνδιαφερόμεθα διὰ τὴν Ἐξουσίαν, ἢ ἐὰν δὲν εἶχομεν σαφῇ ἐπίγνωσιν τῆς πραγματικότητος, θὰ ἀνεβάλλομεν τὸ θέμα τῆς διαλύσεως τοῦ ΕΛΑΣ. Τίποτε δὲν μᾶς ὑπεχρέωνεν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας νὰ θέσωμεν τὸ θέμα τῆς διαλύσεως. Τοῦναντίον, ὅλαι αἱ συνθῆκαι ἐδικαιολόγουν τὴν ἀναβολήν : Ὁ πόλεμος ἐξηκολούθει. Καὶ ἐν τούτοις, ἀπὸ τὰς πρώτας ἡμέρας, τὸ πρῶτον θέμα μας ὑπῆρξεν ὁ καθορισμὸς τῆς προθεσμίας τῆς διαλύσεως τοῦ ΕΛΑΣ. Οἱ ἀφελεῖς ἐπικριταὶ ἐπесήμαιναν καὶ ἐπέκριναν διαφόρους ἄλλας ὑποχωρήσεις μας. Καὶ δὲν κατώρθωσαν ν' ἀντιληφθοῦν ὅτι περὶ ἐνὸς μόνον ἐπρόκειτο : περὶ τῆς ὑλικῆς δυνάμεως! Καὶ εἰς τὸ θέμα τοῦτο ἡ ἀπόφασίς μας ὑπῆρξεν ἀκαμπτος. Αἱ προθεσμῖαι ἔμεναν ἀμετακίνητοι. Καὶ ὅταν ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ ἀφοπλισμοῦ, τὸ Κομμουνιστικὸν Κόμμα ἐστάθμισε : Νὰ παραδώσῃ τὰ ὅπλα καὶ νὰ μεταβληθῇ εἰς ἄοπλον, εἰρηνικὸν πολιτικὸν κόμμα μιᾶς μικρᾶς μειοψηφίας, ὅπως ἦτο; Ἡ νὰ ἀντισταθῇ καὶ νὰ ἐπαναστατήσῃ; Προχθές, εἰς τὸ Συνέδριον τοῦ Κ. Κ. Ε., ὁ σύντροφος Ροῦσος, ὁ ὅποιος ἦτο Ἀντιπρόσωπος εἰς τὸν Λίβανον, ἐβεβαίωσεν

ὅτι τὸ Κόμμα ὑπῆρξεν ὁμόφωνον ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ παραδοθῶν τὰ ὄπλα...

Ἦλπισαν ὅτι δὲν θὰ εἶχομεν τὸ θάρρος τῆς ἀμύνης. Καὶ ἤλπισαν, ἐπίσης, ὅτι τὰ Βρεττανικὰ στρατεύματα δὲν θὰ ἐλάμβαναν διαταγὰς ὑλικῆς ἀντιστάσεως. Καὶ ἀπεφασισαν τὴν Στάσιν. Ἀλλὰ συνήντησαν εἰς τὸν δρόμον των καὶ τὴν ἰδικήν μας Ἀπόφασιν καὶ τὴν Παρουσίαν τῶν Συμμάχων. Ἡ μάχη ἔγινε δεκτὴ τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποίαν θ' ἀπέβαινεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος...

Ὁ κ. Ἀβραάμ, μέλος τότε τῆς Κυβερνήσεως, ἐνεθυμήθη τὴν συγκίνησιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου τῆς ἑσπέρας τοῦ Σαββάτου 2 Δεκεμβρίου. Κατειχόμεθα ἀπὸ τὴν πλήρη ἐπίγνωσιν ὅτι ἐβαδίζαμεν πρὸς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, τὸν ὁποῖον οἱ Κομμουνισταὶ εἶχον ἀποφασίσει. Ἐγνωρίζαμεν τὴν τραγικότητα τῆς πορείας καὶ τὰς εὐλόγους ἀβεβαιότητας τοῦ μέλλοντος... Ἀλλὰ κανεὶς δὲν ἐδίστασεν! Ἀπεδύθημεν εἰς τὸν ἀγῶνα μὲ τὴν συνείδησιν ὅτι ὑπερησπίζομεν τὴν Ἑλλάδα. Εἶπομεν τότε: «Ὅταν οἱ ἀνώνυμοι ἄνθρωποι τοῦ Λαοῦ μας προσφέρουν, μὲ τὸ χαμόγελο εἰς τὰ χεῖλη, τὴν ζωὴν των εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος, εἶναι ἀνάξιον διὰ τοὺς Ἡγέτας νὰ μὴν εἶναι πρόθυμοι διὰ παρομοίαν θυσίαν.»

Καὶ ἐπῆλθεν ἡ Ἀπελευθέρωσις! Καὶ ἔχομεν δικαίον νὰ ἐορτάζωμεν σήμερον, διότι ἡ διπλῇ ἀπελευθέρωσις ἀποτελεῖ ἀπαράμιλλον ἱστορικὸν γεγονὸς, ἀληθινὴν Ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδος... Οὐδέποτε εἰς τὴν Ἐθνικὴν μακραίωνα Ἱστορίαν τῆς ἡπειλήθη ἀπὸ τόσον μέγαν κίνδυνον ὅπως ἦτο ἡ παγίωσις τῆς Κομμουνιστικῆς Τυραννίας.

Διὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν ἱστορικὴν ὑπηρεσίαν πρὸς τὴν Πατρίδα μας ὅλοι οἱ συνεργάται καὶ φίλοι μου ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι ὑπερήφανοι. Βραδύνει ἴσως ἀκόμη ἡ καθολικὴ δικαίωσις, ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ ἀσφαλῶς, εὐρίσκεται εἰς τὸν δρόμον της...

Ο ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

«Αναφέρω τὰ σημεῖα αὐτὰ ἀπὸ τὸ πρόσφατον παρελθόν, διότι οἱ ἄνθρωποι σήμερον λησμονοῦν τόσο γρήγορα, καὶ διότι πρέπει νὰ ὑπάρχη βάθος εἰς κάθε εἰκόνα...»

ΟΥΪΝΣΤΟΝ ΤΣΩΡΤΣΙΑ

Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ ἄρθρον του εἰς τοὺς «Ταῖμς τῆς Νέας Ὑόρκης» (11.4.1947): «Τί πράγματι συνέβη εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ 1944».

Ἀθῆναι, Μάρτιος 1948

Τὴν 2 Μαρτίου 1948, εἰς τὴν «Καθημερινήν» ἐδημοσιεύθη, ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον, καὶ εἰς ἀπάντησιν σχετικοῦ ἄρθρου της, ἡ ἀκόλουθος ἐπιστολὴ τοῦ Γ. Παπανδρέου συνοψίζουσα τὴν πολιτικὴν του, ἡ ὁποία ὠδήγησεν εἰς τὴν Ἀπελευθέρωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἀπὸ τὴν Τυραννίαν τοῦ Κ.Κ.Ε.

Εἰς τὸ χθесινὸν ἄρθρον σας, συνάγοντες «μάθημα» ἀπὸ τὸ πάθημα τῆς Τσεχοσλοβακίας, ἐνθυμεῖσθε καὶ τὸν ἰδικόν μας Δεκέμβριον. Νομιμοποιεῖτε τοιοῦτοτρόπως τὴν παρέμβασίν μου. Ἀλλὰ θὰ ἐπεθύμουν πρῶτον νὰ διατυπώσω μερικὰς γενικωτέρας ἀπόψεις μου.

Γράφετε: «Τὸ πάθημα τῆς Τσεχοσλοβακίας πρέπει νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι οὐδεμία μέση λύσις ὑπάρχει μεταξὺ τῆς σταθερᾶς καὶ ἀκάμπτου προσηλώσεως πρὸς τὴν ἐθνικὴν μας ἐλευθερίαν, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, καὶ τῆς ἀπολύτου ὑποδουλώσεώς μας, ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ὅτι οὐδεμία δῆθεν «ἰδεολογικὴ» ὑποχώρησις ὠφελεῖ, οὔτε ἡ Δημοκρατία οὔτε ὁ Σοσιαλισμός. Μὲ τοὺς Σλάβους δυστυχῶς συνεννόησις δὲν ὑπάρχει.»

Εἵμεθα σύμφωνοι. Καὶ ὅπως γνωρίζετε εἶχον ἀνέκαθεν αὐτὴν τὴν γνώμην—ἀκόμη καὶ πρὸ πέντε ἐτῶν, ὅταν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1943 ἀπέστελλα ἀπὸ τὴν κατεχομένην Ἑλλάδα ἔκθεσιν πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν Βρεττανικὴν Κυβέρνησιν καὶ ἔκαμνα προβλέψεις διὰ τὸ μέλλον, αἱ ὁποῖαι σήμερον ἔχουν ἐπαληθεύσει...

Πράγματι, «οὐδεμία δῆθεν ἰδεολογικὴ ὑποχώρησις ὠφελεῖ». Ἀλλὰ χρειάζεται διευκρίνισις: Δὲν ὠφελεῖ ἐὰν

δι' αὐτῆς ἐπιδιώκωμεν νὰ «κατευνάσωμεν» τὸν Κομμουνιστικὸν Πανσλαβισμόν καὶ νὰ «συνεννοηθῶμεν», ὅπως μωρῶς ἐπηγγέλλετο τὸ «Κέντρον».

Ὁφελεῖ ὁμως διὰ νὰ τὸν νικήσωμεν. Διότι, ὅταν εἰς τὴν μεγάλην ἠθικὴν δύναμιν τῆς Ἑλευθερίας τοῦ Ἑθνους, ὑπὲρ τῆς ὁποίας παλαίωμεν, προσθέσωμεν καὶ τὴν ἠθικὴν δύναμιν τῆς Ἀτομικῆς Ἑλευθερίας καὶ τῆς Κοινωνικῆς Εὐημερίας, τότε τὸ ἰδεῶδες μας καθίσταται πληρὲς καί, ἀντιστοίχως, συντελεῖται πλήρως ὁ ἠθικὸς ἀφοπλισμὸς τοῦ Κομμουνισμοῦ. Τότε κατακτῶμεν ἡμεῖς καὶ τὰς Μάξας καὶ τὴν Νεότητα, αὐξάνομεν καὶ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸν φανατισμὸν τοῦ Ἑθνικοῦ μας μετώπου καὶ φθάνομεν ἀσφαλέστερον εἰς τὴν Νίκην. Ἀλλά, βεβαίως, ὑπὸ μίαν προϋπόθεσιν: Ὅτι αἱ ἠθικαὶ αὐταὶ δυνάμεις θὰ πρόκειται νὰ συμπληρώσουν τὰς ἐνόπλους δυνάμεις τοῦ ἀγῶνος καὶ ὅχι νὰ τὰς ἀναπληρώσουν — ὅπως φαίνεται νὰ συνέβη εἰς τὴν Τσεχοσλοβακίαν...

Καὶ ἐρχόμεθα εἰς τὸν ἰδικὸν μας Δεκέμβριον. Γράφετε: «Ὁ Ὑψιστος μᾶς ἔκαμε δῶρον τὴν Ἐπανάστασιν καὶ τὰ Δεκεμβριανά. Διότι τί θὰ συνέβαινεν ἂν δὲν ἐγίνοντο; Διὰ νὰ μὴ γίνουν, ἤμεθα τότε εἰς κάθε ὑποχώρησιν ἑτοιμοί. Θὰ ἐδίδαμεν εἰς τοὺς Κομμουνιστὰς καὶ ἓνα καὶ δύο ὑπουργεῖα, ἀκόμη καὶ πέντε. Σιγὰ σιγὰ θὰ τοὺς παρεδίδαμεν — διὰ νὰ μὴ γίνῃ Ἐπανάστασις — καὶ τὴν Διοίκησιν, καὶ τὸν Στόλον, καὶ τὸν Στρατόν. Θὰ τοὺς τὰ ἐδίναμε ὅλα.»

Ἡ διαφωνία μου εἶναι ἀπόλυτος. Ὅχι ὅτι δὲν ὑπῆρξε «δῶρον τοῦ Ὑψίστου» ὁ Δεκέμβριος... Ἀλλὰ ὅτι «θὰ τοὺς τὰ ἐδίδαμεν ὅλα...» Διότι συνέβαινεν ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον.

Γνωρίζω ὅτι ὑπάρχει ἀκόμη σύγχυσις, ἡ ὁποία ἐμποδίζει τὴν ὀρθὴν ἐκτίμησιν ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι δὲν ἠμποροῦν ἀκόμη νὰ ἐννοήσουν. Καὶ ὑπάρχουν ἄλλοι οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνται νὰ ἐν-

νοήσουν... Ἀπαντῶ διὰ τοὺς πρώτους — καὶ ἐπίσης διὰ τὴν Ἱστορίαν, διότι οἱ ἄνθρωποι ποὺ θὰ ἔλθουν θὰ εἶναι ἀπροκατάληπτοι καὶ θὰ θέλουν νὰ ἐννοήσουν.

Κατέχομαι ἀπὸ τὴν συνείδησιν ὅτι χάρις εἰς τὴν πολιτικὴν τὴν ὁποίαν ἠκολούθησα κατὰ τοὺς κρισιμωτάτους ἐκείνους μῆνας, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ Μοῖρα μὲ εἶχεν ἐπιφορτίσει μὲ τὴν εὐθύνην τῆς Ἑλλάδος, κατέστη δυνατὴ ἡ συντριβὴ τῆς Κομμουνιστικῆς Τυραννίας, ἡ ὁποία τότε ἦτο παντοδύναμος καὶ ἐδυνάστευε τὴν Ἑλλάδα. Καὶ πιστεύω ὅτι ἡ πορεία τῶν γεγονότων — καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην — ἐπαληθεύει τὴν πρόβλεψιν τοῦ μεγάλου Βρεττανοῦ Ἡγέτου, ὁ ὁποῖος μοῦ ἐτηλεγράφει τὸν Ἰανουάριον 1945 ὅτι ἡ πολιτικὴ μου «θὰ εὗρη τὴν ὀφειλομένην ἐπιβράβευσίν της εἰς τὰς ἡμέρας ποὺ ἔρχονται.»

Θὰ ἐπικαλεσθῶ Κείμενα:

Τὴν 26ην Ἀπριλίου 1944, ὅταν ἀνέλαβα τὴν Κυβέρνησιν εἰς τὸ Κάϊρον, διεκήρυξα τὸ σύνθημα: «Μία Πατρίς, μία Κυβέρνησις, εἰς Στρατός».

Εἰς τὸ Συνέδριον τοῦ Λιβάνου, τὴν 17ην Μαΐου 1944, ὁμιλῶν ἐνώπιον καὶ τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Κ.Κ.Ε. εἶπα: «Τὸ κύριον ἐπίμαχον θέμα εἶναι τὸ στρατιωτικόν, τὸ θέμα τῆς ὑλικῆς δυνάμεως. Ἡ ὥρα εἶναι ἱστορική, καὶ ὀφείλομεν νὰ ὁμιλήσωμεν εἰλικρινῶς καὶ ἀπεριφράστως. Ἐὰν τὸ Ε.Α.Μ. ἔχη τὴν πρόθεσιν νὰ χρησιμοποίησῃ τὴν ὑλικὴν του δύναμιν ὡς ὄργανον ἐμφυλίου πολέμου καὶ ἐξοντώσεως τῶν ἀντιπάλων του, καὶ αὖριον, μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας, ὡς ὄργανον τῆς δυναμικῆς ἐπικρατήσεως ἐπὶ τῆς πλειοψηφίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τότε βεβαίως δὲν ὑπάρχει στάδιον συνεννοήσεως. Τὸ καθῆκον μας τότε εἶναι νὰ συναγείρωμεν τὸ Ἔθνος καὶ νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ἐπικουρίαν ὅλων τῶν Μεγάλων Συμμάχων μας εἰς τὸν διπλοῦν ἀγῶνα καὶ κατὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσβολέως

καὶ κατὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐχθροῦ. Διότι ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς δὲν κάμνει ἐπιλογὴν τυράννων. Ἀρνεῖται τὴν Τυραννίαν...

»Ἐὰν ὁμως τὸ ΕΑΜ ἔχη λάβει ἀπόφασιν νὰ ἐγκαταλείψῃ τοὺς σκοποὺς τῆς δυναμικῆς ἐπικρατήσεως καὶ νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὰ πολιτικὰ μέσα τῆς πειθοῦς, καὶ ἂν κατὰ συνέπειαν δέχεται ν' ἀποξενωθῇ πάσης ἐπιρροῆς ἐπὶ τῶν ἐνόπλων μας δυνάμεων, ἔὰν δέχεται τὴν κατάργησιν τοῦ ΕΛΑΣ, καθὼς καὶ τῶν ἄλλων ἀνταρτικῶν σωμάτων, καὶ τὴν δημιουργίαν τοῦ Ἐθνικοῦ Στρατοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ ἀνήκῃ μόνον εἰς τὴν Πατρίδα καὶ θὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως, τότε ἡ συμμετοχὴ καὶ τοῦ ΕΑΜ εἰς τὴν Ἐθνικὴν μας Ἐνωσιν θὰ ἡμπορῇ νὰ θεωρῇται γεγονός.»

Τὴν 6ην Ἰουλίου 1944 ἀπῆντησα ἀπὸ τὸ ραδιόφωνον τοῦ Καίρου πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Βουνῶν, ἡ ὁποία εἶχε ζητήσῃ ἐπιπροσθέτως τὰ ὑπουργεῖα τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ἐσωτερικῶν. Καὶ εἶπα: «Ἀποδοχὴ τῶν νέων ὄρων σημαίνει κατ' οὐσίαν: Στρατὸν τοῦ ΕΑΜ. Ἐλεγχον τῆς Ἀστυνομίας, τῆς Χωροφυλακῆς, τῆς Διοικήσεως καὶ τῆς Δικαιοσύνης ἀπὸ τὸ ΕΑΜ. Καὶ ἔμπνευσιν τῆς Παιδείας μας ἀπὸ τὸ ΕΑΜ. Τώρα πλέον ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ πλήρης ἐξήγησις. Γνωρίζομεν τί μᾶς ζητοῦν. Καὶ ἀπέναντι τῶν αἰτημάτων των λαμβάνομεν ἐπίσημον, ὑπεύθυνον θέσιν: Ἀρνούμεθα. Μᾶς ζητοῦν νὰ παραδώσωμεν τὴν Ἑλλάδα. Ἀρνούμεθα!...»

Τὴν 21ην Αὐγούστου 1944 συνηντήθην εἰς τὴν Ρώμην μὲ τὸν Βρεττανὸν Πρωθυπουργόν. Καὶ ὅταν μοῦ ἔθεσε τὸ ἐρώτημα, ποία εἶναι ἡ πολιτικὴ μου, ἀπῆντησα: «Ἐξοπλισμὸς τοῦ Κράτους, ἀφοπλισμὸς τῶν ὁργανώσεων».

Τὴν 8ην Ὀκτωβρίου 1944 συνηντήθην πάλιν μὲ τὸν Βρεττανὸν Ἡγέτην καὶ τὸν ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Ἦντεν εἰς τὴν Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας. Εἰς τὸ ὑπόμνημα τὸ ὁποῖον τοὺς ἐπέδωκα προβλέπω καὶ ὅτι ἡ ἐπι-

κειμένη Ἀπελευθέρωσις θὰ εἶναι ἀναίμακτος καὶ δι κατόπιν τὸ Κ.Κ.Ε. θὰ ἐπιχειρήσῃ Στάσιν. Καὶ αἱ δύο προβλέψεις ἐπηλήθευσαν. Ἐγγραφα: «...Ἐλπίζω δι τὸ Ἔθνος θὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν δουλείαν ὁμαλῶς καὶ θὰ συντελεσθῇ ἀναιμάκτως ἡ Ἀπελευθέρωσις. Τοῦτο εἶναι οὐσιῶδες, ἀλλὰ ὄχι ὀριστικόν. Τὸ Κ.Κ.Ε. διαθέτει σήμερον δυναμικὴν ὑπεροχὴν χάρις εἰς τὰς ὀργανώσεις ΕΑΜ-ΕΛΑΣ. Ὅπως ἐπανειλημμένως εἶχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξηγήσω, ἡ Ἑλλὰς ἀποτελεῖται σήμερον ἀπὸ μίαν μεγάλην ἀφωπλισμένην πλειοψηφίαν καί, ἀφ' ἑτέρου, ἀπὸ τὴν ἔνοπλον μειοψηφίαν τοῦ Κ.Κ.Ε. Ἐξ ἄλλου ἡ προσαρμογὴ τοῦ Κ.Κ.Ε. εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἐνωσιν ἔχει συντελεσθῇ ὑπὸ τὴν σιωπηρὰν προϋπόθεσιν τῆς παρουσίας ἐν Ἑλλάδι σημαντικῶν Βρετανικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων. Ἐὰν διεπιστουῖτο ὅτι ὁ ὅρος οὗτος δὲν ὑφίσταται, ὑπάρχει φόβος ὅτι τὸ Κ.Κ.Ε. θὰ θέσῃ εἰς ἐνέργειαν, κατὰ τρόπον συγκεκαλυμμένον ἢ ἀπροκάλυπτον, τὴν ὑλικὴν του δύναμιν διὰ νὰ γίνῃ κύριον τῆς καταστάσεως. Τὰ ἀκόλουθα μέτρα εἶναι ἀπαραίτητα πρὸς ἀποτελεσματικὴν ἀντιμετώπισιν τῆς κρίσεως ταύτης καταστάσεως: 1) Ἡ ἄμεσος ἀποστολὴ σημαντικῶν Βρετανικῶν δυνάμεων. 2) Ἡ ἄμεσος δημιουργία τακτικοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, καὶ 3) Ὁ πλήρης ἐφοδιασμὸς τῆς Ἑλλάδος.»

Καὶ τὴν 18ην Ὀκτωβρίου 1944, ἐκφωνῶν τὸν λόγον τῆς Ἀπελευθερώσεως εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος, ἐπανελάμβανον: «Βάσις τοῦ Ἐθνικοῦ μας Στρατοῦ διὰ τὸ μέλλον θὰ εἶναι ἡ τακτικὴ στρατολογία. Θὰ γίνῃ συνειδήσις καὶ πρᾶξις ὅτι ὁ Στρατὸς δὲν βουλεύεται. Βουλεύεται μόνον ὁ Κυρίαρχος Λαὸς τοῦ ὁποίου τὴν θέλησιν ἐκφράζει ἡ Κυβέρνησις, καὶ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως ἐκτελεῖ ὁ Στρατός. Θὰ γίνῃ συνειδήσις καὶ πρᾶξις ὅτι ὁ Στρατὸς δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀνήκῃ οὔτε εἰς πρόσωπα οὔτε εἰς κόμματα. Ἀνήκει μόνον εἰς τὴν Πατρίδα

καὶ ὑπακούει μόνον εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως.»

Καὶ συνεπὴς πρὸς τὴν σταθερὰν ἐπαγγελίαν ἐπηκολούθησεν ἡ ἐφαρμογή...

[Ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑθνικῆς Ἐνώσεως ἀνεσχηματίσθη ἐν Ἀθήναις τὴν 23ην Ὀκτωβρίου. Καὶ μετὰ δύο ἑβδομάδας, τὴν 5ην Νοεμβρίου 1944, προέβην εἰς τὰς ἀκολούθους ἀνακοινώσεις:

«Μετὰ τὴν συντελεσθεῖσαν πλήρη Ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος λήγει καὶ ἡ Ἀντίστασις. Εἶναι ἐπομένως φυσικὸν ὅτι ἐπακολουθεῖ ἡ ἀποστράτευσις τῶν Ἀνταρτικῶν ὁμάδων ΕΛΑΣ καὶ ΕΔΕΣ, ἡ ὁποία ὠρίσθη διὰ τὴν 10ην Δεκεμβρίου.»

Καὶ ὅταν ἔφθασεν ἡ ὥρα τῆς πραγματοποιήσεως, καὶ τὸ Κ.Κ.Ε. διεπίστωσεν ὅτι αἱ ἀποφάσεις μου δὲν ἦσαν λέξεις ἀλλὰ πράξεις, καὶ ὅτι ἀφοπλιζόμενον θὰ μετεβάλλετο πλέον ἀπὸ παντοδύναμος δυνάστης εἰς μικρὸν πολιτικὸν κόμμα μειοψηφίας, ἀπετόλμησε τὴν Στάσιν.

Τὰ Κείμενα ἀπῆντησαν... Ἀποδεικνύουν ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἤμεθα διατεθειμένοι «νὰ τὰ δώσωμεν ὅλα» — διὰ νὰ μὴ γίνῃ Στάσις, ἀλλ' ὅτι, ἀντιθέτως, εἶχομεν ἀνένδοτον ἀπόφασιν νὰ πραγματοποιήσωμεν τὴν ἀποστράτευσιν τοῦ ΕΛΑΣ, ἔστω καὶ ἂν ἐπρόκειτο νὰ ἐπακολουθήσῃ Στάσις, τὴν ὁποίαν εἶχομεν προπαρασκευασθῇ — μὲ τὴν παρουσίαν τῶν Βρεττανῶν, τὴν ἄφιν τῆς Ταξιαρχίας τοῦ Ρίμινι, τὴν συγκρότησιν τῆς Ἑθνοφυλακῆς καὶ τὴν συγκέντρωσιν τῶν χωροφυλάκων εἰς Ἀθήνας — ν' ἀντιμετωπίσωμεν. Τὸ Σάββατον 2 Δεκεμβρίου, παραμονὴν τῆς Στάσεως, ἐτηλεγράφησα εἰς τὸν Βασιλέα: «Ὑπουργοὶ Ἀκρας Ἀριστερᾶς, ἀρνηθέντες νὰ ὑπογράψουν ἀποστράτευσιν, παρητήθησαν. Παραίτησις σημαίνει, δυστυχῶς, ἀπαρχὴν ἐμφυλίου πολέμου. Μὲ ὅσῃν ἀποφασιστικότητι ἐξηντλήσαμεν τὰς προσπαθείας μας διὰ τὴν ἀποτροπὴν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, μὲ τὴν ἰδίαν ἀποφασιστικότητι θὰ ὑπερασπίσωμεν τὴν

Ἑλλάδα ἐναντίον τῶν ἐσωτερικῶν της ἐχθρῶν. Εὐχομαι εἰς τὸν Θεὸν ἢ τραγικὴ περίοδος νὰ εἶναι σύντομος καὶ πλήρης ἢ ἐπιβολὴ τοῦ Νόμου, πρὸς πραγματικὴν Ἀπελευθέρωσιν τοῦ στενάζοντος Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.»

Ὅλαι αἱ ἄλλαι παραχωρήσεις μου πρὸς τὸ Κ.Κ.Ε. — αἱ ὁποῖαι τόσον ἐπεκρίνοντο τότε ἀπὸ ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι δὲν εἶχον ἐμβαθύνει εἰς τὴν ὑφισταμένην πραγματικὴν κατάστασιν — ἦσαν ἐντελῶς δευτερεύουσαι καὶ ἄνευ οὐσιαστικῆς ἀξίας. Ἐπειδὴ τότε μία ἦτο ἡ ἐπείγουσα καὶ ὑπερτάτη ἀνάγκη: Νὰ ἀφοπλισθῇ τὸ Κ.Κ.Ε. καὶ νὰ ἐξοπλισθῇ τὸ Κράτος.

Καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἡμερομηνία τῆς Ἀποστρατεύσεως — ἡ 10^η Δεκεμβρίου — ἔμεινεν ἀμετακίνητος...

Ὅσοι θέλουν νὰ κρίνουν δικαίως ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ὀφείλουν νὰ ἀναπολήσουν τὴν κατάστασιν τοῦ Ἀπριλίου 1944, ὅταν ἀνέλαβον τὴν Κυβέρνησιν. Εἰς τὴν Μ. Ἀνατολὴν αἱ ἔνοπλοι δυνάμεις μας εἶχον ἀποσυντεθῇ ἀπὸ τὴν Στάσιν. Καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ Κ.Κ.Ε. εἶχε καταστῇ παντοδύναμον, καὶ εἶχε συγκροτήσῃ καὶ τὴν Κυβέρνησιν τῶν Βουνῶν — τὴν Π.Ε.Ε.Α. Καὶ ἡ ἀγωνία, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀδιαλείπτως κατειχόμεν, ἦτο: Πῶς θὰ κατελύετο;

Δύο ἦσαν τὰ στάδια διὰ νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν Νίκην: Πρῶτον, ἡ ἔλευσις εἰς τὰς Ἀθήνας. Καὶ δεύτερον, ὁ ἀφοπλισμὸς τοῦ Κ.Κ.Ε.

Διὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὰς Ἀθήνας — ὡς ἀντίπαλοι τοῦ Κ.Κ.Ε. — δὲν διεθέταμεν, δυστυχῶς, οὔτε εἰς τὸ ἐσωτερικὸν οὔτε εἰς τὸ ἐξωτερικόν, Ἑλληνικὰς δυνάμεις ἀριθμητικῶς ἐπαρκεῖς διὰ ν' ἀντιμετωπίσουν τὰς μυριάδας τοῦ ΕΛΑΣ, τακτικοῦ καὶ ἐφεδρικοῦ, καθὼς καὶ τὴν εὐρυτάτην συνωμοτικὴν ὁργάνωσιν τοῦ ΕΑΜ. Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχον ἐπίσης τότε οὔτε Βρεττανικαὶ δυνάμεις διαθέσιμοι, διότι εἶχον ἀπορροφηθῇ ἀπὸ τὰ τρία εὐρωπαϊκὰ μέτωπα, τὰ ὁποῖα κατὰ τοὺς κρίσιμους ἐκείνους μῆνας — Σεπτέμ-

βριον καὶ Ὀκτώβριον 1944 — ἐπιέζοντο σφοδρῶς ἀπὸ τὸν Χίτλερ, ἀποβλέποντα εἰς τὸν ἐξαναγκασμὸν χωριστῆς εἰρήνης... Καὶ εἶχε μάλιστα φθάσει εἰς τόσον βαθμὸν ἡ ἔλλειψις διαθεσίμων Βρεττανικῶν δυνάμεων ὥστε νὰ ἀναγκασθῶ, μίαν ἡμέραν, εἰς τὸν Πρεσβευτὴν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας, ὁ ὁποῖος μοῦ ὠμίλει περὶ ἀποστολῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα «ἐκατοντάδων» ἢ καὶ «δεκάδων» ἀνδρῶν, νὰ δώσω τὴν ἀπάντησιν ὅτι «ἔχω τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁμιλῶ μὲ ἀντιπρόσωπον τοῦ Λουξεμβούργου...»

Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη καθίστατο, μ' ὅλα ταῦτα, δυνατόν νὰ ἐξευρίσκοντο δυνάμεις Βρεττανικαί, καὶ πάλιν θὰ ἦτο τότε πολιτικῶς ἀδύνατος ἀπόβασις ἐναντίον τοῦ ΕΑΜ - ΕΛΑΣ λόγῳ τῆς σφοδρᾶς ἀντιδράσεως καὶ τῶν Ἀγγλῶν ἐργατικῶν καὶ τοῦ Προέδρου Ροῦζβελτ καὶ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως. Διὰ νὰ πεισθῶμεν, φθάνει νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὴν γενικὴν ἐξέγερσιν τὴν ὁποίαν εἶχε προκαλέσει ἡ Βρεττανικὴ ἐνέργεια κατὰ τὸν Δεκέμβριον καὶ ἡ ὁποία ἐκλόνισε τὴν θέσιν τοῦ Τσῶρτσιλ — καὶ ἡ ὁποία, ἐν τούτοις, εἶχεν ἐπιχειρηθῇ ὑπὸ ἀπείρως εὐμενεστέρας συνθήκας, διότι αἱ Βρεττανικαὶ δυνάμεις ὑπεστήριζαν τότε τὴν νόμιμον Κυβέρνησιν καὶ εὗρισκοντο ἐδῶ, προσκεκλημέναι καὶ ἀπὸ τὸν ΕΛΑΣ, διὰ τὴν τήρησιν τῆς τάξεως.

Ἴδου διατὶ μόνον ἡ συμμετοχὴ τοῦ Κ.Κ.Ε. εἰς τὴν Κυβέρνησιν μᾶς ἤνοιγε τὰς πύλας τῆς Ἑλλάδος. Καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἐπεδίωξα — καί, εὐτυχῶς, κατωρθώθη... Καθώς, ἐπίσης, μόνον τὸ σύμφωνον τῆς Καζέρτα, ὅπου ὁ ΕΛΑΣ, διὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ του, ὑπέγραψε τὴν ὑποταγὴν του εἰς τὸ Βρεττανικὸν Στρατηγεῖον καὶ προσεκάλεσε τοὺς Βρεττανοὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα, καθίστα Συμμαχικῶς εὐκόλον τὴν παρουσίαν των.

Ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ τὸ δεύτερον στάδιον, ὁ ἀφοπλισμὸς τοῦ ΕΛΑΣ. Διότι, ἐφ' ὅσον τὸ Κ.Κ.Ε. παρέμενε πάνοπλον,

ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, καθὼς ἐλέγομεν τότε, ἦτο ἀπλῶς « ἡ περικεφαλαία τοῦ Ἑαμικοῦ Κράτους... ».

Ἀλλὰ πότε θὰ ἔπρεπε ν' ἀποφασισθῇ ἡ ἀποστράτευσις;
Θὰ ἔπρεπε ν' ἀποφασισθῇ ἀμέσως, ἢ νὰ ἀναβληθῇ δι'
ἀργότερον; Τὸ ζήτημα τοῦ χρόνου ἦτο κρισιμώτατον. Τὸ Κ.Κ.Ε. ἐζήτηι ἀναβολήν. Καὶ αἱ γενικώτεραι συνθῆκαι τὴν ἡνύουν. Ἐφ' ὅσον ἐξηκολούθει ὁ πόλεμος ἐναντίον τοῦ Ναζισμοῦ, ἡδύνατο νὰ θεωρηθῇ παράλογος ἡ ἄμεσος ἀποστράτευσις δυνάμεων τῆς Ἑθνικῆς Ἀντιστάσεως. Καὶ δι' αὐτὸ οὐδαμοῦ τῆς Εὐρώπης συνέβη...

Ἀλλὰ μοῦ ἦτο σαφὲς ὅτι ὁ χρόνος εἰργάζετο ὑπὲρ τοῦ
Κ.Κ.Ε. Καὶ ἐσωτερικῶς, διότι θὰ ἐξησφάλιζεν ἐν τῷ μεταξὺ τὴν πλήρη διάβρωσιν—ὅπως φαίνεται νὰ συνέβη εἰς τὴν Τσεχοσλοβακίαν. Καὶ ἐξωτερικῶς, διότι τότε ἡ Σοβιετικὴ Ἑνωσις εὗρίσκετο ἀκόμη εἰς τὴν θανάσιμον ἐμπλοκὴν μὲ τὸν Ναζισμόν καὶ ἐπροφυλάσσετο νὰ διαταράξῃ τὰς Συμμαχικὰς σχέσεις της. Καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς παρέστησε, καθ' ὅλον τὸν Δεκέμβριον, τὸν οὐδέτερον—καὶ μάλιστα μέχρι τοῦ σημείου νὰ μᾶς ἀναγγείλῃ, τὴν 30ὴν Δεκεμβρίου, τὴν ἀποστολὴν Πρέσβεως, ἐνῶ ἀκόμη αἱ μάχαι ἐμαίνοντο εἰς τὰς Ἀθήνας... Καὶ διὰ τοῦτο ἐπέμεινα ἀνενδότως εἰς τὴν ἄμεσον ἀποστράτευσιν. Καὶ ἡ 10ῃ Δεκεμβρίου ἔμενεν ἀμετακίνητος...

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ὁ Δεκέμβριος ἤμπορεῖ νὰ
θεωρηθῇ «δῶρον τοῦ Ὑψίστου».

Ἀλλὰ, διὰ νὰ ὑπάρξῃ ὁ Δεκέμβριος, ἔπρεπε προηγουμένως νὰ εἶχομεν ἔλθει εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ τοῦτο ἦτο δυνατὸν μόνον μὲ τὴν συμμετοχὴν καὶ τοῦ Κ.Κ.Ε. εἰς τὴν Κυβέρνησιν, δηλαδὴ μὲ τὸν Λίβανον.

Καὶ διὰ νὰ εὐρεθοῦν ἐδῶ οἱ Βρεττανοί, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἀπαραίτητοι διὰ τὴν Νίκην, ἔπρεπε προηγουμένως νὰ εἶχεν ὑπογραφῇ τὸ Σύμφωνον τῆς Καζέρτα.

Καὶ διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ τότε ἡ ἐκκαθάρισις τῆς καταστάσεως ἔπρεπε προηγουμένως νὰ ἐπιμείνω εἰς τὴν ἄμε-

σον ἀποστράτευσιν τοῦ ΕΛΑΣ καὶ νὰ θέσω τὸ Κ.Κ.Ε.
ἐνώπιον τοῦ διλήμματος ἢ νὰ ἀποδεχθῇ εἰρηνικῶς τὸν
ἀφοπλισμὸν τοῦ ἢ νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν Στάσιν, ὑπὸ συν-
θήκας ὅμως, πλέον, αἱ ὁποῖαι ὡδήγουν εἰς τὴν συν-
τριβὴν τοῦ...

Αὕτῃ εἶναι ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια.

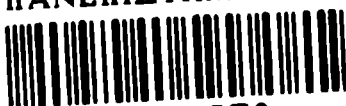
“Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ”
ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
ΕΞΕΤΥΠΩΘΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ
ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟΝ ΤΟΥ 1948 ΕΙΣ ΤΑ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΤΗΣ “ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ” Α.Ε.
(ΤΕΧΝ. ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ Ι.Μ. ΣΚΑΖΙΚΗ)
ΕΠΙ ΧΑΡΤΟΥ ΜΠΟΥΦΑΝ ΤΗΣ
“ΑΘΗΝΑΪΚΗΣ ΧΑΡΤΟΠΟΙΙΑΣ”

Κατελογραφήθη

170X 94/11/81
.....

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

002000021270

